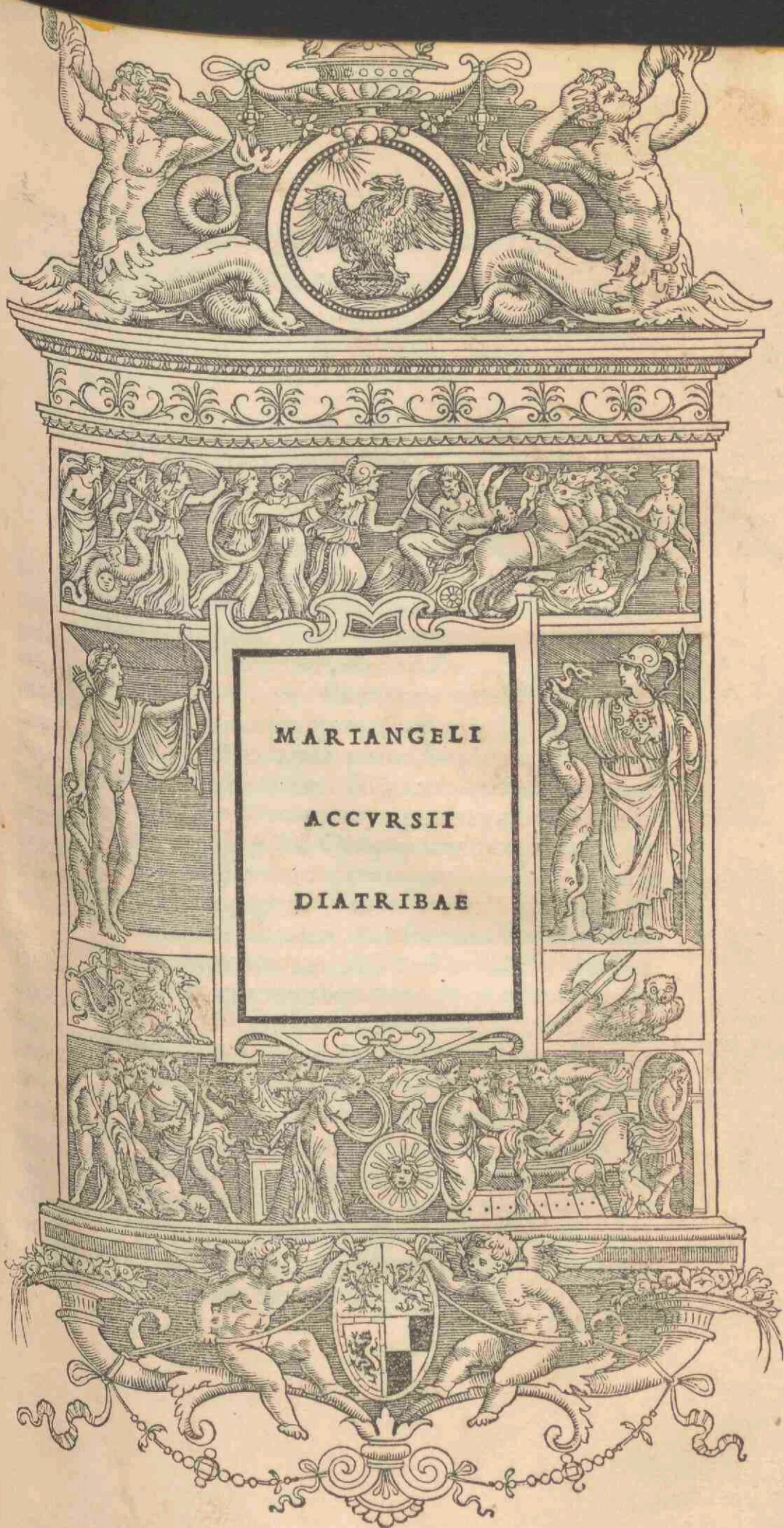

Mariangeli Accursii Diatribae.

<https://hdl.handle.net/1874/420921>

MARTINELLI

ACCREDITED

DISTRICT

MARIANGELVS : ACCVRSIVS
IOANNI ALBERTO . ET . IVMPERTO
GERMANIS . FRATRIB . MARCH
BRANDEBVRGEN

VMANI : ESSE : ARBITROR
ingenii, prestantes animi Principes, ut quo quisq;
studio publice profutura literis mandare decreue-
rit, eo sibi unum aut alterum constituat, quorum
iudicio ea ipsa cognoscenda deferantur. Ne mul-
torum subiturus estimantium arbitria, distrahi, si-
biq; diffidens ipsi, aut in silentium descendere, aut despondere ani-
mum cogatur, atq; ita fiat, ut iniquiore uiuat lege, q̄ qui nunquam
quicq; scripserit. Quandoquidem meticulosa res propemodū pu-
tatur, uel ad unum ire iudicem. Promptum igitur est dicere, q̄ im-
perite faciant, qui imperitis sua opera inscribunt. q̄q; nos hac una
nuncupatione uos censores elegisse prestat, seu propria, seu fratru,
Maiorumq; merita considerentur. Neq; enim quisquam est, qui
Brandenburgensium familiā non norit, cognitamq; admiretur q̄ sit
eq̄ui pertinax, q̄ clara, q̄ inuicta. Quæ populos imperio, quæ ipsos
demū Reges regere didicerit, quæ per uniuersam sese Christianæ
Reip. ditionem late propagarit. Vos autem, uix duz puberes, eo
cōsilio in Urbem iusserit concedere, ut ab interiore sacrorum fonte
religionem iuxta atq; eruditionem teneris adhuc castisq; manibus
susciperetis. Qua in re quantum breui, omnem expectationem su-
pergressi, profeceritis, documento est, q̄ cum cæteris animi, fortu-
neq; muneribus, nō iam barbaram, sed Romanam, uereq; Germa-
nam indolem præferatis. Sic ut optimum quemq; aut aliquo infi-
gnem merito certatim foveatis. & cum studiorum studioforumq;
maiestatem, Urbis incrementum atq; ornamentum, uideatis, sensu
quodam letitiaq; exultetis. Qua uel sola laude, ex ingenti cumulo
uirtutum, ita caput supra cæteros uestri ordinis exeruistis, ut nec
assentari posse putē, qui plenissime laudarit, nec pro magnitudine
referre, qui non adulari uideatur. Hinc uicissim lucubrationes
quisque suas uobis deuouent. Quorum ipse primus, tanq̄ in aciē,

prouocaturus descendendi. nullius utique ingenio uegetior aut subli-
mior, sed quod in tanta spe multorum qui inciperet, unum esse oportue-
rat. Aggressi itaque sumus, in Ausonii poetę non incelebris, aliorumque
nonnullorum codicibus errata plurima, ruinasque cellissimas instau-
rare. A quo enim nostra tyrocinia commodius auspicium facerent,
quando ita domus ipsa uestra fieri edocet, quę nihil prius habet, quam
ut ciuium animos temperet, dissidia componat, demolita reparet.
Quamlibet autem multi hactenus illius opera ab interitu, atque in-
uida memoria reuiuiscere, pedibusque stare firmioribus effecerint,
assequuti tamen haud sunt, quo minus corruptissima exhiberetur.
Atque utinam nos quoque in his exercitationibus ac studiis pauca tan-
tum assequuti arguamur. Quandoquidem posse omnia, nec ausu
temerario tentandum fuit, nec sperauimus. Infelicem alioqui
agrum uulgo perhibent, e cuius segete non ulla spica relinquatur.
Quę tamen, dum probentur, uobis scribimus. Ac si quid omnino
improbandum monuisse deprehendar (fallere nescimus, falli por-
tuimus) corrigi per quos nihil odio datum, equi bonique consultum
fuerit, non pigebit. Quanquam non dissimulauerim, quantum
his prestare potuissem, si cum deferbisset serius inuentionis amor,
retrectare eadem, ac redire ad iudicium licuisset. Neque enim potest
absolutum opus non fingentis sæpe manibus exclusum damnari.
Nouistis autem ipsi (si quidem œconomię me præficitis) an diligenti-
oribus esse nobis longo ocio licuerit. Tamen si id ipsum in tenuibus
omissum excusari & possit & soleat, ac sequatur plerumque hæc opi-
nio, ut celerius deteriores herbe adolescere uideantur. Atque ego,
mei saltem conscius, nostra hæc egregia non putem, ut uel istos
denique uitemus, qui epicureorum more, sibi tantum deblandiri,
in cæterorum uero studia inuchi consueuerunt. Quorum equidem
lites pariter & uitia, ex arce uelut munitissima, despiciam, bonorum
hoc est uestro, uestrique similium, non quidem patrocínio, sed exem-
plo. Nam qui patrocinari scriptis suis Principes, ac præpotentes
uiros postulant, hoc fortasse minus arguendi sint, quam ab ipsis quoque
oribus damnandos se, atque errorem fatentur suum.

MARIANGELI: ACCVRSII: DIATRIBAE

IN. AVSONIVM

ROMA inter Conosq; truces, furtoq; nocentes
 Sauromatas: Qui Cimbros, pro Conos, emē
 dandum atq; imprimendum curauere, quam
 sequantur annalium fidem, arbitrari satis non
 possumus. Fuit certe, quando locum nos cor-
 rigere tentantes, de Conæis quiddam suspica-
 remur. q; Lucani carmen recordatus uideretur
 Ausonius, quo Conē ipsam insulaz, ac Sau-
 romatas cōprehendit, libro tertio Pharsalidos. Barbara Cone sar-
 maticas ubi perdit aquas. Fuit etiam cū Conos defendi posse, nō
 negauerim. Vt eosde; Sarmatas latrociniis simul & bello trucu-
 lentos ostenderet. Quod & uetusti exemplaris lectio firmabat,
 cultius adhuc pro Conos, CVNEOS habentis. Siquidem
 gens ipsa, alias bellatrix & indomita, ueluti per galearum conos,
 ita & per cuneuz, militare agmen, poetaruz more subnotari potest.
 Cum uero postea in manuscriptis aliquot codicibus CVNOS
 inuenerim, facile in eaz pedibus sententiā uenimus, ut aspiratione
 tantum addita, CHVNOS emendandum arbitremur. Sunt
 enim in Pannonia, sua lingua, etiam nunc qui uocentur Chuni.
 Quorum regio perexiguus sane finibus continetur. Et Ptolemæus
 scribit, Inter Basternas & Rhoxolanos sunt Chuni, & sub Idiis
 quoq; mōtibus. Ammianus Marcellinus libro trigesimo primo,
 qui est rerum gestarum nouissimus, de Gothis ita scribit, Chuno-
 rum & Alanorum aliquos ad societatem spe prædarum ingentium
 ascuerunt. Sed & reliqua in eo libro Gratiani præclara facinora
 uix puberis, & iam inde in æmulationem lectorum principum
 surgentis, si perlegantur, maxime conducit, ut hic locus planius
 intelligatur, atq; uniuersum epigramma diligentius consideretur.
 Quod sane, cum perinde assentationi atq; uerę laudi dandū uidea-
 tur, ambiguum pleriq; uideri uolunt, Theodosio ne, an Gratiano
 principibus inscriptū opus, nominiq; datū censeatur. Theodosio
 itaq; dicatur, innuere uidentur illa, quod per epistolā τῇν αὐτογράφην
 eius opera Imperator efflagitat. neq; minus de poetæ uersibus

coniectari. quibus eius iussu atq; imperio excitum se ad scribendū
emittendumq; carmina, præfatur. Quanquam uereor, an hæc as-
sertio satis quoq; firmiter consistat. Quis enim liquido affirmare
ausit, uel Theodosii epistolam uideri ipsam, uel de Theodosio dici
iuncta carmina, librariis pro libidine inscriptiones immutantibus?
Validiora porro Gratiani partium argumenta se offerunt.
Neq; nūc aut institutionis curam, aut quæsturam, & præfecturam,
& consulatum commemorem. Qui dignitatum delati gradus ua-
tis animum in confingendas quoq; laudes excitare possint. Theo-
dosium literis mediocriter institutum, memoriæ traditur. Gra-
tianū uero, præclarę indolis adolescentē, haud mediocriter. Quin-
& carmen condendi, prosam eloquendi, controuersias, rhetorum
more, dirimendi facundum. neq; parum spiculis meditari soli-
tum. & diuinæ propemodum dexteritatis credere, cum destinata
percuteret. Quæ omnia nec in actione gratiarum ad Gratianum
Aug. silētur. Et in tertio epigramate, cui nulla est inscriptio, Gra-
tiano quoq; poetam blandiri crediderim. Conuersus enim ille in
Commodi Cæsaris studia, feras etiam sagittis intra septa consecit.
Sint licet qui ad Valentinianū referendum putent, eiq; inscripse-
rint. Sed hoc etiam dispiciendum pensandumq; q̃ uersus is in
codicibus Ausonii quandoq; nullus fuit. & sunt qui nobis indica-
uerint, non eum quidem ipsam in uetustioribus quibusdam exem-
plaribus haberi, uerū alterum omnino, hunc in modum QVE-
RITVR . ET . FALLIT . LVMINA . PLAGA
RECENS . Cum autem toto argumento imperatoriam in co-
uim enituisse, inter prima conetur ostēdere, q̃ illi nil omnino ad
fastigiū augustæ maiestatis defuerit, quę bellica uirtute pariter &
roga insigniri desideret, non aliena sunt & quæ ad belli laudem
prælibantur. Licet enim Theodosii rerum gestarum uti copia
sic fama maior fuerit, Gratiani tamen nominis celebritas co ma-
gis floruit, quo per tantarum rerum expectationes mortalium de-
siderio æui flore sublatus elanguit. Hinc & in actione gratiarum
scriptum est, Tu Auguste uenerabilis districtus maximo bello,
assultantibus tot millibus barbarorum, quibus Danubii ora præ-
texitur, comitia cōsulatus mei armatus exerceas. Item alibi, Vin-
cendo, & ignoscendo, Sarmaticum. Hæc nos in medio

DIATRIBAE

linquenda attigimus. atq; id agendum erit in plerisque aliis, quæ non faciles habere uidebuntur explicatus. Quippe dubitare admonentem, q̄ errare affirmantem, minus pigendum uideri debet. Quod & in limine susceptæ prouiciæ inferendum putauimus.

Tu quoq; ab aereo præpes Victoria lapsu. Trimatius
doctus uir (ut testatur Gellius) in secundo Iliados, Victoriam
uolucrem, præpetem appellauit, hoc uersu,
Dum dat uincenti præpes Victoria palmam.
Labuntur itaq; & quidem præcipientes, qui **PRAECEPS** sub-
stituendum curauere. Constat alioqui deam ipsam olim singi,
pingi palatam ueteribus solitam. Quod & Romæ in primis si-
mulacra indicant. tum Pompeii carmen, *ἡ νίκη γὰρ σε φέρειν ἀπὸ τῆς πό-
λεως*. Hinc & Claudianus in. vi. Honorii Aug. consulatū ait,
Affuit ipsa suis ales Victoria templis. Quanquam Talis, non
Ales, legitur in codicibus etiam nouissime recognitis. Qui tantus
abest ut non etiam nunc uersibus sint claudi, ac deformes, ut eos
ex uetustis exemplaribus, dum Germaniam Sarmatiasq; nuper
peragramus septingentis fere mendis inter equitandū eluerimus.

In secundo epigrammate diu uersus hic desideratus creditur.
EST . IOCVS . IN . NOSTRIS . SVNT
SERIA . MVLTA . LIBELLIS; In cuius tamen lo-
cus alius omnino uoluminibus excusis circumfertur, huiusmodi.
Nostra simul certant uariis epigrammata nugis.
An utrunq; author aliquando suus ediderit, & utrum legitimum
haberi uoluerit, equidem non facile dixerim.

In Egloga, de ambiguitate uitæ eligendæ, quæ operi præ-
poni solet. Afflictat fortuna uiros per bella, per equos, iras,
insidiasq; catenatosq; labores. Legendum potius uidetur
IRASQVE. Cum autem poeta Ausonius e græcorum
epigrammatis professa imitatione pleraque transtulerit, in non
nullis etiam dissimulanter uersatus, ut iudicii fuit acerrimè
summiq; miro artificio rem iane prius tractatam absoluerit,

ipsam quoque eglogam elegantissimam e nobili epigrammate Posidippi, siue illud Cratetis cynici est, felicius q̄ cautius effinxit. Ex quo iisdem fere uerbis suam orditur clauditq̄. In eo deniq; documenta sunt ad hanc ferme sententiā. Neminem uitæ iter posse ingredi non poenitendum. Quandoquidem in forolites sunt, atq; ardua negocia, domi, curæ, sat laborum in agris, in mari, metus, timori, si quid habeas in aliena terra, triste, si indigeas. uxores non sine sollicitudine, desolator cœlebs uita. Labores filii, orbitas sine liberis uita. insipientiæ obnoxii iuuenes, imbecillitati senes. Eligendum fuisse itaq; de duobus alterū, aut natū esse nunq̄, aut q̄ ocissime uita fungi. Subditur huic epigrammati Metrodori alterū lepidius, continens ἐκ τῆς ἐν γυναικὶ τοῦ ποταμοῦ. Variam (inquit) uitæ uiam arripias. In foro, n. gloria est, prudentesq; actiones, quies domi, in agris aut naturæ gratia, in mari lucrum, gloria, si quid habeas in aliena terra, si indigeas, solus nosti, optima cū coniuge domus, celibatus leuior, amoris filii, citra curam sine pignoribus uita, robusti iuuenes, pii senes. Nō erat igitur alterutrum eligendū, uel natum esse nunq̄, aut emori statim natum. Omnia siquidē uitæ munia bona perhibenda. Cæterum, neq; istud nouum, neq; non summis etiā ingeniis iam olim factitatum. Cum præsertim (quod Terentianus ait) Græcos latini imitando, fandi pararint non secundā gloriam. Et Martialis primus quidē epigramma quo minus omniū pensitatissimū perhibeatur, haud impedit, ex græco uno Antipatri, argumenti comparis, totidemq; uersibus expressus esse. Quod & referendū hic putauimus, uel eo, q̄ inuenias, qui in uersu tertio καὶ ῥων, aut καὶ ῥων, non καὶ ῥων legendum, tradiderunt. in dorica scilicet consuetudine, quam is adamat, & cuius plenus est Theocritus, nescio quo fato conuenientes.

καὶ κρηναὶς βαβυλῶνος ἐπὶ δ' ὅμον ἀρμασί τε ἵχες,
καὶ τὸν ἐπ' ἀλφειῶ Ζηνά κατ' ἡγασάμεν,
καὶ τὸν τ' αἰῶνμα, καὶ ἡελίοιο Κολοσσόν,
καὶ μέγαν αἰπεινὰν Πυραμίδων κάματον,
μυαμά τε Μανσάλοιο πελώριον. [ἀλλ' ὅτ' ἐστὶ δὸρ
ἀρτίμιδος νεφέων ἀχρεὶ θέοντα δόμον,
κείνα μὲν ἡμῶν τὸ πρῶτον. κὴν ἴδε νεσφιν ὀλύμπου
ἄλιος, ὃδ' ἐν τῷ τῶν ἐπαυγασάτο,

DIATRIBAE

Sed neq̃ fuerit hoc indicasse satis, si illud præterierim, quod ad
^{ἡλίου κολοσσόν} pertinet. Concelebrat Antipater egregia Orbis edifi-
 ciorum spectacula. Quorum laudibus Ephesiæ Dianæ templum
 antestare gloria affirmat. Sed enim inter hæc ipsa miracula cōnu-
 merari græcis nostrisq̃ Colossus Solis hæcenus dignatus est, qui
 Rhodi olim fuerit, Charetis opus. Strabo uero non Solis hunc
 fuisse tradere uidetur, sed Iouis. Optima (inquit) sunt Iouis co-
 lossus. Quem qui iambum composuit, a Charete lindyio septua-
 ginta cubitorum fabrefactum dicit. Animaduertendum autem,
 in græcis exemplaribus. SOLIS. legi, nō Iouis. ἀλλὰ ἵσον ἄλλοις
^{τοῖς αἰετῶν δὲ ὁ ἡλίου κολοσσός.} Itaq̃ tam interpretum miramur
 errorem (quorum esse manuscripti quoq̃ cod. indicium faciunt)
 q̃ inuulgatum esse postea, nec animaduersum. Licet idem scripse-
 rit, Tarentum urbem gymnasium habere ornatissimum, & forus
 amplissimum. Vbi situs sit Iouis colossus, ex græ fabrefactus, exi-
 miq̃ post rhodium magnitudinis.

In quarto epigrammate. Danubius letum profero fonte caput.
 Manuscriptus cod. LAETO. Vtra lectio magis satisfaciat,
 eligendum. Cæterum, epigrammatis inscriptio, quam recentio-
 ribus uoluminibus superinduxerunt, neq̃ uera est, neq̃ rei argu-
 mento consona, non secus certe ac sequentis alterius. Quæ
 cum fuerit SVB. VALENTINI. IUNIORIS
 SIGNO: MARMOREO, corrigi quidem debuerat,
 VALENTINIANI, non aut̃ immutari IMITATIO
 MARONIANA. quod ad interpretis munus accedit:
 Valentinianus enim Gratiani Maioris filius, fratrem habuit
 Valentē. filios, Gratianum & Valentinianus. Hinc in actione
 gratiarum dictum est, Tu Valentiniano genitus. Quanquā ma-
 ior exemplarium numerus Valentiniano retinet. Vt alioqui mire-
 mur, quo nam modo qui poetæ uitā conscribere, hoc addiderint,
 Sub Valentino, Gratiano, Valentiniano, & Valēte euz floruisse.
 Tam enim patri q̃ & filio, Valētiniani nomen fuit. Vt apud Am-
 miānum cæterosq̃ intueri licet. In quibus & si deprauatū pari mo-
 do, quo & in Aufonio plerūq̃ legitur, illud certe fulcit, q̃ Maior,
 Seniorq̃ Valētinianus pater dici, cōsuevit. Minor, Iuniorq̃, filius.

In simulacrum Occasionis & Pœnitentiæ. Cuius opus? Phidiæ, *Φειδίας*, producta prima græcis dicitur. Eam corripit Ausonius licentia, uelut arbitror, quæ reperitur longas interz in breues literas uertendi, & e contrario. Sic etiam, Periander trepidam moderare corinthius iram, dictum alibi, cum sit *Περικλῆς*. Quamquam anapestus etiam pro dactilo positus, uideri possit, & sunt qui Mutili uel Trunci, apud græcos *ἀκροτάτοι* *τίχαι* uocentur, a correpta syllaba incipientes. Sic in ternario, Per trinas species trigonorum linea currit, cum sit *τρίγωνος* per *ω*. Quod seruauit. M. Man. Laniger riq; notat fines, clarumq; Trigonum, & Capella in nuptiis, Trigonus recuruet, circulusq; torqueat. Sic & ad Vrsulum grāmaticum. Vel quot iuncturas geometrica forma fauorum, cum sit secunda longa *γεωμετρικὴ*. Sic in præcatione matutina, Helias, & solido cum corpore præuius Enoch. licet post eum etiam christiani poëtæ Heliam producta secūda dixerint. Vt in illo, Heliam corui quondam pauere ministri. Neq; enim satisfacit, q; ad producendam syllabam, quidam coniunctionem delentes ita referunt, Helias, solido cum corpore præuius Enoch. Sic Lactātius, Ecclesiæ pastos ubere, lacte, sinu, cum sit antepenultima longa *ἐκκλησία*. ut uel ipse custodiuit Aus. in epistola ad Paulinum. Celeriq; frequens ecclesia uico. Idem Sidonio usus. Et Martialis celebre est epigramma, quo græcorum magis id licentiæ, q̃ Latinorum seueritati concedere uidetur. Sunt & qui non Phidias, sed Fidias, latina forma malint scribere, ut in Quirinali Romæ. OPVS. FIDIAE utq; fama, fuga, fagus, fur, fucus, foliū, ac sexcenta alia, eodē modo scribi, usus, rerum omnium, sed uerborum præsertim dñs, atq; arbiter, instituit. tanq̃ diuturnitate temporis in latinam ciuitatem transcripta, inq; legem penitus iam migrauerint. Quid q; in eadem Vrbe pro foribus diui Stephani simulacro cuidam uetustissimo subscripta quedam ex parte intercidere, inter quæ non semel cum iota litera *Φειδίας*? Cæterum, præclaras primum statuas Fidiæ artificis hoc epigrammate poeta signat. Palladem uidelicet Athenarum, & Olympiū Iouem Elidis. Fabius Quintilianus, Phidias Disq; hominibus efficiendis melior artifex traditur. in ebore uero longe citra æmulum, uel si nihil nisi Mineruam Athenis, aut Olympium in Elide Iouem fecisset. Cuius pulchritudo adiecisse

DIATRIBAE

aliquid etiam receptæ religioni uideretur. Adeo maiestas deum
extulit. Ausonius igitur (ne quenquam moueat aliorum opi-
nio, nescio quid super nobili epigrammate comminiscendum)
cum epigramma suum modularetur, contemplabatur utiq; Posi-
dippi *καίρον*, ut æmulus species inde iudicio arbitrioq; suo duceret,
non ut interpretes per figuras omnes uersus dirigeret. Ideoq; ue-
luti complura, & fortasse gratia elegantiore mutauit, ita celebra-
tioris famæ, q̃ Lysippus fuerit, simulauit artificem. Admonitus
(ut arbitror) uersiculo Martialis, Qui fabrefactum a Lysippo
Herculis simulacrum, propter operis præstantiam, Phidiæ fuisse
illud, se putasse primum asserit,
Inscripta est basis, indicatq; nomen;
Λυσίππου lego, Phidiæ putauit.
Quid non diuinæ mentis fuit, quam comitem hic noster excogi-
tauit *Μετάνοια*? Nimirum tantum hac in re Posidippum antecel-
luit Ausonius, quantum Lysippo maior Fidiæ perhibetur. Quis
non & illud, STARE. LOCO. NEQVEO, tractus
ab Apelle uideat? Sed & illud ex Electra Sophoclis, *χρόνου γὰρ
ἀνσὶ καίρον ἔστιν ὁ λόγος*. ad postremos epigrammatis uersiculos nō
nihil sane pertinet. Neq; illud etiam transiliet oratio, q̃ huius
loci Meranceam importune quidam, ex Lactantio Firmiano,
Resipiscientiam interpretantur. Non enim uideo *Μετάνοια* aliter
accipiendum, q̃ ipse se interpretatur, Nempe ut pœniteat. sic
Merancea uocor. Pœnitentia utiq; nō excitat, sed excitum antea
quempiam mox cruciat, atq; angit. Quæ duæ si iungantur, Ex-
pergiscientia prior erit, sequetur Pœnitentia.

Et in titulis, rerumq; inscriptionibus delirat libros excuden-
tium plerunq; ignauia. dum uel mutilant illos quidem, uel exclu-
dunt. Capitalis utraq; temeritas. Atq; adeo mirum est, adulte-
rinæ pecuniæ flatoribus indictam noxam, istis uero impunitate
summa fas esse, æterna rerum monimenta adulterare. neq; ullo
seuerioris alicuius legis metu cuncta peruertere. Nam quod ad
Ausonium attinet, & locis aliquot, & in commixto græcis uersibus
latino epig. quod imagini subditur Cynici Anisthenis, immuta-
rum lemma est, ad Diogenemq; relatum, erroris, ut arbitror.

adminiculo, q̄ in calce eius nomen uiderint Διογένη. φφ apud Lu-
cianum in dialogo, cui titulus βίων πράσις, Diogenes inducitur,
qui se Herculis imitorem esse dicat. atq; eius illa quoq; sit precla-
ra sane, nec indigna cynico sententia, Τουτί μοι λεοντῇ τὸ τρίβον
τρατεύομαι δὲ ὥσπερ ἑκένος ἐπὶ τὰς ἡδονάς, ὃ κελευσὶς αὐτῇ ἐκούσιος ἐκκαθάρα-
τὸν βίον προαιρούμενος. Alii rursus ex uno geminū epigramma fecere.
Quid est autem Εἰς ἀρετὴν συνέβη, καὶ κυνικὴν σοφίην. quod est latine
ad uirtutem contigit, & cynicam sapientiam, ac deinde, Καὶ εἰς
Ἀλκείδην, καὶ κύων Διογένη, hoc est, Et Deum Alciden, & canem Dio-
genem, nisi ut respondeat qui interrogatur Antisthenes Diogenis
magister, præstantissimum sibi cōtigisse præceptorem deum Her-
culem, discipulum uero cynicum Diogenem? Namq; ait Cic. in
Rhetoricis, Artium magistros afferre laudem siue uituperationes
discipulis, rursus discipulos magistris. Ita uero Diogenē cognō-
minauit canem, ut & nostri nonnunquam, & græci (quod Paulā-
nias quoq; ait in Corinthiaca) consueuere. ut in epigrammate
Διογένη, ὁ κύων. & Martialis in apophoretis, Dormiat & tetrico cum
cane pera rogat.

Proximo inde græco epigrammate, Βάχχος ἐνὶ ζῳίσιν ἐνὶ φθιμένοις
Ἀδωνεύς. scribo ἐνὶ ζῳίσιν, ἐνὶ φθιμένοις, hoc est inter uiuentes, inter
mortuos. Plato in Stellam,

Ἀστὴρ πρίν μιν ἑλαμπρὺς ἐνὶ ζῳίσιν ἦν ὥς,

Νῦν δὲ θανάτων λάμπεις ὥσπερ ἐν φθιμένοις

Quos uersus, post madaurensem Apulciū, ita reddidit Ausonius,
Stella prius superis fulgebas Lucifer, at nunc

Extinctus cassis lumine Vesper eris.

Nec absit pretium operæ, si ipsos una uersus omnes ita castigan-
dos uideri, admonuerim,

Ἀιγυπτίῳ μὲν Ὀσίρις ἐγὼ, μυστῶν δὲ Φανάκης,

Βάχχος ἐνὶ ζῳίσιν, ἐνὶ φθιμένοις Ἀδωνεύς,

Πυρογενὴς, Διὰ κερῶς, Τιτανολέτης, Διόνυσος.

Aegyptiorum equidem Osiris, Mystarum autem Phanaces,
Bacchus apud superos, apud inferos Adoneus,
Ignigena, Bicorniger, Indorum domitor, Dionysius.
Fuit etiā quando non Φανάκης, sed Φανέτης reponendū censuerimus.

DIATRIBAE

¶ constaret, deum ipsum græcis ita nuncupatum. Macrobius libro primo Saturnalium, Plerique (inquit) Phaneta appellant ἀπὸ τοῦ φαίνειν. ἔπειδὴ φαίνεται ἥλιος, quia Sol quottidie renouat sese, Nec multo item post, quo loco eundem esse Liberum Patrem, ceterosque deos cum Sole, commentatur, Phaneta Orpheus dixit Solem ἀπὸ τοῦ φωτὸς καὶ φανεροῦ, idest a lumine atque illuminatione, quia cunctis uisitur, cuncta conspiciens. Non ausim uero quicquam immutare. dictum enim ab eodem est de Libero Patre, Mystæ Phanacem nominant.

In simulacrum Sapphus. Lesbica pieriis Sappho soror addita musis, εἰμὲν τῇ λυρικῶν ἀονίδων δεκάτῃ. Legendum arbitramur ἐμὴν ἰνάτῃ, ut se lyricorum quidem nonam, Musarum uero decimam fuisse, memoret. Addunt alioqui eam Musis decimam & Plauto & Antipater, neque quisquam catalogo eximit Lyricorum uatum. Qui (ut uel ipse ait Aus.) numero sunt mnemosynarum. Extat græcum epigramma, quo singulis lyricorū octo collaudatis, ueluti maiorem ei gloriam comparaturus, de Sappho ita subdit quicumque ille author fuerit,

ἀνδρῶν δ' ἔκ ἐνὶ τῇ Σαπφῇ πέλεν, ἀλλ' ἐρατεινῆς
ἐν μύσῃς δεκάτῃ μουσα καταγράφεται.

Celebri fit ut conuiuio. Dimetrum hunc in Rufum rhetorem manuscriptus codex ita habet, Celebri (ut fit) conuiuio.

Admonendum & illud, in eo derideri rhetoris imperiti uecordiā, ¶ dum ostentator ipse artis bonum ominari nascituris putat, mortem imprudentia uerborum statim natis imprecatus fuerat, Nec id facile (quantum equidem meminerim) aliunde colligitur, q̄ ex disticho Palladæ græci authoris, qui de gemellis filia cuiusdā grammatici statim mortuis, ait, eam peperisse filiolum masculinum, scemininum, neutrum.

γραμματικῶν θυγάτηρ ἔτεκεν φιλότιμι γέισα
παῖδ' ἄρσενικόν, θάλυον, υἱὸ δ' ἄτερον.

Quod autem fere creditur, intelligendum, præter mares sceminasq̄, etiam androgynos, partuum frequentia iam olim prodigia,

ineptum uideri potest. Illi enim non neutrum solum, sed (ut eleganter ait Naso) Nec duo sunt, sed forma duplex, nec forma dici, nec puer ut possit, neutrumq; & utrumq; uidetur. Notum est & ænigma, quo hermaphroditum dici hominem, non hominem, plerique autumant. Cum tamen Plato in Repub. de eunucho dictum, scribere non dubitarit. Cuius imitatione & nos aliud quandoq; lusimus, oratione quidem lege carminis soluta, non coacta. Est autem tale, haud in androgynum uel eunuchum, sed in alium, uix ipsi mihi bene cognitum. Homo non homo, uidens non uidens, quæ diligo non diligo, Fugio non fugio, alitem non alitem, cui diligor non diligor, Qui si pellatur, adest. nusquam est, si non pellitur.

In Diogenis cynossēma. Diogenes obiit, non obiit, sed abiit. Legendum ABLT. bisyllabū, uel coniunctio ipsa SED amolenda, quam interposuerint fortasse inscii T litteram ueteribus communem extitisse. Quorum etiam opinio fuit, uiros quocunque meritorum genere insignes non quidem mori, sed in alia loca transferri, sæculaue commutare. Considerandum præterea, epigramma ipsum e græco sumptum tetrasticho, quibusdam uel additis, uel immutatis. false pariter ac lepide, neq; minus erudite, quam grauitate.

Εἰ πὲρ κύων, τίς τοι ἀνδρὸς ἐφίετας σῆμα φυλάσσει;
 ἢ κύων. ἀλλὰ τίς ἦν οὗτος ἀνὴρ ὁ κύων;
 Διογένης· γένος εἰπὲρ σιγαπτεύς. ὃς πείθειν ἔκεν;
 καὶ μάλα. νῦν δὲ θανάτῳ ἀσέβης οἶκόν ἔχει.

Sequens item epigramma, quo Cræsum conueniri apud Manes facit Diogene, e græco uno authoris incerti uersum, comperies. in quibusdam haud ita magni ponderis diuersum. Ut feliciorem plerunque metaphrasten Ausonium, q̄ interpretem fidelior rem agnoscas. Ac fortasse quæ de consternendo pallio dissimularit, adeo interpretationem non arguant, ut etiam consulum magis authorem renuncient Inferorum legis. Ad quos equa descenduntium umbrarum sors, cuncta uitæ munera deferendi. Eius autem sententia est, Cum uenisset ad Manes sapienti functus senectute Diogenes Canis, Cræsum cōspicatus, risit, palliūq; senex

sternens apud illum, qui e fluuio multum auri pridem auferat, Mihi (inquit) uel nunc locus est patentior. Quaecunq; enim habeo, fero mecum, tu autem nihil. Trimetrum præterea iam bicum in signum Niobes ex Agathio est. In quo non illud tantum re fuerat cognoscere, quo pacto iisdem fere uerbis noster omnia reddiderit, sed inspectione quoq; dignum, qd mortuum uocarit ipsum, Nioben significans. Ita .n. cum nihil immutaret, pleniori quoq; latinorum eruditioni inseruiit. Siquidem ὁ νεκρὸς, idest cadauer, scribitur. Vt importune eos fecisse putemus, qui inter pretationem retrectare ausi, Cadauer, uerterunt. In idem simul lacrum priores duo uersus ex græco sunt hoc disticho,

Εὐχὴς μεθ' ἡμῶν πύαν λίθον· ἐκ δὲ λίθου
ζών' Πραξιτέλης ἐμπαλιν ἐργάσατο.

Epigramma deniq; in Venerem armatam, quod est eadem serie, gemina translatione, sententia quidem integra uertit. Sed in altera mire rudem addidere inscriptionē, DE . PALLADE . VOLENTE . CERTARE . ARMIS . CVM . VENERE . Non ferendam uero alii, IN . VENEREM BARBATAM. Quo modo & legendum carmen ipsum, & barbatam coluisse Venerem Lacedemonios, affirmare non uentur, cum nullum sit tortmendacii præcium. Seruius sane ac Macrobius Cypri, non Lacedemone, barbatum Veneris simulacrum fuisse, scribunt, ueste muliebri, cum sceptro, ac statura uiri, quia eadem & mas putetur & scemina. Consentaneum itaq; fuerit, epigramma ipsum authoris incerti, & hoc loco indidisse.

Παλλὰς τὴν Κυβέριαν ἵσταλον· εἰπὲν ἰδούσα,
κύπρι θέλει, οὕτως ἐς κέσιν ἐρχόμεθα·
ἢ δ' ἀπαλὸν γελᾶσασα, πῶς σάκος ἀντίον ἀρείνῃ;
ἢ γυμνὴ νικᾷ, εἰς ὅταν ὄπλα λάβω;

Cur autem armata apud Lacedemonios Venus, Firmianus in primo diuinarum institutionum in primis explicat.

In Venerem, quod Praxitelis fuit opus. Vera Venus fictam cum uidit Cyprida. Manuscripta exemplaria, GNIDIAM habent, non Fictam. Et sane eam toto Orbe Terrarum celeberrimam intelligit, quæ gnidiorum fuit, Gnidumq; nobilitauit.

De qua Val. Max. Et Plinius. Quo igitur modo legi debeat, aliorum iudicio statuendum relinquimus. Apud græcos eam pluribus celebratam comperimus, gnidiamq; nuncupatam. In quibus & Platonis est exastichon, alterumq; distichon ἐν ἀγλαῖᾳ Ἀφροδίτης ἐν κνίδῳ, ex quibus suum apte ac concinniter confinxit Ausonius. Subit illa reputatio, in hoc ipso epigrammate ueram esse lectionem SCIERANT. non, Scieram. Nam utranq; custodiri uolunt. Fabrefecerunt enim scalptra qualem placuisse Marti Venerem, hoc est ueræ q̄ simillimam, uelutiq; spirantem, scierant, inspiciendi facultate ferro data, q̄ in eius Dei sit arbitrio, artificii uero prærepta, q̄ mortalibus uidere numina nō liceat. Hinc & a Papinio in secūdo Thebaidos de Minerva & Diana dictum est, Tunc (si fas oculis) non unq̄ longa tuendo expeditas cui maior honos, cui gratior, aut plus de Ioue. Platonis, γράφει πέλις ἔκ' εἶδεν, ἃ μὴ θέμις, ἀλλ' ὁ οἰδῆρος ἔξ' ὧν ὅταν Ἀρης ἴδῃ τὴν παφίην.

In Myronis buculam. Vbera quid pulsas frigentia matris alenæ O uitula? Manusc. cod. O, VITVLE. ut in græcis epigrammatibus μόχε, & Ausonius nunq̄ aliter in cæteris, q̄ uiliti genere. Vt, Sic uitululus sitiens ubera nostra petit. Errasti attendens hæc ilia nostra iuence. Me uitululus cernens immugiet.

Irruet in me taurus amans, pastor cum grege mitter amans. Extremam hic, perq̄ frigide repetitam, particulam corruptam putauerim. Quid si legatur OVANS, pro letantis: ut est illud ex græco itidē epigrammate, Liquit ouans laqueum. Et apud Virgilium in Georgicis, Terq; nouas circum felix eat hostia fruges. Omnis quam chorus, & socii comitentur ouantes. Deest autem ea in græcis uersiculis, unde transtulit hoc ipsum Ausonius, & duo tantum præcedentia, non autem omnia, ut est qui in Propertio comminiscatur. Quanquam illud hemistichium, Nec factam me puto, sed genitam. ex hoc deductum uideatur, ἃ δ' Μύρωνος χεῖρ ἔπλασεν, ὣς ἔτεκεν. ut id interim præteream, q̄ Ausonius ita cepit, Bucula sum cœlo genitoris facta Myronis, græcus uero author, βοῦδιόν εἰμι Μύρωνος.

Vidit nubentem Plinius androgynum.

Exemplum hoc mutati sexus haud quā Plinio relatum, quidam
 rentur, nec extare in Nat. hist. Quæ uolumina eius tantū æuo nō
 intercidere. Proptereaq; locū æstimationi esse, ne nō Plin. sed. T.
 Liuius hoc scripserit. Sed neutiq; accipiendū ita est, ut poeta eū di
 xerit, qui utroq; pudendor; sexu gignitur, herma phroditus quoq;
 nuncupatus, ambigua ueneris, neutro potiundus amorī. Intel
 ligendus autem, L. Cossicius, quem in Africa uidisse Plinius se,
 asserit, mutatum in marem nuptiarum die. Aufonius festiue an
 drogynum eum nominat, græcam nominis etymologiam ita mu
 tuatus, tanq̃ uocari androgynum conueniat, & qui mixto dupli
 ciq; sexu sit, & qui ex una specie in aliam transierit. Velut etiam
 (quod de Armenia est traditum) quæ animum uirilem gereret,
 androgynen uocabant. Omnem uero nouitatis huius admira
 tionem quispiam campanus nuper sustulit, Romam profectus,
 ut coniugiali sacramento solutum alteram uxorem ducere, sine
 ullo uiolatae religionis metu, fas foret. Prior enim eius uxor pri
 mo lecti scedere, primoq; congressu repente mas exitit, concre
 tisque genitalibus, quæ latuerant, uirilia, patefacto aditu apparue
 runt. Plinii deniq; uerba libro. vii. hæc sunt. Ex foeminis mutari
 in mares non est fabulosum. Inuenimus in annalibus Licinio
 Crasso, C. Cassio Longino CoS. Casimi puerum factum ex uirgi
 ne sub parentibus, iussuq; aruspicum deportatum in insulam de
 fertam. Licinius Mutianus prodidit, uisum a se Argis Ariston
 tem, cui nomen Arestusæ fuisset. nupsisse etiam, mox barbam &
 uirilitatem prouenisse, uxoremque duxisse. Eiusdem sortis &
 Smyrne puerum a se uisum. Ipse in Africa uidi mutatum in marē
 nuptiarum die, L. Cossiciū ciuē tisdritanū. Admonendum &
 hoc tam ueruntamen q̃ priora quoq; uisum est, Apud. A. Gel
 lium, C. ASINII non Casimi, A RESCONT EM, non
 Aristontē, A RESCVSAE non Arestusæ, Plinii eiusdem uer
 ba referentem, scriptū esse libro octauo noctium. Quo apparet, in
 alterutro mendum esse oportere. Quin & illa quoq; apud eun
 dem Gellium uerba sunt, quæ dictis de Cossicio subscribuntur,
 VIVEBAT QVE. CVM. PRODEREM. HAEC.
 Quæ medijs fidius in plinianis ullis codicibus nequaquā lecta sunt

hactenus. Vnde tamen detracta potius, ac prætermiſſa crediderim, q̃ Gellio imprudenter addita. Nihil deniq; ipſe demuto, loca indico. Satiuſ eſt. n. ancipitem caſtigationē attuliſſe, q̃ nullam. Illud quoq; non intempeſtiue ſignauero, Epigramma ipſum (præſertim cum inſcriptione deficiat) in catamitum quempiā, pudentiſſimo argumenti uelamine conſingī potuiſſe. Tranquillus de Nerone, Puerum Sporū exectis teſtibus etiam in muliebrem naturam tranſfigurare conatus eſt.

Epigramma in Achillæ cuiuſdam impietate, qui caluariam iacentem in triuiis lapide perculerit, cum ſit græci argumenti, totidemq; uerſibus, tam plerunq; uaria additaq; continet, tam multa præterit, ut non ſatis conſtet, an hoc ipſo magis celebre perhibeatur, q̃ latinum ferme incipit uideri iam totum, aut certe minus, q̃ dum alieni iuris eſſe ſtudet, nationis ſuæ generiſque, neq; gratiam omnino, neq; numeros cuſtodit. Primum enim græcuſ author (quiſq; ille fuit) percuſſoris nomen tacuit, quod Auloniuſ ſane hic explicat, tacita (ni fallor) deteſtatione eiꝯ, qui ſacrū illud Magni caput percuſſit. Prætermittit autem noſter, inter cætera, q̃ imaginem communem uitæ defunctum ille uocat. lapidem uero mutū ſpecie, ſed iuſtitiam ſpirantem ipſam, quippe qui reſiliens iaculatoreꝯ mutilarit, oculorumq; lumine orbarit. Nam extremos uerſus eiꝯ duos non tam prætermittit, q̃ cōmutat integroſ. Quibuſ continetur, puniri percuſſoreꝯ ruruſ apud inferoſ, ſuamq; ipſiuſ manuſ certam (quæ uidelicet deſtinatum attigerit) temeritateꝯ flere. Addit porro, alioſ fleuiſſe. Addit & nouiſſimoſ (ut dixi) uerſuſ. Sed iam operæ uidetur eſſe, græcum ipſum epigramma, quale ſit, oculiſ conferre uolentium ſubiēciffe.

Κρανίον ἐν τριόδοισι κατοχμένον τίς ἐσαθρῶν,
εἰκόνα τὴν κοινὴν ἐκ ἐδάκρυσε βίου.
δεξιτερὴν δ' ἐρρίψεν ἐπὶ θόνα, ἃ λίθον ἦκε,
καφὸν μὲν δοκέοντ', ἀλλὰ πνέοντα δίκης.
ὁ γὰρ ὡς γὰρ ἐπληξεν, ἀφῆλατο, καὶ τὸν ἀφείντα
πῆρσε, γλυκεροῦ βλέμματος ὀρραγίσας.
καὶ πάλιν εἰς αἶδιν ἐχολάζετο. τὴν ἰδὴν δὲ
ἐκλαυσεν χειρῶν ἑυτοχὸν ἀφροσύνην.

Epigramma in Alconem medicum (quem ut ab inciuii manus tractatione derideat, hyperbolice cum hesterno die Iouis statuam tetigerit, insequenti postea extulisse dicit) ex disticho Lucillii, mutato tantum Marci nomine in Alconem, transtulit. Quod & ascribere libuit, quādo tota (uelut arbitror) uis in ambiguitate consistat uocis ἐκφέρειται, idest effertur, quod est, & ad sepulturam.

Τὸν λιθίου Διοῦς ἐχέει ὁ κληρικὸς ἢ παρὰ Μάρκος.
καλλιθεὸς ὧν ἐξ εὐς σήμερον ἐκφέρεται. Ceterū qui est, De Alcone, titulus in nostro, fieri debere credimus, DE. ALCONTE. proportionem latinam, uel ut sit a recto circumflexo Αλκῶν, quae id nomen medici est apud Martialem. Alconti, Dasioq, Symmachoq. Vt medicum sui temporis quempiam alieno q̄ proprio nomine appellare maluisse, arbitrandum sit, Velut etiam fecisse dixerim, in rhetorem indisertum deridendo, sumpto Rhuphi nomine ex grecis epigrammatis, quae sunt in rhetores non nullos. Vnde illud etiam, quod est in quendam Sextum, ὁ δὲ ἢ τῶς εἰκότος εἰκόν, in suum Rufum ita noster transtulit. Ipse rhetor est imago imaginis. Et illud, Elinguem quis te dicentis imagine pinxit? dic mihi Rufe, taces? nil tibi tam simile est, ex eo in rhetorem ineptū,

Τίς σε τὸν οὐ λαλῶντα τὴν ῥῆτον ἐγράφε;
συνεῖς ὃ λαλεῖς ὃ δὲν ὁμοιωτρεον.

In Eunomum medicum. Acciperem medicos. Scribendum ACCIREM. ex uet. cod.

Ad Venerem. Aut transire iube, uel fac utrunq, parem. Videtur legendum FACE, ratione syllabae, ut est illud, Phylli face expectes Demophoonta tuum. Videtur etiam hoc ipsum epig. quodq, ad Cupidinem scribitur, ex eodem esse argumento Lucilliani quidem epigrammatis,

Ἡ τὸ φιλεῖν περίγραφον Εὐρος ὄλον, ἢ τὸ φιλεῖσθαι
πρίσθαι, ἢ ἢ λύσθαι τὸν πόθον, ἢ κερᾶσθαι.

Gratia, quae tarda est, ingrata est gratia.
Tam hoc, q̄ quod sequitur, ex Luciano transtulit poeta Ausonius,

οκείαι χάριτες, γλυκερώτεραι. ἢν δὲ βραδύτης,
πᾶσα χάρις κενεὴ, μὴ δὲ λέγοιτο χάρις.

Ipsam igitur inscriptionē, α' χάρις α' βραδύτης, α' χάρις χάρις, & temere
in parte operis coierit, summouendam putamus.

In saltatorem ineptum, duo epigrammata in unum redegit li-
brariorum imperitia, græci argumenti ea esse ignorantium, Lu-
cillii alterum, Palladē alterum. referenda & hic, tum q̄ sine iis
latina non est promptum intelligere, tum præcipue, q̄ quedam
adeo diuersa abeunt, ut sit luce clarius, nostrum in plerisq̄ non
interpretis, sed imitatoris, conditorisq̄ perfunctum munere, mul-
taq̄ aut aptius comminuisse, aut locupletius cōmuniuisse, exco-
luisseq̄, et ueluti coloribus aspersisse. Etenim illud, Spectator
ueram crediderit Nioben, ex alio eiusdem Lucillii expressit, Niobēs
ἐμ' ὀνοον ἀρχέτυπον. Et illud Μέμφις ὁ σιμὸς, an ipse uerterit SIMVS
IDEM, uel errore deprauatum fuerit excubentium, non facile di-
xerim. Ipsa epigrammata sunt hæc,

Λυκίλλῃς.

πρῶτα καὶ ἴσορὴν δὲ χέμενος, ἐν τῷ μέγιστῳ
τῶν ἔργων παρὰ δὲ ἡνίασας μεγάλας.
τὴν μὲν γὰρ Νιόβην δὲ χέμενος, ὡς λίθος ἔστις.
καὶ πάλιν ἂν Κλυταιρῆς, ἑξαπίνης ἔπαις.
ὡς ἐπὶ τῆς Κανάκης ἀφύας, ὅτι καὶ ζῆφος ἦν σοί,
καὶ ζῶν ἐξηλθες, τοῦτο παρ' ἴσορὴν.

Γαλαδᾶ.

Δάφνην, ὃ Νιόβην δὲ χέμενος Μέμφις ὁ σιμὸς.
ὡς ζῦλινος, Δάφνην. ὡς λίθινος, Νιόβην.

Clarus olympiacis & Lycus in stadiis.

Non esse commutandum hic, Ast Lycus, uel, Est Lycus, facile
intelliget, qui de Lucillio conuersum epigramma nouerit. Vel
rum ille non Hāmonem Deum, sed Olympum uatem conuenisse,
refert, qui Onesimus, Hylas, & Menecles uocarentur. Cum Au-
sonius eos Phegeum, Hylam, Lycum nominarit. ac præterea in
quibusdam aliis (more suo) diuersus abierit, eo quidem genio,
ut cum neq̄ omnia reddiderit, nihil tamen omisisse uideatur,

ΔΙΑΤΡΙΒΑΕ

Γρὸς τὸν μᾶντιν Οὐλύμπου Οὐνσίμος ἦλθε παλαιστῆς,
καὶ πένταθλος Ὑλᾶς, καὶ σταδεὺς Μενεκλῆς,
πρὸς μέλλει νικᾶν αὐτῶν ἀγῶνα θέλοντες
γυῖναι· καὶ κείνος τοῖς ἱεροῖς ἐνιδὼν,
πάντες ἐφῆ νικᾶτε, μόνον μὴ πρὸς σε παρέλθῃ,
καὶ σὲ καταστρέψῃ, ὥς σε παρατροχάσῃ.

Epitaphium Callicrateæ, quo plerique admirari non desinunt, cur res ea, par miraculo, nec indigna, quam inter macrobios Lucianus, uel inter sceminarum uirtutes Plutarchus referrent, ab historicorum nemine apud nos literis mandata fuerit, e græcis sumptum epigrammatis inuenies. Sed an duos ultimos in eo uersus consulto noster prætermiserit, ut non negare auserim, ita ne id ipsum quidem affirmare. Est autem incerti authoris.

Εἰκοσι καλλικράτεια καὶ ἑννέα τέκνα τέκουσα,
ἑδνός, ἑδμῖνς ἑδρακόμην θάνατον,
καὶ ἑκάτῃ ἐπέντε διηυσάμην ἐνιαυτός,
σὺ πάντι τρομέρην ὅκ ἐπιδείσα χεῖρα·
ἔδ' ἐγὼ ὑπερίβωτος, ὑπὸ πλακί τῆδε πίδαμμαι,
μὲν ἐνὶ λάρυν ἀνέρε λυσάμεν.

Nec dissimulandum, in non nullis, atque adeo excusis uoluminibus, tanquam epigramma alterum, duo ipsa carmina seiuncta circumferri. nulla prorsus ope rationis. Extat enim aliud, quo Callicratea eadem, cunctis admirabilem mortalibus, se iactat, ac præterea nouam Alcesten, quippe subeuntē fata Zenonis, quem solum maritum habuerit, et quidem luce filiisq; cariorē.

Ἀλλήστις νῆν ἐμὴ· θάγον δ' ὑπὲρ ἀνέρος ἐσθλοῦ
Ζήνωνος· τὸν ὁ μόνον ἐνὶ στέροισι ἐδέδεγμην·
ὅν φητός, γλυκερὰν τε τέκναν, πρὸς κρὶν ἐμὸν ἦτορ·
ὄνομα καλλικράτεια, βροτοῖς πάντεσσιν ἀγαθή·

Ipsam præterea epigramma in Venerē ἀναδυσσέμεν, cui epitaphiū Callicrateæ iungitur, ex græco quoque est Antipatro. Sunt & illa græci argumenti (præter iam dicta, dicendaq; ac notata uoluminibus impressis) De tribus incestis, ex Stratone, De Thrasylulo Tynnichi filio, authoris Dioscuridi. De Fortunæ uarietate tetra Stichon geminum, ex disticho Statyllii Phlacci, seu altero Platonis, an Antipatri.

Dum dubitat Natura marem faceret ne puellam,
 Factus es o pulcher pene puella puer . Distichon hoc in
 quempiam formosum, Virgilii esse, non Aufonii, vetustum qui-
 dem exemplar, sed quod potuerit post Aufonii quoque tempora scri-
 ptum uideri, fidem facit. Inter Bucolica siquidem ac Georgica
 relatum comperimus Romæ in bibliotheca, quæ est ad Populi,
 cum duobus iis, qui maroniani perhibentur,
 Nocte pluit tota, redeunt spectacula mane .
 Diuisum imperium cum Ioue Cæsar habet.
 Monte sub hoc lapidum tegitur Balista sepultus.
 Nocte, die, tutum carpe uiator iter.
 Cæterum, uix est ut cuiusque, ne dum nostra, coniectura statuatur,
 an ipsi super puero uersiculi Virgiliū quæ Aufoniū authorē mentian-
 tur. Expediet aut hæc comonuisse obiter, quæ dicturi sumus, quædā,
 quæ Maronis hætenus crederentur edyllia, Aufonii demū agnita.

In Polygitonem scabiosum. Ad phlegetontas sese iam prepa-
 ret undas. Scribendum, PRAEPARAT.

In Siluium. Simplex desinat esse bonus. Lege. DESINET!

In epistola ad Paulū, Vel celerem manuum. Scribe, MAN-
 NVM, quod est equi genus Ouidio, Lucretio, Horatio. Et
 mannulos dixit Martialis, & Plinius in quadam ad Clementem
 epistola. Habebat puer mannulos multos & iunctos & solutos,
 habebat canes.

In inuitatione ad Paulum. Aut proauis antiquior, ut fuit olim
 tartessiorum regulus. Arganthonium tartessiorū regem indica-
 ri, plane constat. Cui centum & quinquaginta annos tribuunt
 Anacreon, Strabo, Plinius. centum autem & triginta, Alinius
 Pollio. centum & uiginti, Herodotus. Val. Max. Cenforinus.
 trecentos denique Silius Italicus, his uersibus,
 Arganthoniacos armat Carteia nepotes.
 Rex proauis fuit humani ditissimus æui,
 Terdenos decies emensus belliger annos.

Quorum in primis memorem fuisse Ausonium, dum uersiculos
meditaretur suos, uox ipsa **PROAVIS** non nihil ostendit;
Nec præterea ambigimus, posse fieri, ut cum Anacreonte Sillio
conueniat, si quis ita legerit, Ter quinos decies emensus belliger
annos. Sed ouidianum illud meminerimus, Exit in immensum
secunda licentia uatum, obligat historica nec sua uerba fide. Ne
quis autem abuti nos authorum testimonio existimet, erratum tri
plex in Val. ac Cens. recognoscat, oportet. Arganthonius gadi
tanus (inquit Val.) tam diu regnauit, q̄ diu etiam ad satietatem
uixisse abunde foret. **LXXX**. enim annis patriam suam re
xit, cum ad imperium. **LX**. annos natus accessisset. Cuius
rei certi sunt authores. Asinius autem Pollio, non minima pars
Ro. stili, in tertio historiarum suarum libro, centum illum & tri
ginta annos expleuisse, cōmemorat. & ipse numerosæ uiuacitatis
haud paruum exemplum. Huius Regis consumationem annorū
minus admirabilem faciunt æthiopes. Quos Herodotus scribit
centesimum & trigessimū annum transgredi. Hactenus Valerius.
Legendū uero, Cum ad imperium. **XL**. annos natus accessisset;
ex manuscriptis omnibus codicibus (omnes autem, quos uidere
nobis contigit, accipi uolumus) Atq̄ ita fiet, ut Herodotum au
thorem etiam sequutus appareat. Cuius in Chio hæc sunt, Απὸ κόμης δὲ ἐς τὴν Ταρτησσὸν, προσφιλέες ἐγένοντο τῷ βασιλεὶ τῶν ταρτησίων,
τῶ ὄνομα μὲν ἦν Ἀργανθώνιος· ἐτυγάννευσεν δὲ Ταρτησσῷ ὀγδὲκὰ ἔτη· ἐβίωσε
δὲ πάντα, εἰκοσι εἰκατὸν. Quod autem legitur, scribi ab Herodoto,
Aethiopes centesimum & trigessimū annum transgredi, emen
dandum, **C. ET. XX**. ex iisdem codicib. nec non Herodoto.
Qui libro tertio, ἔτη μὲν (inquit) ἐς εἰκοσι εἰκατὸν τὸς πολλοὺς αὐτῶν
ἀπικύεισθαι. Nunc ad Censorinum. Poetæ quidem multa incredi
bilia scripserunt, nec minus historici græci. Quamuis a uero par
non fuit decedere. Vt Herodotus, apud quem legimus, Argan
thonium tartessiorū Regem. **C. & L.** annorum fuisse, aut Epho
rus, qui tradit, arcadas dicere, apud se Reges antiquos aliquot
ad. ccc. uixisse annos. Reponendum autē **ANACREON**
pro, Herodoto. Nam Plinius ait, Anacreon poeta Arganthonio
tartessiorū Regi, **C. & L.** tribuit annos. Et Strabo, ob hanc cau
sam Anacreontem hunc in modum dixisse, Equidem Amaltheæ

cornu nolui, neq; annorum .c. & .l. imperium tenuisse Tartessio;
Cæterum Herodotum, Regem ipsum nominatim descripsisse,
& Arganthonium uocitasse. Vel potius in ipsis numeris putan-
dus est error, ac scribendum .C. ET .XX. nomenq; HERO-
DOTI custodiendum. Sed ueluti hoc ipsum diligentius con-
siderandum, non negauerim, ita illud longe magis, q̃ Lucianus
Centum & quinquaginta Arganthonium egisse annos, ex Hero-
doto, nec non Anacreonte testatur in Macrobiis. *Αργανθώνιος μὲν οὖν
πεντηκοντὸν βασιλεύς πενήκοντα ἔκατον ἔτη βίῃναι λέγεται. ὡς Ἡρόδοτος ὁ
γυῖος, καὶ ὁ μελοποιὸς Ἀνακρέων. ἀλλὰ τούτο μὲν, μῦθος τισὶ δοκεῖ.*

Nec prodest penetrare domus, & operta subire.
Per tecta clamores meant.
Absurdum uidetur, uulgi clamores, & prætereuntium strepitus
per tecta ingredi ad aures, præsertim clausa domus intimaq; sube-
untium. Vox enim ipsa in altitudinē prærepta, inq; latitudinem
progressa, resiliere per tectum (ni sint alia sublimiora tecto corpora,
quæ scandenti occurrant atq; obstant) non potest. Emenda-
dum itaque putauerim, PER . SEPTA . Vt intelli-
gantur non externorum tantum parietum præcinctiones, sed in-
terne quoq; septiones. Ac uidetur Aufonius intimam Naturæ re-
rum questionem sequutus, ex Lucretio libro primo, his uersibus,
Inter septa meant uoces, & clausa domorum
Transuolitant. Nec multo post,
Transit enim fulmen Cœli per septa domorum,
Clamor ut it uocis.
Maro quoq; in Georgicis, Domorum septa uocat. Nec illud
etiam ambigimus, futurum aliquem, qui Tecta, loca ipsa clau-
sa obstructaque, intellectu simplici, protinusq; obuio, arripiat.
Verum nos emendationis nostræ non piget.

Nobiscum inuenies nullas, quia liquimus. eio.
Corruptus hic uideri possit uersus, neq; suis syllabis enunciari faci-
lis, non iniuria. Græcum quippe uerbū, more suo, usurpasse poe-
tam crediderim, quod est, eo, uado. Eodē modo & in plautino
Epidico uersus terminatur. Vnde lubet, nam nisi illas ante Solis

Occasum hodie ἔλα. Sic quoque haud procul inde dictum Ausonio,
Torquet aulaca. i. sulcum. Salaminus Aëas, pro Ajax. Quam
græcis potius scribendum literis putauerim Αἶας, non tam uti cæ-
soni fugerit asperitatem in latino nomine, quam ut ipsum quoque gemi-
tum in flore scriptum indicarit. Sic & illud, Nobiscum inuenies
κατενέωλα. rhythmum uidelicet speciem, ad quem saltarent arma qua-
tientes. Et ad Probum, Vacare dignabunt κόρα. Sed & in epistola
ad Paulinum, & literam fuisse illam innuens, qua lacedæmonii Phi-
lippo Regi abnuentes responderunt, ab. V. nostra uersum cæpit.
Meminit eius Plutarchus περὶ ἀδολείας, nec non in Apophtheg.

Carminis inculti tenuem lecture libellum, pone supercilium:
Videri quidem poterat Ausonius, cum id ex Priapeiorum præfa-
tione in suam conuerteret, inter æmulandum INCULTI, quam
INCOMPTI, maluisse. Verum in uetustis eius exemplari-
bus præterquam INCOMPTI, nondum legimus.

Ad Paulinum. Nec de mimo planipedem, nec de comœdiis
histrionem. Rectius COMOEDIS. Ex manuscr. codicib.
Quamquam pro ipso quoque opere sit mimus non infrequens.

Ad eundem Pontium Paulinum. Accessit tibi ad artem poeticam
mellea modulatio, quid. n. aliud agunt. Prior lectio ADVLATIO
Mutasse uidentur eam putantes Ausonii, non Paulini esse uersus,
qui statim sequuntur, Audax icario qui fecit nomina ponto, Et qui
chalcidicas moderate enauit ad arces. Quorum testimonio, Paulini
adulatio poetam non præterit. Sed eam melleam, quam perniciosam
felleamque mauult dicere, patrio affectu. Habet enim hoc Au-
sonius commune tum cum pluribus, tum uel maxime cum Sym-
macho, Ut uidelicet quos fratribus filiisue suis libenter annume-
ret, fratres filiosue nuncupet. Quid ergo (inquit) agunt aliud
hi duo uersus, nisi ut tu uegetam alacritatem tuam, temeritatem
uoces: me uero & consultum, & quem filius debeat imitari, salutaris pru-
dentia prædictum dicas? Arrogantiam itaque Paulinus uitam tanquam Icarum
suam ipsius audaciam redarguere, Ausonio uero deblanditus modera-
tionem patris Dædali in eo collaudare, uideri uoluerat his uersibus.

Qui soli huc adducti, atq; ab ordine ceterorum seiuncti, inspectionis negociū exhibent. Excludendus est & ille titulus, qui uersibus subditur, aduentantis noctis periphrasin continentibus. Quos eodem propemodum filo Planciades Fulgentius æmulatur.

Et qui chalcidicas moderate enauit ad Arctos. *Vetus lectio.*
AD. ARCES. Librarii utram eligerent, rectam putarunt. q; de ipso Dædalo apud Virgilium legerint, Insuetū per iter gelidas enauit ad arctos, chalcidicaq; leuis tandē superastitit arce. Simul aut non uiderunt, q̄ non deceat, Septentrionē uocari chalcidicum.

Ad Vrsulum grammaticum. Primus iucundi fuit hic tibi fructus honoris. Et hic quoq; scriptū imprudenter pro FORET, Fuit. Grata nēpe poterat uideri strenua Vrsulo, uel eo q; Ausonius amicus, & quæstoris uice, curarit ab Imperatore reddendā, quamlibet iucundior, manibus Augusti tradita, putanda foret. Ocio sum sane aliter & subagreste quiddam uideretur. Nemo etenim ignorat, primum fuisse illum honoris fructum, tum cum ad tradendam publicam mercede grammaticam in auctoratus ab imperatore fuerat. Authoritate porro largientis munera metimur, gratioraque nobis esse solent, si uel a Principibus, uel ab amicis proueniant. Ostendit hoc non nunq̄ Martialis. ut cum ab Imperatore riuulum ex aquæ ductibus ad oportunitatem ædium suarum petens, nobiliorem salubrioremque fore prædicat, si ab illo concedatur. Quā dederis nostris Auguste penatibus undam, Castalis hæc nobis, aut Iouis imber erit. Et ad Marcū amicum, qui togam dono dederat, Vilior hæc nobis alio mittēte fuisset. Non quacūq; manu uictima cæsa litat. In actione quoq; gratiarū ad Gratianū Imp. Trabeam non magis auro suo, q̄ munere tuo splendidam.

Protulit in scēnam quot dragmata fabellarum, Arcadiæ merdio qui iacet in gremio. Legendum DRAMATA (nihil n. hic cum manipulis) Quæ rei repræsentationem, comædiarum ac tragædiarum actus significare dicuntur. δράμα enim est ago, repræsentatio. Cuius meminit Aristoteles in primis τραγωδία. Dor-natus ait, Comædiā p quattuor partes diuidi, prologū, prothelū,

epithesin, catastrophē, Prothesin primum esse actum, initiūq;
dramatis. Porro, e tribus poematum generibus, exegetico uide-
licet uel apologetico, quod latini enarratiuum uel enunciatium
dicunt, in quo poeta tantum loquitur, & mixto uel communi,
quod greci κινόν uel μικτόν appellant, quo & poeta loquitur perso-
nasque inducit loquentes, dramaticum uel mimeticum appella-
tur, a latinis uero actiuum uel imitatiuum, ubi nusq; poeta loqui-
tur, ut in comœdiis ac tragœdiis. Terentius denique subob-
scura hac periphrasi indicatur. Qui sex in scenā comœdias protu-
lit, quique in Stymphalo Arcadiæ opido, dolore ac tedio amissa-
rum fabularum, uita functus ac sepultus, traditur.

Quot telios primus numerus, solusque probatur. Græcā uox
est τέλος, quæ numerum significet, ut scribit Pollux περὶ ἀριθμητικῆς
libro quarto. Verū hic nō telios, sed TELEOS scribendū uide-
tur. Græcis enim & τέλος & τέλει utrunque dicitur, sed alterū
correpta media, alterum producta. Et Marcianus ait, Quosdam
e numeris perfectos esse. quosdam ampliores perfectis, quosdam
imperfectos, uocari autē τελούς, ὑπερτελέως ὑποτελέους. Nisi quis
eo dictum modo uelit, de quo & in Phidia disseruimus. Sex itaq;
philippos περιφραστικῶς & hic Ausonius per senarium expressit nu-
merum, qui primus perfectorum perhibetur. Boetius in Arith-
metica, Perfecti, inquit, numeri sunt intra denarium numerum
vi, intra cētenarium. xxviii. intra millenarium. cccclxxxxvi. in-
tra decem millia, octo millia centum uiginti octo. Festiue deniq;
ac perurbane in nouissimis uersiculis, quem utriusque gentis nō
barbaræ decus dixerat Ausonius, insigniora in his uina, nostra
uidelicet aminea, græcorum uero chia, Vrsulum pocillare,
subtexuit.

Ad Paulinum. Quanq; hæc ipsi de se probabunt. Rectius,
Quanquam HOC ipsi de se probabunt. Quod & uetustus co-
dex habet. Sed & in epistola ad Probum, Nam quis, inquit,
hos diu cogitaret? Quod sane ipsi de se probabūt. Vtrobique ex
imitatione Papinii ad Stellam, ita præfati. Quanquam uereor, ne
uerum istuc uersus quoque ipsi de se probent.

De Philone uillico. Non cultor instans, non anitor guaruris. Exemplar manuscriptum, NON . A R A T O R . G N A R V R I S . Glossema id incōpertum pluribus, atq; his in primis, qui Gnarus est, eius loco reponendū iudicarunt. Gnarurum dici gnarum sciētemq; inuenimus apud Placidum, grāmaticum nescio quem, ut uerum fatear, sed authoritatis eius, ut qua parte prosit, explodendus nō sit. Videtur autem etymologia propior, ut Gnaruris gnarus ruris accipi oporteat, sed non tam ad peritum referatur agricolam, q̄ in prāstantem aliorum quoque studiorum artiumq; transferatur. Quo fere modo adorea a farris honore unā, quanque gloriam significat. Vt prāteream, q; uir bonus uel solo coloni nomine monstrabatur, amplissimeque laudari credebatur; & cætera, quæ .M. Cato in primode Re Rustica, & Plinius . xviii . Nat . Hist . exequitur.

In epistola ad Paulinum secunda. Ignauos agitet talis timor, ac tibi nullus sit metus. Scribo, A T . In eandem sententiam ad nepotem suum, Degeneres animos timor arguit, ac tibi consta intrepidus.

In eadem epistola, clandestinas quasdam literarum formulas super opertis rebus, & scribendi latebris referans, uersus est, coagmentatis perperam elementis, atque amota quæ superinduci solet notula, mēdosus, Vel lacedæmonias cytalen imitare libelli. Lege igitur, LACEdemoniā scytalen. Est, n. Scytale furculus teres, & arcanarum quoddam literarū genus, ab lacedæmoniis inuentū, eiusdem cū furculo, quo inuoluebatur, nominis, ὡς τὸ μετροῦν, quod Plutarchus ait in Lyfandro. Meminit abunde Gellius. Cicero quoque ad Atticum, Habes σκυτάλην λακωνικὴν.

Præceptor primus largitor honorū, primus in aonidum qui te collegia duxi. Interstitium hoc, quo facile defectus dictionis unius ostendatur, promptam etiam ingeniosis materiam tribuit, in hunc modum corrigendi, Præceptor primus, primus largitor honorum. Vetus autem codex ita habet, PRAEceptor primus, VETERVM largitor honorum.

Ad eundem Paul. Nec tam promptum gesta duobus, unum deficiente pari proferre sodalē. Legendum **PERFERRE** Subductam præterea librarii dictionē rati, spatium hic quoq; inter gesta, & duobus, reliquere. Quid si legatur **GESTATA**. Nā & his Paulinus ita respōdit, Discussisse iugum quereris me, quo tibi doctis iunctus eram studiis, hoc nec gestasse quidē me, assero.

Sistere cecropidum in terris monumenta parenti. Legendum **PARANTI**. Pernotus est Marathon ingenti hac Persarum clade, qua uicti, fugatiq; ab atheniensibus fuere. Eiusdem argumenti græcum quoque epigramma transtulit Ausonius εἰς νέμεσιν. Cuius illud, εἰς πέρας τοῦ πολέμου νέμεσις, uidelicet ἔσχα, quod Ausonius, rem sane ipsam explicans, uertit, Punio sic persas uanilo, quos Nemesis, nō nihil eo pertinet ex eadem epistola, Vltro etiam uictis Nemesis stetit attica persis.

Egelidæ ut teneant hyemes. Legendū **TEPEANT**, ex manuscripto codice.

Sed cur tam mœsto sero tristia carmina uersu, Et non meliora animos se uota propinquar. Sit fortasse corrigendum **ANIMO** & **PROPINQVANT**. & addendū **CVR**. in hunc modū, Et cur non meliora animo se uota propinquant? Sed nihil muto.

Trebellica iam tenetarua. Emendandum **TARBELLICA** Tarbelli enim Aquitaniæ populi, pyreneis montibus adiacentes, ex hispana Vasconia profectis occurrunt.

In alia ad Paulinum epistola. Atque arguta suis loquitur coma pinea uentis. Vetus codex **CVMQ. SVIS. LOQVI TVR. TREMV LVM** coma pinea uentis.

Quæ firmata probant, aut infirmata reclinant. Exemplar idem, **RELIDVNT**.

Nec amat blandis deponere uerum. Scribo **POSTPONERE**, ex eodem codice.

Culmenque senatus. Vetus exemplar, COLVMEN
QVE. SENATI. Ad Probum præf. præf. Dico hunc se-
nati præfulem. Et paulo post, Columen curulis romulæ. Et in
Ludo septem Sapientum. Fructi est optimi. Nomina quippe
ista inflexionis quartæ tam uarie mutata sunt olim Veteribus, ut
senati uel senatus, pro senatus, dixerint casu patrio. quæsti &
quæstuis, parti uel partuis, anuis, domuis, tumulti, fructi, atque
alia innumera.

Hanc uocem bæotia nomina musæ accipite. Legitur etiã Nu-
mina. Neutrum improbandum. Illæ enim Parnassum Heli-
conemque Bæotiæ habitasse memorantur, unde sint parnassides,
pegasides, heliconides. Illæ consecrata loca habuisse Thespiis,
Piera, Aonia, bæotiorum, unde thespiades, pierides, aonides.
Ideoque tã Bæotiæ locorum numina putantur, q̃ a uariis eiusdem
locis nomina diuersa sortiuntur. Malim tamen NOMINA
q̃ Numina. Paulinus enim qua epistola Ausonio responderet, super
hac (ut mea fert opinio) particula, musas per annominationem
deridens, inquit, Sine numine nomina musas.

Ad Probum præf. præf. Oblata per antiquarios mora, scio
promissi mei gratiam expectatione cõsumptam, Probe uiroptime.
In secundis tamen habeo non fefellisse. Legunt alii, In sæculis.
Mihi prior lectio manifesta uidetur. Primum, inquit, erat, ne
promissis meis gratiam expectatio derogaret. Secundum tamen
est, q̃ non fefellerim, tametsi amanuensium tarditate serius q̃ oportuit,
rem peregerimus. Est apud. M. Tul. sæpenumero, In postremis,
quod apud non nullos, In ultimis, & apud Plin. etiam In
nouissimis. Sic & in secundis, citra uitium, nec infeliciter dixeris.
Vt sit in primis, in secundis, in postremis. pro, primo, secundo, &
ultimo loco. Antiquarios præterea eisdem hic accipiendos, qui
& in Augusto apud Suetonium, aucupatores uidelicet affectato-
resque antiquorum atque obsoletorum uerborum, perperam in-
terpretatur. Appellasse uero antiquarios uidetur seruos a manu,
& rerum domini exscriptores. Pari propemodum ratione Sido-
nius, quadam ad Firminum epistola.

DIATRIBAE

Liliique somniferos modos. Legitur & Lilli, & Lalli. Po-
strema uox manifestior, ex manuscriptis codicibus, & q̄ apud
Persum legitur,
Et similis Regum pueris pappare minutum
Pocis, & iratus mammae lallare recusas.
Nec omnino temere scriptum quoque, Lilli. Nuper enim non
in Pannonia solum, atque adeo apud Septentrionales plerosque
populos, uerum etiam ultra Sauromatas, non sine admiratione au-
diuimus ad suadendum nutricio more infantibus somnum, dici,
Li lu Li lu, tum & La lu La lu, & La la La la. Quod nostra-
tes fere Nan na Nan na, & Nin na Nin na, etiam mora quadam
uocem suspendentes, passim dicere consueuerunt. Mouit porro
nos maiori quadam admiratione, quod infantes ipsi & horriduli
& sordiduli, uix dum fari incipientes, mamma atque tatam la-
tine balbutiunt, ipsis quoq; matribus non intellecti. Ut uideri
possint & hæ quoque uoces naturales magis q̄ arbitrariæ.

Aequoream liqui te propter amice garunnam. Mittitur hæc
epistola ad eundem Paulum. Imperitus autem quispiam, tanquã
ex AMICE nomine admonitus, titulum fecit, AD . AMI-
CVM . VT . QVAMPRIMUM ad se ueniat, error in
codicibus Ausonii haud sane infrequens. Ineptum enim fuerit pu-
tare, aliam hic inscriptionem ab authore suo positã, q̄ semper antea
græcis etiam uersibus eadem serie. Scribi certe hanc ad Paulum,
indicio est alia epistola, quæ carmini subiicitur paschali, eodem fe-
re argumento, germana huic, & uelut connectenda. tum nõ nihil
uersus ultimus utrobique idem, Vale, ualere si uoles me, uel uola.
Quos equidem (ut id etiam commoneam) ita prorsus editos pu-
tauerim, neque laborandum ut in pentametri membra redigãtur,
quos esse trimetros auctori libuerit haud dubie. Nam & in tri-
metro iambico ad Tetradium, eundem ferme rettulit, Vale, uale-
re si uoles me, peruola. Sunt autem illi inter alternos haud im-
probabili ratione locati, q̄ quamuis pedibus gradientur inter se di-
uersis pentameter & trimeter, mensuris tamen iisdem, totidemq;
syllabis constare, nihil impedit. Hinc & reciprocis uersibus con-
tingit, ut qui pentameter elegiacus currit, iambicus plerunque

recurrat. Conuenit etiam uel eo concitos inseruisse pedes, q̄ non suis pedibus eum, qui egrotauerit, uenire, ac uolare desiderat. Terentianus hos quidem exametris miscuit, ea lege, q̄ utriq̄ senis pedibus constent. Exametros (inquit) tradit genitos duo prima uetustas. Herous ille est, hūc uocant iambicum. Nam pedibus senis constare uidemus utrunq̄, Diuersa quanquam lex sit ambobus pedum. Talis autem metrorum modus, qui & heroico & iambico ordinatur, Coniunctus uocatur.

Nec celeres mulas ipse metiscus agas. Apud Maronem, Iuturna uirago aurigā Turni media inter lora Metiscum excutit. Itaq̄ Paulinum ab Auf. Metiscum appellatum remur, quasi equo excusum, uelut ab Iuturna deturbatus curru est Metiscus Turni. Ipsi enim Paulum equo cecidisse, eo uersu innuit, Si post infaustas uigor integratus habenas, Et rediit membris iam sua mobilitas. Sic ferme infaustum Hellespontum dixit Flaccus, in quem Helles ceciderit. Infaustos agnoscent uellera fluctus. Cæterum in Virgilio pariter atque Aufonio scribendū uidetur, METHYSCVS, ex uocis etymologia. Quam apud unum Planciadem Fulgentium inuenimus, in libello, qui est in paucorum manibus, inscriptus, Expositio Virgilianæ continentię. Cuius extrema uerba, incomperta sane, ut fuit non tam authoris uitium, q̄ tēporis, hæc sunt. Iuturna in modū pernitiei ponitur, q̄ diurne permaneat. Ergo furibundæ mentis perniciēs soror est. Currum uero eius q̄ regit, & eum de morte protelat, certe perniciēs, q̄ furorem diu producere nouit, ne finiatur. Nam primum aurigam Methyscum habuit. *μῆθυσκος* enim græce ebriosus. Ut primum furiam animi ebrietas ducit, dehinc perniciēs ad protelandum accedat. Ideo & ipsa immortalis dicitur, Turnus uero mortalis. Furor enim animi cito finitur, perniciēs uero diuturna perseuerat. Ideo & currum eius circumagit, idest in longum tempus protelat. Rotæ enim in modum temporis ponuntur. Vnde & Fortuna rotam ferre dicitur, idest temporis uolubilitatem. Proinde, multæ fidei exemplar uirgilianæ Aeneidos, in secretiori Vaticana bibliotheca, nunc Metiscum, nunc (ut scribi conuenire uidetur) METHYSCVM habet.

In præfatione ad Homeri periocham. Et œconomiæ experti-
bus. Manuscriptus cod. ET . POETICAE œconomiæ ex-
pertibus. *ὁικονομίας* enim hic per abusionem posuit, ut . M. Tul. ad
Atticum in prima epistola libri sexti. Fabius Quintilianus, Her-
magoras iudicium, partitionem, ordinem, quæq; elocutionis sunt,
subiecit œconomiæ. Quæ græce appellata ex cura rerum domesti-
carum, & hic per abusionem posita, nomine latino caret.

Per ægyptium Regem seruantissimum iusti uirum, Helenam
cum his, quæ una cum eadē fuerant, arreptam Paridiq; sublatam.
Emendandum puto sic, HELENAM cum his, quæ una cū
eadē fuerant ARREPTA. PARIDI. SVBLATAM
Confirmatur id non nihil ex Herodoto in Euterpe. Qui & Re-
gem ipsum Proteum fuisse tradit.

In prima Iliados periocha. Chryses Apollinis sacerdos, ob re-
dimendam filiam cum Agamemnoni supplicasset, & cōtumeliose
repulsus, deū precatur ultorem. Coniunctiua particula eraden-
da est, ne participium, Repulsus, in uerbum transire cogatur,
quod est, Repulsus esset.

Quæ fiducia defensi quondam cum Aegeone Iouis ultum iri af-
fectanti iniuriam, obtestatur summum deorum, ut troianos in re-
bus belli superiores esse patiatur. Manuscriptus cod. AFFEE-
CTANS. ut ad Thetiden referatur. Possit autem prior ipsa
lectio fortasse non mutari. Quæ cum impeditior uideretur, com-
mutandi materiam dederit, ac non nullis etiā imprimendi, Aegeo,
pro AEGEONE. Videtur ergo intellectus esse talis. The-
tis, ea fiducia q̄ una cum Aegeone Iouem olim defendisset, obresta-
tur summum Deorum ultum iri iniuriam affectanti, s. Achilli.
Etenim ulcisci quis iniuriam amico, dici consuevit, qui illatam
amico ipsi iniuriam uindicat. Apud Homerum hanc fabulam
Achilles matri commemorat, qua posse eam contendit impetrare
ab Ioue, ut iniuriā ab Agamemnone animaduertat, fauēdo uide-
licet troianis. Coniurasse itaque in Iouem, ait, Neptunum, Iu-
nonem, Palladem, aliosque deos (tamen Lucianus, quodam

Martis ac Mercurii dialogo, hos ipsos treis dūtaxat fuisse refert) cumque eum comprehendere tentarent, miserata Theris protinus Centimanum, quem & Briareū Di, & Aegeonem mortales appellent, in Cælum perduxisse: Atque ita Ioui assidentem illum cōspicati Cœlicolæ, quamprimum perterriti nec uincula parri, nec perniciem intentare sunt ausi. Rem signasse ipsam Tertullianus uidetur in apologetico. Iouem, inquit, nec eandem uim a ceteris cœlitibus experiretur, opera cuiusdam monstri liberatum.

Periocha .β. Iliados. Pertentat militū uoluntatem. Scribendum, **PRAETENTAT**. hoc est experitur, periculum facit, *παραπειράω το πειράωμαι*.

Iamque omnibus nauigationem adhortantibus, sedā discessio ab Vlysse cohibetur. Relegendū, **ADORNANTIBVS** ut lectio prior fuerat, hoc est instruentibus, armantibus, & præparantibus. Terentius in Eunuchō, Ita iam adornabat fugam. Traxisse arbitror in errorem, q̄ Homerus ait, *τοῖς ἀλλήλοις κέλευσεν ἄνωγειν*. Licet autem in poeta ipso contēplari, soluta concione uniuersam pene multitudinem gregatim ad naues contendisse, & iam præparari quæ ad nauigationem facerent cœpisse, ut nulla fere spes reuocationis uideretur, nisi fandi artifex Vlysses a Pallade mādato Iunonis admonitus eos a reditu prohibuisset, & quæ precando, quaque metum intentando, uix ægreque ex ipsis nauibus retraxisset. Consentaneum itaque uidebatur, præparationem hanc in complexione atque epitome ipsa recenseri. Quæ hercle nobis cognita, quis non eas secum inter seque omnium adhortationes subintelligat?

Periocha .γ. Iliados. Argiuos sua quæque acies in bella sequuntur. Excludēda uidetur .M. litera, ut sit **QVAEQVE** Nec temere aliunde quam ex Homero ipso intellectus aperitur, Qui est, Quæque acies sequuntur argiuos in sua bella. trocs autem, dispositi in turmas equitum cunctosque pedestres, clangentes turbida confundunt agmina. Homericorum carminum & Aelianus meminit

Periocha Iliados .?. Vacuique exorsa laborem fortunamque
ferunt, proprii discrimine fati. Concretæ dictiones seiungendæ
sunt, addendaque. S. litera. ut legatur, SVA. CUIQUE
Virgilianum enim est. Sua cuiq; exorsa laborē fortunamq; ferēt.

Periocha .?. Ab Aiace Telamonio præliū singulare cōseritur.
In quo Hector lapide ictus, in suorum se recipit multitudinem.
Perseuerante certamine caduceator Idæus interuenit. Tum inui-
cem missis muneribus pugna sedatur. Hector Aiace gladio,
Ajax Hectorem baltheo muneratur. Pertinax & indigna mēda
hunc locum occupauit hætenus, atq; inoleuit, Ausonio perinde
ut Homero ueritatq; contraria. Etenim, q; Hector lapide ictus
in suorum se receperit multitudinem. xiiii. Iliados continetur.
Hoc autem prælio, pari fere gloria, pares uiribus, munerantes
se inuicem, discesserunt. Vnde & Ouidius Homerum sequutus
in oratione illa egregia Vlyssis contra Aiace, ait, Sed tamen eue-
tus uestre fortissime pugnae quis fuit? Hector ab it uiolatus uul-
nere nullo. Corruisse quidem Hectora ab Aiace ictum lapide,
dissimulandum non est. Sed Aiace ille prior saxo altero percuf-
serat. Memorandum, quis excipiet, hoc loco ictum Hectorem
uehementius & collabentem. Quid est autem q; ait, In suorum
se recipit multitudinem? Quid, Perseuerante certamine? Exclu-
denda igitur ea tota uiderentur, IN Quo Hector lapide ictus in
suorum se recipit multitudinem. Quæ temere atq; imprudenter
inculcata, aliud erroris adminiculū per contagiū parauere. Mis-
sis, s. muneribus, pro DATIS, aut aliud quod addi uines si-
mile. Poterunt fortasse uetusta nacti exēplaria, meliora aliquan-
do substituere. Nos enim falsa tantum ac superflua conuellimus
homerica lege, nil utiq; immutantes. Nam q; singulare hoc cer-
tamen Dion Chrysostomus & fictum & falsum contendit, q; que
pugnae diremptionē, muneraq; ipsa male uersa, stultam æque rem
atq; uanam contemnit, friuoli omnino apud me momenti semper
fuit. Præcipiti namq; uel in græcos simultate, uel in Homerum
calumnia uir alias grauissimus, philosophiæ suæ rationē non satis
habuit. Effecitq; potius, ut pro Chrysostomi nomine, quod sibi
scriptis aliis pepererit, lōge diuersum adoptarit iam Criticostomi.

Periocha . 9 . Iliados . Nullus deorum odio in alterius fauore procedat . Corrigendum , Nullus Deorum odio IN ALTEROS . VEL . FAVORE . PROCEDAT .
Ex manuscripto codice .

Periocha . 10 . de Dolone ὁ δολωνός . Et fateri uniuersa compulsum eodem loco interficiunt . A quo de aduentu Rhesi Thracum Regis edocti, ipsum etiam cum eo obtruncant, equosq; eius, præmium simul & testimonium grassationis abducunt . Parū castus ac ne latinus quidem sermo uerbis hisce continetur . Ideoq; emendandum credimus , ut in uetusto codice inuenimus, IPSVM CVM . XII . OBTRVNCANT . EQVOS . ETIAM EIVS . & cetera . Homerus enim ait, duodecim uiros, thraces itidem, ac postremo Regem ipsum a Diomede læto datū . Et Ouidius in Ibin, Nec tu q̄ Rhesus somno meliore fruaris, q̄ comites Rhesi tu necis ante diem . Nam Dictys præter quam in regiam cædem crassatos Diomedem atq; Vlysem, non meminit .

Periocha . 11 . Paris dubiæ apud græcos, uel potius afflicte, ultime fortune statui aguntur . Duplex mædum singula inuerit . Legendū igitur, RES . non Paris . & STATV . nō Statui . Ex manuscripto codice . Præsto sunt nō nihil etiam quæ in periocha ab hac tertia sequuntur . Iuppiter somno expergitus uidet statum certaminis innouatum, pelliq; troianos .

Periocha . 12 . Vigiliæ eius uxoris labefactat illecebris . Emēdo, VXORIIIS . thethico nomine .

Periocha . 13 . Aspere Iunone increpata & minaciter per Iridem conterrita, fratrem iubet auxiliatorem desistere . Vt Homerus ait, increpata Iuno Iridem iussu Iouis accersit . Cui mādāt ipse Iuppiter, ut in aciem delapsa, Neptunum minis quoque additis imperet ab ope græcis ferenda desistere, prælioque abstinere . Sit igitur fortasse corrigendum, ut in manuscr. cod. comperimus, ASPERE IUNONE INCREPATA, & minaciter per Iridem FRATRE CONTERRITO . IVBET Auxiliatorem desistere .

Neque segnius poterit, remota coniunctionis particulā, ita legi;
 ASpere Iunone increpata, MINACITER. PER, IRI
 DEM. CONTRITUM, FRATREM IVbet
 auxiliatorem desistere.

Periocha. α. Iliad. Ruentes supra vallū, & inuicē efficientes.
 Legitur, ex aliorum castigatione, Effugientes. Vt autem for
 locissimi sceditas absit, secundam tantum uocalem in quartam cir
 cunducendam potius redigendamque credimus, ac scribendum,
 INVICEM. OFFICIENTES, idest mutuo impediē
 tes, atque alter alterum proculcantes. Quod inopina trepidaque
 formidine ruentibus contingit.

Periocha. ε. Cum diuersi exercitus contenderent, græci,
 ut corpus defenderent, troiani, ut ad ludibrium cadauer eripe
 rent. Manuscriptus codex, non Diuersi, sed IN. DI
 VERSA. Nec ERIPERENT, sed ARRIPERENT.
 Alterum elegantia, alterum proprietate sermonis, magis ample
 ctendum.

Periocha. ζ. Vulcanus exhortatus a Thetide, tota nocte,
 q̄ longa est, cœlestia in gratiam nymphae arma molitur. Rectius
 EXORATVS. etiam ex manuscripto codice.

Periocha. φ. Ibi ab Achille. xii. millia troianorum iuuenes
 vincuntur, qui Patrocli inferiis immolarentur. Expungenda est
 illa dictio, Millia. & legendum, non Vincuntur, sed VIN
 CIVNTVR. Homerus enim ait, Achillem alueo Sca
 mandri fluminis cū innumeros trucidasset, cede fatigatum uiuos
 inde duodecim delectos iuuenes captiuos græcis fociis ad nauē de
 ducendos tradidisse. ut Patrocli deinde manibus immolarentur.
 Meminit & uigesima tertia rhapsodia eorum non semel. Et
 Ouidius in Ibin ait,
 Vt quorum æacides misit uiolentus in altum

Corpora cum senis altera sena rogam. Vt sint & hæc ipsa
 ἐλπίδες τῶν ἐπὶ σάρα. Maro quoq; inter ingentē hostium cædem

Aeneam pietate grauem, iustitia, rebusque præclare gestis nobis
lem, inducere non dubitauit, qui uiuentes octo iuuenes raperet,
Pallantis umbris immolandos, Homerum, uelut arbitror, sequu-
tus. Neque tamen secius Imperatoris Augusti notam, duorum
sub exemplo heroum, deterfurus. Authoritate cuius (ut quidam
tradidere) trecenti ex dedititiis capta Perusia electi, ad aram diui
Iulii hostiarum more, maectati sunt. Cuius immanitatis opinio
ut credatur, sæuum suppliciorum genus, aliis quandoque ab eo
infectum, facit. Rursus, ne fidem omnino res capiat, gentium
mitissima etiam in iustas pœnas Romana maiestas, præuenit.
Vnde autem tantum nubis castigantium mentibus inciderit, ut
xii. millia conscripserint, equidem arbitror ob tantillam literam,
quæ in VINCUNTUR uerbo desideraretur. Homerice
quippe lectionis expertes maluerunt dictionem Millia contexere,
q̃ duodecim tantum superatos a græcorum strenuissimo, putare.
Nemo itaque reprehensus, qui plerunque uel exiles mendas con-
uellit. Quando tam paruis initiis tam multiplices sepe pululenti
tam informes emergant.

Periocha .x. Iliados. Hector interfectus & religatus ad cur-
rum ter circum mœnia troiana raptatur. Et si dixerit Virgilius,
Ter circum iliacos raptauerat Hectora muros.
Homerus tamen ipsius circum Patrocli sepulchrum funebres post
ludos, neque hoc, sed libro ultimo, asseruit. Alterutrum ne
uerum fuerit, uel utrunque fictum, historiarum fide hic inquiri
non oportet. Quando homericum plasma per singula sequitur
Aufonium, uix est (ut opinor) qui uel saltem ambigat. Fortasse
uero inde ortus error fuerit, q̃ hac ipsa rhapsodia fugientem illum
ter circū pergama ab Achille infectatum, Homerus tradidit. Que
res, uelut etiam in epitomen primum redigenda, uno uersiculo
ante librum ipsum, pro totius argumento, comprehensa legitur.
Illud certe arbitrari, stultum infantissimumque fuerit, aut cum
de Virgilio sumpsisse rem consulto, aut ita quoque scriptum ab
Homero ratum, amplius non quæsisse, cum illum toto ope-
re imitandum pro archetypo, Maronem statuisset sibi, intellige-
ret. Equidem, q̃ periochas haberi ipsas corruptissimas, siue

temporumque uitio intueor, priusquam hæc ita nullo modo potuisse scribi ab Ausonio, contendere desistam, eius esse uniuerfas, minus impie negauerim.

Vltioni Patrocli, & uictoris iracundia, ad ulteriora supplicia reseruandum. Coniunctio amouenda uidetur, aut legendum VLTIONE, latino casu.

Periocha, ., Iliados. Fatique hominum in exanimo hoste uereatur, ad sepulturam corpore restituto. Homerica quidem Theris ad Achillem Iouis perfert mandatum huiusmodi, Succensere ei deos omnes, ipsumque præ cunctis Iouem, q̄ infanienti animo uinctum apud naues Hectoris cadauer detineat. Id itaque soluat, acceptisque muneribus Priamo restituat. Verba igitur illa, FATIQUE hominum in exanimo hoste uereatur, cum neque de Homero sumpta sint, nec cognosci satis posse uideantur, in medio relinquimus, tolli ne commodius, an emendari in his debeat FATA. Quomodo & nouissime imprimi curatum est. Cum autem sententiam ipsam ex libro Tristium tertio desumpserit, quo loco insultantem commonens Ouidius ac deterrens, ait. Humanæque memor sortis, quæ tollit eosdem, Et premit, incertas ipse uerere uices.

Considerandum ulterius, an dictio VICES, subducta esse potuerit, ac legendum, FATIQUE. HOMINVM VICES. Ut sit intellectus, Exemplo Hectoris exanimi, uices humanæ sortis Achilli uerendas. Et cum nihil omnino affirmatum a me uelim, non sit & illud etiam fortasse dissonum putare, perinde subtractum nomen, MEMOR, ac scribendum, FATIQUE. HOMINVM. MEMOR. EXANIMVM HOSTEM. VEREATUR. Codex quippe manu scriptus ita habet, FATIQUE hominum, exanimum hostem uereatur. Nec quenquam confusio hæc rerum, modo additarum, modo ademptarum in periochis, mouere debet, quam olim sacra ipsa diuini uatis poemata senserint. Dum lacera illa quidem confusaque antea Pisistratus collegit, ac disposuit. Spuriousque uersus Aristarchus notauit, ac dispunxit.

Odyssæ periochâ, α. Dic mihi Musa uirum, capte post mœnia Troiæ, Qui mores hominum multorū uidit & urbes. Horatii uersus hi sunt. Nanque ille prior ex Homero transtulit. Sed in quibus semper fuerit nō MOENIA, sed TEMPORA. Detulit ingenue hoc illi Ausonius, q̄ nō putauerit poeta modestissimus felicius a se unquā conuertendos eos, q̄ ab Horatio semel fuerint. Ideoq; nec uerbum Tempora, in Mœnia, cōmutasse crediderim. Cum præsertim etiam uis quædam miseræ infelicisq; significationis ea uoce exprimi non ignorarit. Vt apud Ouidium, Forsitan & Pylius citra troiana perisset tempora. & apud .M. Tul. In ipsa nouitate meorum temporum, & , O, tempora, o mores. Neq; par conditio est eius carminis, ex .viii. Iliados periocha, Aurora in croceis fulgebat lutea bigis. Licet apud Virgilium libro .vii. legatur, Aurora in roseis fulgebat lutea bigis. Maro enim non unius imitatione loci pangere id potuit. Ausonio locum manifestum tractanti de uirgiliano quidem demere, homerico tamen addere, non licuit. Apud quē tale est, Ἡὸς μὲν κροκόπεπλος ἐκίδνατο ῥόσας ἢ ῥόσας. Denique in Horatio, Tempora, permutari non debere, arbitror. In Virgilio non absurdum uideri, si uel, Croceis, legeretur. Quod in periocha perinde defendendum est, ac Roseis excludendum.

Minerua in Ithacam, Ioue ita uolente, descendit, Mentorisq; Taphiorum Regis Ducis sumit effigiem. Linenda Regis paritacula. Quid est, n. Regis, Ducis? & legendum MENTIS, nō Mentoris. Homerus, εἰδομένη ξείνω πατρίῳ ἡγήτορι μῆντι. Fuit autē is patre natus Anchialo, Taphiisq; imperauit. Mentor uero socius Vlyssis fuerat, quē ille soluēs Ithaca uniuersæ domui præfecit. Sumpta cuius forma in sequenti, & tertia, atq; etiā antepenultima, & nouissima rhapsodia, astitisse Vlyssi Mineruam cū poeta finxerit, proximitas & similitudo nominū errorem peperit. Seu q̄ cū eius quæ rhapsodia .γ. cōtinetur, in Mentore mutationis mentio a Cicerone facta fuerit, græcarum literarum insciis immutandi protinus audaciā suasit. Scribit, n. lib. ix. epist. ad Atticū in hæc uerba. Hic ego uellē habere Homeri illam Mineruam simulatā Mentoris. Cui dicerē, Μέντορ ὡς τ' ἄρ' ἐγώ, ὡς τ' ἄρ' ὡς ποσειδῶνος ἀντίο

Quem Penelope digressa Chalcidico, argumento tam miserabilis offensa materiae, ut alia concinat adhortatur. Vetus codex. **DEGRESSA**. Descendisse quippe illam, ὑπερῶα, quod est apud Homerum, indicat. De qua uoce Pollux in primo. Et Esychius, ὑπερῶον, ὑπερῶον ἀνώγειον οἶκον. Tum uel maxime, & periocha penultima, primum rhapsodiae carmen, quo eadem pars ulyssae domus, eodemque nomine attingitur, ita fuerit interpretatus, Chalcidicum gressu nutrix superabat anili. Chalcidicum (inquit Festus) genus aedificii, ab urbe Chalcidica dictum. M. Vitruuius libro tantum quinto, Chalcidica nominat, quae in extremis basilicis, cum locus esset amplior in longitudine, constituerentur. Meminit & Eusebius, Domitiani temporibus Romae facta Mineruae Chalcidica. Ceterum, Eius argumento materiae Penelopem non frustra offensam, Homerus inducit. Neque enim eo solum poterat offendi, & graecorum ei naufragiorum memoria refricaretur, uerum etiam & omen fieri uideretur Ulyssi, tot maria, tot annis obeunti. Solinus in Polyhistore, Captus est oculo dextro Philippus apud Methonem. Cuius debilitatis omen praecesserat. Nam cum nuptias ageret, acciti tibicines carmen cyclopeum, quasi de colludio, concinuisse traduntur.

Periocha. β. Odyssae. Oceano extulerat roseas Aurora iugales. Legendum. **ROSEOS**. Neque enim arbitrandum est (re praesertim expedita) ne non & hic quoque Roseas quadrigas scriptum fortasse liquerit Ausonius, & periocha. β dixerit, Iam Coelum rutilat roseis Aurora quadrigis. Quin inspectione quoque dignum potius uideri debet, & carmen homericum, tribus librorum initiis semper idem, noster semper uarium reddiderit. Periocha siquidem, xvii. ita uertit, Iam Coelum roseis rutilat Tithonia bigis.

Periocha. γ. Nec mora facto consilio. Codex manuscriptus. **NEC. MORA. FACTA. CONSILIO.** hoc est, Posteam deliberationem nihil morati sunt. Nimirum paretice, Vbi consulueris mature facto opus est.

Periocha. δ. Odisseæ. Circa Asteriam ergo insulâ, quæ Ithacâ Samumq; interiacet, delitescentes proci, occasionem fraudis expectant. Homerus ipse ait, ἀστὴρ δὲ μεγάλη. Item Plinius. Nam Asteria & ea creditur quæ mox Rhodos appellata est, & quæ Delos Cycladum media & clarissima. Veruntamen & hæc ipsa quoque est Asteria, quam Homerus Asteridem nominet. Vt Strabo asserit. Quare si Asteriam hoc loco legeris, eadem quidem insula significabitur, Sin Asteridem, Homerus planius representabitur.

Periocha. ε. Ab Inone dea misericorde seruatur. Quæ calanticam capiti suo demptam natanti accommodat. Exemplar manuscriptum. INO, habet græca formula. Quomodo & in superiore quoque periocha, CALYPSVS, non Calypsonis, scriptum reliquisse Ausonium, affirmare non dubitauerim. Etenim latini sermonis lenitas inconditum eum asperum queuocis sonum, usu tamen ueterum non improbatum, egre pati iam assuevit. Quod autem ad calanticam huius loci pertinet, apud Homerum, qui in latinâ ciuitatem commigravit, diuersa prorsus est interpretatio, & quam tueri quisquam, citra huius nostri pudorem, non ualeat. Tabulam enim a Leucothoe Vlyssi præbitam ostendit. Hic calanticam, hoc est tegmen muliebre, quod capiti innectitur. Græcus etenim κρηδεμνον habet. κεφαλὸς δέ σμιον uidelicet ἡ μαφόριον. Ideoque uelum etiam inuenias qui uerterint. Et ad Paulum scribens Ausonius, Mnemosynen musarum matrem Credemnocomam, ab hoc uidelicet tegmine, appellauit. μνημοσύνης κρηδεμνοκόμου παύλου κλήπη τέρνα.

Periocha. ζ. Cum uirgo Nausicaa Regis Alcinoi, ludum in acta cum æqualibus exercet. Et hic quoque usus est Ausonius dictione quidem græca, sed non omnino apud alios inuentu rara. Nā & Flaccus ea & Virg. utitur, in quinto hic Aeneid. in quinto ille Argonauticon. Sed & Cic. Ideoque deprauari locus uidetur ab immutantibus, IN Ludum acta. uel, IN tacta. Nam Homerus ipsas uirgines exercuisse pilæ ludum asserit παρὰ βῆν' ἁλός. hoc est, in maris litore. Quo lotas uestes explicuerant. Claudianus, Non talem Triuiæ confert laudator Homerus Alcinoο genitam.

Quæ dū per litora uestes explicat, & famulas exercet læta choreis, auratā iaculata pilam, post naufraga somni ocia progressum foliis expauit Vlyssēm. Ausonius, In acta. ἀκτὶ enim litus, sed amœna proprie, ac secreta litorum significat. Quod, uerbum de uerbo exprimens, ad Ausonium in quadam epistola Paulinus dixit, Blanda posito locupletis in acta litoris.

Cum supplex ad gēua regiæ uirginis aduolueretur. Homerus quidem ait, Vlysses secum cogitans, an ad eius pedes supplex procideret, an sic procul supplicibus precaretur, ut & qua ad urbem iretur ostenderet & uestem aliquam largiretur, hoc satius duxit, ne, si propior fieret, iniuria puellam prouocaret. Talia nos utique non mutamus. Sed monere, q̄ silentio præterire, uilius constat. Accedit & illud signandum, rhapsodia hac commonitum ab Nausicaa Vlyssēm, ut cum ad Areten eius matrem uenitum esset, ad gēua supplex procumberet. Quo eam sibi propitiam redderet. Idque cum exequi, ut præceptum erat, inducitur sequenti rhapsodia.

Mineræ instructu mouit misericordiam salutarem. Manuscr. exemp. **INSTINCTV.**

Periocha. . . Minerua in puellæ speciem mutata. Exemplar idē, **MINERVA. PVELLAE. SPECIEM. MUTATA** Vocat eam uirginem Homerus Neeniden.

Vnde uestem haberet, & cuius esset, & qua sorte delatus. Codex idem, Qui adesset. Legendum autem uidetur, **QVIS ESSET**, uel potius **CVIAS. ESSET.** τίς, ποθέν ἐς ἀνδρῶν; Quis es, & unde gentium?

Periocha. . . Tum Alcinous causa fletuum cognita, ut cuncta ex ordine tolerata differeret, benigne omnia pollicitus adhortatur. Manuscriptus cod. uerius commodiusq; in hūc modum habet, **VT. ORDINE. TOLERATA. DISSE, RERET. BENIGNE. POLLICITVS. ADHORTATVR**

Periocha, i. Odissæ. Vtque inde Maleam Laconicæ promontorium circumegerit, ac deinde Lotophagos uenerit. ^{Lego,}
 AC. DEIN. AD. LOTOPHAGOS. VENERIT.
 & LACONIAE. uel LACONICES, ut Vibius Sequester fere nunq̃ aliter. Qui uero Pialeam, pro Maleam, nuper impressere, non uideo quem sequantur, aut quo nam pacto, promontorium in libro statuerint, quod in terris non fuerit.

Mox ad Cyclopum insulam, quæ Lotophagis adiacebat, cum una naue processerit. ADIACET. instanti tēpore, q̃ Adiacebat, scribendū potius existimauerim. Ne mutata postea naturæ facies intelligatur. Quod nec alibi neglectum ab Aufonio apparet. Vt in periocha. d. Quæ Ithacam Samumque interiacet. Frequens & apud Homerum est, *ἔστι*. Animaduertendum & illud, in recensendis erroribus, quos Vlysses pertulerit, ex sua quaq; rhapsodia homericam prorsus œconomiam ordinemque seruasse Aufonium. Homerus enim (quod Penelopæ quoq; renarrare cum in penultima inducit) peruenisse primum ait ad Ciconas, Lotophagos, post quos ad Cyclopes, ad Acolū, ad Lestrygonas, ad Circen, ad Cymmerios, in Siciliam (Sirenibus, uidelicet, Scylla & Charybdi præteritis) in Ogygiam Calypsus, in Pheaciā, deniq; in terram patriam. Quorum seriem errorum nec Tibullus iure Vnde ne quem forte eius, qui doctissimus idemq; cultissimus iure sibi primum uendicauit inter commentatores locum, authoritas dubitare hic, aut secus certe credere impellat, Seruii Honorati quadruplex una uel mēdum uel erratum palam faciendum nobis est. Simulque amolienda plurimorum imbecilla credulitas. Qui tantum circa commentaria oscitabundi inherentes, meliora usque adeo non quærunt curantq; , ut contumaces quoque interstructis (ueluti Vlysses ipse Sirenum cantus) auribus prætercant. Virgilius itaque derelictum in Sicilia Achemenidem ithacensem Adamasce filium ab Vlysse cæterisque sociis, sibi quisque fuga consulentibus, Aeneam postea iis litoribus appulsum nauis inter suos recepisse, atque ab immanis Polyphemi feritate liberasse, scribit. Seruius id fieri non potuisse autumat, ac dissentire eum ab Homero pariter ac tempore, contendit. In his enim uersibus,

Vidi egomet duo de numero cum corpora nostro,
 Prensâ manu magna', medio resupinus in antro
 Frangeret ad saxum, ita eius passim commentaria leguntur. Ho-
 merus dicit quattuor a Polyphemo interemptos. Qui etiam scri-
 bit, Aeneam priusq̃ Vlysses ad Siciliam uenisse. Ergo uel dissen-
 tit, uel dicit, duos uidisse, sed quot occiderit nescire. Nec mul-
 to post, Vlysses (inquit) ad Polyphemum uenit relicta Calypso',
 cum qua fuerat decem annis. Vnde (ut supra diximus) Virgi-
 lii dictis dissentit tēporum ratio. Primus igitur bis repetitus er-
 ror ille est, non prius in Ogygiam Vlysses homerica descriptione
 (quod paulo ante suo ordine rettulimus) delatum, q̃ in Siciliam
 peruenerit. Ideoq; nec temporibus, nec, quem maxime sequutus
 est, authore Virgilium argui. Aliud uero mendacium, æque
 manifestum, q̃ nec peruenisse quidem, nedū prius uel posterius,
 Aeneam ad Cyclopes, unquam meminit Homerus. Tertium,
 q̃ sex a Polyphemo interemptos ac comesos eius socios, non quat-
 tuor, rhapsodia, viii, tradit. Quartum, q̃ non decem, sed septem
 cum Calypso annis demoratum, rhapsodia, vii, ostendit. Licet
 Ouidius sex dixerit, de Ponto.
 An graue sex annis pulchram fouisse Calypso?
 Vbi **SEPTEM** etiam reponendum non inepte, quis coniiciat.
 Nisi tam hoc in Ouidio ferendū uideatur, q̃ in Statio. Qui Vlyssis
 socios, cum Homerus dixerit in porcos transformatos, in luporum
 ora uersos, edidit. Tam paucis uerbis tot errores (dicit ali-
 quis) in Seruio? Nos etiam per uniuersa commentaria. Sed
 Seruii eos esse, haud facile affirmauerimus. Non hercle magis, q̃
 alterius censerî, quæ uicissim egregiæ eruditionis, miræque bre-
 uitatis, Maronis poetarum summi uirtutem auxerunt. Quis
 enim addita pleraque in eius scriptis, mutilata plurima, commu-
 rata innumera, negare ausit? Quis præterea interpres adeo incon-
 ditus tantum in eruditione uirum in minutissima quæque lapsum
 toties, affirmet? Quid est autem, q̃ in bonis aliis, qui olim scrip-
 serint, mendas excusamus, tegimus, in librarios plerunque reiici-
 mus, Seruium tantum die dicta reum agimus? apertiq; in eum
 titulo inuehimur? neq; eius commentaria exscripta toties animad-
 uertimus, nusquam eadem? Haud ego tamen arbitrabor, nihil

quicquam inueniri apud Seruium, quod uel improbari iure, uel contemni possit, atque omnibus acquiescendum. Quin comonendi quoque lapsus, sed modeste, sed citra calumniā. Nec dissimulabimus, in plerisque exemplaribus ita legi, ut nō ab Homero; sed historicorum fide dictum uideatur, Aeneam priusq̃ Vlyssē in Siciliā delatum. Verba ipsa hæc sunt, Ante ad Siciliam Aeneas q̃ Vlysses uenisse dicitur. Quibus tamen haud utique error abest. Quando etiam qui cum Virgilio conueniant scriptores selegræci offerant. Dictys siquidem cretensis, grauis alias, nec incelebris historiæ troianæ author, hunc illum rapuisse nauigationis cursum asserit, Ad Lotophagos, ad Cyclopes, in Acoliā, ad Circen, ad Calypso, ad Inferos, ad Alcinoum.

Periocha Odyssæ. x. Sociique eius opes aliquas in lora inesse existimantes, dormiente ipso, uincula dissoluerint. Legitur & Sora. Scribendum puto, una litera in affinem suam comutata, LVRA. Vt sit eius pars pro toto utre. Lura enim (ut Marcellus scribit) os culei uel utris significat. Vnde Lurcones capaces gulæ homines, & bonorum suorum consumptores. Nec deerunt qui SORO scriptum magis putent, uentorum ipsam thecam loculumq̃ interpretantes, græca uoce, σαρδῆς, in quo Apim taurum olim positum, Soroapim, mox Serapim appellatum, Nymphodorus tradit. Nec prætereundum, reperisse quidem nos in codice non multæ fidei, IN . SCORTO . ESSE . EXISTIMANTES .

Eurylochus & præmissi cū eo socii in ferarum ora conuersi sint. Homerus, præter Eurylochum, mutatos duos & uiginti asserit in porcos, qui cum eo prius, sorte ducti, flentes missi fuerant. ἅμα τῷ γὰρ δύο ἔειχον ἑταῖροι κλάϊοντες. Ipse enim solus, fraudem suspicatus, prodigiosam Circes domum ingressus non est, & pharmaco abstinuit, ac uiso sociorum monstro (Si qua fides augentibus omnia musis) duri fati nuncius ad Vlyssē contendit. Hinc & Naso, xiiii. Metamorphoseos ait. Suis solum caruisse figura Vidimus Eurylochum, solus data pocula fugit.

Sed mirum est, dignumque observatione, quod is, cum Homerum plane fuerit sequutus, sorte lectos ait Eurylochum ac socios uiginti unum. Quorum Quattuor & nominat. Ita enim Macareum loquentem inducit.

Sorte sumus lecti. Sors me, fidumque Polyten,
Eurylochumque simul, nimique Elpenora uini,
Bisque nouem socios circa ad mœnia misit.

Quo autem modo ex Homero omnes eius socios præter Vlysslem transformatos dixerit Boc, non etiam intelligo. Putabat Socrates, iccirco dictam Circen commutasse homines in porcos, quod his multis fere illos enutrit, Quæ non esurientes, minimeque sitientes, ad edendum atque ad bibendum irritarent. Vlysslem autem qua Mercurii consilio, qua sua abstinentia suum factum non fuisse. Vitanda itaque ciborum, poculorumque in primis ea genera, præcipiebat. Author Xenophon. Meminit & Plutarchus in libello de Nugacitate.

Periocha. 14. Odysseæ. Trinacriam peruehitur. Non Trinacriam, hoc est Siciliam, sed Thrinacriam, aliam Homero insulam significari, qui eius Odysseam transtulere, rem prorsum nouam conantur introducere, eo *Θερυακιν* dictitante. Miror autem non animaduertisse, quod ipsa quæ a nostris Sicilia, Sicania, Trinacria, Trinacris, Triquetraue, nuncupari consuevit, a grecis etiam Trinacria, Trinacis, Thrinax, & Thrinacia dicitur. Strabo, Est quidem Sicilia triangula spetie. & propterea Trinacria quidem prius, mox Trinacis appellata est. translato consonantiorem in uocem uocabulo. Meminit etiam Stephanus.

At mox inde nauigantes fulmine ad unum omnes interierunt. Exemp. manuscrip. AC. MOX. Est enim cum superiore colo subnectendum. Ut intelligamus, ob mactatos boues & in Sicilia portentis territos, ac deinde nauigantes fulmine disiectos, merfosque.

Periocha. 15. Somno experrectus Vlysses, portum & litus patriæ non sine animi consternatione cognoscit. Admiraturque, ut aduectus, ut expositus, ut relictus sit, ut cuncta nesciret. Requirit

uniuersa donorum . Quæ postquam incolumia uidet, q̄ potest
tutissime occultat. Consiliūque a Minerua confirmatus. To-
tum id cum superiore periocha connectendum fuit. Cumq̄ ita
esse, ordine monstretur homerico, non Confirmatus, in nouis-
sima particula, sed **CONFIRMATVR**, emendandum
uideretur. Ego autem in coniecturâ uero proximam adducor,
ita quædam hic præpostere temerarios rettulisse librarios, uti suo
ea loco integra pepulerint conuellerintque. Homerus sane ne
quaquam cognouisse eum litus patriæ affirmat, cum quia diutius
abfuerit, tum q̄ eum nebula Minerua sepsierit, ne a quoq̄ antea
agnosceretur, q̄ ipsum omnia componere, procorumque contun-
dere proteruiam, monuisset. Qui postquam circumductis in om-
nem partem oculis satis admiratus est, ignarus quam Orbis partem
teneat, phæacumque munera reperiit, exhibita Minerua nubem
scidit, & solum patrium agnoscere permisit. Sit itaq̄ hoc fortasse
modo diggerendū, connectendumq̄. Somno experrectus ad-
miratur, ut aduectus, ut expositus, ut relictus sit, ut cuncta
nesciret. Requirit uniuersa donorum. Quæ postq̄ incolumia
uidet, q̄ potest tutissime occultat, Consiliūq̄ a Minerua confir-
matus, portum & litus patriæ non sine animi consternatione co-
gnoscat. Sic utiq̄ periocha. xiii. finiat. Mox &. xiiii. incipiat.
Egreditur portu tenuis quo semita ducit.
Vlysses ad seruū suum Eumæū subulcū simulatus accedit, naufragi
& mendicantis imitatu. Et quæ sequuntur. Scio equidem in
huiusmodi annotamēta cum periculo diuerſi, q̄ hi, quibus postea
syncera exemplaria contingunt, non eque omnes de ingenio prior-
is indicantis mereantur. Quæcunque autem fortuna sequatur,
non ingratos rerum æstimatores industriæ saltem nostræ aliquid
datuſ, certi sumus.

Ait se esse Cresum in Aegyptum nauigantē. Scribitur & Cre-
sum, quo modo legendum uideri potest, dū ne nomen eius id esse
putetur. Cuius etiā Homerus hic non meminit, cretensem illum
se finxisse tantū testatus. Idq̄ mox. xix. repetit & nomen simul
explicat, Aethonem. Est autem ex inclinatione græca κρητικός. Cæ-
tera, quæ in hac periocha sequuntur, tam mutilata sunt, q̄ falsa.

DIATRIBAE

Periocha Odysseæ. . . At Lacedæmonias artes tritonía Pallas .
Scribo, IT Lacedæmonias ARCES. Ac de uoce quidem,
Arces, constare uidetur, uel eo q̄ in quarta periocha scriptū ab eo-
dem est, iamq̄ adeo uentum ualidé ad Lacedæmonis arces. Pri-
ma uero particula non segnus in uerbum, IT. q̄ in præpositionē
AD. quæ sit apud Hom. ἰς, transire poterit. ἥδ' εἰς εὐρύχορον λακὼ
δαίμονα παλλὰς ἄβητι' ὁδυσσεὺς μεγαθύμῳ φαίδιμον υἱόν. Nec obstite-
rit sententia intercisa, uerboque non ullo fulcra. Cum sit id & in
cæteris factitatum.

Maturoq̄ digressus cubili. Emenda, MATVREQVE.

Ipse aduerso itinere ad agrum Eumēūq̄ proficiscitur. DIVER-
SO. ITINERE: Manuscriptus cod.

Periocha. . . In Parnasso quondā suis dente percussus. Com-
modus scribitur, IN. PARNESSO. cū uocali secunda. hoc
est ἐν παρνησσῷ. Vt sit nō mons παρνησσός, sed urbs παρνησσός. ad quā
uenisse illū asserit Hom. ut Autolycum maternū auum uideret.

Periocha. . . Erisippus in Vlyssē cruce bubulū iacit. Scribe,
CTESIPPVS. Hoc est κτισσιππος.

Periocha. . . Quorum ignauiam senex mendicus arguerit.
Manuscrip. cod. SENEX. ET. MENDICVS.

Periocha. . . Iamq̄ omnibus interemptis, duobus tantum-
modo parcitur, Phemio citharædo, Qui ministerii causa adhi-
bitus nihilominus in Vlyssis domo quod contumeliosum esset
ediderat, & Medōte uni cuius modestiæ etiā Telemachus suffra-
gabatur. Corrige, MEDONTI. Dictio, Nihilominus, in-
tellectum frangit. Emēdandum igitur fortasse fuerit, NIHIL.
aut NIHIL. OMNINO. Aut etiam, NIHIL. MI-
NVS. IN Vlyssis domo, QVAM. QVOD Cōtumeliosum
esset, ediderat. Sed tam hoc, q̄ quod sequitur multo magis in me-
dio reliquimus. An. s. scribi debeat, ET. MEDONTI
E

PRÆCONI, pro Medōti unī. A suo, n. utriusq; officio eos nominari, non nihil interdecebat. Vt apud Hom. *Φύμιον αἰδοῦν· ἐκένευκα Μεδόντα*. Qui etiam utrūq; a Telemacho protectum, liberatumq; Vlyssis cede, monstrauit. Sed mirum est, quo nam modo Medontem hunc, probatum in Vlyssis domo, atq; a procacitate aliorum secretum, Ouidius dirum appellauerit, interq; petulantissimos rettulerit, in epistola Penelopes ad Vlyssē.

Quid tibi Pisandrum, Polybum, Medontaq; dirum,

Eurymachique auidas, Antinoique manus,

Atque alios referam? Nec Planudes aliter interpretatur, *ἣ καὶ διὰ δεινὸν Μεδόντα*. Importunū ergo uisum iri multis scio, in ea epistola quicq; immutari, quæ nullius nō uersata manu iā fuerit. Ideoq; quod affirmari fere posse uidebatur, tantū admonere libet, nominis similitudine, AMPHIMEDONTA reponendū. Vt legatur, Quid tibi Pisandrum, Polybum, Amphimedontaq; dirum. Quem & Homerus hac ipsa rhapsodia cum Pisandro Polyboque iunctim fere percurrit.

Εὐρυμοῦς π, ἐ Αμφιμέδων, Δημοπόλεμος π, Γόσαυδρός π, πολυκτορίδης, πολυβόος τι δαίφρων.

Et qui cum Telemacho erant. Vera hæc, ni cum sequentibus iungantur, haud quaquam esse possunt, ex Homero. Sed & omnem seriem interturbant.

Periocha Odysseæ. 4. In coitum deinde conueniunt. Turpior demonstratio, q̄ uel Ausonii moribus conueniat, uel ab Homero dictū fuerit, qui rem mira uerecundia uelauit. Quare unius tantum literulæ mutatione, ex manu sc. cod. emendandū crediderim; IN. COETVM. Nam & in Polygitonem, eodem uelamento scriptum est, Verbaque lasciuos meretricum imitātia cœtus. Item, Fœmineos cœtus, & non sua bella laceffunt.

Periocha. 4. Odysseæ. Miratique lectorum iuuenum gregem densitatem uno agmine commeante causas interitionis accipiunt. Incondita quidem hæc, & minus plana, ni ex manu sc. codicib. in hunc modum reponantur. Miratique lectorum iuuenum

CVM : GREGE densitatem, uno agmine **COMMEAN-**
TEM, causas interitionis accipiunt.

Tum apud Inferos quoque uirtus Vlyssis & Penelopes pudicitia prædicantur, ab Agamemnone præ cæteris, cui dispar fuerat in utraque fortuna. Relatiuum si ab Agamemnone dependeat, non facile coheret, ut dispar ei Vlysses fuisse intelligatur. Quia Penelope quoque connectitur. Contra, si idem relatiuum Vlysses referre uelimus, eadem ipsa Penelope non patietur. Adeo in re qualibet turbandi mulieribus ingenium semper fuit. Ceterum, uocali prima mutata in quartam, emendandum credimus, **IN VTROQUE**. Vt fortuna casus sit nō Latinus, sed Rectus. Fortuna (inquit) Agamēnoni dispar fuit in utraque re, in uirtute uidelicet, qua uir ille rebus præclare gestis inter græcos præstare nō potuit turpi morte potitus, & uxoris Clytēnestræ impudicitia. Quæ profecto uiro præsertim forti tantæ notæ est, ut non sit satis æstimare, grauiorem ne ei regnoque ruinam interitus talis, an famę dispendium maius uxoris infamia dederit.

Vlysses od Laertem patrē in agrum profectus inopinatu & reditu & rerū gestarum relatu affecit senem. Legendum crediderim, **ET** . **INOPINATO** . **REDITV** . Illud autem, quod subiūgitur, Afficitur ab eo cognitu quas exanclasset erumnas. In manuscripto exemplari ita legitur, **COGNITIS**, quas exanclasset, **ER VMNIS**. Potest & hoc schemate dictum uideri. Afficitur ab eo cognitu, s. erumnarum, quas erūnas exanclasset: Apuleius, Variorū populorum cognitu. Symmachus, Postq̃ de meo cognitu amara legisti. Porro in uerbo exanclare sunt qui innouare conentur, exantlare. Non desunt & qui Aufonium (si Dis placet) insimulent. q̃ Quintilianus id uitandum duxerit, ut nimis priscum, & ab ultimis oblitteratisque repetitum temporibus. Qualia etiam antigerio & prosapia. Equidem Aufonium ita ab istorum uindico calumnia, ut M. Fabio nihil derogem. Itaque hoc tantum meminerimus, usum eo uerbo principem latini sermonis, Marcum Tullium non semel. Post eum bonos ferme omnes. Tempestare quoque nostra uniuersos,

MARIANG . ACCVR.

bonos doctosque intelligo. Stultis enim, qui & ipsi scripserint, nusq̃ esse locum conuenit. Est certe apud græcos ^{αὐτλᾶ} . aurio. Quod uerbum & latini quoq; susceperunt ueteres. Compositione postea cum ^{εἰ} . quod per . t . literam debuerat, per . c . mansit Ex anclare . cognatione qua se elidunt impelluntque hæ literæ. Ut pretium & precium, Vitium & Viciū, cæteraque notissima. Itaque inductam olim, placitamque sequutis temporibus, ac cū stoditam compositionis formulā, non est ut statim quisq; moueat.

Subinde & patres procorum neces iuuenum properant ultum ire, consilioque & ui communicationis, ante expectatum, agro superueniunt. Abscissa dictione, corrigendū arbitramur, **COM MVNICATIS**. Ut intelligatur, non auidius q̃ cautius, nec audacius q̃ pro uiribus, sed consilio his adhibito, peremptorum parentes profectum ad Laertem Vlysem, quem dudum prestola ti fuerant, agro superuenisse.

Inter septem Sapientum sententias, Biantis illa prienei est: Pernicies hominum quæ maxima? Solus homo alter. Legendum uero, **HOMINI**, non Hominum. Quod ostendit & particula, Alter, & sententia ipsa ex septimo Naturalis hist. At hercule homini plurima ex homine sunt mala. Et Cicero in secundo Officiorum, Ut magnas utilitates adipiscimur cōspiratione hominum atque consensu, sic nulla tam detestabilis pestis est, quæ non homini ab homine nascatur.

Parcit quisquis bonis, prodere uult bonos. Alii corrigunt, **QVIQVE**. Nos potius ex manu sc. cod. **QVISQVE**. Ut in Pittaco, Pareto legi quisq; legem sanxeris. Sensus est. Quicunque parcit bonis, eis quidem ipsis captat imponere. Bonis, n. dare ueniam uidetur, ut blanda, uerum subdola, licentia abusi, deteriores fiant. Vetus tamen ipsa lectio, Parcit quisque malis, perdere uult malos. Et sunt codices qui habeāt, Parcit quique malis, prodere uult bonos. Qua in re meminisse illud apud Crispum ex oratione. C. Memmii oportet, Ne ignoscendo malis, bonos perditum caris.

Turpis sæpe datur forma Minoribus. Vetus lectio FAMA
 Ex Maiorum, inquit, bene gestis rebus non dari gloria. Sed ex
 eorundem infamia sæpe etiam Minores infici, nomenque obli-
 terari. Nam MVneribus, ex uetustis quibusdam, quo minus
 probemus, ratio syllabæ in asclepiadeo facit. Famæ porro men-
 tio uersus ut meminerim facit, inter Biantis sententiâs, primore qui-
 dem specie, plani. si intendas autem acrius, subobscuri.
 Quæ casta est: de qua mentiri fama ueretur.

Nos autem significasse poetam sentimus, neminem omnino cas-
 tam inueniri. Ex Ouidio, Casta est, quam nemo rogauit.
 Fama siquidem eius licentiæ monstrum est, ut facta atque infe-
 cta canat, tam facti prauique tenax, quam nuncia ueri. Hinc
 Aufonius argute, ac de Biantis ingenio, eam esse pudicitia inco-
 lumi affirmat, de qua Fama mentiri uereatur, hoc est, omnino
 nullam. Quando loquax plurimumque mendax Fama de nul-
 lo prorsus mentiri reformidat, ac ne Dis quidem ipsis parcere
 consuevit.

Quid facturus eris, dicere sustuleris. Exemplar. manuscr;
 QVOD facturus eris, dicere DISTVLERIS.

Sed cum septenis uersibus singulorum totidem apothegmata
 explicantur, Chiloni & Thaleti singulis singula periere. Quæ ta-
 men nos in quibusdam exemplariorum fragmentis inuenimus, in
 hunc modum.

Quæ benefacta accipias, perpetuo memento.

Item Thaletis aliud,

Cum falso laudes, tunc & amice nocet.

Quorum alterum uix dignum anxia poetæ facundia recepimus:
 Alterum omnino indignum, sed certe commode ex eadem senten-
 tia deductum, cuius in Lælio meminit. M. Tul. Demosthenē,
 in oratione illa egregia περί τεράων contra Eschinem, imitatus. Be-
 neficia (inquit) meminisse debetis, in quæ collata sunt, non com-
 memorare, qui contulit. Vt si suppositicii putandi ambo partus
 sint, ac spurii, non diuersi tamen generis, atque ex colluione diffi-
 dentium prognati uideantur. Neque illud etiam transiliendum,

in supradictis fragmentis comperisse nos, septem ultima apophthegmata non Thaleti ascripta sed Anacharsidi, Scythæ. Qui & ipse inter Græciæ Sapientes est habitus. De quorum numero (ut Laertius colligit) ingens quæstio, nec minor dissensio.

In epigrammate, quo singulorum septem Sapietum apophthegmata, nominaque, & patriæ singulis explicantur uersiculis, Cleobulus lindius quarto loco ponitur, cum in græco epigrammate omnibus præponatur. Et cæteri mox non alio ordine, q̃ latinos eos (quicunque fuerit) interpretes reddiderit. Quapropter eodem modo uersus in principio reponendus uidetur. Alioqui tris superiores uerbum etiam, quo innitantur, non habent. Epigramma etiã, quod sequitur, de .xii. erumnis Herculis, ex græco est & ipsum ferme totum.

Ad Georgium. Digessi fastos, & nomina præpetis xui. Legendum, ex uetustis exemplaribus. PERPETIS. Licet enim præpes pro ueloci quoque poni consueuerit, sitque temporis præsertim fugacissima atq; irreparabilis celeritas. Perpes tamen, quod perpetuum, iugiterque annexum, neq; unquam intercisum significat, in fastis accommodatissimum est. Quibus anni totius gesta describantur, & quo sit merito quæque notata dies. Eadem labe apud Marcianum libro. vi. scriptum uidetur, Ago tibi, habeoq; Diua, persoluensque præpetes debeo grates.

De Imperatore Nerua. Quam legisse iuuat. Quam genuisse uelit. Scribo, I V V E T.

In Commodum Cæsarem. Threcidico Princeps bella mouens gladio. Sit fortasse corrigendum, THREICIO. Eum siquidem Imperatorum longe pessimum notat, quod nō in martiis pulueribus, sed in productæ Martiæ, ex concubinis præcipua, puluinaribus, neq; e deuictis hostibus triumpho famam quaesierit. uerum sordidam immundamque uitam in spectaculis arenae gladiator transferit. pugnasque gesserit gladio non militari sed threicio, hoc est gladiatorio. Notum est enim, thraces olim

nuncupatos retiarios fuisse gladiatores, qui mirmillonibus oppo-
nerentur. Scribit Lampridius, Commodum in arenam descen-
disse, gladiatorumque certamen subiisse, & nomina eorum rece-
pisse eo gaudio, quasi accepisset triumphalia. Ludum semper in-
gressum esse, & quoties ingrederetur, publicis monumentis indi-
casse. Pugnas autem septingenties tricies quinquies. Tan-
tumque palmarum gladiatoriarum confecisse, uel uictis retiariis,
uel occisis, ut mille contingeret. Ferarum autem diuersarū manu
sua occidisse multa millia, ita ut elephantos cōprimeret. Et hæc
spectante sæpe populo Ro. Gladiatoris quoq; nobilissimi uita
functi nomē adoptauit. Vt est ab Herodiano traditum. Solisq;
colosso demolitus caput, ac suo superimposito, subscribi iussit,
MILLE. GLADIATORVM. VICTOREM,
Neque minus commodè threcium hunc Commodi gladium,
pro amazonico, licebit accipias. Amazonico nanque habitu
in arenam descendisse ipsum etiam, Lampridius idem testatur.
Causamque reddit his uerbis. Pro decembri mense Amazonium,
ex signo ipsius, adulatores uocabant. Amazonius autem uo-
catus est, ex amore concubinæ suæ Martiæ, quam pictam in
amazonē diligebat. Propter quam & ipse amazonico habitu
in arenam romanam descendere uoluit. Nos præterea Romæ
marmoreum Commodi simulacrum uidimus, in pectore thorace
munito galleatam atque exerta mamma imagunculam præferens
ostentansque. Vt eam non facile alterius q̄ concubinæ Martiæ
imaginē interpreteris, neque alium q̄ gladiatoris in Imperatore
habitum. Porro, sunt & qui apud Ciceronem. vii. philippica,
Theciditis, corrigendum putent **THRECIDICIS**, q̄ arma thre-
cidica, gladiatoria significari putentur. Quapropter immutandū
nihil statuo, priusq; receptis testimoniis commonenda firmentur.

De Bassiano Antonino Caracalla. Dissimilis uirtute patri, &
multo magis illi, cuius adoptiuo nomine tu perhibes. Scribo
T E. Dissimilis (inquit) es Seuerō patri. sed Antonino dissimi-
lior, in cuius nomen adoptatus fuisti. Fuit Antoninorum nūcu-
patio uenerabilis ac sancta, & gentibus usque adeo amabilis, ut
illa filios Bassianum ac Getā, quem Bassianus frater uel interfecit,

uel iussit interfici, Seuerus pater honorandos putauerit. Sed illi
(ut compertum est, magnis uiris aut nullos fere, aut improbos gi-
gni filios) & nomini gratiam, & imperio dignitatem derogarunt,
& a tanto simul patre degenerarunt.

In risu populi tu Caracalla magis. Historiæ testimonium hæc
non habent. Ideoque in sententiam uenio, ita scriptum ab Auso-
nio, **IRRISVS** populi tu Caracalla **MAGIS**. Hoc est,
delusus Magorū uanitatibus. Nam Herodianus tradit, Bassianū,
insidiarum metu, curiosiorem impendio fuisse Deorum, oraculo-
rum, demonumque archana inquirendi, accitis undique Magis,
astrologis, aruspibus, nemineque prætermisso, qui huiusmodi
fallacias profiterentur. Romam quoque, dum in Mesopotamia
ageret, scripsisse ad amicum sibi intimum Maternianum, ut opti-
mos quosq; Magos de eius uitæ termino consuleret. Quod si quis
etiam sonum quandoque hunc in uersu ferat, quoniam ita quoq;
ea ætas tulerit, neq; quicquam aduerbio, magis, offendatur, refe-
rendum forte putet illud, In risu populi, ad ea quæ dicta sunt,
Punitus sine cruento, q; populus non sine risu eius necem acceper-
it, interfecti dum cacat.

De Opilio Macrino. Princeps hic custos, sumptum pro Cæsare,
ferrum uertit in authorem cede Macrinus iners, Rectius fortasse
PRINCIPIS. **HINC** custos. Hoc est, Bassiani principis
sui præf. præf. Qua præfectura dum fungitur, Cæsarem ipsum
insidiis peremit, ad requisita naturæ diuertentem, dū aduersus par-
thos iterū moliretur. Sed talia ut nobis libera opinantibus indul-
simus, ita exemplarium præsertim fide munitioribus deferimus.

Tu ne etiam augustæ sedis penetralia foedas, antoninorum no-
mina falsa gerēs? Preponitur his inscriptio, Antonini Alagabali.
Latinis autem scriptoribus præterq; **HELIOGABALVS**, appel-
latus non traditur. neq; ulli nomen suum, q; Heliogabali magis
cognitum. Nos tamen immutandum protinus non putauimus.
q; in uetustis marmoribus bis eodē modo scriptum inuenerimus.
Romæ siquidem, in hortis Matthææ domus, de Balbillo quodam

DIATRIBAE

sacerdote Solis Alagabali, altero lapide ita legitur, TI . IV-
LIO . BALBILLO . S . SOL . ALAGABALI
EVDEMON . LIB . PATRONO . OPTIMO.
Item in altero, ad hunc modū . A Q V I L A . S O L I . A L A -
G A B A L O . I V L I V S . B A L B I L L V S . Sed &
Herodianus Heleagabalum uocat, quaq; lapidis forma Sol ipse
coleretur ostendit. Etiam si Lampridius dubitandum reliquerit,
Sol ne, an Iuppiter id assyriorum numē putaretur. Seruius qua-
dam ratione sacrorum, Hel apud assyrios & Solem & Saturnum
dictos, tradit. Sed quod scribit etiam, Gabalus Imperator Ro.
Solem se dici uoluit, nam Heliogabalus dictus est. absurdum
uideretur. Constat enim, potito imperio, eius Dei, cuius dudum
sacerdotium gesserat, sibi nomen adoptasse. Cum fuisset antea
non Gabalus, sed Varius. Quo sane, uelut & Tractitii & Tibe-
rii cognomento, digniorē sese gessit, q̄ ut Antoninus uel Helio-
gabalus appellaretur pestis illa tyrannidis non iam Romanæ, sed
barbaræ, flagitiosissimus, probris omnibus pollutus, immanis, to-
tius Orbis religioni aduersus, Heliogabali unius superstitiosus
cultor, inter Ro. Imperatores indignus ueluti prodigium connu-
merari. Qui ea propalam egit, quæ referri, quæque cogitari etiā,
sit impurissimum, & qui demum (ueluti fatis manum iniectanti,
bus, ut quod in omni uita turpiter sitierat biberet) in latrina pe-
remptus est. Cadauerq; ad plebis ludibriū sordidissime per cloa-
cas tractum. Finem scilicet uitæ sortitus egregium.

Ad Boreæ partes Arcti uertuntur, & Anguis.
Duodecim hic uersus, quibus duo & quadraginta Mundi signa
nominatim comprehenduntur, cum egregia quoque inscriptio-
ne, DE . N O M I N I B V S . S T E L L A R V M . non
Siderum, aut Signorum, Prisciani esse, non Ausonii, comperi-
mus. relatos in quibusdam Bedæ uoluminibus, quæ in publica
Vaticana bibliotheca conuiscuntur. Reperimus & cum dimidiatis
Macrobiani Saturnalium, & Vegetii Renati codicibus, in eadem
bibliotheca. Quibus statim (utique apud Bedam) subiiciuntur
alii de duodecim Signis, necnon de septem planetis, ac de dierū
nominibus. Sunt & alii sex, apud Ausonium eodem loco,

MARIANG . ACCVR.

de mensibus, & quattuor anni temporibus, quibus annuus orbis perficitur, eius generis qui scholici uulgo ridentur, quos equidem grammatico uerius q̄ poetæ tribuerim. Quomodo & illos, diceret aliquis, latinitate donatos, quibus singulis septem Sapientum singula apothegmata, nominaq̄, & urbes retexuntur. Carmina præterea quinque ac uiginti, quibus lemma quoque (si displicet) additum, AVSONII . CARMEN . IMPERFECTVM . auulsa sunt, & mendis .xvi. commaculata, ex historia euangelica Iuueni poetæ . apud quem propositionem operis, inuocationemque constituunt. Sic plærunque aliena multa uulgius q̄ consideratius, parumq̄ recta æstimatione inculcantur, q̄ sine certo cuiusq̄ titulo inuenta fuerint.

In Actione gratiarū . Quis inquam locus est, qui non beneficiis tuis agitet inflammet? Scribendum, AGITET . ET INFLAMMET.

Ista autem sedes honoris sella curulis gloriosa pompis imperialis officii. Exemplar uetus, IPSA, non Ista. Quo legendum modo non ambigitur, uel eo q̄ in uoce Ipsa quædam emphasis exprimitur, & quod pronome dignitatis habetur. Præmittuntur hæc sæpenumero, q̄ quanti sint momenti prima fronte non apparent. Cæterum, e re uidetur, inspicere quo nam modo in plerisque hic Ciceronē æmulatus fuerit Ausonius. Quarta enim inuectiua in Catilinam ita legitur. Ego sum ille consul . P. C. cui non forū in quo omnis æquitas continetur . nō Campus Martius, consularibus auspiciis consecratus . non curia, summum auxiliū omnium gentium . non domus, commune perfugium . non lectus, ad quietem datus . non denique hæc, sedes honoris, Sella Curulis, unq̄ uacua mortis periculo, atque insidiis fuit.

Qui non Prensa ueram manus: Lego, PRENSA VERIM: Tēpore uidelicet, quo subsequētia, Reddiderim, Imposuerim:

Cœli tibi, & humani generis rector hoc Tribuebat . Legendum, TRIBVAT :

Ut a te iam impetratum sit, quod optatur ab aliquo. & quod non dum optamus, adipiscitur. Emendandum ex uetust. codice A. QVO. ET. QVOD Non dum optamus, ADI. PISCIMVR. In quam etiam sententiam dictum supra, Pre, stare tibi est, q̄ nobis optare, uelocius.

Superiora extinguam. Diues Seneca, nec tamen consul arguetur rectius q̄ prædicabitur. Scribe, CONTINGAM. & negationis particulam dele. Ex uetust. exempl.

Quam tu Gratiane. Legendum, GRATIANVS. Neq̄ iustius (inquit) Metellus, Pius. aut uerius Sylla, Felix. cognominatus est, q̄ tu, Gratianus.

Non possum fidei causa ostendere imagines maiorum meorū, ut ait apud Sallustiū Marius. Scribi malim, OSTENTARE q̄ Ostendere. ut ipsa, quæ citantur, in authore suo leguntur.

Tributa ista quod in urbe Syrmio geruntur. An ut quod in procinctu centuriata dicentur, an ut quondam pontificalia uocabuntur sine arbitrio multitudinis sacerdotum tractata collegio, sic potius sic uocetur. Erratum quadruplex. Verū illud insignius, q̄ pro TRIBVTA, Tribunitia, nuper emendantes imprimi curam adhibuere. Tributa sane comitia emendatissimorum nō segnius opinione q̄ usu confirmantur. Primum itaq̄ in hunc modum emendandum connectendumq̄ credimus. Tributa ista, q̄ in urbe Syrmio geruntur, an q̄ in PROcinctu, Cēturia dicentur? an (ut quondam) Pontificalia uocabuntur, sine arbitrio multitudinis, sacerdotum tractata collegio? Sic potius, sic VOCENTVR, quæ tu Pontifex Max. Deo participatus habuisti. Scribit Gellius libro. xv. ex Lælii Felicis sententia, Cum ex genere omnium suffragium feratur, Curiata comitia esse. Cum ex censu & ætate, Cēturia. Cum ex regionibus & locis, Tributa. Centuriata autem comitia intra pomerium fieri, nefas esse, Quia exercitum extra Urbem imperari oporteat, intra Urbem imperari ius non sit. Propterea Centuriata in Campo Martio haberi,

exercitumq; imperari præsidii causa solitum, quoniam populus esset in suffragiis ferendis occupatus. Item in eodem libro & hæc scribit, Tria genera testamentorum fuisse. Vnum, quod Calatidis comitiis in concione populi fieret. Alterum in procinctu, cum uiri ad prælium faciendum in aciem uocabantur. Tertium, per familiæ emancipationem, cui æs & libra adhiberetur. Est & tributorū comitiō; mentio tum pluribus, tum Cic. nō infrequens.

Has ego literas tuas in omnibus pilis atq; porticibus, unde de plano legi possint, instar edicti, pendere mandauero, non ne tot statuis honorabor, quot fuerint paginæ libellorum? Scribendū **SI . IN . OMNIBVS . PILIS .** Scimus hanc cōiunctionem sæpe prætermitti, sed poetarum consuetudine. Vtus est autem iuris disciplinæ uerbis. Nam & uetusti quoq; lapides singularibus elementorum figuris hodie quoq; ita retinent. V. D. P. R. L. P. Pro eo quod est, Vnde de plano recte legi possit. Sed hæc & cætera, quæ compendariis notis, usu Veterum, in legibus significarentur, abolenda, Iustiniani autoritas cod. de ueteri iure enucl. & sanxit & cauit. Quoniam cum uarie ac pro cuiusq; captu (corruptis iam moribus) sæpe interpretarentur, nō iudiciis solum moram, aut ambiguitatem, sed errorē quoq; parere iam cœperant. Admonet hic publicæ notationis usus, ut ex obseruatione pari, locus quoque in Horatii, Satyra emaculandus indicetur, his uersibus.

Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum
Hic dabat, heredes monumentum ne sequerentur.
Legendū enim, **SEQVERETVR**, non *Sequerentur*. Vt Monumentum, nominandi. heredes, accusandi casus habeantur. Quod cum uel lapidea ipsa monumenta, & Veterum consuetudo dicendi satis testarētur, etiam in codice bibliothecæ Vaticanæ uideprehendimus. Sunt autem uoces hæ, primis tantum literis notatæ frequentes, & quæ passim occurrant. H. M. H. N. S. Quæ significant, Hoc monumentum heredes non sequitur. Aut etiam, Hoc monumentum heredem nō sequetur. Explicant id enim integre quandoque ipsæ aut semiplenæ dictiones, e quarum numero quædam tantū ad testimoniū uocasse, sufficiat. In Lateranenſi

basilica, HOC . MONIMENTVM . HEREDEM : NON
 SEQVITVR . Proxime uiam Aureliam , diuerticulo sini-
 strorsus . HOC . MONVMENTVM . H . EX-
 TRANIVM . NON . SEQVETVR . In atrio
 Palinæ domus . H . M . SIVE . AEDIFICIVM
 QVOD . EST . HERED . NON . SEQVET .
 Indicant hoc idem illa . H . ARA . H . N . S . Neque
 aliter usos eo uerbo Veteres, compertum nobis est . Varro de Re
 Rustica libro primo , Bina iugera , q̄ a Romulo primum diuisa
 dicebantur uiritim , quæ q̄ heredem sequerentur , Heredium ap-
 pellarunt . Iul . Frontinus de aquæ ductibus libro secundo , Ius
 impetratæ aquæ neque heredem , neque emptorem , neque ullum
 nouum dominum prædiorū sequitur . Cato in secundo Originū .
 Si quis mortuus est arpinatis , eius heredem sacra non sequuntur .

Non est hæc gloria ignota Ciceroni , Prætorem me (inquit)
 Populus Ro . primum fecit , Consulem priorem . Sunt hæc qui-
 dem quæ citantur ab Aufonio , ex oratione in Pisonē . Vbi tamē
 non Consulē , sed Aedilem priorem , scriptū legitur . Me (inquit
 M . Tul .) cū Quæstorem in primis , Aedilem priorem , Prætore
 primū cūctis suffragiis Populus Ro . faciebat . homini illi honorē ,
 nō generi , moribus , nō maioribus meis . uirtuti perspectę , nō audi-
 tæ nobilitati deferebāt . Vel igitur & in Aufonio , AEDILEM
 reponendū , uel e duobus locis hæc sumpsisse ac iunxisse , arbitran-
 dum est . Non multo nāq̄ post in hunc modum in eadem legitur
 oratione , Me cuncta Italia , me omnes ordines , me uniuerſa ciui-
 tas , non prius tabella q̄ uoce priorem consulem declarauit .

Verborum honore persequeris . Scribo , PROSEQVERIS .

In Monosyllabis . Nox sortita uices remeauerit aurea cum lux .
 Exemplar manuſc . NOX . OBITVRA . VICEM .

In Monosyllabis , præfatione secunda . Mutuū muli scabunt .
 Relegendum , SCABANT . Tempore uidelicet quo super-
 riora , Conciliet , Finiamus . Hoc . n . petit , ut mutuū muli scabāt .

Pacato ut studeat labor hic meus, esto operi dux.
 Technopegnion de Monosyllabis non Paulino nuncupatum,
 sed Drepanio Pacato (quod est obseruatione dignum) hic lo-
 cus ostendit. Qui prætereundus ab his etiam non uidebatur (ni
 fuissent imperiti) qui in parte operis extrema, PACATI no-
 men abolentes, Paulini superscripserunt. Iam enim ita legitur,
 Indulge Pauline bonus, doctus, facilis uir,
 Totum opus hoc sparsum, crinis uelut Antiphilæ, pax;
 Cæterum, in perueteri codicis fragmento, qui penes Hieronymum
 Aleandrum est, non ea solum inuenimus, quæ hanc diutius am-
 bigendi moram, errorisue adminiculum excutiant. uerum etiam
 desideratam hætenus in iisdem monosyllabis præfatiunculam,
 & eorum uersus plurimos, indigno uelut ab exilio, in poetæ fami-
 liam reuocent. Siquidem in præfationis eius locum, quæ prior
 Paulini titulo nunc extat, alia præponitur. Cuius exemplum
 hoc est.

AVSONIVS . PACATO . PROCONSULI
 CIO mihi apud alios pro laboris modulo laudem non
 posse præcedere. Quam tamen si tu induleris (ut ait
 Afranius in Thaidem) maiorem laudem quàm laborem in-
 uenio. Quæ lecturus es Monosyllaba sunt, quasi quædam puncta
 sermonum. In quibus nullus facundiæ locus est, sensuum nulla
 conceptio, propositio, redditio, conclusio, aliaque sophistica, quæ in
 uno uersu esse non possunt. Sed coherent ita, ut circuli cathenarum
 separati. Et simul ludicrum opusculum texui, ordiri maiuscula solitus.
 Sed in tenui labor, at non tenuis gloria. Si probatur, tu facies ut sint
 aliquid. Nam sine te Monosyllaba erunt, uel si quid minus. In
 quibus ego, quod ad usum pertinet, lusi, quod ad molestiam, labor-
 raui. Libello Technopegnii nomen dedi. Ne aut ludum labora-
 ti, aut artem crederes defuisse ludenti.

Neque uero æstimandum est, hac præfatione Drepanium, illa Pauli-
 num, nuncupatione gemina quandoque dignatos. Fieri ergo potuit,
 ut cum præfationum altera ad uersus pertineat, monosyllabis cæ-
 ptos iisdemque terminatos, altera uero ad reliquos qui sint non ita, ter-
 tia hæc, quæ nos primi dedimus, simul omnibus præponatur. Ipsi
 porro sex & uiginti uersus, in fine cæterorum reponendi, hi sunt.

Quos aliorum studio concernendos linquimus. Ne uel omnia
præstare potuisse me (quâlibet nō paucis mendis purgauerimus)
aut legentium cōiecturas retundere, uideri uelim. Sunt certe cor-
ruptissimi, ut plerunque nec Ausonii esse, nec corrigi omnino,
sine codice fideliori posse uideantur.

DE LITERIS MONOSYLLABIS GRAECIS AC LATINIS

Dux elementorum studiis uiget in latiis	A	
Et suprema notis ascribitur argolicis	Ω	
Hæa quod æolidum quodq; ualet hoc latiar	E	*
Præsto quod Elatium semper breue dorica uox	E	
Hoc tereti argutoq; sono legat attica gens	O	
quod & y græcum compensat romula uox	O	*
Litera sum iotæ similis, uox plena, iubens,	I	
Cæropiis ignota notis, furiale sonans,	V	
Pythagoræ biuium ramis pateo ambiguus	Y	
Vocibus in graiis nunquam ultima comperior	M	
Zeta iacens, si surgat, erit nota, quæ legitur	Z	*
Diuiduum Betæ monosyllabō italicum	B	
Non formam aut uocē Deltæ gero romuleum	D	
Hostilis quæ forma iugi est, hanc efficiet	π	
Ausonium si .P. scribas, ero cecropium	P	
Erho quod græco mutabitur in latium	P	
Malus ut antenam fert uertice, sic ego sum	T	
Spiritus hic status tenuissima uiuificans	h	
Hæc tribus in latio tantum addit nominibus	K	
Præualuit postq; gammæ uice functa prius,	C	
Adq; alium pro se titulo replicata dedit	C	*
An si cincta duabus erit cum iota leges	-e.	*
In latio numerus denarius argolicum	X	
Hæc gruis effigies palamedica porrigitur	Φ	
Cappa fui quondam bæotia, nunc latium	K	
Furca tricornigera specie pene ultima sum	Ψ	

Tum Iouis & Consi germanus tartareus Dis.
Post hoc ipsum carmen, in perueteri codicis particula, alterum cō-
perimus, Cuius exemplum hoc est,

Et soror , & coniux fratris , Regina Deum , Vis .
Iunonem ipsam uim deorum appellando , Virgiliani illius in pri-
mis memor , ex libro septimo . Cœlestum uis magna iubet . Et
alibi , Vel quæ portenderit ira magna Deum . Vt notissimum
illud interim præteream , quod non nihil & huc pertinet , Vi super-
rum , sæuæ memorem Iunonis ob iram .

Nec genus hoc domuū Lar unde progenitus Lar . Intellectus
rationem habuisse neuiquam uidentur , qui ita uersum commu-
tarunt , in quo fuerit uel Larunda prius , uel , seiunctis dictioni-
bus , Lar unda . Scribendum itaque LAR Vnda . Quanquā
in Lara Laribusque prima syllaba corripitur . Lares quippe duo ,
qui compita , domosque seruant , & in nostra semper urbe uigilāt ,
ex Mercurio & Lara naide , quæ antea geminata prima syllaba no-
minaretur , geniti feruntur . Ouidius in secundo Fast . Forte fuit
nais Lara nomine , prima sed illi dicta bis antiquum litera nomen
erat . Hanc eandem (quæ dea Muta fuerit) Firmianus Larun-
dam Laramque uocitatam scribit , in primo Diuinarum Inst . his
uerbis , Quis cum audiat deam Mutam , tenere risum queat .
Hanc esse dicunt , ex qua sint Lares nati . & ipsam Laram nomināt
uel Larundam . Et Varro in quarto de lingua latina scribit . Ta-
tium Regem uouisse Larundæ , Termino , Quirino , Vortunno ,
Laribus , Dianæ , Lucinæque .

Ibicus ut periit , uindex fuit altiuolans grus .
Scribe IBYCVS . IBYCVS . Fuit is poeta , a latronibus inter-
reptus . Cuius necis quo modo grues postea ultrices obtige-
rint , interfectoresque arguerint , & unde uetus Verbum , Grues
Ibyci , in Suidæ comment . colligitur . Fit quoque Ibyci eiusdem
mentio in epigrammatis . Ibicus pauperis nomen est Horatio ,
& impudicæ uetulæ mariti .

Carcere in argiuo Philopemena lenta adiit mors . Alius post
hunc quoque ipsum uersus est in prædicti codicis particula , hoc
exemplo ,
Tertia picna dedit spoliatus aremoricus Lars .

Quo uel aliud, mihi prorsus ignoratum continetur, uel opima
 M. Claudii Marcelli parta spolia significantur. Ut pro Picna sit
 OPIMA corrigendum. Cæterum hæc ipsa castigatio hærenti-
 bus planeq; nescientibus monstrat iter primo, sed tenebricosum,
 atq; etiam in lapsus. Sunt enim authores Liuius, Valerius, Pro-
 pertius, Cæcilius, Florus, Plutarchus Seruius, cæteri, Post pri-
 ma Romuli de Acrone Rege ceninēsiū opima spolia Feretrio Ioui
 lata, altera fuisse. A. Cornelii Cossi, de Larte Tolumnio fidenas-
 tium Duce. Qui tamen sit in recto Lar, non Lars, apud Liuiū
 libro, iiii. Seruiūq;. Tertia deniq; Marcelli de insubrium gal-
 lorum Rege Viridomaro, quem Plutarchus Britomartum uocet.
 Hinc & Maro in sexto Aeneid. Anchisen præcinentem, longeq;
 in posterum uentura monstrantem, ita inducit,
 Tertiaq; arma patri suspendet capta Quirino.
 Numisma quoq; nobis est argenteum egregie cœlatum. Cuius al-
 tera pars archetypam (ut coniectari licet) eius uultus imaginem
 expressam habet. Altera uero totius corporis de more imaguncu-
 lam, spolia ipsi templo consecrantē, manibusq; suis suspendentem,
 donoq; figentem, inscriptam titulo, MARCELLVS. COS
 QVINQ;. Secunda ergo spolia cū tertiis, & Lartem cum gal-
 lorum Duce, confundere uidetur Ausonius. Quod enim aremo-
 ricum, i. aquitanum uocet eum, qui insubris fuerit, æquiore ani-
 mo prætereundum uidetur, q̄ ut Lartis ei nomen fuisse putetur.
 Nisi quis Lartem aremoricum accipiat, pro Viridomaro, qui Lar-
 tem alterum rettulerit seseq; gesserit, in eo uidelicet, q; opima sin-
 gulari certamine spoliatus & ipse Ioui dederit Feretrio. Poetæ si-
 quidem cōsueuerunt, nomen ex uicino sumere, tum & fabulas hi-
 storiasque miscere. Ut pro Augusto, Quirinum. pro Dardano,
 Teucrum. pro Amphimacho, Antilochum ponant. neq; minus
 Prognem, pro Philomela. Scyllam Nisi, pro Phorci, Pollucem,
 pro Castore. Libera deniq; coniectura sit, & Salis Ausonii lustrā-
 dum nauibus æquor.

Quis cum lis fuerit nummaria, quis dabitur? Præs. Commo-
 dius, ex manusc. codice legetur, QUID. SI. LIS fuerit
 nummaria? quis dabitur? Præs.

Indulge Pauline bonus, doctus, facilis uir, totum opus hoc
 sparsum, crinis uelut Antiphile, pax. Admonuimus corrigendū
 uideri PACATE. pro Pauline. Non ausim præterea scribere,
 Indulget. Sunt enim hi uocatiui casus, bonus, doctus, facilis
 uir, antiqua forma. Vt apud Lucretium, Vacuas auris mihi
 Memmius, & te semotū a curis, adhibe ueram ad rationē. Liuius,
 Audi Iuppiter, audi pater patrato populi albanī, audi tu popu-
 lus albanus. In nouissimo autem uersu, terentianam Antiphilā
 poeta signat. Venusteque ac concinniter quæ sunt in heautonti-
 morum eno uerba huc traſtulit. Capillus pexus, prolixus, circum
 caput reiectus negligenter, pax.

In præfatione Ternarij numeri, Cogitans mecum non illud ca-
 tullianum, Cui dono lepidum nouum libellum. sed amarocoteron
 & uerius, Cui dono illepidum rudem libellum. non diu quaſui.
 Qui Amaracoteron emendasse uideri uolunt, quid hic significa-
 uerint, non uideo. Cum commodius (si quid immutandum uide-
 batur) Amargoteron scribi debuerit. Est quidem μάργος
 insanus, ignauus. ἀμαργότερον itaque hoc loco non insanus, non
 segnius interpretandum, hoc est sanius & uerius, pro ἀμαργότερον.
 Mutuo enim, C. &, G. quadam inter se cognatione eliduntur.
 Vt uel Plutarchus in pobleomatis tradit. Ideoque certare. γ. liter-
 ram cum. κ. Lucianus rettulit in libello, cui δ' ἰκκὸν παρνεύτωρ facit
 tulum. Sic Corytus dicimus latini arcus thecā, cum sit γορύτης.
 Neq; enim audiendus quidam est, qui goryton ob id ubiq; emen-
 dandum admonet. Sic etiā infinita alia, & cygnus, technopegnio
 & erotopegnion, Ausonio. Nec nō Cripus ternarij numeri, pro
 Griphus. Vt sint non nihil improbandi, qui Ausonii Griphum
 adducunt. Quando & ille Cripus, q̄ Griphus maluerit, non ea
 tantū leniendæ uocis ratione, uerum ingerendi quoq; cogitationis
 materiam, fallendique iam dudū a uestigio, atque adeo ab inscrip-
 tione ipsa libelli perobscuri, & in manifestis quoq; referēdis studio
 difficultatis obnoxii. γελῶς autem tam rete, quam etiam difficil-
 lem obscurumque sermonē significat, & qui passionem in se haud
 apparentem contineat. Vt Suidas admonet. Et Iulius Pollux,
 libro. ix. inter conuiuiorū lusus τοὺς γελῶς refert, sed & Athenæus.

Quos intellexit Ausonius haud dubie. Cum praesertim dicat, Super mensam meam facta est inuitatio. Et caetera ex eadem praefatione pluscula.

Perueniet tandem in manus tuas. Vetust. exemp. PERVENIT. Nam eodem tempore dictum est, Misi itaque ad te friuola.

Et facio tuae emendationis adiecto, impingas spongiam, quae imperfectum opus equi male spumantis absoluat. Insulsa lectio haec est, cum non arguta minus quam recta uideatur. Vetus quippe codex CONDEMNATIONIS habet, non EMENDATIONIS. Et sane spongia damnatis equi naribus inuisisque illisa impactaque fuerat, ad corrumpendum, non ad emendandum opus. Fortuna tamen factum est, ut quota illa pars, pigmentorum aspersione expressa, artifice satisfecerit, reliquisque picturae partibus eximie congruerit. Sic Ausonius a Symmacho deprecere uidetur, ut parte aliqua opusculi non probata uniuersum opus absoluat. Hinc & ad Drepanium Pacatum scribit, Et correcta magis quam condemnata uocabo, apponet docti quae mihi lima uiri. Erudite porro atque acriter hac equi similitudine materiam opusculi deprimat, ac rem non omnino maximam uideri significat, quae sic aut emendari aut perfici potuerit, Idque ex. M. Tul. elici cognoscique possit uidetur, in primo de Diuinatione, Aspersa temere pigmenta in tabula, oris linamenta effingere possunt. Num etiam Veneris Cogpulchritudinem effingi posse aspersione fortuita putas?

Sed tu quoque hoc ipsum paulo hilarior & dulcior lege. Interrogatum Zenonem Cittieum, cur seuerus alias, in conuiuio esset hilaris, respondisse ferunt, Et lupini tristes cum sint, perfusi tamen aqua dulcescunt. In uetustis codicibus inuenio DILVTIOR. non Dulcior. Licet autem dilutum uinum, aqua mixtum significetur, dilutum tamen conuiuium non nisi mero madefactum atque humidum notari crediderim. Nam & madidum, madentemue, & udum, dici quoque ebrium, satis constat. Hinc illud in Plautino Pseudulo, Non uides tu me, ut madidus adeam? Hinc &

horatiana illa hypallage, Vda lyæotempora populea fertur uin-
xisse corona.

In Cripo Ternarii numeri. In paribus nouies ternis contexere
cubum, iuris idem tribus est, quod ter tribus. Legendū. IMPA-
RIBVS. Tres, n. atq; nouem impares dicuntur numeri. Cubus
autē uiginti ac septem, tam triade, q̄ enneade, hoc est, tam ternar-
io, q̄ nouenario numero contextitur, ac conficitur. Nam tres terni
ter, septem ac uiginti numerum faciunt, Cubusque dicitur. Lu-
dens igitur poeta, tam ter bibere q̄ nouies, licere ad modestiam af-
firmat, quando pari quoque iure tres ac nouē Cubum construunt.
Cæterum antiquitatis studio nō Cubum, quod iam passim immu-
tarunt, sed COEBVM, scriptum ab Ausonio putandum est.
ut Mærus pro Murus, punio pœnio, & quod in uetustis operi-
bus Urbis Romæ adhuc extat, FACIENDVM. COE-
RAVIT.

Ter clara instantis æoi signa canit, serus deprenso Marte, satel-
les. Gallum gallinaceum (qui cantibus oris euocat auroram,
ut Ouidius ait) hoc inuolucro signari, ex Luciani præsertim dia-
logo, cui titulus, ὄνρεος, ἢ ἀλεκτερόν, haud hercule indignū uide-
tur. Cum uero nesciam, a quoquam traditum adhuc, cos ter ma-
tutino cantu Solem aduentantem nunciare, Sciam quoque nul-
lum esse tempus (uelut indicat in Diuinatione. M. Tullius)
quo illi non cantent, uel nocturnum uel diurnum, ac præterea,
Democritum causam quidem explicare, cur ante lucem cantent,
est aliud quod admoneam, ac fortasse etiam quanto minus omni-
bus manifestum, tanto Cripo obscuritate, poetæque ingenio magis
dignum. Coruum itaque significari crediderim, q̄ Sidonius ad
Domicium ita scribat, Oscines coruos uoce triplicata puniceam
surgentis Auroræ facem consalutantes. Est quidem Coruus ales
Soli dictus sacer. Ideoque eius uocat hic satellitem poeta astutissi-
me, prælagiens animo futurum, ut complusculos deciperet, qui
pro bello martem per metonymiam potius acciperent, q̄ subigna-
tum scite Martis Venerisque adulteriū, suspicaturi forent. Quod
autem serum eū dixerit, qui sit etiam aurora ipsa solertior, nequaq̄

impedit. Quin serus accipiendum non utique alias, sed deprehenso Marte. Tanquam qui Apollini obsequuturus, tardius tū quidem cantarit, ne amantes Di, cantus signo excitati, deprehendi in furo non possent. Hæcenim contrarietas præcipue re exornat, atque auget. Ter uidelicet illum canere, & priusquam diluxerit, qui tunc aut silens fuerit, aut serus cecinerit.

Tris solas quondam tenuit quas dextera Phœbi. In uetusto codice scriptum est, SOLIS. Ut phœbi, Apollinis sit epitheton, pro puro, impolluto, nec non uatico. Ut apud Virg. Mihi phœbus Apollo prædixit. & apud Hom. non semel. Sed quod magis congruat, uidendum.

Inter ea, quæ multiplicis eruditionis in hoc Cripo inserit Auf. ex Iuris quoque Ciuilis disciplina haud hercule incuriose quædam congerit. Quale illud est de Interdictis, Interdictorum trinum genus. Vnde repulsus ui fuero, aut utrobi fuerit, quorumque bonorum. Nimis uero quæ in scite atque inconsulte immutatū Furto legitur, pro FVERO. Nimirum ut e trino in quaternum genus Interdicta discindantur. Iure consulum sane, digestorum xliii. atque Institutionum. iiii. diligens est huius rei disertatio. Quæ ut strictim referatur, Interdictorum quædam adipiscendæ possessionis causa comparata esse, asserunt. quædam retinendæ. quædam etiam recuperandæ. Adipiscendæ quidem possessionis causa Interdictum accommodari bonorum possessori. quod appellatur, Quorū bonorum. Retinendæ, uti possidentis, & utrobi, cum ab utraque parte de proprietate alicuius rei controuersia sit. Recuperandæ, si quis ex possessione Fundi uel ædium ui deiectus fuerit. Nam ei ponitur interdictum, Vnde ui. Ait igitur Poeta Vnum esse genus, Vnde repulsus ui fuero. Hoc est, unde deiectus aliquis ui fuerit. Harum uero diuisionum nomina, Vnde ui, Utrobi, & Quorum bonorum, ex prætoris uerborum initiis sumpta sunt. Ideoque intercisa in Ternario uidebantur, ac referri manifestius nec poterant omnino, nec debuerant.

Scylla triplex, commista tribus, cane, uirgine, pisce. Cur &

hic Commista immutarint, quod fuit antea Commissa, non equidem uideo. Relegendum itaque, COMMISSA. Hoc est, coniuncta, ex Virgilio, Delphinum caudas, utero commissaluporum. Mallius, Duplici centaurus imagine fulget. Pars hominis, tergo pectus commissus equino. Claudianus, Quapristis commissa uiro.

In epistola, quæ Centoni præponitur. Rogabat qui iubere poterat, scilicet Imperator Valentinianus. Particula SCILICET, in uetustis codicibus, quos equidem uiderim, non habetur.

Cum aliorum quoque iudicio detegenda esset adulatio, inepta, si cederem, insolentia, si ut aemulus emerem. Emendandum INEPTIA.

Diffunditur autem per cæsuras omnes, quas recipit uersus heroicus. Legendum pluratiuo numero, DIFFVNDVNTVR. Sed in manuscripto codice rectius adhuc inuenimus, DIFFINDVNTVR, .i. diuiduntur. Priscianus in libello de. xii. Carm. Diuiditur in cæsuras, per cola quidem in nouem. per commata uero in duas, semiquinariam, & semiseptenariam. per pedes in quinque, & cætera. Versus porro heroici cæsura, quæ & sectiones, mäsionesque dicuntur, quattuor sunt. Pentimemeris, quæ & semiquinaria. Catatricon. Heptimemeris, quæ & semiseptenaria. Tetrapodia, quæ & bucolice.

De pugna ossea in eadem Centonis præfatione uerba sunt, tam in unoquoque exemplari uaria, quàm in nullo integra ac sincera. Ea uero sic legantur. SVNT enim æquilatera uel triquetra, exrentis lineis, aut rectis angulis, uel obliquis. Isosceles ipsi, uel Isopleura uocant, Orthogonia quoque, & Scalena. Non sequitur autem ordine quo proposuit. Nam æquilatera (quod ait) uel triquetra, per isopleura comprehenduntur, quæ in ternario æquilatus latine dixit, sic Δ . Extentis lineis, per isosceles, quibus duæ tantum sunt æquales lineæ, tanquam crura, quæ Δ diuntur, hoc schemate Δ . Rectis angulis, per orthogonia,

Vbi unus tantum ex his omnibus fit rectus angulus, in hunc modum $\triangle$. Obliquis uero, per scalena, quibus tria ipsa latera sunt inaequalia, hac figura $\triangle$. Non negauerim etiam, quin potius crediderim, posse fieri, ut Isoscele defendatur. Dummodo nomina ipsa græce & hic reddantur. Vt legatur, *Ἰσοσκελὴ ἸΠΣΙ, VEL Ἰσόπλευρα VOCANT, Ὀρθογώνια QVOQVE. ET Σκαληνὰ*. Euclides, τῶν ὅ τριπλεύρων σχημάτων, Ἰσόπλευρον μὲν τρίγωνον εἶναι, ὃ τρεῖς ἰσας ἔχον πλευράς. Ἰσοσκελὲς δὲ τὸ τὰς δύο μόνων ἰσας ἔχον πλευράς. Σκαληνὸν δὲ τὸ τὰς τρεῖς ἀνίσους ἔχον πλευράς. ἐπὶ τῇ τῶν τριπλεύρων σχημάτων, Ὀρθογώνιον μὲν τρίγωνον εἶναι, τὸ ἔχον ὀρθήν γωνίαν. Ἀμβλυγώνιον δὲ τὸ ἔχον ἀμβλύαν γωνίαν. Ὀξυγώνιον δὲ τὸ τὰς τρεῖς ὀξείας ἔχον γωνίας. Meminit horum etiam latinus Boetius, & Marcius. Has autem ipsas quatuor triangulorum figuras, ac duas alias, amblygonii uidelicet & oxygonii (Sex enim trigonorum genera reddit præter Euclidem uel Boetius, & summam Iul. Pollux) in Ternario quoque numero aptissime expressit, his uersibus,

Per trinas species trigonorum linea currit,
 Equilatus, uel crure pari, uel in omnibus impar.
 Quorum intellectus est, Trina linearum specie triangulos signari
 omnis posse. Nam linea si sit æquilatus, i. æqualium laterum
 in triangulo, ut omnes æque lineæ ducantur, fiet Isopleuron,
 atque oxygonium. Si crure pari fuerit, tam isosceles quæ orthogonium & amblygonium designabitur. Tria hæc enim (quamquam diuersa notatione) æquas duas habent lineas, quas poeta crura uocat. Postremo, si in omnibus impar existat, scalenum complectetur.

Quin & turris, & cantharus. Exemplar manuscriptum, TVRTVRIS. Videtur enim locum Plauti recordatus, cū hac proderet, Auf. qui est in Bacchid. Vbi ego capiam pro machera Turturem, ubique imponat in manu alius mihi pro cestu Cantharum. Ex eius autem uocis insolentia, in Turrem commutasse TVRTVREM credatur quispiam, proportionis saltem immemor. Itidem in recto sane Turturis usurpes, uelut Vulturis, Quod & M. Tul. & Ennius dixerunt. Licet sit in usu Vultur, atque Turtur.

MARIANG . ACCVR.

In Centone ipso (cuius multa nescias an aptius decentius ue
apud ipsum Virgilium , unde accersita sunt , locata uideantur)
hemistichium est ,

Ornatus argiuæ Helenæ .

Cœlicolis & quanta solet Venus aurea contra .

Quod in mensuram iusti carminis , ex manu sc . codice duntaxat
uno , ita integrandum est ,

Ornatus argiuæ Helenæ . Qualisque uideri

Cœlicolis , & quanta solet Venus aurea contra .

Inuenio & in Imminutione uersum integrum , quo loco uulneris
impatiens uirgo , ter sese attollēs , ter etiam reuoluta toro est . Sed
q̄ eum spurium omnino putaremus , ne referri quidē curæ fuit .
Nam & uerendum quoque uidebatur , ne nostro quandoq̄ exem
plo , si minus manifesto testimonio egissemus , quispiam fortasse
alios e Virgilio (quod facile fit) redactos confingeret atq̄ adderet .
Illud uero monuisse , leuiusculum fortasse fuerit , q̄ in nuptiali ce
na scriptum est , Per lumina læta frequentes discurrent . Cum
sit scribendum , LIMINA .

Postquam uero in cubiculum uentum est , carmen ante Immi
nutionem soluta oratione intercipitur , cui titulus , Parecbasis .
immutatus postea , Parechualis , imprudenter . Est quippe græ
ca uox παρῆχβασις . Quintilianus libro quarto , παρῆχβασιν uo
cant græci , Latini egressum uel egressionem . Transgreditur
autem Auf . ab ingressu in cubiculum , ad præfationem in nuptiali
mysterio .

In epistola , quæ Centonem sequitur . Quid Parthenien dictū
causa pudoris ? Qui octauo Aeneidos cum describeret coitum Ve
neris atq̄ Vulcani , Διοχρεος ἐμυλίας decenter immiscuit . Commu
tatione literarum haud imparilium mendæ hic obscuritas contra
cta est . Primi quippe græci elementi τοῦ . A . linea , quæ medium
intersecat , si in pedes , excribentium celeritate , uel scalpentium
incuria (ut est in uetustis quoq̄ monumentis obseruare) decide
rit , quartum , quod triangulæ figuræ fuerit , efficiet . in hunc fer
me modum . Δ . Et π , σ , scribens , paulum si circumducenda

contrahes (quæ frequens labecula) in *ο μικρόν* transibit. Meo igitur ipsius periculo, *Αισχροσέμνιαν* emendabis, hoc est, pudicâ turpitudinem. Compositione sane lepida eruditaque, nec ab eo remota penitus, quæ Gellius hunc quoque Vulcani Venerisque congressum, pudici secretum connubii nominarit, *σεμνόν* enim pudicum dicimus, *αἰσχρόν*, turpe, perstricta, s. uoce (ut ait Plato in Cratylō) quæ fuerit *αἰσχρόρεον*, quasi *ἀεὶ ἰσχόν ῥεόν*, i. semper impediens fluxum, quæ uituperandum sit agitationis obstaculum. Idē fere mendum (sed, quæ in mathematicis, indignius, minusque ferendum) apud Proclum offendimus. Vbi, quantū intelligi datur, *Λ*. scriptum legitur, pro *Δ*. De coloris nanque circulis hæc ait, *γράφονται δὲ οὗτοι οἱ κύκλοι διὰ τὰ ῥοσηκῶν σημείων. ὁ εἰς μέν. Λ. ἴσα διαμερούσῃ διὰ μέσων τῶν ζωδίων κύκλον*. Quippe constat eos ipsos circulum, qui per media signiferi ducitur, in partes quattuor diuidere, absurdumque esse, abhorrereque a sphaeræ ratione, cum triginta partes *Λ*. nota denotentur.

Ad Theonem. Hoc quoque ne nostrum possint urgere pudorem, Scribe, HAEC. Carmina uidelicet.

Qualis floricomâ quondam populator in Aetnâ, uirgineas inter choreas deoida raptam, sustulit emerſus stygiis fornacibus Orcus. Proserpinę raptū hic intelligi, quæque plane perdocet, si Deoida deâ ipsam forma patronymica *ἀπὸ τῆς δίοδος*, i. Cerere, non ignoremus. Neque alibi ulla parte operis inuenio, Aufonium cōmeminisse unquā eius fabulę, quæ Proserpinā ab Ioue in serpentē uerso uitiatam tradiderit. Ideoque miror in carmine Metamorphoseos, Varius Deoida serpens, ad eius facti mentionē Aufonium plerisque adductum. Enna porro Sicilię quidē est ciuitas, innumeris semper uernās floribus. In cuius campis raptam fabulę Proserpinam inuulgarunt. Quā signasse Balbū quinto Argonau. crediderim, hac periphrasi, Florea per uerni qualis iuga duxit hymeti, Aut sicula subit urbe choros, hinc gressibus herens Pallados, hinc claræ Proserpina iuncta Dianæ, Altior, ac nulla comitum certante, priusquam Palluit, & uiso pulsus decor omnis Auerno.

Vnde factum traditur, ut Aetna pro Enna, sæpe apud bonos fuerit inuersum. Præcepti cuius usq; adeo late mox serpsit contagiū, ut in Papinii quoq; Thebaide, simili quidam emēdatione uersum immutarint, qui fuerit, Aetneq; Cereri negat auia Dyme. Quod ne saltem in Ausonio attentare ausint, utrāq; lectionem custodiri quidem, ac tueri posse, dubitandum non uidetur, q̄ constet ipsam Cererem tā in Enna urbe, q̄ in Aetna monte templum habuisse, q̄q; locum raptus eius filiaē authores non unum reddant. Pomponius sane scribit, Famam habet ob Cereris templum Aetna, præcipua montium. Eryx maxime memoratur ob delubrum Veneris. Vnde fit ut hac parte quorundam diligentiam desiderem. Qui Ennam in Pomponio, non Aetnam legunt, & præcipua montium, cum sequenti colo nectunt. Sententia hercle minime spernenda, si præcipua montiū, in Sicilia præterq̄ Aetnae cōueniret. Qui magnitudine omnes eius insulae montes, & ipsum quoq; Erycem exuperat. Vt Polybius affirmat. Aristoteles uero, *περί θαυμασίων ἀκρομάτων* (quod eius esse opus agnoscit uel Stephanus) Urbem ne significauerit, aut montem, aut aliud omnino, ubi sit spelunca, qua emerfus Pluto Persephonem rapuit, æstimandum relinquimus ex eius uerbis. *ἐν τῇ Σικελίᾳ (inquit) τῇ καλεσμένῃ Αἰτνᾷ ὁ θαλάσσιος πᾶ λέγεται εἶναι.*

Corrhoco, lætalisq; Trigon, mollesq; Plateæ. Oppianus, TRYGON. prima etiā syllaba producta. *Τρυγῶν τ' ἀργαλέν. ἐν τῷ τυμῶν ὄνομα Νάρκη.* Possis autem, q̄ particula expuncta, scribere, CORRHOCO, LAETALIS. TRYGON. Mollesq; Plateæ. De Trygone Plautus in Captiuis ita meminit. Horeum, Scombrum, & Trygona. Nam qui Triglam emendandum censuerit, q̄ illam inter uenenata Plinius rettulerit, q̄ sit ullius hoc mormenti, ipsi uiderint. Venenatam certe eam, non quidem dum gustetur, sed pestiferam execrabilemque radio, quod ei telum est super caudam eminens minansq; intelligi uoluisse Plinium, putandum est. Videtur autem ea esse, quam nō nulli, & latii piscatores uulgo Bruchum uocitant, captāq; confestim, ne lædat, radiū abscindunt. Plebeia inter cōnumeratur obsonia, uelut Raia. Quibus fere & magnitudine & forma similis non nihil ostenditur.

Et quoniam huc uentum, si uis agnoscere quid sit. Syllabæ ratio, & uocis proprietas exigit ut scribatur, **COGNOSCERE**.

In ænigmate ad Theonem. Cum tibi Cadmi nigellas filias, mellonis albam paginam, notasque furuæ sepiæ, cnidiosque nodos prodidit. In codice manuscripto, nec uetusto, nec omnino multæ fidei, legimus, **MELLONIS . ALBAM . FILIAM**. Papyrus quidē ipsam, ænigmatice ac fallenti tralatione, albam Nili filiā uocare, tam decebat, quā literas, Cadmi nigellas filias, decuerit. Quibus coniecturā facimus, uocē Paginā scholion quādoque superinditū, librariis emendationē putantibus mox arreptū.

Ad Paulinum. Nec quā mille annos uiuit gægeticus ales, uincit centum oculos regia pauo tuos. Vetus exemplar, **REGIE** uirili genere. Quæ plenior est lectio ac syncerior, quā ut legas, **Regia**, ad auem referens, quod solet fieri. Est quippe mas in eo genere stellata ac gemmanti cauda, non autem fœmina. Eleganter uero centum dixit in pauone oculos, Argi fabulam sequutus, non rem ipsam. Quanquam est finiti quoque numeri pro infiniti quedam ratio. Porro, phœnicem mille annis uiuere hic asserit. Firmianus, Claudianus, & Martialis toridem. Herodotus, Pomponius, & poeta Ouidius quingentis. Plinius Manliū sequutus, sexcentis sexaginta. Solinus quadraginta & quingentis. Hesiodus, portentose magis quā uere, nouē ipsi coruorum ætates tribuit. Reddit & uarias de ea non nullorum opiniones Tacitus. Ita plerunque in eadem re probatissimi authores dissident. Quin & si bi etiā contradicere Ausonium, decernet aliquis, quādo in Ternario prius scripserit, phœnicem nouem coruorum ætates senescere. Verum ego arbitror, in ea aue ipsum quoque agnouisse fabulositatē, quā & Pli. suspicatus est. Vt in coruorū cornicumque longæuitate Macrobius. Ideoque Hesiodi licet carmē æmulatus, cornicis, cerui, corui, phœnicisque ætatem scribens, ab Hesiodo diuersus abiit, ac pro arbitrio ad ternarium nouenariumque numeros contulit, rem censerī nugatoriam ac fabulosam, non ignarus. Hesiodus enim Cornicem nouem uiuere ætates hominū collegit, ceruum autem cornicis quattuor, coruum eius tres, huius phœnicem nouem,

Nymphas denique phœnicis decem . Eius carmina sunt hæc .

ἐννέα τοὶ ζῶσι γενεὰς λακίρῃσα κορώνη
ἀνδρῶν ἡρώτων . ἑλάφος δ' ἐπεπλάκωτος
τρεις δ' ἐλάφους ὁ κόραξ γηράσκειται . ἀντὶ τοῦ φοῖνιξ
ἐννέα τοὺς κόρακας . δέκα δ' ἡμεῖς τῶν φοῖνικας
νύμφας ἐυπλόκαμοι κῆρας διὸς ἀγιοχέιο .

Ausonius autem sic,

Ter noua nestoreos impleuit purpura fusos .

Et toties trino cornix uiuacior æuo .

Quam, nouies terni glomerantem sæcula tractus ,

Vincunt aeripedes ter terno Nestore cerui .

Tris quorum etates superat phœbeius oscen .

Quem nouies senior gangeticus anteit ales . Hos autem uersus quisque sua diligentia legat . Reliquum uero nobis est, ut admoreamus, non uideri quidē ipsos eo loco referendos, quo in Cripo nunc habentur, sed post sextum ab initio uersum, ut cum hominum etate connectantur, nō solum monstratu Hesiodi, uerum etiā q̄ (si diligentius rem exstimes) sparsa, minusque coherentia reddatur reliqua . Durum hoc delicatioribus fortasse fuerit . Sed sane fuerit, dum ne commonentem tantum me damnare audeant, atq̄ etiam considerent, id quod in periocha, xiiii, Odyf. quodque in epigrammate septem Sapientum indicauimus, & quod etiam in Mosella fluuio allaturi fuimus (sic hæ Diatribæ honore non careant) nisi aliis interim animaduersum, imprimiq̄ curatum foret . Vbi tres una serie in partem longe diuersam atq̄ auiam reiecti in digne ferebantur hi uersus ,

Cœruleos nunc Rhene sinus, hyaloq̄ uirentem

Pande peplum, spatiumq̄ noui metare fluenti ,

Fraternis cumulandus aquis, nec præmia in undis ,

Viue, uale, & totidem uenturos condere ianos, quot tuus antenoster conseruere patres . Alii emendarunt, Conserere . Manusexemplar, CONGERE . Quo propemodum scriptum modo ab authore, facit ut existimem, q̄ alibi ad Georgium, super iisdē Fastis pari commutatione cauit, ne uerbum idem bis inculcaretur . Tu quoque uenturos per longum conserere ianos, ut mea congeffit pagina præteritos . Horum uero illud hemistichium,

Venturos per longum confere ianos, illexisse arbitror in errorē.

Matutinæ Præcationis diuinum carmen est, & quo haud scio quempiam elegantius scripsisse haftenus. uixque etiam crediderim, alterius q̃ Ausonii eruditione uersibus consecrari talibus ea tempestate potuisse. In particula tamen manuscripti exemplaris, quam penes Hieronymum Aleandrum esse, testati sumus, Paulinus Episcopus, non Ausonius, eius author inscribitur. Cuius testimonio neque protinus accedendum, neque non diutius considerandum. Nam q̃ Præcationis etiam initium ita scriptum est, Omnipotens solo mentis mihi cognite cultu, quis non uidet, grauius id esse, pleniusque, quod uulgatis uoluminibus adhuc seruator? Sed sint hæc (modo uideatur) ambigua. Nos interim, de quibus nulla sit futura dubitatio, uersus nouem afferamus haftenus desideratos, connectendos autem protinus a septem primis.

Ipsē opifex rerum, rebus causa ipsa creandis.

Ipsē Dei Verbum Deus anticipator *

Mundi, quem facturus erat. Generatus in illo

Tempore, quo tempus non dum fuit. Aeditus ante

Quam iubar, & rutilus Cælum illustraret eous.

Quo sine nil actum. Per quem facta omnia. Cuius

In Cælo solium. Cui subdita Terra sedenti,

Et mare, & obscuræ chaos insuperabile noctis.

Irrequiescuncta ipse mouens, uegetator inertum.

Si te dominique Deique unigenæ cognosco patrem. Scripserunt alii, Vnigeni. Atque ego utique Ciceronem scio Mundum appellasse unigenum in libro de Vniuersitate. Hoc ipso (inquit) quod solus atque unus, iccirco singularem Deus hunc Mundum atque unigenum procreauit. Neque tamen ob id primam lectionem reor immutandam. Græca enim dictio *μονογενής* quæ nostris unicus, unigenus, & uel unigenitus conuertitur, cur non etiam Vnigena, communi præsertim genere, quo græca, dici possit elegantius? quoque modo dicimus, Saturnigena, Martigena, Soligena?

MARIANG . ACCVR.

Nec carnis numen coniecto sub extis . Scribendum, AR/
CANIS . non Carnis . Manuscriptus codex .

Si scelere abstineo errori obnoxius . Licet ita legi possit, ut col-
lilio nō admittatur, ex uetusto tamen codice, conjunctione addita,
libētius scripserim, ERRORIQUE obnoxius . Vt scelere ab-
stinuisse intelligatur, etiā errori obnoxius . Facit hoc humana fra-
gilitas , ut sit in scelera procliuior lapsus , præsertimque his , qui
non procul negociis degunt , quorumq; exercenda uita est , perq;
rerum discrimina uersanda . Qua ergo coerceri eos pœna credide-
rimus , qui semoti a curis atque (ut ipsi uideri uolunt) a Mundo,
Dei contemplationem ambitionibus, publicisq; muneribus ac ple-
runque improbis posthabent ? Nimirum, ut nec uita functi Mun-
di beneficio dignentur .

Ex uero uerum de lumine lumen . Corrigendum, Ex uero
VERVS, de lumine lumen . Vt est in manuscripto codice, & in
Apostolorum symbolo, φῶς ἐκ φωτός, θεὸν ἀληθινόν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ .

In epicedio Ausonii patris . Hæc me Fortunæ larga indulgētia
suasit, numine adorato, uitæ abitum petere . Qui poetæ uitam ex
hoc maxime epicedio, deceptus perstrinxit, uersus hos, & qui
haud multo post sequuntur, ita est interpretatus . Vbi fortunæ
bonis in duplici curia, Gratiani .s. & Valentiniani Imperatorū
affluxit, ab adorato numine commeatum petiuit, spem, uota, ti-
morem purpuratis relinquens . In hunc modum ille . Sed enim
Vitæ abitum, hoc est discessum, migrationemque e uita, non autē
commeatum, & sopitus placido fine, ac pleraque alia, facile osten-
dunt, ut adorato numine, quod ait, Imperatorem non intelligas,
licet sit ἀνθρώπος ἀνθρώπων δαίμονιον . sed Deum illum optimum Max.
quem mente coluit Ausonius filius, & laudibus est prosequutus .
In huiusmodi precationem lætus Cherea apud Terentium erum-
pere uidetur . Pro Iuppiter, nunc est tempus profecto interfici,
cum perpeti me possum . Ne hoc gaudium contamine uita egri-
tudine aliqua . Eandemque sedisse animo . C. Cæsari rationem
crediderim, cur diutius uitam ducere, nec uoluerit, nec curauit .

latis diu se, uel naturæ uel gloriæ uixisse testatus. Notus est & Polycratis tyranni annulus cum sardonice in maremersus. Et Philippus macedonum Rex, cum ei multa ex sententia præclare gesta uno die nunciarentur, O, Fortuna (inquit) parum aliquid mihi mali pro talibus tantisque bonis facito. Etenim ea cōsueuit esse ualentissimæ Fortunæ mutabilitas, ut a magnis bonis magno quoque malo ingruat, & quos interim ad deos pene ipsos euexit, lapsu denique uel infringat, uel commaculet. Quo fit sapienter, ut dum illa arridet, uel mori cupiamus, uel particulam malorum inferi atque interponi rebus latis. Ne maiori post impulsu prospera pensentur, parique ruina, quo extulerit fauore, proturbet.

In epistola ad Hesperium. Venustula ut esset magis quam forticula. Instar uirginum, quas matres student demissis humeris esse, iunceo pectore esse. Dicas quod moraris iudicationem meam. Nuntiantia cum forent hæc, in hunc modum alii substituere. Demissis humeris, iuncto pectore esse, ut graciles sint. Nosti cætera. Superest ut dicas, quid moraris iudicationem meam. Codex uero noster manu scriptus, ita habet, DEMISSIS. HUMERIS ESSE. IUNCTO. PECTORE. DICAS. QUID MORARIS. AD IUDICATIONEM. MEAM. Cæterum, neque iuncto, neque iunceo, sed ex Terentio, VINCTO potius legendum. id est, castigato ac tenui & ueluti uincto. Ut interpretatur Donatus. Aut certe pectorali fascia ligato. Martialis, Fascia crescentes dominæ compesce papillas, ut sit quod capiat non strategatque manus. Ea enim solet esse matribus præsertim cura, ut & uirginum ligent pectus, & substringant uestibus ac zona. Quod expressisse Claudianum intelligimus in epith. Honorii & Mariæ. Ipsa caput distinguit acu, substringit amictus, flammea uirginis accomodat ipsa capillis. Et in .vi. consulatu Honorii. Ac uelut officiis trepidantibus ora puellæ, spe propiore tori, mater solertior ornat aduentante proco, uestesque & cingula comit sæpe manu, uiridique angustat iaspide pectus, substringitque comam gemmis, & colla monili circuit, & baccis onerat candētibus aures. Græci quoque puellarum elegantiam ac formæ decus indicari satis credunt, καὶ ἐνδύσας, id est, bene cinctas, ipsas appellando. Est quippe

MARIANG . ACCVR.

cum totius corporis apta in uirguncula gracilitas, tum in pectore
 presertim. Ne uel laxæ, tanquam in puerpera, mamillæ pendeant,
 uel ultra modum protuberent, ac tumescant, sed prominulæ intra
 manum condi possint. & duriusculæ ueluti uerbera contactu re-
 gerant. Terentii ex Eunuchō fabula uerba hæc sunt. Haud simi-
 lis uirgo est uirginum nostrarum, quas matres student demissis
 humeris esse, uincto pectore, ut graciles sint. Si qua est habitior
 paulo, pugilem esse aiunt, deducunt cibum, tamen si bona est na-
 tura, reddunt curatura iunceas. De his igitur se ipsum quisque per-
 conctetur, ac statuatur. Illud uero manifestum (nisi maculata fue-
 rint superiora) non Venustula ut esset, sed, VT . ESSENT
 legi oportere, et ADIVIDICATIONEM, dictum cultius ac
 significantius, quàm Iudicationem, uideri posse.

In eadem epistola græcum uerbum usurpauit. Quod tale est,
 Δις τῶν αἰδέσθαι γέροντες. Bis pueri senes. Integrum quidem id inuola-
 tumque in codicibus impressionis primæ. Factumque est (ut Dio-
 genianus ait) ἐπὶ τῶν ἀπὸ τοῦ γέροντος εὐνοίας ἐκείνων δονήτων. Id autem quod
 latini dicimus repuerescere, non tam hic in uniuersum exprimi pu-
 tandum est, quàm illud etiam insinuari, quod plerique filiorum nimio
 affectu, uel nepotum noua cura, ea facere non uerentur, quæ sibi
 dulcia solatia sint, aliis uero ad insaniam accedere uideantur, pro-
 broque notentur. Ostendit autem hoc uel Symmachus, qui ait,
 Dum filius meus græcis literis initiatur, ego me denuo studiis
 eius, uelut æqualis, adiūxi. Repuerescere enim nos pietas iubet,
 ut literarum dulcedine liberis nostris labor participatus infuset.
 Hinc & in arūdinibus obequitantes cū filiis philosophos legimus.

Ad nepotem de puerili studio, Chironem atque Atlantem de-
 notans, ita scribit. Blandus uterque mitibus alloquiis teneros
 mulcebat alumnos. Arridens est autem, magisque festiua manu
 scripti exemplaris lectio, & quam rectam credimus ac legitimam,
 adoptiuam uero primā & subditiciam. BALBVS, enim habet.
 Quid autem senum peculiarius? Horatius in primo epistolarum,
 Pueroselementa docentē occupat extremis in uicis balba senectus.
 Blandus alioqui de Chirone dici, usitati moris est. Stadius in

Glauciam Melioris, Tenero sic blandus Achilli semiferæ moniū
uincebat Pelea Chiron. Balbus in primo Argonauticon, Discat
eques placidi cōscendere terga magistri. Verum, Mitibus (quod
ait) alloquiis, illud expressisse satis uidebatur.

Ardua semper præmia Musarum capias facundus. Codex idē
CVPIAS. Sensus uterque congruus, sed hic signatior ac uenu-
stior, ex Gellio, qui ait, Humanitatem id esse propemodū, quod
Græci ~~παιδεία~~ uocant, nos eruditionem institutionemq; in bonas
artes. Quas qui synceriter cupiunt appetuntq; hi uel maxime hu-
manissimi sunt. Habet porro literarū amor atque institutio id uel
maximum, liberoque cuique rebus omnibus antefendum, ut
his artibus uel candidati uel imbuti, sapientes, boni, uiuētesq;
uocentur. Cum contra, iisdem expertes, stulti, mali, profani,
mortuique censeantur.

Perlege quodcunq; est memorabile, & ut tibi profit. Versum
hunc exemplar idem non habet. Et sane uelut spurius atq; inele-
gans uideri potest, ita importune ascitus ad centum eius opuscu-
li numerum nec inertem (ut arbitror) neque conuiuentem termi-
natum. Eius enim numeri etiam sono pueris oblectari ingenium
est, nec maiorem ullum, aut pleniorē esse arbitratur. Admauit
uero & in cæteris Auf. non nunquam, ut carmen statuto quodam
numero terminaretur. Veluti, quod & admonuit, in Cripo. Hic
quoque ne ludus numero transcurrat inertem, Ter decies ternos ha-
beat, deciesque nouenos. Quo loco signanter admodum ac bre-
uiter, numeros & ad collectionem computationemque summæ,
& ad carmen ipsum rettulit. Vt Virg. in Georgicis, Ferte simul
faunique pedem dryadesque puellæ.

Tu quoq; qui Latīū lecto sermone Terenti Comis, & astricto
percurris pulpita socco. Emendant alii, Læto sermone. Nos
LECTO intelligimus proprio, elegantiq;. Seruius enim ait,
eum proprietate sermonis omnibus præponi comicis, sed in rebus
cæteris esse inferiorem. Ideoque dictum etiam uidetur, Astricto
socco, ex Horatio, qui contrarium de Dorseno æstimans ita scribit

in secundo Epist. Dorfenus edacibus in parasitis q̄ non astricto percurrat pulpita focco. C. quoque Cēsar, factis de Terentio uersibus, puri eum sermonis amatorē appellat. Quocq̄ res sit minus dubia, succurrit, uersum esse hunc Ciceronis, una tantum dictione ab Aufonio mutatum. Donatus enim ex Tranquillo hocce Ciceronis in Limone uersus citat, Tu quoque, qui solus lecto sermone Terenti, Conuersum expressumque latina uoce Menandri In medio populi sedatis uocibus effers. Quid, q̄ come loquens, atque omnia dulcia dicens?

Quæstor ut Augustus patri natoque crearer. Scribo, AVGVSTIS, casu dandi. Patri. s. Valentiniano, natoq̄ Gratiano augustis. Par menda apud Claudianum. Vbi legitur, Et gener Augustus, olim focer ipse futurus, accedis. Scribit Ammianus Marcellinus libro Rerum gestarum. xxvii. Valentinianum morem institutum antiquis supergressum, non Cæsares sed Augustos germanum filiumq̄ nuncupasse. beneuole satis. Nec. n. quisquam ante hac adsciuit sibi pari potestate collegā, præter principem Marcum, qui Verum adoptiuū fratrem, absq̄ diminutione aliqua maiestatis augustæ, socium fecit. Huius porro quæsturae fuge ita & in Actione gratiarum meminit Aufonius. Ex tuo merito te ac patre principibus quæstura communis.

In genethliaco ad Aufonium nepotem. Sextiles Hecate laronia uindicat idus. Scribendum, VENDICAT. Quæ non infrequens labecula. Vt in Mosella quoque fluuio, Captumque sinu sibi uindicat amnem. Est autem Martialis æmulatio. Qui Virgilii natalē celebrans, totidē uersiculis, sed phaleciis, ita scribit. Maia Mercurium creastis idus. Augustis redit idibus Diana. Octobres Maro consecrauit idus. Idus sæpe colas & has & illas, Qui magni celebras Maronis idus.

In præfatione Cupidinis cruciati. An unquam uidisti nebulam pictam in pariete? Manuscr. codices EN. VNQVAM

Qui modus percontandi uel Terentio est proprius. Imitationem
 alioqui de Terentio, Plautoque in præfatiunculæ ipsius argu-
 mentum sibi sumpsit. Quorum sane poetarum, ut & Flacci &
 Maronis, studiosus, oppidoq; imitator dinoscitur. Plautus itaq;
 in Menēh. ait, Nunquid uidisti unquam tabulam pictam in pa-
 riete, ubi aquila Catamitum raperet, aut ubi Venus Adoneum?
 Terentius autem in Eunucho, Virgo in conclauī sedet, suspectās
 tabulam quandā pictam, ubi inerat pictura hæc, Iouem quo pacto
 Danae misisse aiunt quondam in gremium imbrē aureum. & cete-
 ra. Quibus admoneri posse uidebatur, Tabulam, non Nebulā,
 & in Auf. scribendum. Ceterum, cū & in epistola ad Symmachū
 dixerit, Hoc me uelut aerius bratteæ fucus, aut picta nebula, nō
 longius q̄ dum uidetur oblectat. cumque aliquid tāquam per ne-
 bulam uideri, atque accipi. tum, nebula inanius, ac mollius, di-
 catur. putandum sit fortasse, arbitrato suo, Tabulam, in Nebu-
 lam, Ausoniū mutasse. Quando & in manuscriptis exemplarib.
 ne speciem quidem alterius lectionis hætenus inuenimus.

In elegantissima, nec incelebri egloga, qua cruciatur Cupido:
 Ventilat ignauum simulati fulguris ignem.
 Legendum, FULMINIS. Manusc. codices.

Et statim post. Sexu gauisa uirilī mœret in antiquam Cæneus
 reuocata figuram. Solœcismus uidetur esse, Cæneus reuocata.
 Exemplaria uero manuscripta, CAENIS. Fœmina enim prius
 fuerat, Cēnis nomine. Ouidius,
 Clara decore fuit proles elateia Cēnis;
 Idem, Tu mihi Cænis eris. Vel itaque legendum CAENIS
 Vel (ut impressi habent quidam), CAENEIS. Ei nanque
 fœminæ & Cēnis nomen inditum, & Cæneis fuisse constat. Gel-
 lius libro nono, Notissima illa de Cæncide & Cæneo cantilena.
 Sed neq; illud transiliero, quod si uel Cæneus custodiatur, uideri
 possit ex catulliana mimesi, de Aty, quem genere uirilī, antequam
 eui-retur, appellat, dein etiā muliebri. Hęc postea ab Neptuno cō-
 pressa, sexus mutationē impetrauit, ac Cæneus appellatus est. Qui
 tandē pro lapithis aduersus cētauros decernens, cū inuulnerabilis

Stupri pensatione factus foret, arboreis oppressus trabibus, in aë
commutatus dicitur. Scribit Ouid. xii. Met. Sunt qui eum di
cant post mortem pristinae formæ redditum. Vt Virgilius in .vi.
(quæ sequutus hic noster est) Et iuuenis quondam, nunc fœmina
Cæneus, Rursus & in ueterem fato reuoluta figuram.

Fert fumida testæ lumina festiaca præcep̄s de turre puella.
Sunt qui legerint, Testem. Hoc est consciam Herus ac Leandri
furtorum lucernam, Quod sane poeta Musæus ait,

κευφίαν ἐπιμάτρεα λυχνὸν ἐρώτων.

Occultorum testem lucernam amorum. Verum testa figulinam
etiam lucernam significat. Quo genere innumeræ in Antiquorum
monimentis etiam num manent. Et Virgilius in Georgicis ait.
Nec nocturna quidem carpētes pensa puellæ, nesciuere hyemem,
testa cum ardente uiderent scintillare oleum.

Se quisque absoluerē gestit, transferat & proprias aliena in cri
mina culpas. Quod emendatum iam est, Transfert. a ueri spe
cie non abhorret. Vetus tamen exemplaris nostri lectio synce
rior, TRANSFERAT. VT. PROPRIAS. Porro
particula, QVISQVE commutanda non uidetur, licet ad heroï
das hoc genere referri posse, non appareat. Cum enim & in Mono
syllabis aliā particulam, Quis, genere dixerit neutro, Quis flui
tat pelago, quod non natat in fluuiō? pix. affirmauerim potius ta
lia eo modo posuisse eū, ut a Vetusioribus poni cōsuevit. Ennius
Quis tu es mulier? Terentius in Eunuchō. Illarum neq; quisq;
te nouit. Et Donatus ait, Quisq; multis probari exemplis etiā fœ
minino genere Veteres protulisse. ita ut in numeris & generibus
hæc pronomina infinita sint. Priscianus quoq; ac Nonius aiunt,
Quis & Quisquam cōmunis esse generis autoritate Veterum, ut
apud græcos. Ex iureconsultorum etiam sententia, de Verborum
significatione uerbum hoc, Si quis, tam maseulos, q̄ fœminas com
plectitur. Hęc indidimus, uel ne cuilibet temere immutandi sa
cultas relinquatur in monosyllabo, Quid. hic, Quæq;. Vel si forte
ita potius, ut sequutis temporibus dici cœptum, inter doctos emē
dandum conuenerit, ne id quidem latuisse nos, appareat.

Rescindit adultum Myrrha uterum lachrymis lugentibus.
Sunt codices qui seruent, Vigentibus. contra syllabæ rationem.
Sed scribendum sit fortasse, LVCENTIBVS.

Ad Paulum, super uersibus in Bissulam puellam. Peruincis
tamen. Vetus codex, PERVINCIS. TANDEM.
Quod ad eius epistolæ initium magis facit.

Poemata quæ in alumnam meam Iuſeram. Idem codex, POE
MATIA. Quæ quandoque græca uoce dixit ποίηματα. Manife-
stius id, quod ut pluribus confirmandum sit, tum ex his, quæ hic sequun-
tur, tum etiam, quod alibi Tenuem incompti carminis libellum, hæc
ipsa uocat, schedium, ac lusus.

Proferre ad lucem caligantia coegisti. Rectius, PROFER-
RI. Ex manuscriptis aliquot.

Ne tu Alexandri Macedonis peruiaciam supergressus. Qui
fatalis iuglora soluere cum non posset, abscidit. & pythiæ spe-
cum, quo die fas erat patere penetrauit. Immutarunt alii,
cum, quo die fas erat patere penetrauit. Plutarchus uero scri-
bit, Expeditionem pro græcis contra Persas suscepturum Alexan-
dram, ut Apollinem consulere, Delphos uenisse. Quo tempo-
re cum in nefastos dies incidisset, oraculi silentio datos, ideoque
negantem legemque tuentem phœbadem exorare non posset, inui-
tam trahens ipse templum ascendit. Ea autem, uelut studio uicta,
ἀνικντος εἰς τὸ πᾶν, inquit. Quod cum Alexander accepisset, Asse-
quitum se, quod ab ea cuperet uaticinium, neque alio sibi opus
esse, affirmavit. Legendum itaque arbitramur, QVO. DIE
NEFAS. ERAT. Aut certe, QVO. DIE. FAS
NON. ERAT. ἐν αἷς οὐ νερόμιστοι θεμιστεύειν. Quod autem
Aufonius Pythiæ specum penetrasse ait, Plutarchus, Templum
ascendisse, nihil impedit. Specus enim in templo fuit, ad quam
rapta pythias oracula redderet. Seneca in trag. Oed. Incipit
phœbea uates spargere horrentes comas, & pati cōmota Phœbum.
cōtigit non dū specum, emicat uasto fragore maior humano sonus.

Scribit . M. Tul. in primo de Diuinatione , & Plinius libro secundo , eius terrę uim fuisse , credi , quæ mentem pythię Delphis diuino cōcitaret afflatu . Porro , quod dictum quoq; est , Fatalis iugi lora soluere cum non posset , abscidit . gordianum nodum innuit . Qui in Gordio Midæ regia olim fuit . ex corni libro scilicet innexum plaustrum . Cuius certa barbarorum opinio ferebatur , qui nexum soluisset , eum totò Orbe , uel , quod scribit Iustinus , tota Asia regnaturum . Alexander itaq; cum capita loramentorum , intra nodos abscondita , obliquisq; inter se spiris obuoluta , nequisset soluere , nodum ferro cecidit . Hinc factum arbitror , ut cum rem arduam , quæ consilio tractari non permittitur , ui exuperaretur , nos asserimus , incidendam quidem illam , usurpemus . Plinius quadam ad Caninium epistola , Nunquam ne hos arctissimos laqueos , si soluere negatur , abrumpam ? Aristobolus autem facile eum soluisse scribit , dempto clauo , quo temoni iugum annectitur , mox iugum subduxisse . Quam historiam & Aufonius quoque ad Paulinum non ignorauit ,

Ocius illa iugi fatalis soluere lora
 Pelleum potuisse ducem reor , abdita opertis
 Principiis , & utroq; caput celantia nodo .

In Mosella . Inde uiator , riparum subiecta terens , hinc nauita labens probra ferunt cultoribus . Desideratur in his particula . Quam , ut alias plusculas , librarii interiecto spatio restituendam diligentioribus reliquere . De quarum plerisq; quosdam hætenus benemeritos , nemo hercule non laudauerit . Nos hanc unam cunctanter antea cum admonituri essemus , cunctationes fere redditi iam sumus , aliis ita locum sarcientibus , Probra carent seris cultoribus . Afferemus nihilo secius & nos opinionē qualēcunque nostram , liberum cuique deligendi studium relinquentes . Contentionem igitur uindemiatorum cultorumq; cum uiatoribus tangere uidetur Aufonius . Quorum mos olim , & nūc quoq; est , neapolitanis præsertim rusticis , conuicia probraque uerborum amaritudine , ridiculisque clamoribus & stolidulis , perulantibus iurgiis , alterum in alterius effundere contumeliam . cucullos , inutiles , & id genus plurima sese inuicem compellantes .

Hinc illud Theocriti in Ergatinis. Σφίγγειτ' ἀμαλὸς ἵπαι τὰ δ' ἐργατὰ
 μὴ παριόντες εἴποι, σὺ κίνοι ἀνδρες, ἀπώλειτο χ' οὐτος ὁ μισθός. Quam oblo-
 quendi uindemiatores licentiam (usque adeo consuetudo sibi uo-
 luit licere) & in dominos, in principes, mulieresque ingerunt:
 nullam neque uirginum, neque matronarum honestarum ratio-
 nem habentes, in eas omnes, uelut in prostituti aliquas pudor-
 is, turpia quantumlibet euomendi. Adeo ut totus saepe locus
 personet. Scribit Lampridius, putare multos, ab Heliogaba-
 lo imperatorum spurcissimo primum repertum, ut in uindemia-
 rum festiuis multa in dominos iocularia, etiam audientibus domi-
 nis, dicerentur. Quorum utique opinio mihi non fit uerisimilis.
 Quando consuetudinem ipsam Horatius in satyra prior rettulit,
 Expressa arbusto regerit conuicia durus
 Vindemator, & inuictus cui saepe uiator
 Cessisset, magna compellans uoce cucullum.
 Et Ausonius hos æmulator. Ob id ego, DVVIS, reponendū
 crediderim. ac, Probra serūt duris cultoribus, Ausonio ita accipi,
 ut, Regerit cōuicia durus uindemator, Horatio. Qui & in Epod.
 Dura mellorum uocat ilia. Et Columella, Durū incolam, quip-
 pe agricolam, hortique cultorem.

Et uiridi profundit monte Mosellam. Rectius PERFVN-
 DIT. Nam profundo uix est, ut arbitror, inuenire quin pri-
 mam corripiat. Lucretius, Omnia ueridico qui quondam ex ore
 profudit. Accedit Gellii authoritas in secundo Noctium Attic.
 Tum & Probi ratio.

Aut pompeiani missena pericula belli
 Euboicę referunt per Auerna sonantia cymbæ
 Innocuos ratiū pulsus, pugnasq; iocanteis
 Naumachiæ, siculo quales spectata Peloro. Scribendum
 Ceruleus uiridi reparat sub imagine pontus. In primo autē carmine
 QVALIS. ut ad naumachiā referatur. In primo autē carmine
 scribo MESSANA. Sextus enim Pompeius Magni filius
 nauali praelio uictus fugatusque ab Augusto est ad Messanam
 oppidum peloritani sinus. Historiam cognoscere satis licet

(ut ceteros præteream) ex Tranquillo in Octauio, nec non Strabone libro sexto. Hæc ipsa sane Siciliæ ciuitas, quæ a latinis Messana uocari obtinuit, græcis tam μεσσηνή dicitur, q̄ Peloponnesiæ alia in regione, quæ nostris Messenia est, ipsis uero & μεσσηνία & μεσσηνή, cum sua uidelicet urbe cognominis. Vnde & patrium & gentile nomen μεσσηνίος. Quæ nostris interpretari, messanos uideo, utique peloritanos. peloponnesiacos autem, messenios, ut a græcis. Ptolemæus μεσσηνίους ipsos uocat populos. Stephanus & urbem & regionem μεσσηνήν per simplex. . . Iam quidem in sicula uulgi græcæ sonum literæ custodiunt, ac Messinam nominant.

Et rediit pandas inuersi corporis umbras. Lego REDIGIT uel potius REDDIT. Virgilius, Redditur effigies liquida ceruentis in unda. Item, Fontis aquæ reddunt simulachra imitatio uerum. Representat (inquit) & imaginat inuersas & latas umbras. Omnes, n. simulatrix illa umbra formas refert æmulaturq̄ maiores in aquis. Hinc dictū supra paulo, Vitreis uindemia turget in undis. Et quæ ipsis etiam demersa fontibus sunt, despectatium obtutibus auctiora emicant & apparēt. Quod & testatur Seneca in primo Naturalium Quæst. & Aphrodiseus Alex. sectione quarta, sed & Lucianus in dialogo περὶ τοῦ υἱὸς ἡλέκτερος τῶν κύκνων. rationemq̄ trāseunter explicat. A superiore porro Ausonii loco statim fere subditur in eandem sententiā, Vnde refert alios simulachra humentia nautas. Scribendum uero Vnda. Virgilius, Formam pura refert oculis spectatibus unda. Exprimit (inquit) unda & reiecit simplices imagines, uerisq̄ proximas, in diuersa semouentium nautarum atque colludentium. Quod ipsum nō nisi quietis undis fieri cōtingit. Hinc & apud Lucian. Doris Galatæā se in undis contemplandam admonet ex caute aliqua εἴ ποτε γαλήνη εἴη. Vnda quieta refert alto de gurgite formas, inquit Maro. Sed & idem in bucolic. ludicro dixit, Nuper me in litore uidi. Ego uero morosam plerunque grāmaticorum curam fastidire satis non possum, a poeta tanquam ab historico aut philosopho ueri fidem exigentiū. Nam q̄ a Theocrito, idyllio sexto, dictum est, ἢ γὰρ πρὸς τὸν ὄντον ἐσέβλεπον, ἢς δὲ γαλάρα. Num uel in flumine, uel in alio, q̄ ipsius elementi æquore, inusitatae magnitudinis formam

contemplaretur Polyphemus, qui se corpore maiorem Ioue facere non dubitarit;

Iam uero accessus facilis. Corrigendum fortasse quis putet, non Vero, sed VERE. In hunc modum, Iam uere, accessus facileis qua ripa ministrat, scrutatur toto populatrix turba profundo. Tempus certe uernum quod sit his, qui piscandi studio tenentur, aptum, nemo non nouit. Et Plinius libro .ix. scribit, Quoto cuique hominum nosci uberrimam esse capturam Sole transeunte Piscium signum.

Heu male defensas penetrali flumine pisces. In recentioribus uoluminibus imprimi curatum est, Defensos, non Defensas. Quid autem, si eorum sequutus opinionem hoc dixerit, qui omnes pisces foeminas esse opinantur, exceptis chartilagineis? putantes eos, qui mares habiti sunt, differre a suis foeminis modo plantarum, in quibus altera fructificet, altera non. ut olea & oleaster, ficus & caprificus. Quorum tamen, licet etiam Naturae interpretum, opinio nem improbat Arist. in tertio de Generatione Animalium.

Ast hic tranquillo qua labitur augmine flumen. Voce quidem Augmine Lucretius saepe utitur. Priorem uero lectionem immutandam non arbitror. quod non augmentum hic aquarum, sed iustus ipse cursus impetusque exprimat. quod in Mosella fluuio, quem omnium celebratissimum poetico preconio efficere contendit, uatem omnium eminentissimum sequutus uideatur. Qui de praestantis famae flumine dixit, Leni fluit agmine Tiberis. Ennium imitatus, a quo dictum prius, Quod per amoenam urbem leni fluit agmine flumen. pro actu & ductu quodam, non ineleganter, ut Macrobius existimat.

Sic anthedonius bœotia per freta Glaucus,
Gramina gustatu postquam exitialia Circes
Expertus, captas moribundis piscibus herbas
Sumpsit, carpathium subiit nouus accola pontum.
Anthedonium Glaucum ab Anthedone bœotiorum urbe intelligimus.

ubi in balenam , aut etiam in maris numen transformatus is traditur . Nota res ex Ouidio . xiii . Metamorph . & per transitum libro etiam . vii . Sed & Strabone , libro . ix . Quem tamen imprudenter percurrisse uidetur , qui in Aegarum scopulis hoc contigisse tradidit . Neque illud minus , licet maiori quadam uenia , q̃ Anthedonis filium fuisse Glaucū , rettulit . Latinus . n . Strabo ita habet , Hoc in loco facta dicuntur quæ de Anthedonis filio Glauco fabulæ uulgauerunt . Quem in balenam transformatum aiunt . Græca sane exemplaria non Anthedonis filium , sed anthedonium , retinent , ab hac uidelicet bæotiorum urbe . ut apud Stephanum quoque legitur . Nam ab altera eiusdem nominis haud procul a Gaza , non ἀνθηδονίης ; fieri idem tradit , Sed ἀνθηδονίτης . Strabonis hæc sunt , Εἰ ταῦτα δὲ ἐπὶ τῇ περὶ τὸν γλαῦκον μυθεύεται ὅτι ἀνθηδονίης ὅν φασι εἰς κῆτος μεταβαλεῖν . An porro legendum sit , non Captas , sed TACTAS addubito . Ipse enim Ouidius ait , Gramine contacto cœpit mea pręda moueri . Nam CARPTAS , quod nouissime excusum est , omnino displicet . Quando herbarum gustus non tam morientibus , sed ne uiuis quidē piscibus esse possit . Par ferme quod sequitur . Ideoq̃ in medium utrunque relinquendum . In illo enim , Subiit nouus accola pontum , suspicari quis possit , scriptū potius INCOLA , q̃ Accola . Significantius atq̃ ex Ouidio , qui ait , Alti nouus incola ponti . Nisi mutare , q̃ mutuare maluisse eum , arbitrādum sit . Quo uidelicet manifesta minus , cautiorq̃ foret imitatio . Quod præterea in recentioribus cod . scriptū est , Dirces , pro CIRCES , non est ut diligentius rimati probemus . Exititalia nos quidem hæc , & Circes gramina intelligimus , q̃ his ipsis sæpe ueneficia mulier horrēda pararit , multosq̃ ex hominū facie in ferarum ora induerit . & tum maxime , cū fugitiuæ , Glaucumq̃ male urentis Scyllę inguina mōstris inquinauit . Gramen enim fuisse id , & in Anthedone conceptū , Naſo indicat . vii . Metamor . Carpsit & euboica uiuax Anthedone gramen , Non dum uulgatum mutato corpore Glauci . Et in . xiii . cum accingentem se Circem inducit , ut gurgitem inficeret , quo se ab æstu referre Scylla consueuerat , Protinus horrendis infamia gramina succis Conterit , & tritis hecateia carmina miscet .

Tametsi in peruulgatis omnibus codicibus (minus proprie attē-
 tarum uel expressum) Pabula, non Gramina, legitur. Libra-
 riorum errore. Qui innumera in opere diuino & corruerunt
 haecenus, & ausu temerario addiderunt. Nos, uetustiorum fide
 exemplarium, GRAMINA. corrigimus. Circeas uocat & Clau-
 dianus herbas, quibus pristina reuocatus uitae Hippolytus fuerit.
 ET iuuenem, spretae laniatum fraude nouercae,
 Non sine circeis Latonia reddidit herbis.

Aequoreas solitus conuertere Thetim. Scribendum, TE-
 THYN. ratione syllabae. quae in Thetide corripitur, in Tethy
 producit. Sed & CONVERRERE fortasse magis pla-
 ceat. Ut uniuersos maris pisces trahere solitum, hac hyperbole, si-
 gnificet. Supra quoque, Nodosis decepta plagis examina uerrit.
 Quanquam CONVERTERE adhuc tueri possit, pro fal-
 lere ac decipere. ex Marcello. Afferimus plerumque multa dubita-
 ter non inuiti. Pleraque enim satis firmiter consistunt, si uel solo
 uetusti cod. adminiculo fulciantur. Quae uero coniectura nitun-
 tur, fide lubrica uideri solent, etiam cum probaueris. In Mosella
 sane, sed & in reliquis, quae sequuntur, Ausonii operibus, manu
 scripti exemplaris nobis copia non fuit.

Abydeni freta quis miratur ephēbi? Rectius, MIRETVR

Hic tinus. Scribendum puto, ICTINVS. Vitruuius
 libro septimo. De aede Mineruae dorica, quae est Athenis in ar-
 ce, Ictinus & Carpion edidit uolumen. Meminit & paulo post
 de Ictino, quae Eleusinae Cereris, & Proserpinae cellam immani ma-
 gnitudine, dorico more, sine exterioribus columnis, ad laxamentum
 usus sacrificiorum pertexerit. Est & eius mentio apud Plutarchum
 in Pericle, apud Strabonem libro nono.

Conditor hic forsan fuerit ptolemaidos aulae
 Dinochares. Apud Plinium, Vitruuium, & Solinum, DI-
 NOCRATES legitur. Quo certe modo an sit & in Ausonio
 scribendum, ex quo animo ampliauerim. Nam & Strabo χειροκράτης

licet habeant nō nulli codices *χερσιφωνα*. Leo Bapt. Polycrates. Ni sit (quod equidem suspicor) in codicibus emendatissimi aetatis nostrę scriptoris, uitium. Vt uideri possit & hic quoque tradentium uarietas. Alioqui cum Ephesię Dianę tēpli architectus Plinio non semel Ctesiphon uocetur, Straboni tamen Chersiphron. Vitruuius item Ctesiphonta uocat eum, libro septimo. Primum (inquit) ædes Ephesi Dianę ionico genere ab Ctesiphōte gnoso & filio eius Metagene est instituta. Idem, De æde ionica Ephesi, quę est Dianę, Ctesiphon & Metagenes edidit uolumen. Aulonius periphrasticos exprimere magis uoluit, inquit, Atq; Ephesi spectata manus, uel in arce Mineruę. Chersiphrona hunc (ut uidetur) & Pythiū intelligens. Qui Prienę ædem Mineruę nobis liter architectatus traditur. Nisi sit potius illud hemistichium, Vel in arce Mineruę, cum sequentibus iungendū, quę de Ictino dicuntur. Quod est uero similis.

Surgit, & ipsa suas consumit Pyramis umbras. Carmen hoc perperā huc reiectum arbitramur. Quando & unde pendeat, non habet. & quę hic de Dinocrate architecto, & ferreo Arsinoes simulachro dicuntur, confundit & intercipit. Proprias uero umbras an consumat pyramis, ambiguum est. & quo modo consumat, non omnibus intellectum. Hieronymus certe, Lactantio referēte, & Plinius libro. xxxvi. memorię prodiderunt, Thaletem milesium pyramidum altitudinem mēsum, umbram asseruando, qua hora par esse corpori solet. Contra Marcellinus, libro. xxii. Aegypti tractus percēfens, ita scribit. Templā ubique molibus magnis extructa. Ad Miracula. vii. prouecta, quarum diuturnas surgendi difficultates scriptor Herodotus docet, ultra omnē nominum altitudinem, quę humanis confici potest, erectę sunt turres ab imolatissime, in summitates acutissimas desinentes. Quę figura apud geometras ideo sic appellatur, q; ad ignis speciem (τοῦ πυρός, ut nos dicimus) extenuatur in conum. Quarum magnitudo, quoniam in celsitudinem nimiam scandens gracilescit paulatim, umbras quoq; mechanica ratione consumit. Solinus quoque rem eandem ita perstringit, Pyramides turres sunt fastigata, ultra celsitatē omnem, quę fieri manu possit. Itaq; mensurā

umbrarum egressæ, nullas habent umbras. Hinc & in Toxaride Lucianus, Audierat (inquit) ægyptias Pyramides, cum sublimes forent, umbram non iacere. Quæ diuersitas in ipsis quoque Orbis terrarum miraculis permira est. Denique Cassiodorus Aufonii partibus accedit, rationemque ad latitudinem referre uidetur, ita scribens libro septimo Epistolarum, ad Præfectum Urbis Romæ. Pyramides in Aegypto, quarum in suo statu se umbra consumens, ultra constructionis spatia nulla parte conspicitur.

Quod si cumanis hic afforet hospes ab oris. Alii cod. HVC Si quispiam (inquit) ad Mosellam accederet, putaret simulachra, quæ in puteolanis balneis esse memorantur, reperiri & conspici in hoc fluuio. Papinius in balneo Etrusci. Nec si baianis ueniat nouus hospes ab oris, talia despiciat. Sic & quod apud Ouidium scriptum est, Sedibus hic adsum. in uetustis aliquot codicibus inuenire est, HVC. ADSIM. Cæterum, cum per solæcismi modum, grammaticorum testimonio, talia non nunquam dici soleant, nec alterutrum eligendum, aut temere in codicibus, qui emendentur, transferendum, sed quod ad carminis, uocis, ornatusque dignitatem pertinere, eruditis quidem auribus uideatur.

Imperii sedem Romæ tenuere parentes.
Versus hic (ni desint aliqui) huius sane loci non uidetur. Possit autem esse spurius.

Tempus erit, cum me studiis ignobilis ora mulcentem curas.
Legendum IGNOBILIS. OCI. Vt in epigrammate ad libellum suum. Huic ego quod nobis superest ignobilis oci deputo. Ex Virgilio, qui ait, Illo Virgilium me tempore dulcis alebat Parthenope, studiis florentem ignobilis oci. Neque enim probo, quod non nulli, Ocii, emendauere. Supra quoque de Archimede, Non qui laudatus ab hoste clara syracusii traxit certamina belli. Scribendum proferendumque SYRACUSI. Eodemque modo in cæteris huiusmodi statuendum. Quidam sane, hæc ipsa ubique aliter scribenda, aliter enuncianda censentes, neque Veterum incorrupti usus, neque syncerioris scripturæ rationem habuisse uidetur.

Nos antiqua Romæ monimenta, quæcunque extant, non inerti cura rimati, nunquam fere aliter inuenimus, q̄ per simplex .I. TARQVINI . TVRCI . POMPILI . OCI . NEGOCI. & innumera prorsus alia, tam carmine, q̄ soluta pedibus oratione. In cuius significationem celsior eius literæ figura, atq̄ aliquanto ceteris in eadem dictione longior incidebatur. Quamq̄ rudibus plerunque sculptoribus, & deprauato mox usu, opportunis locis, ut etiã productis syllabis, dempta, & iisdem impropriis, breuibꝫ syllabis importune temereque indita, uetusti quoq̄ ipsi Romæ lapides ostendent. Indignum est itaque, tantum cuique licere in his, quæ emendatissimo examine summi olim iudices, perpenderit. ut cum tēporis iactura bonos libros adulterent, quantumque in ipsis est, fidem lapidum obliterent. Quorum testimonia, uetustatis honore, quadam reuerentia consulimus. quique soli iam, ueluti uades sæculi, in pristinum olim nitorem redeuntis, superfuere. Iotacismi nominis etiam infamia notabantur olim, qui .I. literam plus æquo, supraq̄ iustum decorem in dictionibus ostenderent. Neque enim detractio aliqua literarum commoneri scriptione ipsa poterant. Cur ergo ubi posset .I. alterum remoueri, non ante oculos ponerent, quæ uoce ipsa essent lenituri? Sed sit fortasse & .I. duplici scriptum olim dictumque, sed a uetustissimis, nec dum cultis. Placitumque postea breuitatis causa (cuius studium cum eloquentiæ facultate Latinis inualuit) ut .I. alterum remoueretur. Quod in uerbis coniugationis tertiæ productę factitatum, Diomedes author est. Ut adii, sancii.

Mollia subtili nebūt mihi carmina filo Pierides, tenui captas subtegmine telas percurrent. In codicibꝫ aliis emendatum iam est, Tenuiq̄ aptas. Neutrum uero satis placet. Signantius dictum uideatur, si COEPTAS, scribere maluerimus. Ea si quidē metaphora rem nobis quanque inceptam notare solemus. Plautus in Bacchidibus. Exorsa hæc tela est non omnino male mihi. Futurum quidem dicit poeta, ut cum uitæ quies, studiisq̄ ocium detur, materiam, quam incepit, uberius prosequatur, accuratiusque peragat. Huc pertinent, & quæ paulo post insert.

At modo cœptum detestatur opus, dilata laude uirorum. Hoc autem fuit ea quoque ratione cōmonendum, q̄ hæ in uersibus his dictiones, Subtilis uidelicet ac Tenuis, deductū, quod uocat, carmen, subnotare uidentur. Illud . n. in Maronis Bucol. Pascere oportet oues, deductū dicere carmen, Macrobius in . vi. Saturn. ita est interpretatus. Deductum, inquit, pro tenui ac subtili eleganter positum est. Sic autem & Afranius in Virgine uerbis paulis respondit, Tristi uoce deducta, malleq̄ se nō quiesse. Dixit item apud Cornificiū, Deducta mihi uoce garrienti. Sed hæc ab illo fluxerunt, quod Pōponius in Atellania, quæ Kalendæ Martiæ inscribitur, ait, Vocē deducas oportet, ut mulieris uideantur uerba. Iube modo afferatur unus, ego uocem reddā tenuem & tremulam. Et infra, Etiā nunc uocem deducam. Sed & Nonius, Deductum molle ac suauē, dici ait. idemq̄ uirgilianū adducit. Nō enim sublimis & tanq̄ heroica, sed simplex eadēq̄ tenuis bucolica conditio esse consueuit. Cum autem quæ subtilia, quæue tenuia sunt laudem etiam operosioris industrię mereantur, nō negauerim etiam, deducta carmina significari grandia, culta, & maiori quodam cœstro condita. Qualia se postea, uelut in legitimo cantu, facturum pollicetur Aufonius. Eiusdemque significationis intellectum, latenti sed acri indicio, subesse in doctis operum tantorum oris apud Ouidium Papinijumque, crediderim. Cum alter ait, Ad mea perpetuum deducite tempora carmen. Alter etiam, Sed tota iuuenem deducere Troia. Nec aliam quoq̄ rationem fuisse arbitrandum est Manlio Germanicoque, Mundi Siderumque opus aggredientibus.

Non tibi se Liger anteferet, non Saxona præceps. Saxona, qui sit fluuius, nusq̄ equidē cōperi. Aut si inueniam, priorem lectionē nō mutauerim. Quæ fuit, AXONA. Eum siquidē amnē esse in Remorq̄ sinibus, Cæsar in . ii. belli gallici commentario author est.

Tarbellius ibit Aturrus. Fluuiū hunc, qui Tarbellos secet pulos, Ptolemæus Aturium uocat. Quanq̄ est in græcis exempl. nūc Ἀτὺριος, nūc Ἀτὺριος. In epistola præterea ad Paulinū Tarbellica dixit arua, nō Tarbellia. Eodemq̄ modo Lucanus in . i. Pharsalid.

Molliter admissum claudit Tarbellicus equor . Licet sint & qui fluminis id putent nomen, & Tarbellem quoque urbem memorēt. Sed authorem desidero . Commonendum & illud , factū nescio quo fato , ut hac parte apud Lucanum, qua loca populiq; recēntur, unde milites euocarit Cæsar, uersus quinq; in hanc usq; diem desiderarentur . Quos e peruetusto codice excriptos, referēdos diximus , statimq; post id carmen collocandos , Gens habitat cana pendentes rupe Gebennas .

Sunt autem hi,
Pictonis immunis subigit sua rura , nec ultra
In nebulis Medualle tuis marcere, perosos
Instabiles Tricoros circumsita castra coerces
Adus, iam placida Ligeris recreatur ab unda ,
Incluta cæsareis Menabos dissoluitur alis .

Hos autem, non aliter omnino referentes q̄ in codice ipso habentur, & q; hic corrigendi locus non erat, legentiu coniecturis discutiēdos linquimus, rem facile assecuturos, si græci Strabonis lectionem cōsuluerint, libro, iiii . Locus porro hic exposcere uidetur, anteq̄ discedamus a notandis his, in quibus super amne Mosella aberrauerint opifices, ut commoneatur & illud, uirum multæ diligentia ex his alterū, qui poetæ huius uitā collegere, lapsum fide, nihil discernentem inter Mosam ac Mosellam . Cum diuersi certe amnes sint, & hic Rheno confundatur, ubi locus Confluentes cognominatur, oppidumq; Confluentia est . Mosa uero, non Oceanum, sed Volam influat, leuū eius ab Occasu alueū . Tribus, n. præcipue Rhenus defluit, non duobus . Quorū medius breuior nomen seruet, dexter Isula uocetur . Ut uirgilianū illud, Rhenuq; bicornis, ex Aufonii potius, q̄ ex grāmaticorum ratione dictū uideatur . Cumq; uno de fonte fluas, dicere bicornis . Cuius me submo- nuit Cōradus Vecerius treuir, uir summe bonus & impēse doctus.

In epistola Symmachi ad Aufonium . Atquin in tuis mensis sæpe uersatus . Alii legunt, Atcum . alii, At quoniam . Legendum credimus, A T Q VI . Nam sequitur, Cum pleraq; alia, quæ tunc in precio erant . Vt eodem abusu dictum plerisq; olim uideat, Atquin, pro Atqui . quo ferme omnibus, Alioquin, pro Alioqui .

In comitatu inquam, qui frontes hominum operit, mentes tegit. Scribendū uidetur, **APERIT**. Cum praesertim haud aliter legatur in ea, quæ inter Symmachii epistolas habetur. Sitq; M. Tullii non ambigua æmulatio, in oratione pro CN. Planco. Etenim (inquit) si populo grata est tabella, quæ frontes hominū aperit, mentes tegit, datq; libertatem, ut quod uelint faciant, promittant autem quod rogentur, cur tu in iudicio exprimis, quod nō sit in Campo?

In alia eiusdē epistola. Roscio tamen, atq; Ambibio, cæterisq; autoribus fama nō defuit. Lego, **AMBIVIO** cæterisq; **ACTO RIBVS**. Extat Ciceronis oratio pro Roscio comedo. De quo & Plin. lib. vii. L. Ambuius Turpio in pluribus Terentii comœdiarum actor memoratur, & de eo Donatus in Phormione, ac Cicero de Senectute. Vnde datur etiam intelligi, errorē esse apud Tacitū in dialogo, ac fortasse alterā coniunctionum excludendam. Vbi ita legit. Si quis in cœna Roscii, aut Turpionis, aut Ambuii. Vt legatur, **TVRPIONIS AMBIVII**. Est apud Columellā mentio de M. Ambiuio. Scimus etiā, B. atq; V. literas indifferentes in plerisq; olim atq; affines, extareque in uetustis monumentis ac lapidibus, **BIXIT**. **CIBITAS**. **DANVVIVS**. **FOROLIBIVM**. **VENEMERENTI**.

In epistola Paulini ad Ausonium. Inq; tuum tantus nobis consensus amore est. Emenda, **AMOREM**. **EST**. Subdit enim, **Quantus & in Christum**.

Si cōfers fulicas cygnis, & aedona parre. Scribendum, **PARAE**, simplici cum liquida. Videtur autem meminisse, dū hæc scriberet, Theocriti carmen, ex edyllio quinto, quo Comatas caprius Laconis pastoris disparem prouocationem deridet, similimamq; ostendit, si uel philomelam pica, uel epopa cygnum prouocet. Οὐ θεμιτὸν λακὼν ποτ' ἀνδρῶα κίστας ἐρίσδεν, ἔδ' ἑσποας κύκνοις ἴ Paulinus quidem, antithetis usus dictionibus, nō minus apte fulicas (utpote nigras) cynis opposuit, philomele param, dissimilimam cantu alitem. Est enim feralis, & inauspicatę garrulitatis.

Hor. Impios paræ recinentis omen ducat. Param uocat & Plin.

Quas geminum felix Hispania tendit in æquor. Potius legerem, QVA . Vel eo quod statim subditur, Qua Betis Oceanum, Tyrrhenumq; auget Iberus.

At si forte itidem quod legi, & q; sequor audes, corda pio uouisse Deo. Emendandum, A VDIS . Vt non multo post, Cum me immutatum audis.

Ad Drepanium Pacatum, de Ludo Septem Sapientum. Agnoscenda isthæc, an cognoscenda rearis. Scribo primo loco **IGNOSCENDA**. Attende, inquit, sit ne his danda uenia, & condonandus error, hoc est, an mala sint hæc, & occultata. An ne bona, & legi digna. Iuuant autem id quæ deinde infert, Siue legenda, siue tegenda putes carmina, quæ dedimus. Terentius in Heautont. Et cognoscendi, & ignoscendi dabitur peccati locus. Item in Eunuch. Sed & Cicero pro Sex. Roscio amerino, & Apuleius de Deo Socratis.

Attento Drepani perlege iudicio. Extat Latini Pacati Drepanii panegyricus ad Theodosium Augustum, omnium, quos in eo genere perlegerim, elegantissimus. Et cum non heream, hunc illum esse Drepanium Pacatum, cuius iudicio, tanquam censoris doctissimi, Ludum Sapientum cognoscendum limandumque dederit Ausonius, sit ut putem, hinc submonitus, panegyricum ipsum deprauato una tantum litera authoris sui nomine nunc intelligi. Drepani, scilicet pro, Drepanii. Nam, ut alibi iam diximus, in prosa quoque oratione, **DREPANI** scripsere Veteres, Drepanium significantes. Nunc autem ni Drepanii scriptum fuerit, Drepanus, non Drepanius, publica consuetudine, significatur. Multa concurrunt, quis coniciam, Drepanium esse hunc, & Ausonio amicissimum. Temporum uidelicet ratio. Vterque enim Theodosio Imperatore uiguit. q; patria utriusque Gallia. q; uterque Romæ munere perfunctus. Alter siquidem consul, alter proconsul fuit. Quid, q; nomine uterque italo uocatus est?

Eruditio uero utriusq; tanta, ut de linguæ, doctrinarumque cultu causam nominis plerique interpretentur. Huiusmodi certe uitæ studiorumque paritas doctissimos atque humanissimos conciliat, ac demeretur, eos uero, qui sibi solis sapere uidentur, quorumq; eruditio uestita est, hostes reddit.

Possẽm ego censuram lectoris ferre seueri. Libentius scribo, POSSVM. Vel eo q; sequitur, Et possum modica laude placere mihi.

Et in Ludo ipso inductus Ludius, sic ait, ἀγίων μέτρον esse dicit Lydius Cleobulus. Legendum, LINDIUS, λίνδιος quippe græcum eius habet apophthegma, & ex Lindo fuisse illũ, Strabo & Laertius asserunt, quanquam Duris, ex Caria.

Solon. Recte olim ineptum delphicus lusit deus, querentem quis nam primus Sapientum foret, ut in orbe tereti nomen insertum incideret. Corrigendum suspicamur, INCERTVM, nõ Insertum. Quæ facillima unius literæ in alterã transitio esse potuit. Vt Concistorium, & Consilium plerunque pro Concilio, & apud Quid, in primo Amorum, pueriliter, Non me nupsisti cõsiliante, seni, pro, CONCILIANTE.

Rogat beatum prodeã, si quem nouerim. Telenã dico, ciuẽ non ignobilem. Pro patria pugnans iste uitam obiecerat. Despexit. Alium quærit. Inueni Aglaum, fines agelli patrii nunquã excesserat. Herodotus, Plutarchus, & Diogenes, non Telenium, qui beatus pro salute patriæ decernens parta gloria interierit, sed Tellum nominant, hoc est, Τέλλον. Neque secundas beatitudinis partes Aglao, sed Cleobi & Bitoni, tribuunt. Quanquam hos Lucianus in primis beatos facit, Tellum in secundis. Plinius uero Phedium eundem uocat. Porro, ipsum Aglaum Plinius, Valerius, & Solinus asserunt beatum quidem ab Oraculo Apollinis (non autem a Solone) iudicatum. Nec Cræsum, sed Gygem Lydiæ quoq; Regem, sciscitatum uenisse Pythium Apollinem, Plinius & Valerius Max.

Chilon. Lumbi sedendo, oculique spectando dolent,
Manendo Solonem, quoad sese recipiat.
Coniunctiuam particulam uetus lectio non habuit. Qua rursus
exclusa, libentius etiam legerim, ASPECTANDO. Ex
Plauto. Cuius hæc æmulatio est, in Menæhmis ita dicentis,
Lumbi sedendo, oculi aspectando dolent,
Manendo medicum, dum se ex opere recipiat.

Thales. Causa sed in scænam fuit mihi prodeundi, quæ duo-
bus ante me. Atqui tres prodierant, Solon, Chilon, Cleobulus.
TRIBVS itaque debere legi, cunctandum non uidetur. Aut
ante Cleobulum persona eius reponenda. Talia ferme aut ocu-
los legentium, aut cōiecturam fallunt. Nisi quis etiam, DVO,
BVS, defendat, quoniā Chilon non prodierit, ut sibi sententiam
assereret, sed ueluti Apollinis Delphici interpretaretur. Atque
hinc subdiderit, Plausum non moror.

ἐγὼν παρὰ τῷ ἐκκεῖν ἐκκεῖν. ecce dicimus.
Latinum id est, Sponte noxa præsto tibi est.
Mendosum æque græcum apophthegma, ac latina eius est inter-
pretatio. Lego itaque. ἐγὼν παρὰ δ' αὖτις. Vt cum superius ab
ludione quoque recensetur, ἐγὼν παρὰ δ' αὖτις. Fideiussioni damnum
adeft. Quæ sequuntur nos pudore nostro non corrigimus, sed
ita corrigendum uideri (quousque certiora ex uetustis fortasse co-
dicibus dabunt alii) ostendimus. Vt, ID, particula (quo
modo prius fuerat) amoueatur, legamusque non Sponte, sed
SPONENTI. Hoc modo, Latinum est, Spondenti
noxa præsto tibi est. Nec fortasse contemnendum illud,
Latinum id est. Sponde, noxa præsto tibi est.

Pittacus. Vester quoque comicus Terentius Rerum om-
nium primum esse tempus autumat, Ad Antiphilam quo uene-
rat seruus Dromo, Nullo impeditam temporis seruans uicem.
Terentii ex fabula Heautontimorumenon hæc sunt,
In tempore ad eam ueni, quod rerum omnium est primum.
Verum, Syri uerba ea sunt, non Dromonis. Qui ad Bacchiden

uenerat, non ad Antiphilam. Lapsitasse hic, atque allucinatū
fuisse Aufonium, facile quis dixerit. bonus & humanus non nisi
in librum, uitiumque temporis retorserit. Quæcunque futura
fors est, lecturos admonere tātum, nostri esse muneris putauimus,
quod corrigere pudoris non fuerit. illud interim non omittentes,
uideri quidem id momenti non omnino magni. Quando neque
hominis emendatissimi diligentia desideretur eorum, quæ obesse
studiosis poterant, historiarum, locorum, naturæ rerum. An nō
falsus est & ipse quoq; M. Tul. q; Agamēnonem pro Vlyse ret-
tulit: atque etiam ab A. Gellio in errore manifesto, ac Tyroni
(qui scriptorum eius καὶ ὄντος fuerat, incognito) deprehensus, q;
uersus quidam qui apud Hom. Hectoris fuissent, in latinā lin-
guam redigens, Aiaci dederit: Quanquam est qui Cic. cōtra Gel-
lium defendere in parte hac imperitissime cōtendit. Ne quis de-
cipiatur, utque Gellius recenti a calūnia asseratur. M. uero Tul-
lius uerborum ambagibus ne defendatur. exemplo suo, qui se ip-
sum sepe corrigit atq; arguit. quiq; libros aliquos iam editos, aliis
postea scriptis, damnare non dubitarit. Nam & ad Atticum in
secūdo Epist. scribit, Aristophanē pro Eupoli in libris suis repo-
nat. Et in libro de Gloria abusum se procemio, ad eundem scribit
Atticum. xv. Epist. erratumque agnoscit suum. Sed hæc hæte-
nus. Fortasse uero etiā non temere, quin ea in primis ratione
ductus, hæc miscuerit Aufonius, quam & in Monosyllabis, cum
mentio de spoliis Opimis inciderit, rettulimus. Ut ad id refera-
tur, q; poetæ fabulas interdum uariant, ac propinquitate nomi-
num abuti solent.

Periander. Meditationem esse recte quod geras. Prior lectio,
pro Recte, TOTVM. habuit. Idq; prorsus est, μελέτη τὸ πᾶν

In catalogo urbium nobilium, De Antiochia. Illa Seleucum
Nuncupat. in genitus auus fuit anchora signum.
Qualis inusta solet generis nota, certa per omnem
Nam sobolis seriem natiua cucurrit imago.
Præterquam q; nullus hic intellectus sequitur, syllabarum quoq;
numerus cōqueritur. Fuit ergo quando uarie pro captu ingenii

corrigendum suspicaremur. E quibus tamen omnibus hoc unum tantum iudiciū afferre, non piguit. nihil immutantes, ac uix utiq; admonentes. Ut dū alii fortasse ex manusc. exemplarib. certiora dederint, historia (licet fabulæ propior) non ignoretur. & si non uerbor; rei saltem ratio constet. Videndum igitur, an legi possit, **IN . GENITIS . CUIVS** Fuit anchora signum. Vna tantum fere litera, & in affinem suam commutata. I. uide licet pro. V. in uoce, Genitus. Nam dictio, cuius, in dictionem auus, facile transferri potuit, neque additis, neque demptis literis, sed plus iusto coeuntibus. Deniq; Iustinus libro. xv. in hūc modum scribit. Seleuci & uirtus clara, & origo admirabilis fuit. Siquidē mater eius Laodice cum nupta esset Antiocho, claro inter Philippi duces uiro, uisa est sibi per quietem ex concubitu Apollinis concepisse, grauidamque factam munus concubitus annulū a Deo accepisse, cuius gemma anchora scalpata esset. Iussamq; id donum filio, quem peperisset, dare. Admirabilem fecit hunc uisum & annulus, qui postera die eiusdem sculpturæ in lecto inuentus est, & figura anchoræ, quæ in femore Seleuci nata cum ipso paruulo fuit. Quamobrem Laodice annulum Seleuco eūti cum Alex. Mag. ad persicam militiam, edocto de origine sua, dedit. Vbi post mortem Alexandri occupato regno Orientis, urbem cōdidit. Ibiq; geminæ originis memoriam consecrauit. Nam & urbem, ex Antiochi patris nomine, Antiochiā uocauit, & campos uicinos urbi Apollini dedicauit. Originis eius argumētum etiam posteris mansit. Siquidē filii nepotesque eius anchoram in femore, ueluti notam generis naturalem, habuere. Haftenus ille. Quæ eo libentius huc transtulimus, q̃ his præcipue, quæ nouissima sunt, emendatiō nostra continetur.

De Treueri. Imperiique uiros q̃ alit, q̃ uestit, & armat: Vetus lectio fuit, **IMPERII . VIRES**. Atque ita prorsus relegendum est. Non enim uideo, quo pacto addere librarii & immutare eam potuerint, quæ fuerit elegantissima. Nec probatione assequi hoc necesse est, sed coniectura.

Nec Capuam pelago, cultu, penuque potentem. **QVE**

coniunctione subeunte, captus pede uersus sustentandus forte fuerit, in hunc modum, **CVLTVQVE**, penique potentem. Penam enim primam corripit.

De Aquileia. Extremo quod te sub tempore legit, Soluerit exacti cui iusta piacula belli Maximus, armigeri quondam sub nomine lixæ. Rectius, **SOLVERET**. Maximus enim (quem Ausonius, desiderio perempti Gratiani, britannicum latronem uocat, atque exaceratur) uir fuit, ut in historiis relatum est, strenuus & probus, atque Augusto dignus, nisi contra sacramenti fidem per tyrannidem emerisset. In Britannia ab exercitu Imperator creatus in Galliam transiit. Vbi Gratianum subita emersione perterritum, atque in Italiam transire meditantem, dolis circumuentum interfecit. Fragremque Valentinianum Aug. Italia expulit. Qui in Orientem confugiens, a Theodosio susceptus, impero mox restitutus est. Aquileiam tum Maximus uictoriae suae spectator infederat, cum Theodosius Alpes transgressus, atque Aquileiam improuisus adueniens, hostem illum iam immanissimis etiam formidatum, clausit, cepit, occidit. Huius facti memoriam longa etiam elocutione tractauit Latinus Pacatus Drepanius in panegyrico ad Theodosium. Cuius etiam illa sunt, quae Ausonii locum hunc aperiant. An sustinere (inquit) te coram, & solum oculorum tuorum ferre coniectum ille quondam domus tuae negligentissimus uernula, mensularumque seruilium statarius lixa, potuisset? Factum praeterea euentum memorabili, ut Imperatores duos reip. Ro. hostes pariter iudicatos, ac fere cognomines, Maximum uidelicet hunc, & Maximinum Maximini patrem, clara urbs Aquileia, publica omnium letitia punierit. Cuius illa etiam in Maximini Senioris cede fides celebratur, quod cum ad intendendos arcus nerui defecissent, e mulierum crinibus confecti funes sint. Cui simile facinus olim Urbe a Gallis occupata, obsessisque in Capitolio ciuibus, matronarum decus auxit. Vnde etiam Caluae Veneris simulachrum.

Prode duplex Arelas, quam Narbo Martius, & quam Accolitalpinis opulenta Vienna colonis,

Præcipitis Rhodani sic intercisa fluentis,
 Ut mediam facias nauali ponte platcam.
 Quæ fuerat inscriptio, DE . ARLETENSI . VRBE
 alia mox facta est, quæ circūfertur, DE . VIENNA . Ma-
 gno errore, & qui uicinis inter se duabus urbibus Galliarum flo-
 rentissimis dissidii bellorumq; causa impia esse possit. Dum lau-
 dis sibi altera præconium uendicare, altera tueri studebit. Quod
 si de Vienna intellectum hic existimauerint, cum opulentissimā
 fuisse eam Mela quoq; scripserit, q; constet, hodie flumen Rho-
 danum non mediam intercideret Arelatem, sed prope fluere, me-
 minerint, tantundem fere a Vienna procul delabi, & Strabonem
 tradere, oppidum emporiumq; non paruum Arelatem. Ea . n .
 est apud Auf. Arelas, quæ a uernaculis Arles dicitur, Arelate a Pom-
 ponio, Strabone, Plinio, Tranquillo, Marcellino, Arelatum a
 Ptolemæo. Ab Antonino utrunq; nisi mendum sit in codicibus.
 Aut igitur emendari conuenit, DE . ARELATENSI
 VRBE . Nam ab Arelate, arelatensis sit etiam Symmacho, ac
 Sydonio, sed & Plinio. Vel (quod placet magis) simpliciter,
 DE . ARELATE . Quo tenore cæteras Catalogi eius om-
 nes inscripsit. Et ut probationis tota semel ambiguitas tollatur,
 in epistola ad Paulinum idem prorsus de Arelate inueniatur, qui di-
 ligentiores corrigendis eius locis esse uelint.
 Utque duplex Arelas alpina tecta Viennæ,
 Narbonemque pari spatio sibi conferit.
 Ut ne quis nō posthac reformidet, authori manum iniicere. Pen-
 sitandū uero non nihil & illud, q; nuper in parte codicis nō asper-
 nandæ uetustatis, hæc ipsa ita legimus,
 Pande duplex Arelate tuos blanda hospita portus,
 Gallula Roma Arelas. Quam Narbo Martius, & quam
 Accolit alpinis opulenta Vienna colonis.
 Quibus omnis series, nutans alioqui & subagrestis antea, regitur
 ac mitescit. Proximeque accedit Claudii Rutilii æmulatio, Vr-
 bem Romam alloquentis,
 Pande precor gemino placatum Castore portum,
 Temperet æquoream dux Cytherea uiam.
 Ita enim ex uetusto codice legimus, Portum autem Ostiensem

intelligimus. Cuius immania uestigia adhuc uidentur. Iuuat id
quod sequitur, Cunctamur tentare salum, portuque sedemus.
Sed & illud,

Tum demum ad naues gradior, qua fronte bicorni

Diuiduus Tiberis dexteriora secat.
Læuus inaccessis fluuius uitatur harenis.

Hospitis Aeneæ gloria sola manet.
Quod ipsum sane intelligi, nullum est negotium his, qui loca ui-

derint, ac maroniani saltem carminis obliti non fuerint,
Atq; hic Aeneas ingentem ex æquore lucum

Prospicit. Hunc inter fluuiio tiberinus amœno,
Vorticibus rapidis, & multa flauus harena,

In mare prorumpit.

Error est itaque in uulgatis, ac nuper luci redditis Rutilii uolumi-
nibus, in quibus Pontum legitur. Quin & uniuersum opusculū
mendis scatet. Quarum & nos supra sexaginta deprehendimus,
sed hanc unā ex insignioribus, q̄ uersus defunt quattuor, ante sexa-
gesimū sextū a fine primi libri. Quos fuerit operepretiū referre,

Hic oblata mihi sancti genitoris imago,

Pisani proprio quam posuere foro.

Laudibus amissi cogor lachrymare parentis,

Fluxerunt madidis gaudia mœsta genis.

In ea quoque inscriptione, quæ statim sequitur, De Emerita &
Tarracone urbib. erratum crediderim. Nec aliā his carminibus
celebrari, q̄ Emeritam, ut credamus, negationes illæ duæ in uer-
supenultimo faciunt. Nisi uel mendum hic, uel defectus fuerit.

De Athenis. Nunc & terrigenis patribus memoremus
Athenas. Legitur &, Troiugenis. Quæ propior lectio. Sed
altera, non sine quadā gratiola, remotior. Siue ad Rom. siue ad
Athenienses referatur. Constat enim Romanos a Troianis, unde
genus duxerint, Troiugenas nuncupatos. Vti uel a Iuuenale nō
semel dicitur, & Syllio. Qui etiam nūc dardanios, nunc laome-
dontiadas, & teucros, & troianos, appellat. Sed quod ad
Terrigenas attinet, Liuius in primo ab Vrbe condita, sic ait,

Ne uana Urbis magnitudo esset, adiiciendæ multitudinis causâ (ueteri consilio condentium urbes, qui obscuram atque humilem conciendo ad se multitudinem, natam e terra sibi prolem mentiebantur) locus, qui nunc septus densis sentibus, inter duos lucos est, asylum aperit. Eo ex finitimis populis turba omnis, sine discrimine liber an seruus esset, auida nouarum rerum perfugit. Idque primum ad cceptam magnitudinem roboris fuit. Hinc & a Floro dictum uidetur in primo bello punico, Ille rudis, ille pastorius populus, uereq; terrester. Neq; etiam sum nescius, terræ filios haberi solitos ignobiles, & quorum origo nesciretur. In quâ tamen sententiam dictum ab Ouidio non putauerim, quod alii tradiderunt, Iuppiter e terra genitam mentitur, ut author desinat inquiri. Neq; n. par erat, Iouem ipsum ignorare, quibus Iō parentibus orta foret. Quin eam terræ prorsus genuinam credi a morosa, importuna, atque incommoda Iunone uoluit. Ut omnem, si fieri posset, ulterius garriendi obtundendiq; materiam eriperet perscrutatur, præ zelotypia muliebriq; ingenio, etiam quæ Mundus ipse non capiat. Si quis autem, Terrigenis patribus, in Atheniensium gratiam, interpretandum putet (quod minus satisfacit) præsto sunt Plato in Menexeno, Lucian. in Philopseude, Iustinus libro. ii. Censorinus de Natali die, Apul. in Metamor. Iosephus de Antiq. Terrâ enim Atticam hominem primo genuisse, commenti sunt. neq; ex aduētitiâ passimq; collecta populi colluie, sed Terrigenas Athenienses esse, eosq; Autochthonas uocitari. In cuius originis argumentum, patria consuetudine, cicadas in seriem aureas capite gestabant. Quod & Thucidides tetigit inter operis initia, & Virg. quoq; in Ciri, Ritu mopsopio tereti necebat dente cicadæ. Id autem insectorum genus quomodo e terra proueniat, præter Aristotelem, Plato transeunter, breuiterque in Symposio indicat. In terram (inquit) spargentes semina, cicadarum instar, concipiunt, atque generabant.

Pallados & Cossi quondam certaminis arcem. Non nulli co-
dices, insigniori mendæ indole, habēt, Cessi. Scribo, CONSI.
hoc est Neptunni. Nota est Neptunni ac Mineruæ contentio,
uter eorū Athenis imponēdi nominis author fieret. Tū Consum,

cuius sint solennes Iudi Hippocratia, nostris uero Consualia uocati, consiliorum extitisse Deum, Pompeius Seruiusque asserunt, & eundem esse cum Equestri, siue Equite Neptunno, plures arbitrantur. Fuere autem & qui diuersum hunc Equestiem a marino Iouis fratre, suspicari non desierint. Sed Diodorus inter ceteros asseuerat, Neptunnum primum ea quæ ad nauigandum pertinent inuenisse, a Saturno huiusmodi rebus præfectum, & primum equum domuisse, ac præcepta equestris artis præbuisse, ex quoque Hippium appellatum. Autoritatem quorum fidemque sequutus Auf., etiam in Monosyllabis dixit, Tum Iouis & Consilii germanus Iariareus Dis. Atque alibi, Ceneia conuertit proles Saturnia Consus. Eum ubique Consuem nominans, quem equorum domitorem, & marinum pariter agnoscebat.

Quis Catinam sileat? quis quadruplices Syracusas?
Hanc ambustorum fratrum pietate celebrem,
Illam, complexam miracula fontis, & amnis.
Ex Strabone, libro quinto, non Quadruplices legendum uidebatur, sed Quincuplices. quæ πεντάπολις olim fuerit. Diodorus tamen historicus πεντάπολιν fuisse eam, scribit. Complexas porro Syracusas miracula Arethusæ fontis, & Alphæi amnis, cuique fonti apud urbem ipsam immiscere sese, incorruptum subter tot maria delatum, fluuium (quod Strabo fabulosum putat) Aristoteles in Naturæ admirandis, & Mela Pomp. sunt authores. Quid, uero, v. Metamorphoseos, & Maro, in Ortygia. Loci, puto, uicinitas uariare rem scriptoribus indulserit. Spectant enim Syracusæ insulam Ortygiam, uicinæque sunt adeo, ut ponte iungantur. Nobilem præterea filiorum in parentes pietatem Catinæ perspectam, cum Strabone quoque cōuenit. Qui ipsos filios, Amphinomum & Anapiam, hoc est Ἰν Ἀμφινόμου, καὶ τὴν Ἀναπίαν nominat. Claudianus uero Onapium alterum, non Anapiam.
Cur non Amphinomo, Cur non tibi fortis Onapi,
Aeternum siculus templa dicauit honos?
Nisi uideatur emendandum, ANAPI. Ut sit tam Anapius, quam Anapias. Quomodo & apud Val. libro quinto, reponendum arbitror. Notiora sunt, inquit, fratrum paria, Cleobis & Biton,
K

Amphinomus & Anapus . Aristoteles fuisse quosdam senes, tradidit . eosq; uel adolescentes, uel ciuitatem ipsam nomine non explicat . Syllius urbem tantum , Tum Catinae nimium ardenti uicina Typhoeo , Et generasse pios quodam celeberrima fratres . Virgilius , quo opusculo Aetnam canit , hanc eandem , quantum uideo , historiam inseruit . Sed ciuitatis nomen tacuit , alterumq; tantum filiorum , sed Amphionem nominat .

Amphion fraterque pari sub munere fortes .

Cum sit (ut opinor) legendum ,

AMPHINOMVS , Fraterque pari sub munere fortes .

Paucis literis ob nominis similitudinem interceptis . Vnde multiplex interpretum allucinatio .

De Burdegala . Vtq; caput Mundi Roma inclyta , sic capite isto Burdegala ancipiti confirmet uertice sedem . NVMERI , idest carminis , ut antea legebatur , non Mundi , relegendum est . Alioqui intellectus omnis facile corrumpetur . Quo colligitur , Burdegalam (quæ nunc utique Vasconia caput est) potestremo loco rettulisse , ut celebritate sua non minus Vrbe Romæ censeatur . Quam cum primam constituerit in numero , Burdegalam in infimo , caput & hæc sortita loci uideatur . Vt primus locus , ac nouissimus capita utrinque habeantur . Atque hoc pacto anceps uertex dubiam etiam poetæ sedem , domiciliumq; repræsentet , ac testetur . Qui in altera natus , in altera exceptus est , ac floruit . Vtranque dilexit , celebrauitque , honoribus in utraque functus fuit .

Epicuri sententia , earum prima , quas cyriadoxas appellant , ita breuibus perstringitur ,

Quid est beatum ? morte & æternum carens ,

Nec sibi parit negocium , nec alteri .

Scribendum uero , QVOD . non , Quid . Quandoquidem non , quid beatum sit , percontatur . Sed quod beatum , æternum , atque immortale est , nemini negocium exhibere , ostendit . Coniicitur id autem ex his maxime , quæ a . M . Tullio in primo de Natura Deorum dicta sunt . Hanc igitur habemus , ut Deos

beatos & immortales putemus. Quæ. n. nobis natura informationē deorum ipsorum dedit, eadē insculpsit in mentibus, ut eos æternos & beatos haberemus. Quod si ita est, uere exposita illa sententia est ab Epicuro, Quod æternum beatumq; sit, id nec habere ipsum negotii quicquam, nec exhibere alteri. Itaque neque ira, neque gratia teneri. quodque talia essent, imbecilla esse omnia. Nec multo item post, hoc ipso libro ferme eadem. Fitque etiam opinionis eius mentio in tertio Officiorum. Rettulit & *κύριαν* hanc Epicuri *ἡμέραν* Laertius, & Firmianus:

In Didonis imaginē. Nō furor, aut læsos crudus amore dolor. Legendum, LAESO. Ne si uel læsus placeat (ut est in codicibus uulgariis) figura *ὁμοιοτέλετον* cadat hic incongrue. Etenim exprimere id uoluit, quod dictum a Marone est libro quinto, Durum magno sed amore dolores polluto. Ausonius quidem rem exornans, ut ingenium dexteritasque eius fuit, græco epigrammati, unde suum finxit, hunc uersum cum exametro, & annexos statim duos, ac quattuor ultimos adiecit.

In Faustulum. Quid rides improbe liber, Quod cecidi? Cecidit non aliter Phaeton. Lucillii tetrastichon est *εἰς λεωτόν*. Quo admoniti, LIVOR id est Inuidia, emendandum putamus. non, Liber. Menestratus enim quidam formicam, tanquam elephantum, obequitans, & infelix e uestigio supinus prostratus fuerit, fingitur. A qua etiā calcitratus, ut primum resipuit, utque primum loqui posse cœpit, o Inuidia, inquit, sic obequitans cecidit etiam Phaeton. Epigramma ipsum, non intempestiuum fuerit, ascribere.

*ἰωάννην μύρμηκι Μενέστρατος ὡς ἐλέφαντι,
δύσμορος ἐξ ἀπίνης ὑπὸ τοῦ ἐξετάδου.
λακτιοῦθις δ' ὡς εἶχε τὸ κάριον, ὃ φθόγγε φησὶν.
οὕτως ἰωάννην ὤλετο ὁ φαέδαν.*

Neque uero frustra, aut frigidiusculo fabulandi genere, fictum græcis, relatumque Ausonio epigramma, crediderim. Sed ad exprimendū ingenium inuidi, ingeniumq; iactantis. Hi. n. inuidorum solent esse mores, ut quæ bene gesseris, pilo (quod dicitur)

intra ouum inuento, dānare non dubitent . In quibus peccaueris, insultantes aciam demum læti, ridentesque, traducant, nec nisi reum peragant . Iactabundi autē fortia facinora mentiuntur (unde & in fabulis gloriosi milites) aliena sibi arrogant, & tam in augendis extollendisque uiribus effusiores sunt, q̄ in amolienda debilitate, cum aliquo præstantiorum exemplo, ingeniosi promptiq̄ Quod hic facere, Faustus inducitur .

In Medæ imaginem . Cunctantem satis est . Indigna est sanguine mater natorum, tua non dextera Timomache . Contrarium omnino dicitur, q̄ uel suscepto argumēto respondeat, uel byzantius dixerit Antiphilus in epigrammate, unde trāstulit hoc ipsum Ausonius . Sunt uero plura apud græcos in Medeam hanc Timomachi celeberrimam, & quā una cum Aiakis altera tabula Cæsar octingentis talentis emerit, in templo Veneris Genitricis dicaturus . Antiphilus itaq̄ ait, Natorum sanguis decebat Medeam, & non manum Timomachi . Digna sane uideatur illa filiorum sanguine, nō q̄ mater esset, uerum q̄ Medea, q̄ barbara, exlex, ferox, inuicta, uenefica, inq̄ scelera & gentis uitio & suo procliuis . Neq̄ fomentum illud etiam incensæ furis leue, q̄ amatrix, q̄ contempta . Notum enim est, furens scæmina quid possit, & quod Archias ait, ἡ δὲ ἐπεὶ μάστιγι μὲν κακόν . Contra, Timomachum (utpote uirum, atq̄ eius nationis, cuius semper fuerint exempla mitia, mores hospitales, disciplinæ institutaque præclara) ne pingentem quidem sanguis, etiam externorum, decebat . Rem ergo iam tenemus ipsam . Verba autem ut congruant, ita sint fortasse corrigenda ,

CONDIGNA Est sanguine mater natorum . Vel,
NAM . DIGNA Est sanguine mater natorum .
Græca siquidem hæc habentur, αἷμα δὲ τέκνων ἐπεὶ τοῦ Μυδῆν, καὶ χειρὶ Τιμομάχῃ . Apud Anneum Senecam, Thyestes Aegisthum, trepide cædem Agamemnonis aggredientem, ita animat, An deceat hoc te respice, at matrem decet . Sed sit arbitror nec inuocundū nec ab re ipsuz quoq̄ epigramma rettulisse . Id . n. quod in adoptiuo est, TIMOMACHI . MENS, in legitimo Τιμομάχῃ χειρὶ .
Quod cum eo uidebat concinere, Tua non dextera Timomache .

Sed & alia quædam. Quæ cum uerti commode non possint, rogatq;
amiciri, digna sunt, quæ in suo pallio considerentur.

πάν ὁλοὴν Μιδέα ὅτ' ἔγραφε Τιμομάχῃ χεῖρ,
ζάλα καὶ τίκνοις ἀντιμεθελομέναν,
μυρίον ἄρα το μόχθον, ἵν' ἦθεα δῶσα χαράζῃ.
ὅτ' ἢ μὲν δὲ οὐ γὰρ νέε, ἢ δ' εἰς ἔλεον.
ἀμφοδ' ἐπ' ἀπὸ πρῶτον. ὅρα τύπον· ἐν γὰρ ἀπειλῇ,
δάκρυον· ἐν δ' ἐλπί, θυμὸς ἀναστρέφεται.
ἀρετὴ δ' ἀμέλλει, ἔφα σοφός· αἶμα δὲ τέκνον
ἔπειτε Μιδέη, κοῦ χεῖρ Τιμομάχῃ.

In eandem Medæ imaginem . Nanque tui mens ,
Creta tenax cœli concipit immodicam .
Legendum , Creta . TENAX . ZELI . non Cœli, neque
Geli. Vt immodicâ zeli Medeam intelligamus, non aliter q̃ im-
modicum iræ Tydea, apud Papiniū. Liuius, Fore ut postmodū
gaudeant se iræ moderatos. Locus enim, qui tractatur, habet,
οὐ γὰρ ἀμείτρεον ξύλον. Illud autē, Nanq; tui mens, coniectari licet,
aut reponendum, Nanq; tui AMENS. Aut, Nanq; TV-
MENTIS. Horatius, Meū feruens difficili bile tumet iecur.
Huius autē emendationis author mihi fuit Hieronymus Aleāder,
uir non modo inter græcarū literarū duces (quarum expertibus
in Latina Rep. nec assurgitur, nec muneribus ceditur) sed in he-
breorum quoq; facultate peritissimus. Referendum autem &
hic Philippi epigramma. Plura siquidem uel exclusit Ausonius,
uel addidit, ut inter cætera uersus postremo loco duos. Vel loca
mouit, uel diuersa rettulit, ut Creta, pro Cera. Nisi quis, CERA
corrigit, utiq; græcū ipsum planius representādo. Alioqui scimus
ex Vitruuio ac Plinio, quo pacto resoluta, inductaque cera pingi
fuerit excogitatum. Qui ue etiam colores creta, uel per se nata
constent, uel infecta comparentur, eximanturque. Hinc Aus-
onio dictum alibi, Bissula nec ceris, nec fucis imitabilis ullo.

Τίς σ' ὁ κολ' ἡς ἀθεσμε συνέγραψεν εἰκόνι θυμὸν;
τίς ἐν ἐνδύλῳ βάρεθρον εἰργάσατο;
αἰεὶ γὰρ διττὰς βρεφῶν φόνον· ἢ τίς Ἰήσων
δύπρεος, ἢ Γλαύκη, τίς πάλι σοι προφασίς;
ἢ εἴτε καὶ ἐν κνήρῳ παῖδοκτόνι· σὺ γὰρ ἀμείτρεον
ξύλον εἰς ἀθέλει; καὶ γραφίς αἰσθάνεται.

Est operæpretium nunc ædere, qui Ausonii poetæ foetus, Maronis titulum mentiti, parentē suum tot antea sæculis ignorarint. Par est enim, ut qui suppositicia non perinde excluderimus, ut expellerentur, q̄ ut dominis uelut fugitiua mancipia remitterentur, etiam deperdita diuq̄ errantia, suis agnitis, recipienda redimendaque uicissim ostendamus. Pleraq̄ igitur opuscula, quæ Virgilio, conspiratione omnium, ascribuntur, epigramma uidelicet, de Aetatibus animalium, Vir bonus, Est & non, cui græca etiam inscriptio, *ἦν δ' οὐ, ἀνταγορίων*, Ausonii lusus esse, non Virgilii, fragmenta quædam Longobardorum quandoq̄ characteribus fidem faciunt. Quorum inspiciendi, sed & inuulgandi, publicandique mihi facultatē fecit Hieronymus idem Aleander. Non sum autem nescius, q̄ frequenter fluxa fragilibq̄ uetustiorum quoque codicum sit autoritas, quamq̄ circumspectum, antea q̄ licere quisquam sibi putet in commutandis præstantissimorum monimentis, cum sit plerunque inueteratæ iam opinionis tanta uis, ut contra Naturam stare uideatur, qui pro ueritate decernat. Accedit itaq̄ probationis illa etiam ratio, q̄ carminis structuræ, mansiones, numeri, colores, dicendi figuræ, liniamenta, uerborūq̄ iuncturæ ita coeunt, ita diffunduntur, ita concitantur aut fluunt, ita cætera poetæ huius opera quandoque referunt, amiceque coniurant, ut Ausonii ea esse uix commonitus, qui non sit hispidis omnino auribus, arripiat. Quid, q̄ uel opusculum, cui titulus Rosæ, quodque supradictis iunctim legitur, ex quibusdam exemplaribus, Ausonii eiusdem, non Maronis perhibetur? Notum præterea est, quæ uatum maximo tribuenda opera, Seruius opinetur, quantumque in termino quottidie obscuræ coniectationis occurrat, an is Priapeii carminis, aliorumque non nullorum epigrammatum putandus sit author. Sed & nos in uetusto codice Vaticanæ bibl. quo & Macrobbii Saturnalium dimidiatus liber, & Vegetius continentur, choriambicum asclepiadeum de Fortuna non ad Virgilium, sed ad Cœlium Firminianū Simphosium relatum inuenimus. Neque uero solum epigramma ipsum de Aetatibus animalium inscriptione authoris non sui legebatur, uerum etiam septem uersibus conscissum, atque mancum.

Ter binos deciesque nouem super exit in annos

Iusta senescentum quos implet uita uirorum.
 Hos nouies superat uiuendo garrula cornix.
 Et quater egreditur cornicis sæcula ceruus.
 Alipedem ceruum ter uincit coruus. & illum
 Multiplicat nouies phoenix reparabilis ales.
 Quam nos perpetuo decies præuertimus æuo
 Nymphæ amadryades, quarum longissima uita est.
 Hæc cohibet finis uiuacia fata animantum.
 Cætera secreti nouit Deus arbiter æui.
 Tempora quæ Stilbon uoluat, quæ sæcula Phæton,
 Quos Pyrois habeat, quos Iuppiter igne benigno
 Circuitus, quali properet Venus alma recurſu,
 Qui Phœben, quanti maneant Titana labores.
 Donec consumpto, magnus qui dicitur, anno,
 Rursus in antiquum ueniant uaga sidera curſum.
 Qualia dispositi steterant ab origine Mundi.
 Reuertantur igitur hi, quorum contentio est, in lares patrios ue-
 lut postliminii iure, libereque campo gradientur ausonio, non
 quidem libertate aliqua donandi, neque enim seruitute ulla pressa
 æstimandi sunt, quibus sub tanto famulatu uix minima capitis
 diminutio contigerit. Reliquum denique uidetur, ut commo-
 neatur & illud, superesse in fragmentis iisdem Hectoris epitaphiū
 quod tale est,
 Hectoris hic tumulus, cum quo sua Troia sepulta est.
 Et præterea
 Conduntur pariter, qui periire simul.
 Poetæ uitam, carmine a se collectā. Tum uel elegidion percelebre,
 quod cum de Palatio post multos annos honoratissimus (quippe
 iam consul) rediisset in patriam, uillulam, quam pater liquerat,
 introgressus uersibus luserit. Id autem, scio, protinus authoris
 sui gratiam perinde atque ingenium sub ancipiti æstimantium li-
 bra nullo pacto relicturum. Quod est autem super uitæ merito-
 rum testimonio, cum sæpe doctis tralationum argutisq; figurarum
 modulis ab ausoniana phrasi non abhorreat, contingit tamen, ut
 uix quandoq; dignum eius ingenio anxiaz eruditione, facile appa-
 reat, præsertim his, qui ei sæculo immitia plerunque aut duriuscula
 condonandum non putent. Neq; fieri non potuit, ut excribentiū

dormitatione quædã fuerint inuerſa, quodq; eſt deteſtabilius, addi-
ta. Nam præter ea, quæ nos emēdauiſimus, multa etiã concretiſ di-
ctionibus, peruerſeq; nexilibus cōfuſa, egre oculis perlegas. *Vi &*
imperitū antiquariū, aut quæ uis deniq; amanuentem præſeferant.

Auſonius genitor nobis. Ego nomine eodem,

Qui ſim, qua ſecta, ſtirpe, lare, & patria,
Aſcripſi. ut noſſes bone uir quicunque fuiſſes,

Et notum memori me coleres animo.

Vaſſates patria eſt patri, gens edua matri.

De patre terbellus, ſed genitrix abauis.

Ipe ego Burdigalæ genitus, diuiſa per urbes

Quattuor antiquas ſtirpis origo meæ.

Sed redeo ad ſeriem. Genitor ſtudiuit medicinæ,

Disciplinarum quæ dedit una Deum.

Nos ad grammaticen ſtudium conuertimus, & mox

Rhetorices etiam quod ſatis attigimus.

Nec fora non celebrata mihi. ſed cura docendi

Cultior, & nomen grammatici merui.

Exactiſque dehinc per trina decennia Faſtis,

Aſſerui doctor municipalem operam.

Aurea & Auguſti Palatia iuſſus adire,

Auguſtam ſubolem grammaticus docui.

Mox etiam rhetor. nec enim fiducia nobis

Vana, aut non ſolidi gloria iudicii.

Cedo tamen fuerint fama potiore magiſtri,

Dum nulli fuerit diſcipulus melior.

Alcides Atlantis, & Aeacides Chironis,

Pene Ioue iſte ſatus, filius ille Iouis,

Theſſaliam Thebaſque ſuos habuere penates.

At meus hic toto regnat in Orbe ſuo.

Cuius ego comes, & quæſtor, & culmen honorum

Præfectus Gallis, & Lybiæ, & Latio.

Et prior indeptus faſces, latiamque curulem,

Conſul, collega poſteriore, fui.

Morigeræ uxoris, uirtus cui contigit omnis,

Fama pudicitæ, lanificæque manus,

DIATRIBAE

Coniugiiq; fides, & natos cura regendi,
 Et grauitas comis, lætaq; serietas.
 Pulcher honore oris, tranquillo pectore comis,
 Facundo ciuis maior ab ingenio.
 Nosci inter primos cupiens, prior esse recusans,
 Ipse tuo uiuens segregas arbitrio.
 Nullo felle tibi mens liuida, tum sale multo
 Lingua dicax, blandis & sine lite iocis.
 Mensa nitens, quam non censoria regula culper,
 Nec nolit Frugi Piso uocare suam.
 Comis conuiuiis, nunquam inclamare clientes,
 Ad famulos nunquam tristia uerba loqui,
 Gramaticæ ad Scaurū, atq; Probum promptissime rhetor.
 Historiam callens Liuii, & Herodoti.
 Omnis doctrinæ ratio tibi cognita, quantam
 Condit sexcentis Varro uoluminibus.
 Aurea mens, uox suada tibi, tum sermo quietus,
 Nec cunctator erat, nec properator erat.
 Pulchra senecta, nitens habitus, procul ira, dolusque.
 Et placidæ finis congrua meta tibi.
 Commode, læte, benigne, abstemie, tam bone dandis
 Semper consiliis, quam taciturne datis.
 Ergo, qui nostræ legis ocia tristia chartæ,
 Eloquium ne tu quare, sed officium.
 Quod clavis doctisq; uiris pia cura parentat,
 Dum decus egregiæ commeminit patriæ.

Villulam, quam pater liquerat,
 alloquitur.

Salue herediolum, Maiorum regna meorum,
 Quod proauus, quod auus, quod pater excoluit.
 Quod mihi iam senior properata morte relinquit.
 Heheu nolueram tam cito posse frui.
 Iusta quidem series patri succedere. Verum
 Esse simul dominos, gratior ordo piis.

MARIANG . ACCVR .

Nunc labor et curæ , mea sunt . sola ante uoluptas
 Partibus in nostris , cætera patris erant .
 Paruum herediolum , fateor , Sed nulla fuit res
 Parua unquam æquanimis , adde etiam , unanimis .
 Ex animo rem stare , æquum puto . non animum , ex re .
 Cuncta cupit Cræsus , Diogenes nihilum ,
 Spargit Aristippus mediis in syrtibus aurum .
 Aurea non satis est lydia terra Midæ .
 Cui nullus finis cupiendi , nullus habendi .
 Ille opibus modus est , quem statuas animo .
 Verum ager iste meus quantus sit nosce , ut & iam me
 Noueris , & noris te quoque , si potis es .
 Quanquam difficile est , se noscere , γινώσκει αὐτὸν ,
 Quam propere legimus , tam cito negligimus .
 Agri bis centum colo iugera . Vineæ centum
 Iugeribus colitur , prætæque dimidium .
 Silva supra duplum , q̄ prætæ , & uinea , & aruum .
 Cultor agri nobis nec superest , nec abest .
 Fons propter , puteusque brevis , tum purus & amnis
 Nauiger , hic refluus me uehit , ac reuehit .
 Conduntur fructus geminum mihi semper in annum .
 Cui non longa penus , huic quoque prompta fames .
 Hæc mihi nō procul urbe sita est , nec procul ad urbem .
 Ne patiar turbas , utque bonis potiar .
 Et quoties mutare locum fastidia cogunt ,
 Transeo , & alternis rure uel urbe fruor .

DIATRIBAE

IN . C . IVL . SOLINI

POLYHISTORA

E Herculis sacello, Romæ in Foro Boario, olim & muscis, & canibus inaccessio. Cum uiscerationem sacrificii litaret, Myagrum Deum dicitur imprecatus. Vetus lectio excusorum iam pridem uoluminum, quibusque recentiores isti corruptiores sæpenumero deprehenduntur, alio quanto emendatius, ita habent. CVM uiscerationem sacrificio-
lis daret. Cæterum, ex plerisque manuscriptis, emendandum, CVM Viscerationē SACRICOLIS daret, Myagrum deum dicitur imprecatus. Quanquam non dissimulauerim, in codice uno Vaticanæ bibliot. non Myagrum, sed MYARCHVM inueniri, muscarum principem. Compositione sane nec remota, nec illegitima.

Nec multo post, de natali Urbis Romæ. Ioue in Piscibus, Saturno, Venere, Marte, Mercurio in Scorpione, Sole in Tauro, Luna in Libra constitutis. Eadē quæ Solinus, Sempronius quoque de diuisione Italiæ & origine Urbis, memoriæ tradidit. Iure ueromale audiat uterque, si uel Tarrutium ducem quilibet egregiū sequutus, nulla matheseos ulteriore cura, siderum etiam primordia Urbis Romæ inuiderit. Constat enim ex Plin. Cic. Marciano, Ptol. cæterisque, Venerem nunquam a Sole duorum signorum intervallo longius discedere, tum antecedentem, tum subsequentem. Mercurium uero nec longius unius, tum anteuertentem, tum subsequentem, etiam si illam modo sex & .xl. partibus gradibusue, modo .xlvii. aberrare sit traditum, hunc autem uiginti, aut duobus & uiginti, sed & .xxvii. & .xxviii. Hinc dictū Firmico, Vos etiā fidi Solis comites Mercuri & Venus. Ex Cicerone uidelicet. Qui in somnio Scipionis ait, Hunc ut comites consequuntur, alter Veneris, alter Mercurii cursus. Quæ ratio est, ut Mercurius is perraro nostris occurrat obtutibus, neque facile, qui eum uiderit, quique oculorum acie notarit, inuenias. Cæterum

ne unquam stigma scriptoribus, talia libantibus, incutiatur, omni cum humanioris uerecundia fine laborandum. Nos enim in perueteri Vatic. bibl. uolumine, hæc ita scripta seruari etiam num inuenimus, IOVE, IN Piscibus, Saturno in Geminis, Venere in Virgine, Marte in Capricorno, Mercurio in Scorpione, Sole in Tauro, Luna in Libra constitutis. Quæ si non ex alle aut L. Tarrutii, aut ueritatis deniq; heredem Polyhystora constituent, certe non abdicatū bonis ipsis contestentur, uel eo q; cum duplex uariumq; iam non unis scriptum tabulis id extet, de notariorum fide, q̄ heredis incuria sit constantius addubitandum.

Hominem exiuit. Maior exemplarium numerus non Exiuit, sed Exuit, adhuc retinet. Quod & sequendum potius quibusdam placet. EXIUIT autē, Prisciani testimonio custodiendū uidetur. Qui in primo libro hæc eadē citat ex Solino in Collectaneis, uel Polyhistore. Nisi sit in cod. mendum. Vix enim credibile est, eius quoque temporibus de Solini titulo dubitatū. Quem cum antea Collectanea esse placuisset, breui epistola, uera mox editione, Polyhistorem denunciauit.

Ille ergo annus solus trecētos, XL. IIII. dies habuit. Macrobius. CCCC. XLIII. Ergo (inquit) C. Cæsar exordium nouæ ordinationis initurus, dies omnes, qui confusionem adhuc poterant facere, consumpsit, eaque re factum est, ut annus confusionis ultimus in quadringentos quadraginta tres dies proderetur. An discrepent authores, ac sit eadem tradentium, quæ olim hodieque anni temporumque inconstantia, æstimationi locus esto. Alterum errorem (ut est operosior) uel Pontifices, uel Cæsares aliquando component. Alterum (quod studiosos est) sine manu sc. exemplaribus explicare non ausim. etiam si frequenter facilisq; numerorū deprauatio. Tantum commonendum interim, turbata potius uideri quæ Solino, q̄ quæ Theodosio redduntur. ea saltem ratione, q̄ Tranquillus asserit, inter nouembrem ac decembrem menslem Cæsarem interiecisse duos alios, annumq; cum, quo hæc ipsa constituebantur, quindecim fuisse mensum, cum intercalario, qui ex consuetudine in eum annum inciderat.

De diuo Augusto. Apud auunculum in petitione magisterii equitū prelatuſ est ei Lepiduſ tribunuſ. Pliniuſ, Repulſa in magiſterio equitū apud auunculum, & contra uoluntatē eiꝯ prælatuſ Lepiduſ. Vetus autē Naturaliſ hiſtoriæ cod. non, Contra uoluntatē, ſed, CONTRA . PETITIONEM . ſcriptū retinet.

Fameſ Italiae. Pliniuſ, Fameſ ſitique Italiae. Verum manuſcripti eiꝯ codiceſ non nulli, uerbuſ, SITISQVE, nō habēt. Cautio eſt itaq; ne quid in alterutruſ authorem conferaſ, priuſq; utruſque cum uetuliſ exemplariſ, beneq; ſubducta iudicii ratione, contuleriſ. Vt enim nihil accurate ſine reruſ plurimarū lectione literiſ mandari poteſt, ita & earuſ labor pereat, neceſſe eſt, ſi iudiciuſ defuerit.

Sane alectoriuſ traditur. Qui lapidſ ſpecie cryſtallina, fabæ in moduſ, in gallinaceoruſ uentriculiſ reperiſtur, aptuſ, ut dicunt, præliantibuſ. Si legendū ita ſit, uix ubi cohereant hæc habent. In codice Vaticanæ bibl. inuenimuſ. Sine alectorio, ut traditur. Quæ cōmode Miloniſ ellogio uidentur ſubdita. Quippe qui tot certamina, corporiſ, nō lapilli uiriſ, ſuperariſ. Sed cū Pliniuſ contrariū omnino prodiderit, ſit fortalſſe ita corrigendū, NON . SINE . ALECTORIO . VT . TRADITVR . Ac fortalſſe rectiꝯ, ALECTORIA, ſcēminino genere. Vt idem Pliniuſ. Cuiꝯ hæc ſunt, Alectoriaſ uocant in uentriculiſ gallinaceoruſ inuentuſ, cryſtallina ſpecie, magnitudine fabæ. Quiſ buſ Milonem crotonienſem uſuſ in certaminibuſ, inuictuſ fuiſſe, uideri uolunt. Sunt præterea cod. uulgatiores, in quibuſ ita ſcriptuſ eſt, Victor ille omnium certaminū, quæ obuiſ. Vnde colligi ſatſſe poſſit, ita redigendū, ut expuncta dictione, TRADITVR . Scribamꝯ, VICTOR . ILLE . omnium certaminuſ, quæ obuiſ ſane alectoria.

Milon porro Prſci Tarquinii temporibuſ emicuiſ. Alii cod. habent, Tarquinii Superbi temporibuſ. Scribēdum autem, ex uetuliſ aliquot, TARQUINII . SVPERBI . PRISCIS TEMPORIBVS.

In byzantino, nobili pugile. Plinius, poetam fuisse eum, dicit. Indubitatum, inquit, exemplū est Nicei nobilis poetæ, Byzantii geniti. Plinianus uero codex noster, & duo Vatic. bibl. PICTORIS, habent. Eodemque modo Solini codex unus. Videndum igitur, an sit ita legendum apud utrumque authorem, an saltem apud Plinium, PYCTAE, hoc est pugilis. Ab cuius uocis insolentia ignari abhorrentes, nunc pictorem, nunc poetam excripserint. Est sane græca uox *πύκτης*, sed qua etiam Latini utantur. Vnde & Pyctale certamen.

Ipse in æthiopen auum regenerauit. Plin. Ipse in auum degenerauit æthiopen. Itaque tantum abest, ut Solino, duce Regenerauit, in Plinio reponendum putem, ut DEGENERAVIT, in Solino corrigam, tam ex Plinio, q̄ ex codice uno eiusdem bibliothecæ. Vt dicatur, Degenerasse in auum æthiopen, id est degenerasse a matre non æthiope in auum æthiopem, nigrum uide licet eius colorem repræsentando. Vt quemadmodum a Rege dicimus, & ad Regem deficere, sic a patre, & in patrem degenerare. Possit etiam, exclusa præpositione, ita legi, IPSE . AETHIOPEN . AVVM . REGENERAVIT. Plinius libro. xiiii. Nec alio magis Drusus Cæsar regenerasse patrem Tiberium ferebatur. Sed & Theodorus in septimo de Natura anim. hos ipsos (ni fallor) sequutus authores, is (inquit) auum æthiopem regenerauit. Id enim exemplū redditæ similitudinis post plures eiusdem profapiæ, ex Arist. est, etiam libro primo de Generatione Anim. Cumque Eliden eam, quæ cum æthiope concubuerit, atque in Sicilia rem habitam affirmet, tamen eius, qui fuerit ex Elides filia æthiops, & patriam, & nomen, & artem, prorsus tacuit.

Obiecto populari isto. Manuscripta quædam exemplaria, POPVLARIBVS. Quod magis placet. Valerius enim ait, Admissum uniuersum populum, & sermone eius, & uultu consimili, fefellit.

Humanum cadauer repertum est cubitorū trium atq; triginta.

DIATRIBAE

Plinius inter cætera exempla, quæ Iulius Solinus eum sequutus rettulit, ita scribit, In Creta terræ motu rupto monte, inuentum est corpus stans. XLVI. cubitorum. Quod alii Orionis, alii Etionis fuisse tradūt. Cuius rei memoria uel alia omnino est, aut aliter interpretatur Solinus. Videndum itaq, an de cubitorum saltem numero in alterutro mendum esse potuerit.

Cuius inspectandi cupidine, L. Flaccum legatum, Metellū etiam ipsum impendio captos miraculo, quod auditu respuerant, oculis potitos. Exemplar unum in bibliotheca Summi Pontificis ita habet. L. FLACCVM. LEGATVM. MISIT. METELLVS. POST. ETIAM. IPSE IMPENDIO. CAPTVS miraculo, quod auditu RESPERAT, oculis potitus.

De pernicitate. In Italia octo annos puer natus quinq, & LX. millia passuum a meridie transiuit ad uesperum. Plinius LXX. mil. pas. cucurrisse, neque octo annos natum puerum, sed nouem, tradidit. Verum in pliniano nostro manuscripto codice, OCTO, itidem.

Visu deinde plurimum potuit Strabo nomine. Quem superaspexisse per centum triginta millia pas. Varro significat. Plinius, & manuscripti codices. CXXXV. mil. Cautius Aelianus, qui uiri eius nomen, & locorum interuallum obticuit, περικλής ιστορίας, libro. xii. Ἀνδρα φασὶν σκελιώτην οἶον βλέπειν ὃς οὐ γένεσθαι ἐν Σικελίᾳ ὥστε αὐτὸν ἐκ τοῦ λιλυβαίῳ ἄς καρχηδόνα τεῖναι πρὸν ὀφθαλμόν, μή οὐκ ὅτι σφαλλέσθαι, καὶ ἀποδέξιν λέγουσιν πρὸν ἀριθμόν τῶν γενῶν τῶν ἀγαθῶν μένον ἐκ καρχηδότος, καὶ ἐκ ἐφέυσας τοῦ δὲ μίαν.

De Scipione Nasica. Quippe quod inuentus dignior nō fuit. Legendum, QVO.

De puerperæ pietate in patrem. Et factum & locum consecrauit. Codex unus in Palatina bibl. HONESTAVIT. Quod uerbum loco & facto magis congruit.

MARIANG . ACCVR.

Qua uictor ex Hispania pompam bouum duxerat . In uno Vatic. scriptum est, EX . HISPANA , IBERIA. Ausonius, Geryone extincto decimam dat Iberia palmam . Ita enim uertit, *et epud.ing.* Quam insulā Geryonis in oceano fuisse, Stephanus author est, sed in quo oceano, non satis omnibus constitutum . Sicut etiam ambiguam ei Regi patriam plerique faciunt . Hinc est, q̄ Solinus alibi ita scribit, In capite Beticæ, ubi extremus est noti Orbis terminus, insula a continenti septingentis passibus separatur . Quam tyrii a rubro profecti mari Erythream, pœni lingua sua Gadir, idest sepē nominauerunt . In hac Geryonem æuū agitalse plurimis monumentis probatur . Tametsi quidā putent Herculē boues ex alia insula abduxisse, quæ Lusitaniā contueretur .

In Liguria quoque Lapidarios campos, q̄ Ione eo dimicante . Scribendum, IOVE. ex Pomponio Mela, Plinio, Marciano, Igino . Quorum aliqui hos Galliæ Narbonensis campos, in quibus Hercules contra Albiona & Bergion Neptunni liberos dimicarit, Lapideos, aliqui Lapidarios uocant . Sed & Iginus eam pugnam cum liguribus populis fuisse, scribit in Engonasi . Fortasse, quoniam affirmat Strabo, Liguriam aliquando uocatam regionem usque Massiliam ac Rhodanum . Sed & L. Anneus Florus transalpinos uocat Ligures, quos Fuluius Flaccus primus omnium bello domuerit . Spectare licet etiam num cāpos ipsos lapidibus informes albentesque, ac prætera siticulosos, steriles, solos . Afferendus obiter a uetustatis iniuria locus apud Pomponiū ipsum in Cisalpina, hoc est itala, Liguria, se se offert . tum uel quædam alia in reliqua saltem Italia . Quæ tam ignorari nostris, turpe est, q̄ præteriri, nefas . Cum mehercule iustus ordo semper fuerit interna prius, dehinc externa noscendi, ipseque Pomponius testetur, nota esse in Italia omnia, prope ut monstrari minime indigeant . Deinde (inquit) Luna Ligurum, & Liguria, & Genoua . In quibus admoneri quisque mendæ queat, si aduertat animum, q̄ dedecet in Liguriæ locorum mentione ipsam etiam referre Liguriam . Ptolemæus porro inter Lunam Genuamq̄ urbes, Tigulliam commemorat . Plinius, TIGVLIAM . Quo modo emendandū quoq̄ apud Melam, equidē contenderim.

Cum praesertim manuscripti, quotquot hactenus uidere licuit, Liguliam retineant. Nisi quis utroque eam nomine diuersis traditam authoribus malit. neque frustra esse, quod tam multis eadem codicibus scriptura seruetur. Post Lyguriam, eodem dextero Italiae latere, in descriptione Hetruriae. Ultra Tiberim Pyrgi, Anio, Castrum nouum, Grauisca. Is autem Anio doctissimis plerisque intelligitur, qui tyburtinos alluit, Romanos a Sabinis disteminat, inque Tiberim defertur. Neque alius (quod equidem sciam) Anio scriptoribus redditur. Sed nimirum ipsum Tybur in Latio etiamnum esse, nemo fere latinorum ignorat. hic autem Thuscig stringuntur ora, quibus idem Tiberis est terminus, easque a Latio seiungit. Cum itaque in manu scriptis exemplaribus haud aliter inuenimus, ac ne speciem quidem alterius lectionis agnouerim, illud interim monuero, uti uni Melae nomen urbis esse potius interpretemur, quam pugnantia de Aniene fluuio comminiscamur. quod si detur etiam aestimationi simplici coniecturae locus ullus, non absurdum forte fuerit, pro Anio, HALIVM, hoc est Ἀλίων restituere, ex Strabone. aut certe, ALSIVM, ex M. Catone, Dionysio, Plinio, Antonino Pio, Ptolemaeo. A Cossis (inquit Strabo) Ostiam nauigantibus exiguae occurrunt urbes, Grauisca, Pyrgi, Halium, Fregena. Et statim fere post, A Pyrgis Ostiam CC. LX. stad. In medio est Halium, & Fregena. Plinius, Grauisca, Castrum nouum, Pyrgi, Cere tanus amnis, & ipsius Cere intus mil. pass. quattuor, Agilla a Pelasgis conditoribus dictum, Alsium, Fregene. Et paulo supra, Alsium (inquit) ad Thuscum aequor. Sed & Claudius Rutilius ita cecinit. Alsia praefigitur tellus, Pyrgique recedunt. Nunc uillae grandes, oppida parua prius. Denique, si de fluuio meminisse ullo Melam, credere quis uellet, pro Anio, MINIO, qui sit fluuius Hetruriae, succurrit. Virg. in decimo. Qui sunt Minionis aruis, Et Pyrgi ueteres, intempestatque Grauisca. Meminit & Vibius Sequester. In fronte Italiae. Primus Tarentinus dicitur, inter promontoria Salentinum & Lacinium. Cum id autem promontorium Salentinum uocent Strabo, Ptolemaeus, caeteri. nec aliter in plerisque scriptis exemplaribus inueniam, operae precium est, ut eodem quoque modo tradidisse Melam, eique cum reliquis conuenire, credamus.

In sinistro Italię latere. Humana Potētia Claternia Cupra urbes.
 Sunt uero qui Numana corrigāt, authores sequuti principes sane
 uiros. Verum, quanq̃ nō inficias iuerimus, Numanam appella-
 ram eā Antonino, Plinio, Ptolemęo, tamen diligētius consideran-
 dum, quid sit, q̃ castellū hodie, eius urbis haud tenue uestigiū, ex-
 tat, a uernaculis Humana uocitatum. q̃q̃ nulli codices, uel ex-
 cusi formis, uel uetusti, aliter legendum q̃ Humana insinuant.
 Nec præterea uel mirum, uel insolitum uideri debet, si frequenter
 una litera, eademque etiam affini, oppidorum nomina uacillant.
 quando integra plerunque mutantur, ac fatiscunt, usque adeo, ut
 nec ullum prioris indicium, nullaque similitudo maneat. Velut
 & hoc unū est, quod in Lesbo insula occurrit. In ea (inquit)
 quinque olim oppida, Antissa, Pyrrha, Ereffos, Ciraua, Mytilene.
 Est autem qui de Ciraua dixerit, Etsi constat mendosam esse di-
 ctionem, quemadmodum tamen restituenda sit, non plane con-
 stat. Plinius in Lesbo nouem tradit urbes, quarum nulla huic
 nomini respondet. Honesta mehercle eius uiri hæc uel mode-
 stia, uel timiditas, utinamque non tam multis infrequens. Cæ-
 terum, in Palatina bibliotheca, in quam cunctis publice accessus
 est, codex manuscriptus pro Ciraua, METHYMNA reci-
 net. Quæ utiq̃ inter nouem una etiam a Plinio commemoratur.
 Et e duobus codicibus, qui penes me sunt, alter integram dictio-
 nem seruat, alter uero, syllabis male nexilibus, Me Tinna habet.
 Non est itaq̃ uerendū, ne, si ita corrigatur, non sit commodissime
 nomen urbi restitutum.

Phescenninum quoq̃ ab argiuis? Verus lectio, FESCEN-
 NIVM. Plinius, Fescennia.

Catillus Amphiarai filius, post prodigialē patris apud The-
 bas interitum, Oeclei aui iussu, cum omni foetu, uel sacro missus,
 tres liberos in Italia procreauit, Tyburtum, Coram, Catillum.
 Qui depulsis ex oppido Siciliæ ueteribus sicanis, a nomine Ty-
 burri fratris natu maximæ urbem uocauerunt. Plinius Tyburtū,
 siue etiam Tyburtem hunc, Amphiarai filiū, non nepotem, fa-
 cit. Ita enim libro, xvi, Nat. hist. memoriæ prodit. Tyburtes

quoque originē multo ante Urbem Romam habent. Apud eos ex-
tant ilices tres, etiā Tyburte, conditore eorum, uetustiores, apud
quas inauguratus traditur. Fuisse autem eum, tradunt, filiū Am-
phiarai, qui apud Thebas obierit, una ætate ante iliacū bellum.
Nolim uero protinus immutari quicquam apud Plinium, quam-
libet magna Sextii, celebris apud græcos scriptoris, autoritas.
cum sit usque adeo conditarum urbium inter prodentes inconstā-
tia, ut ne Urbis quidē Romæ certa primordiorum ratio sciri pos-
sit, atque accipi, simulque pliniani ipsius documenti, in his quæ ad
geographiam pertinent, semper memores. quod nulli duo concin-
nant. Eorum autem non negauerim manifestum errorem, qui
Coracem, Tyburti fratrem, efferunt. cum sit non Corax, sed Coras.
Virg. in. vii. Catillusque, acerque Coras, argiua iuuentus.

Salentinos a sitiis. Vetus lectio, A Liciis. Palatinæ biblio-
thecæ codex unus, A Salictiis. Sextus Pompeius Festus scribit,
Salentinos a salo dictos. Animaduertendus uero locus aliquan-
to cautius. Nam in codice alio eiusdem bibliothecæ ita scriptum
distinctumque legimus. A. SAGARI Aiakis Locri filio Sa-
gentum, qui & Sallentinum. A Lictio Idomeneo cretensi Lictiā,
Ab iisdem lictiis Anconam. A Siculis Galatio, & Bio fratribus,
Gabios. Ab heraclidis Tarētum in insulam Tensam. Ab ioni-
bus Pestum, a Romanis postmodum, ab eisdem conditoribus pri-
dem Posidonia dictum. Haftenus in eo exemplari. Cuius
& si multa perperam (nam & Strabo & Plin. Anconam a siculis
conditam affirmant) illud sit fortasse non reiiciendum de Sallen-
tino, multoque illud minus, quod de Pestis, Posidoniaque additur.
Plinius enim ita scribit. Pestum a græcis Posidonia. & Strabo,
Urbs ipsa Posidonia Pestum uocatur. Quod uero de insula dici-
tur Tensa, uidendum an ad Tempfam urbem quicquam perti-
neat. Oppidum, inquit Plinius, Tempfa, a græcis Temese di-
ctum. Meminit & Liuius, ac Ptolemæus. Urbs enim ipsa, me-
tallis olim grauida generosaque, inter celebres Italiæ commemorari,
maxime conuenit. Homerus rhapsodia. α. Odysseæ,
Ες πέριον μετὰ χαλκόν, ἃ γὰρ δ' αἶθρα σίδηρον.
Tensa uero insula quæ sit, alii uiderint. Nos, n. rem pro tēpore

signare cogimur, non eloqui. Iuuabūtur saltem hi, quibus plus quandoque oci dabitur, hęc cum aliis cod. conferendi. Est enim sæpe in uetustis exemplaribus illa commoditas, ut e multis plurifariam deprauatis authoris sui mentem plane colligant nec iudicii nec literarum expertes. Mentiri profecto eos credam, qui antiquos penes se libros tam misere custodire uideri uolunt, collectisq; aliorum castigationibus uolumina passim imprimunt, cum perantiquo, miraq; fidei aliquo ad unguem emendata testantes, de bonorum laboribus, atque adeo de ipsis etiam literis, tam peruerse merentes.

Latium antiquum antea a tiberinis hostiis adusq; Lyrim amnē pertinebat. Hos fines Plinius dat nouo, nō antiquo Latio, quod ad Circeios tantum protendebatur. Latium antiquum (inquit) a Tiberi Circeios seruatum est. M. passuum. L. longitudine. tā tenues primordio imperii fuere radices. Et nō multo post, Ultra circeios Volsci, Osci, Aufones. Vnde nomē modo Latii processit ad Lyrim amnem. Contrarium ergo sentiunt. Ne quem fallat eius scripta, qui, dum cōminiscitur in Seruium, eadem quæ Plinius Solinum etiam in Collectaneis referre, perperam collegit.

Scyllea regio, cū Scylleo oppido, & Crathe flumine Scyllæ patre, ut uetustas fabulata est. Sunt qui emendarint, Scyllæ matre. Sed quis fluuium matrem appellet? Quid Plinius, an non scribit? Oppidum Scylleum, Crathis fluuius pater (ut dixerit) Scyllæ. Legitur præterea nomē fluminis & Crathi & Crathide. Rectius uero Crathide. Nam Straboni κραθίς κραθίδος inclinatur: & Marcianus ait, Scylleum oppidum cum Crathide flumine, qui Scyllæ pater fuit.

C. Cælius Oetæ tris filias, Angitiam, Medeam, Circen dicit. Corrigendum crediderim, uelut in uno Vatic. bibl. scriptum est: C. CAELIVS . DICIT . HABVISSE . MARSOS AVTHORES . ANGITIAM . MEDEAM . CIRCEN . CIRCEN . CIRCEIOS . INSEDISSE MONTES.

DIATRIBAE

Denique habitatores ab Amyclis, quas antea amyclēis grāci condiderunt, serpentes fugauere. Legendum uideretur, Amyclēi grāci, nisi codices pleriq; tam uulgatiores, q̄ manuscripti ita haberent, Denique Amyclas, quas antea grāci condiderant, serpentes fugauere. Plinius libro. viii. In Italia Amyclā a serpentibus deleta. Idem libro tertio. De quibus notum est uirgilianum illud, Tacitis regnauit Amyclis. Quæ ue super serpentibus, uel hostium improviso aduentu, interpretentur, omnia iam uulgata. Solinus autem cum alterum ad Italiæ Amyclas referat, ruina ex taciturnitate (quod annotatione dignum est) ad laconicas Amyclas rettulit. Nam in Græciæ locorum mentione, Amyclā (inquit) silentio suo quondam pessundata. Quo prædicto, illud Ausonii ad Paulinum, Tu uelut œbaliis habites taciturnus Amyclis, tam intelligi posse iam uidetur, ab laconibus in Italia conditis, q̄ his, quæ in Laconia multo ante fuerunt.

Est & Vehiētana, a loco dicta, cui nigri coloris superficies propria. Exempl. uetust. FACIES. non, Superficies. Id Plin. materiam dicit. Vehiētana (inquit) italica gemma est, Vehiis reperta, nigram materiam distinguente limite albo. In cod. porro bibliothecæ Summi Pont. ita legitur, Est & Vehientana, a loco dicta. Cui mori color facies propria. Neutra uero lectio cum pliniana penitus concordat.

Ferri feracem Vilbam. Quicquid alii, emēdare uolentes, deprauarint, uetus lectio ILVAM semper habuit. Comprobantibus Virgilio in. x. Mela Pomponio, Liuiο, Plinio, Strabone, Ptolemæo. Qui & Caprariam & Iluam in lygustico quidem pelago referunt. Sed & aliam eiusdē nominis circa Sardiniam, Ptolemæus. Ilua (inquit Plin.) cum ferri metallis, a grācis dicta Aethalia. Aethaliā & Aethalen uocari eam, scribit Stephanus. Strabo Aethaliā & Iluam duas esse insulas sentire uidetur. Quas eodē quoq; mari statuit. πρὸς γενεὴν δὲ Αἰθαλίας, καὶ Πλαγασία, καὶ Ἰλῶα, ἔστιν Ἰβήκισσος, καὶ προχύτι, ἔστιν Καπρία, ἔστιν Λευκάσια, καὶ ἄλλαι πολλαὶ. Quæ ideo grāca reddidimus, q̄ in latino deprauatissima circūferuntur. Ptolemæus quoque diuersam eam tradidit, uocarique Aethalam,

MARIANG . ACCVR .

Manoramq;. Hæc autem insula hodie, literis in suas affines com-
mutatis, a uernaculis Elba dicitur. metallorum ferme omnium
ferax, sed ferri præcipue etiam nū diues. Vnde Populoniæ Prin-
cipibus largior prouētus. Eamq;, nauibus præteruecti, omnes no-
runt contra Populoniam iacere ad millia passuum fere. xiiii. Quo-
dimensio Diodori quoque obseruationi respondet. Aethalia (in-
quit) urbi Populoniæ opposita, distans a continenti stad. ferme
CX. nomen ab Aethalo, qui ei præfuit, duce sortita est. Rutilius
præterea, in primo libro de reditu suo, ita scribit,
Occurrit Chalybum memorabilis Ilua metallis,
Qua nihil uberius norica gleba tulit.
Non Biturix largo potior structura camino,
Nec quæ sardonico cespite massa fluit.

Columbariam, auium huius nominis matrem. Codex unus
Vatic. bibliothecæ ita habet, Auium matrem harum, & ob hoc
nominis huius insignitam elogio. Nihilque omissum, quod
retrectari non sit superuacuum. Cultius, RETRECTANTI.
ex plerisque uetustis.

De Sardinia insula. Ichnuchiam apud Crisippum. Legit &
Ichniam. Plinius ἀπὸ τοῦ ἰχνης, Ichnusam, nec a Crisippo, sed a
Myrsilo. Plerique uero codices, Ichnum, & omnes quos uide-
rimus, A Crispo. Marcianus, Deniq; Sandaliotes est appellata,
& Signosa, q; utrunq; uestigii formam signat. Scribendum autē
puto, ICHNVSA.

In urbe Carali. Legendum CARALIS, ex manu sc. codice.
Est enim numeri multitudinis tantum, & quod in quarto quoque
casu Caralis dicatur, ut Trallis, & pleraque alia, grammaticis
tradentibus, ac frequenti apud Liuium exemplo libro. xxiii. Vo-
cant alioqui Caralis & Strabo, Ptolemæus, Antoninus, Claudian-
nus, cæteri. Quanquam Plinius Calaritanos dicit, & Calaritan-
um promontorium. Pomponius quoque, Urbium (inquit)
antiquissimæ Calaris & Sulci, Græca uidelicet consuetudine, κατὰ
τὴν ἑλληνικὴν. Nisi potius librariorū fuerit incuria. Pari uero ratione

Sulcis Antonino dicuntur, licet Sulci Pomponio, nec non Straboni.
 Σουλχοι Stephano, ac Ptolemæo. Sed & Claudiano Sulci, si resti-
 tuatur locus, perquam temere corruptus. Muros enim legitur,
 pro Sulcos, hoc est Σουλκους, de bello Gildonico.
 Pars adit antiqua ductos Carthagine muros.
 Partem litoreo complectitur obuia muro
 Vrbs, Libyam contra tyrio fundata potenti,
 Tenditur in longum Caralis. Emendandum igitur,
 ex codice perueteri,
 Pars adit antiqua ductos Carthagine Sulcos.

De Sicilia insula. Pachynus aspectus in Peloponnesum &
 meridianam plagam dirigit. Pelorus aduersa Vespero, Italiam
 uidet. Lilybæus in Africam extenditur. Hic, ut paulo post, scri-
 bendum, PELORIAS, græcorum forma, quibus Πελορίας dicitur.
 Vitandusque eorum error, qui, Pelorus in lectione seruantes,
 aduersam uespero Italiam, commutauere. Auersam enim Occidenti
 eam, aliquis fortasse dixerit, aduersam, nemo. Neque uero quenquam
 moueat, neque permutandus in Solino locus, propterea quod Stra-
 bo de Pachyno dixerit, Ad Orientem uergit, siculoque alluitur
 pelago, in Peloponnesum cursumque cretensem prospectans. quod
 Posidonius a climatibus Siciliam definiens, Pelorum quidem ad
 Septentrionem, Lilybæum ad Austrum, ad Ortum uero Pachy-
 num ponat. & quod alium his ipsis promontoriis prospectum fecerint
 Ptolemæus ac poeta Ouidius in Metamorphosi. Idem enim quod
 Solinus, asserit & Marcianus, his uerbis. Vnum promontorium,
 quod a Pachyno, in Peloponnesum & Meridiem uersum spectat,
 quadringentis quadraginta millibus a Græcia disparatur. Pelo-
 rus autem Occasum, Italiamque inspicit, quæ freto mille quingentis
 passibus separatur. Lilybæum Africæ fines uidet in ceterum octua-
 ginta millibus. Sunt etiam qui Pachynum in Euronotum dirigant.

Nebrodi dammarum copia nomen dedit. Dammæ & hinuli
 gregatim peruagantur, inde Nebrodes dicta. Totum hoc, ex
 uetustis cod. ita redigendum est. NEBRODEM dammæ &
 hinuli gregatim peruagantur, inde Nebrodes.

In freto siculo Ephestiæ insulæ. xxv. millibus pas. ab Italia ab-
sunt. Tantundē spaciū Marcianus agnouit. Plinius uero. xxii.
Sed in peruulgatis eius exemplaribus corrupta lectio tum hic, tū
locis aliquot habetur. Quam nos ita ex uet. codice referimus.
XXV. M. ferme passuum ab Italia, septem Aeoliæ appellatæ, eedē
Lipareorū, & Ephestiades a græcis, a nostris Vulcaniæ. Aeoliæ
q̃ Aeolus iliæis temporibus ibi regnauit. Seruius præterea, ma-
ligno quodam suo fato, etiam in mentione harum insularum om-
nibus incessitur, adeoq; digna obelo res uisa, ut eam commenta-
riis, annotationibus, castigationibus, quisque suis indiderint, si-
bique ineptias per manus tradiderint. Quis enim Seruio, ac non
potius librariis errorem tribuat, cum libro primo, nouem, octauo
uero, vii. numerentur, nusquam nominentur? Quas omnino
vii. esse, cum Seruio cæterisque Pomponius quoque Mela sentit.
Verum in earum nomenclaturis oberrat. In quibus tamen uitium
latere arbitror. idque fere iam cōperimus, nec dum tamen, promi-
libere ut possit, tenemus. Interim hic locus admonet, ne duas
alias eiusdem maris Nostri insulas, in Pomponio dicendas, prære-
reamus. In Myrtoo, inquit, mari Cythera cōtra Maleā emissā.
Legendum uero, Oenussa, non emissā, ut sit nomen insulæ alte-
rius. atque a superiore colo seiungendū. ex manu sc. codicibus &
Plinio. Quod autē scribit Stephanus, *Οἷα, πόλις τῆς ἑβρίας, ἔχει
λίαν· μέσον δὲ αὐτῆς λόφος ἐστὶν ὑψηλὸς τετράκοντα σταδίων, ἔχων αἶαν ὕδατα καὶ ὕλην
πληθύναν· ὡς Ἀριστοτέλης περὶ θαυμασίων ἀκρομάτων*, animaduerten-
dum, q̃ in eo, qui citatur, Aristotelis libello, *Οἷα* scriptū est, nō
Οἷα. Vt sit in alterutro erratū. Qua de re similitudo nominum,
cū super Oenussa quereremus, admonuit. Nunc ad Pomponiū.
Arados etiam in Phœnice est, parua, & quantum patet tota oppi-
dum, frequens tamen, quia etiam super aliena tecta sedem pone-
re licet. Sunt uero etiam qui legant, Subter aliena tecta. Non
est autem facile mutanda lectio, quæ cum in omnibus cod. est ea-
dem, tum uel maxime Straboni defenditur. In fronte (inquit)
iugosæ cuiusdam, & importuosæ oræ Arados iacet, inter eius por-
tum scilicet atq; Marathum, distans a terra stadiis. xx. Ea est per-
tra quædam mari circūfusa, septem stadiorum ambitu. habitatio-
nibus plena. tanta hominū multitudine, ut adhuc domos multis

DIATRIBAE

tabulatis sublimes inhabitent. In quibus illud etiam confide-
 randum, φ . c c. passibus distare eam a continenti, putat Plinius,
 Strabo, x x. stad. Cum sit alioqui Ptolemæi supputatio ab utroq;
 diuersa. Neq; porro aliam Plin. ab hac Phœniciæ putauit Ara-
 dum, cum diceret, Ante Ioppe Paria, tota oppidum, in qua ob-
 iectam belluæ Adromedam ferūt. & iam dicta Arados. Ei nāq;
 Continentis loca, insulasque alio, q̄ Mela, ordine stringenti, &
 ex Africa in Asiam digressō, Phœniciam legenti Arados memo-
 randa post Pariam fuit. Cumque ait, Etiam dicta Arados.
 tum prædictorum se ostendit non oblitum, uidelicet, Arados
 septem stadiorum oppidum, & insula. c c. passibus a Continente
 distans. tum id agit, ut intelligamus, ipsam quoque uniuersam
 esse oppidum, ut Paria. Plures sane eo maris tractu tales in-
 sulæ fuisse, quis dubitet? cum de Phœnices Tyro dicat Strabo,
 Tota insula est, ac eodem fere modo habitata, quo Arados.
 Corrigendum obiter, in eiusdē Phœniciæ narratione, promonto-
 rii nomen Euprosopon, quod sit (uelut arbitror) una litera cor-
 ruptum, ac legendum $\theta\epsilon\omicron\upsilon\ \pi\rho\sigma\omega\pi\omicron\upsilon\ \text{ut}\ \kappa\epsilon\iota\tau\omicron\ \mu\epsilon\tau\omega\pi\omicron\upsilon\ \epsilon\lambda\iota\omicron\upsilon\ \tau\epsilon\lambda\epsilon\omicron\upsilon\ \pi\eta\lambda\epsilon\upsilon\tau\alpha$, ex Ptolemæo ac Strabone. Apud quos, Pomponii
 exemplo, malim græca forma nomen ipsum in latinam linguam,
 ac non, Dei faciem, uertendum putassent. Id autem promon-
 torium fuisse, in Strabone saltem ignorarunt haud dubie. Cuius
 hæc sunt ex libro. xvi. $\eta\ \delta\epsilon\ \tau\epsilon\tau\alpha\rho\epsilon\iota\ \sigma\upsilon\gamma\chi\epsilon\iota\ \epsilon\sigma\tau\iota\ \tau\omicron\ \tau\omicron\upsilon\ \theta\epsilon\omicron\upsilon\ \pi\rho\sigma\omega\pi\omicron\upsilon\ \epsilon\iota\varsigma\ \tau\omicron\ \pi\lambda\epsilon\upsilon\tau\alpha\ \sigma\ \lambda\iota\beta\alpha\gamma\omicron\varsigma\ \rho\omicron\ \omicron\upsilon\varsigma$.

In Tertio Europæ sinu. Tomarus mons. Sunt qui cor-
 rigan, Tyliarus. Ipse, Tomarus mutandum non censeo, li-
 cet in uetustis codicibus, & Tyliarus, & Talarus, & Talabarus,
 inuenerim. Equibus, si eligendi potestas daretur, Talarum
 semper legerim. Plinius enim ita scribit, Molossi, apud quos
 Dodonei Iouis templum, oraculo illustre. Talarus mons cen-
 tum fontibus circa radices Theopompo celebratus. Et non mul-
 to post, Montes clari in Dodone Tomarus. Sed & Stephanus
 quoq; scribit, Tomarus mons Dodonæ. Quem nō nulli Tomu-
 ron, alii Tmaram. A monte Tomaro, Iuppiter quoque
 Tomarus, Claudiano.

MARIANG . ACCVR.

De Galatide lapide . Qui scrupulus ipse ater . Codex
 uetus , IPSE . CANDIDVS . Plinius , Galarides ex
 uno colore lactis est . Nec artificum præterea quenquam in-
 uenias , qui non ipsum e colore dignoscant , ac nominent , etiam
 materiam , uiresque ignorantium . Celebris est Orphei carmine,
 & inter laudatissimos post crySTALLUM relatus .

Finibus quinque Peloponnesi ora abluuntur . Vetus omnis
 lectio , SINIBVS . Quos & author ipse nominat , Ioni-
 um , Siculum , Aegeum , Myrtoum , Creticum . Totidemque
 Ptolemæus , sed diuersis nominibus , rettulit , Chelonitam , Me-
 seniacum , Laconicum , Argolicum , Saronicum . Nam sinus
 Corinthiacus non ad peloponnesiacos solum , sed ad ætolos , isthmi-
 acosque pertinet . Corinthiacum sane uocant eum Strabo ,
 Ptolemæus , Plinius . Rhion uero promontorium , contra proce-
 dens , quod addit Ptolemæus ac Strabo , in falcis formam sinua-
 tum , ideoque appellatum Drepanon . Et sane ῥῖον græci τὸ ἀκρό-
 τῆρον dicunt . Pomponius tamen sinum ipsum uocat Rhion ,
 non promontorium . Rhion deinde (inquit) maris id nomen ,
 anguste & uelut freto , latus ore frequenti incidens , inter ætolos , &
 peloponnesiacos usque ad Isthmon irrumpit . . Liuius autem ,
 uigesimo septimo , nec non sequenti libro , Rhion fretum incor-
 lis uocari testatur , quod Naupactum & Patras interfluat , fauces
 uidelicet Corinthiaci sinus . Fortasse uero aduersum ipsum pro-
 montorium primo faucibus , mari dehinc uniuerso nomen etiam
 hoc dederit , atque ita fiat , ut Pomponio , cæterisque sua lectio con-
 stet . Porro , quod ait , A brumali Occidente , Aegeo . falsum
 est , nisi correxerimus , A . BRVMALI . ORIENTE .
 Quemadmodum & a Plinio recte dictum , uidere est , Tot sinus
 peloponnesensem oram lancinant , tot maria allatrant . Siquidem
 a Septentrione ionium irrumpit , ab Occidente , siculo pulsatur , a
 Meridie , cretico urgetur , ab Oriente brumali , aegeo . ab Oriente
 solstitiali , myrtoo .

Est Briseus , est Licabeus & Aegialus . Vetus lectio , Brilessus
 & Lycabettus . Plinius , Montes Brilessus , Aegelialus , Icarus ,

Hymettus, Lycabettus. Nisi forte Lycabettus, Lycabettus, & Lycambettus, scriberetur apud græcos. Nam Strabo *λυκαμβητιος* Suidas *λυκαβητιος*. Lycabettus, inquit, & Parnassus mōtes maximi, alter quidē Atticę, alter Phocidos. Strabo, E montibus maxime nobiles Hymettus, Brileffus, & Lycambettus, & Parnes, & Corydalus. Quem porro hic aliū Solinus uocat Aegialum, Plinius (ut iam rettulimus) Aegelialium. In utro mendū sit, considerā dum uidetur. Strabo alibi Aegaleon montem nominat. Est & Aegialus, locus ita appellatus inter Sicyonem & Buprasium, Stephanano. Est & continens maris ultra Carambim. Est & Thraciæ apud Strymonē, Hecateo. Alius deniq; est in Aethiopia, secundum Aegyptum. qui uocetur Magnus. Dubitare etiam quis possit, tam apud Plinium, q̄ Solinum emendandum, Corydalum. Quem montem cum cæteris Strabo enumerat. Nos & hoc, aliorum iudicio deprendendum, ostendimus tantum.

Opuntius sinus, Larissa oppidum, Delphiamne quoq; in qua Amphiarai sanum, & fidiacæ signum Dianæ. In uetustis codicibus inueni hætenus aut Delphirane, aut Delphi ranne. Vnde colligi fere posse uisum est, ut DELPHOS. RHAMNVS emendemus. Modo id non importunum, nec extortum boni æstiment, quod a monendi tantum, iuuandiq; studio proficiscat. quodq; factum sæpe fuerit, consumatissimorum etiam exemplo. De Rhamnunte sane pago constare uidetur. tum q̄ in hoc tractu est etiam Ptolemæo, nec non in ordine, quo hic Solinus, tū præcipue, q̄ Pomponius de eo ita scribit, Rhamnus parua, illustris tamen, q̄ in ea sanum est Amphiarai, & phidiaca Nemesis. Nec obstiterit, q̄ hic Nemesis, Solinus uero Dianam, dicat. Præter enim q̄ scribentium dissensio esse possit, illud etiam accedit, q̄ Nemesis ipsam non nulli Fortunam fuisse putant, alii Venerem, & Deorum matrem, aliisque aliter uisum. Porro, Delphi legi posse non uidetur, cum ipsi sint in Phocide. Delphon autem hac parte uel Plinius statuit. Oppida inquit Opunus. Vnde sinus Opuntius, Cynus, phocidis in litore unum Daphnus. Introrsus autem Larissæ, Elatea, & in ripa Cephisi (ut diximus) Lilea, Delphosque. &c.

MARIANG . ACCVR .

De perdicibus . Spineis enim fruticibus, ac furculis, receptus suos uestiunt . Sunt cod . qui habeant, Spineis enim fruticibus receptus suos uestiunt, ex Plinio . Perdices, inquit, spina, & frutice sic muniunt receptaculū . In uno tamen manusc . legimus, SPINEIS . ENIM . ASSERCVLIS .

De Thessalia . Quam Homerus Argos Pelasgi cognominat . Vna tantum litera, G . uidelicet, in . N . commutata, atq; a sequenti uoce secreta, legendum puto, ARGOS . PELASGICON NOMINAT . Strabo, Et Pelasgicon Argos, Thessalia dicitur . Plinius, Mutatis sæpe nominibus Hæmonia, eadem Pelasgi cum Argos, Hellas, eadem Thessalia, & Driopis, semper a Regibus cognominata . Homerus in nauium catalogo, *Ὀσσοί τε πῆλασγιὸν ἄργος ἔχουσιν .*

Damnatus est oculo ictu sagittæ . Rectius, ut in uetustioribus non nullis codicibus, DAMNATVS . EST OCVLVM .

Macedoniam præcingit thracius limes, meridiana Thessaliæ . Epirotæ tenent a uespérali plaga, Dardani sunt & Illyrii . Quæ Septentrione tēditur Pœonia ac Paphlagonia protegitur . Tam pleraque lussata sunt hic, q̄ manca, atque falsa . Ergo in codice uno Vaticanæ bibliothecæ ita legitur, Macedoniam pertingit thracius limes, meridiana Thessali, orientalia Epirotæ tenent, a uespérali plaga Dardani sunt & Illyrii . quæ Septentrione tēditur Pœonia ac Paphlagonia protegitur . Cuiusmodi lectio cum nec ipsa quoque sit omnino recta, præfert tamen lumina speculati uolentibus, nec in tenebris herere permittit . Primum itaque dictionem, MERIDIANA, recipiendam non ducimus . Orientaliores siquidem thessali, q̄ epirotæ uidentur . Et cum singulis Cœli regionibus perscribere Macedoniam uideatur, Ortum significasse crediderim, per thracium limitē . Vt etiam Marcianus fecisse, uideri potest, ita scribens de Macedonia . Hæc in thracium limitem terminū ducit, a Meridie Epirotis habitatur, a Vespera Dardanis & Illyriis, a Septentrione Paphlagonia ac Pœonia .

Paphlagonia porro cum sit in Minori Asia, tam hic q̃ in Marciano corrigendū puto, PELAGONIA, producendumque periodum ad ea, quæ sequuntur, de montanis excessibus. Ex Plinio. Macedonia (inquit) ad epiroticas gentes in Solis occasum recedens, post terga Magnesiæ atque Thessaliæ, infestatur a dardanis. Partem eius septentrionalem Pœonia ac Pelagonia protegunt a Triballis. Denique hæc ipsa simul omnia ita nobis corrigenda uidetur, MACEDONIAM. PERTINGIT thracius limes. Meridiana thessali & epirotæ tenent. A uespèrali plaga dardani sunt, & illyrii. Quæ Septentrione tunditur, Pœonia ac Pelagonia protegitur a Triballis.

Nunc de incolis reddam. Exemplar unum e Vatic. bibl. DE. REGIBVS. Et sane his, quæ subiiciuntur, non nisi Reges enumerantur.

De Thracia. Luctuosa sunt puerperia. Manuscriptus codex, LVCTVI.

Quæ nato ibi Orpheo decus addidit nomini. Vetus olim lectio fuit, Decus inter iudicatur principes. Manusc. uero cod: INTER. PRINCIPES. IUDICATUR.

In Sperchio promontorio. Puto scribendum, SERRIO. Pompon. Serrium promontoriū, ex quo canentē Orphea sequuta narratur nemora. Capella tamen, Spartium. In spartio, inquit, promontorio ille uirā aut sacris (ut aiunt) impendit, aut fidibus. Sed sit fortasse & apud eum, Serrio scribendum. Nam & Herod. in. vii. Serrium promontoriū nominat, qui locus olim fuerit Ciconum. Et Steph. Serrium esse scribit Thraciæ promontorium. Et Plinius in Thracia montem reddit Serrium. Demosthenes, locū.

Promontorium Ceractriseon, Byzantio oppido nobile, antea Lygos dictum. Sunt qui imprimi curarint, Chrysoceras. ex Plin. ut arbitror. Qui ait, Promontorium Chrysoceras. in quo oppidū Byzantium, liberæ conditionis, antea Lygos dictum. Nos autē

scribi maluimus, CERASCHRYSEON . Quomodo & Marcianus id ipsum uocat . Illic promontoriū, inquit, Ceraschryseon, Byzantio oppido celebratum . Plinius latine Auricornu dixit libro nono . Præterea legendum etiam uidetur, ANTEA LYGOS . DICTO, non, Dictū . Vt ad Constantinopolim oppidum referatur, non ad promontorium Auricornu .

Sigeum Asiæ, in quo tumulus est, Cynossema dictus, Hecubæ sepulcrum . Marcianus, Asiæ Aegeum, in quo cynossema dicitur locus Hecubæ sepulcro tumulatus . Legendum, Sigeum .

De Creta insula . Constipata centum urbibus . Exemplar unum in bibl. Summi Pont. NON . STIPATA . Sequitur enim, Sed magnis & ambitiolis oppidis .

Quorū Principatus est penes Gortynā, Cydoneam, Gnoson, Therannas, Scylioson . Plinius, Therapnē . Quod autem ad Scylioson attinet, in omnibus cod. uarium inuenimus . Idem Plinius e centum eius insulæ urbibus, quarum memoria extaret, XL. insigniores cōmemorat . nullā autē huic nomini consimilē . Itaq; facilius est, quod admoneam, q̄ quod tradam . Vetusci sane cod. & Thera Cyclisson, & Therapnas Chiliofon, & Therapinas Cylisson, habent . Quapropter non tam Therapnem, q̄ Hierapytnam etiam emendari posse uidebatur, siue etiam Hierapydnā . cognatione literarum, nec non ad leniorem sonum . De Therapnē sane Strabo, Stephanus, Plinius . Seruius quoque ita scribit, Creta primo habuit centum ciuitates . inde, xxiiii. inde duas, scilicet Cnoson & Hierapydnam . Fuit quando pro Scylioso, Scylletiu suspicaremur, q̄ potuerit id & in Creta quoq; urbis nomē esse . Quando Stephanus Scyllerium Cretæ montem, urbemq; Siciliae memorat . tum & Iouem Scyllium . Cæterum alia mihi semper uisa coniectura melior, ut reponendū sit fortasse, pro Therannas Scylioson, APTERAN . CISAMON . De Aptera Strabo, Steph. & Plinius, qui tamen Apterion & Cisamū, genere protulit neutro . Est & nō nulla similitudo eius in cod. his, in quibus Thera scriptū ostendimus . De Cisamo idem Strabo, Ptolemæus, Plinius . Sed

nec absit præcium operæ contemplanti, quo etiam ordine ab ipsis collocentur. Plinius igitur ita scribit, Cretæ oppida insignia Phalarne, Elea, Cissamum, Pergamum, Cydon, Minoum, Apterion, &c. Strabo sic, Cydonia terra ad mare sita est, in Laconiam spectans, abestque pari ab utraque spatio, Gnosto uidelicet & Gortyna, ad stadia octingenta. Ab Aptera uero. LXXX. Ab hoc autem mari. XL. Aptera quidem emporium est Cissamos. De Aptera plura Stephanus. nec non & de causa ipsa nominis, ex argumentis contentione Musarum, Sirenumque.

Pyrrhico repertore, equestres turmas prima docuit lasciuas uertigines implicare. Plinius, Saltationē armatam Curetes docuere, Pyrrhicam, Pyrrhus. utranque in Creta. Strabo, Curetem instituisse Pyrrhicam saltationē, dicit. Fortasse cui Pyrrhico nomen fuerit. Diomedes namque scribit, Idæos Dactylos, quos Curetes Corybantesque poetæ uocarint, quorundā opinione tres fuisse, qui Lares crederentur, Damimamentinum, Asteum, Pyrrhicum. Hi uero in Creta insula, dum Iouem custodiunt, ne uagitu se paruulus proderet, excogitato lusus genere, clypeolis æneis inter se concurrētes, tinnitu æris nisi, rhythmica etiā pedis dactyli compositione celauere uocem infantis. Dionysius libro. vii. dum saltatorum apud Romanos apparatus, habitumque describit, utque bellicos ac uehementes motus proceleumaticis, ut frequentius, rhythmis, æderent, Græcum (inquit) & hoc erat in antiquissimis institutum, Enoplia saltatio, dicta Pyrrhica. siue Pallade prima in Titanorum perditione per choros agere, saltareque cum armis uictoria præ gaudio incipiente. siue adhuc antiquius, Curetibus eā instituentibus, cum lactentem Iouem mulcere uellent armorum strepitu, motuque membrorum, & ritmo. Locus igitur apud Plinium potius in medio linquendus, quam uel abolendus, aut in Solinū traducendus. Illud uero affirmauerim deprauatū esse, quod libro octauo ita scriptum est, de elephantis. Vulgare erat per auras arma iacere non auferentibus uentis, atque inter se gladiatorios congressus edere, aut lasciuiēte pernecitate colludere. Codex siquidem dimidiatus, & e uetustioribus qui haberi credantur habet, LASCIVIENSTE. PYRRHICE. Quo prorsus modo

reponendum est. Hinc enim & a Solino dictū uidetur, Lasciuas uertigines implicare. Sed nec in illa belluarū mole pernicitatem quis dixerit, uel alicuius traditione, uel etiā cognitu, quo frui nuper Romæ cōtigit, misso elephanto ab Emanuele Lusitaniæ Rege Leoni . X. Pont. Max. aduecto ex Aurea Chersoneso, sed uita functo post biennium, contracto, ex insolentia præsertim mutati cœli, inflatione alui, non autem anginæ morbo, ut iam uulgus arbitrat, fereq; inter omnes conuenit. Tradunt enim Arist. ac Plinius, Elephantos inflationeque & profluuiio alui acrius infestari, sed alia morborum genera non sentire.

Ager creticus siluestrium caprarum copiosus est, ceruo eget. Plinius libro octauo non in uniuersa Creta, sed præterq; in Cydoniatarum regione ceruos non esse, sentit.

Pyrpile etiā, quoniam tabula ibi, & ignis inuenta sunt. Alii excudi curauere, Quoniam & ignitabula ibi, & ignis inuenta sunt. Quomodo & nos in uetustis cod. inuenimus. Sed cum Plinius dicat, Pyrpilem appellatam, igne ibi primum reperto, nec aliud addat, uereor ut aliorum exempl. uerior sit lectio, sic habentium.
**QVONIAM . EX . IGNITABVLIS . SEMINA
 IBI . IGNIS . INVENTA . SVNT .**

Ceneo promontorio uadit in Septentrionem. Quidam malūt Cheneum. Sed Plinius, Strabo, Ptolemæus, Ceneum. Pomponius Mela, Caunum. Ni sit & in eo quoque, **CENEVM** scribendum.

De Paro insula. Præter marmora dat & Sardam lapidē, qui marmori quidem præstat, inter gemmas uero uilissimus ducitur. Manusc. codex, **PRAETEREA . MARMOR . DAT . ET
 SARDAM . LAPIDEM .** Rectius, ut arbitror. Nam Plinius de ea ait, Herens in saxi corde. Vel, **HERENS
 IN . SAXO . CORDIS . MODO .** Ut ex uetusto codice corrigendum putamus. Compluribus locis inueniri eam, Plinius affirmat. Quibus tamen Paros insula non numeratur.

Melos, quam Callimachus Mellanidam dixit. Plinius, Mimallida. Vt autem errorem in Solino potius existimem, facit q̄ in uetustis omnibus eius exemplaribus, MEMALLIDA, inuenimus.

Apud Iassum, urbem Babylonie, puerum delphinus adamauit. Sunt cod. Qui habeant, APVD Iassum urbem, BABYLONIVM puerum delphinus adamauit. Neque enim putandum est, hominem eius eruditionis ignorasse, q̄ Iassus in Caria fuerit. Babylonium uero fuisse puerū, qui amaretur, e Plinio, unde mutatur hæc Solinus, colligi posse uidetur. cum inquit, Puerum Alexander Magnus Babylone Neptuni sacerdotio præfecit. amorem illum numinis propitii fuisse, interpretatus.

De thynnīs. Quod dextris oculis acutius cernant, q̄ sinistris. Magis placet, CAVTIVS. ex uetusto codice. Plinius, Dextro oculo plus cernunt, utroque hebetere natura. Firmat id & Aristoteles libro octauo de Natura animalium.

Ister germanicis iugis oritur, effusus monte, qui Rhauracos Gallie aspectat. Marcianus Capella, Ister fluuius ortus in Germania de cacumine montis ad nouem. LX. amnes assumens, etiam Danubius uocitatur. Legendum autem putamus, DE CACVMINE. MONTIS. ARNOBAE. non, Ad nouem. Plinius enim ita scribit, Ortus hic in Germaniæ iugis montis Arnobæ, ex aduerso Taurici Gallie oppidi. Cæterum, uelut in Solini cod. nescio quid frigidum auribus insonat, dum dicitur, Germanicis iugis oritur, mox, Effusus monte, ita ex eo quod ait, Rhauracos Gallie aspectat, errorem in Plinio fere deprehendimus. Videndū igitur, an scribendum sit, EX. AD. VERSO. RHAVRICI. GALLIAE. OPPIDI. Ptolemæus enim Rhauricum oppidum pronunciat, & Rhauricos populos eos, qui de cacumine montis, unde fons Istri caput tollat, prospici possunt. Quanquam Plinius Rhauriacam coloniam, & rhauracos dicit populos. Plura de his, quæ superiore anno conspexerimus, peculiari aliquando opere a nobis dicentur.

MARIANG . ACCVR .

In descriptione canum . Viso elephanto notabiliter exultans;
Legendum , NOTA . IN . LITE . non , Notabiliter .
Ex uetusto codice ,

Asiatæ perinde in Europa siti . Pomponius & Plin . Axiacæ .

Satarchæ usu auri , argenti que damnato , in æternum se a publica auaritia abdicauerunt . Pomponius Mela scribit , Sarmatæ auri argenti que , maximarum pestium , ignari , uice rerû com mercia exercent . Corrigendum uero arbitror , SATARCHAE De Sarmatis quippe libro tertio , ac diuersa prorsus , memoriæ prodit , & superius per transitum Satarchas , ut hoc ipso loco , etiam cum Tauris iungit , eodemq; ordine Basilidios , Nomades , Georgosque subdit . Post Satarchas asperiores habitantium ritum persequens idem Mela , ita scribit . Inter epulas quor quisque interfecerit referre , lætissima & frequētissima mentio . binisque poculis qui plurimos rettulere perpotatis , interlocantis honos præcipuus est . Est uero qui , acutius q̄ uerius , legendum tradiderit , Interlocantur , non Interlocantis . hoc est , interius uel medii , honoris & dignationis causa , ponuntur . Vt illud ouidianū in Fastis , Et medius iuuenum , non indignantibus ipsis ,

Ibat , & interior si comes unus erat .
Ut sequatur , Is honos præcipuus est . Nos autem in altero manuscripto cod . nec Interlocantis , nec Interlocantur , sed particulis seiunctis , Interloquentis . altero , Interioricantis , inuenimus . & ut arbitror alterutra legitima est . sed , INTER . IOCANTIS uerior . q̄ productione tantum a summo literæ unius , error facile induci potuit , I , scilicet pro , i . Erit autem sensus , Præcipuum uideri honorem inter iocanteis , aut inter loquenteis conuiuas , eorum qui plurimos a se interfectos rettulissent , quousq; his potauerint . Hanc immanitatem his Solinus exequitur . Numero cedium honor crescit . quarum expertem esse , apud eos profanum est .

Liuiæ Augusti ad magnitudinem ceterum quinquaginta libræ inter capitolina donaria crySTALLUM dedicauit . Plin . Magnitudo

DIATRIBAE

amplissima adhuc uisa nobis erat, quam in Capitolio Liuiā Augusta dicauerat, librarū circiter quinquaginta. Quæ eius uerba ostendunt, aut in codicibus suis reponendum, CENTVM aut in Solino, CIRCITER.

De Hyperboreis. Incolunt pæne Pterophoron. Scribendū PONE. Vetusti cod. & Plinius.

Quod æstus e Ponto profluens nunquam reciprocetur. Plin. Quoniam æstus semper e Ponto profluens, nunquam reciprocetur ad eundem. In quibus ultimæ particulæ, quæ nec in Solino sunt, excludendæ uidentur. s. Ad eundem.

Citra Istrum sita. Alii legunt, Contra austrum. Scribendum autem, CIRCA. ISTRVM. Plinius, & uetust. cod.

Ex Indiā diebus octo a Bactris usque Dalerion flumen, quod influit Oxum amnem, peruenire. Plinius, Septem diebus, nō Octo. & ad Icarum flumen, non Dalerion.

In descriptione Germaniæ. Mons Cæcus ipse ingens. Plin. Mons Seuo. Vetusti cod. nunc Seuo, nunc Aeuo.

Ingyones. Legitur & Ingeuones, & Ingriones. Tacitus certe ac Plinius, INGAEVONES. Celebrant, inquit Tacitus, carminibus antiquis (quod unum apud illos memoriæ, & annalium genus sit) Tuistonem deum, terra editum, & filium Mannū, originē gentis, conditorisq;. Manno tris filios assignant. e quorum nominibus proximi Oceano Ingeuones, medii Hermiones, cæteri Istæuones, uocentur.

Scandinauia insula e regione Germaniæ mittit animal, quale Alces, sed cui suffragines, ut elephantis, flecti nequeunt. Plinius id animal Scandinaiæ insulæ, Alcibus Germaniæ haud dissimile, Machlin nominat. Falluntur ergo, qui etiam hanc a Solino Alcem dici, tradidere. Quod autem superius labrum

MARIANG . ACCVR.

grande propensumq; Plinius Machli, Solinus autem Alcibus Germaniæ tribuant, mouere quenquam non debet. Cum enim similes sint, hoc est Machlis animal quale Alces, intelligi quoque par in utrisque labrum potest. Adeo ut alterutra describatur, utraq; significetur.

De Succino, Pro facie habet nomen. Amelleum dicitur, & Falernum. Vtrunque de similitudine uini, aut utique mellis. Vaticanæ bibliothecæ cod, unus, Melleum. non, Amelleum. Et sane ita ratio postulare uidetur, ut quoniã ex melle nomen sortitum fuerit, Melleum uocitetur. Atq; ita in recetioribus immutatum cod. animaduertimus. Quod equidem substituere, firmareque impresorum notis, non fuissim ausus. Cum uel ipsa præpositio talibus non nunquam simul interueniat, parteisque suas peragat. Virgilius in Georgicis, florem esse quendam in pratis, ait, cui nomen Amello, q; uidelicet legatur prope flumina Mellæ. Galliarum uero amnem eum esse, unde nomen herbæ, floribusque inditum, uelut a Lemano Alemanis populis iuxta locum habitantibus, Seruius affirmat. Plinius denique utrunq; succinum describit, sed Falernum tantum nominat. Summa, inquit, laus Falernis, a uini colore dictis, molli fulgore perspicuis. Sunt & in quibus decocti mellis lenitas placeat. Carmen extat in eandem sententiam, Succina quæ memorant mellis uiniue colore.

Quod est non Dionysii, sed Prisciani, aut certe Rhennii Fannii græcam interpretationem intempestiue (ut mea fert opinio) tam hic, q; sæpe alibi locupletantis. Græci enim uersus tantum hi sunt (ne quisq; ex interpretum libidine afrum Dionysium ista unquam tradidisse opinetur)

κεῖθι δὲ κελτῶν παῖδες ὑφ' ἡμεῶν αἰγέροις

Δαρχὺ ἀμείλονται χρυσαυγὸς ἰλέκτροιο.

Quos interpretes ita reddidit,

Hic electra legunt alnis stillantia Celtæ,

Succina quæ memorant mellis, uiniue colore.

Quæ paleas rapiunt tactu, frondesque caducas.

Cassiodorus libro quinto Epist. Modo, inquit, croceo colore rubens, modo flammea claritate pinguescens. Hæc de electro

DIATRIBAE

cognita, traditaq; nonnullis Veterum. Hodie uero (ut Naturę
 sæpe largitas quod aliis Orbis partibus ademerit nequaquam co-
 hibens diuersis impertit) nō in Glessaria, nec in ulla Germaniarū
 insula id succi gummiue inueniri gigniꝑ perhibetur, neque duo
 tantum eius genera, quæ mel aut uinum colore assimulent, sed
 quattuor iam in nostrarum ostentationem delitiasque noscuntur.
 Fului coloris duæ species. Magis perspicuum (olim Falerni no-
 mine, ut arbitror) Clarum nominant. Quod densum est, minusq;
 translucentum, Turbidi appellatione, sed tamen prælatum Claro,
 nec aliud uidetur esse q̃ quod Amelleum. Tertium candidum,
 rarius, multoque præstantius cæteris, ideoque etiam indicaturæ
 carioris, Album uocant. creduntque q̃ effusum arboribus pinei
 generis, diutius in maris uado considerit, faciem alienam traxisse.
 Quartum Nigrum, loco & honore nouissimum. Legitur autem
 quod fuluū est, & albū in mare sarmatico, longo litorum tractu,
 ab oppido, cui de captura piscium nomen inditū, nec nisi barbaro
 sermone nuncupari promptū. Fisch hausen dicūt. Qua eorum
 appellatione piscium domicilium significetur. Est id autē ad Bal-
 gici lacus ostium, Magnorū ditionis Principum ab Ordine Teu-
 tonum. Cui dum hæc prodimus imperitat Albertus Marchio
 Brandeburgensis, heros liberalis animæ, & ingenio clarus.

In Germaniæ cōinentibus Gallica reperitur. Legitur etiam
 Gallaicus. Neq; aliter adhuc in uetustis cod. comperi. Plinius,
 Gallaicos argyrodamanti similis est, paulo sordidior. inueniunt
 autem binæ, uel ternæ. Videtur autem scribendum, CALAIS.
 Nam calaiten uocat hanc Plinius, quam uel in melanchorypho-
 rum nidis inueniri, sit traditum.

In Gallia. Cebennam ac Liren. Scribendum, GEBEN-
 NAM. AC. IVRAM. Ex cod. aliis, Iulio Cæsare, Pli-
 nio, Marciano, Pomponio, cæteris. Porro, huius loci mentio
 nos admonuit, ut locū apud Pomponium, in Comata gallia corri-
 geremus. Quem una tantum litera mutata uniuersum dissipat,
 atque interturbat. Cum mortuos (inquit) cremant ac defodiūt,
 apta uiuentibus, olim negociorum ratio etiam, & exactio crediti

deferre batur ad Inferos . Legendum itaque , CVM . MOR-
T VIS . Vt sint manifesta omnia . Quia uidelicet alteram ad
Manes uitam mortuos sortiri arbitrabantur , ea , quibus in hac uita
delectati fuissent , una etiam sepeliebant . Vt esset unde mox reui-
uiscentes sumerent . Commercia præterea , negociaque , atque
exigenda creditoribus non in superstitibus plerumque ac filios olim
exequiebantur . Tanquam ita paciscentes conuenerint , atque
mutuauerint , ut in secunda uita redderentur , componerenturq;
Valerius Maximus , non Gallis iis , qui uno Comatorum nomi-
ne in tria quondam populorum genera diuiderentur , sed Bracha-
tis tantum , qui fuerint deinde Narbonensis Prouinciæ , hanc
consuetudinem tribuit . Vetus (inquit) ille mos Gallorum oc-
currit , quos memoria proditum est , pecunias mutuas , quæ his
apud Inferos redderentur , dare . Dicerem stultos , nisi idem Bra-
chati sensissent , quod palliatus Pythagoras credidit .

Pannonia uiro fortis , & solo plano læta atq; uber , Drauo Sauo
inclytis amnibus circumflua . Sunt qui hæc ita mutilarint castra-
rintque , Pannonia uiro fortis , & solo læta . Cætera quæ sequun-
tur excludentes , temerario ausu , licet ea nos eodẽ modo nõ in unis
uetustis exemplaribus legerimus . Sed Plin. ita scribit , Ad Sep-
tentriones Pannonia uergit , finitur inde Danubio . In ea colonie
Mona , Fiscia . Amnes clari & nauigabiles in Danubium fluunt
Drauus e Noricis uiolentior , Sauus ex alpinis Carnicis placidior .
Manuscriptus porro cod . ea ipsa ita retinet , PANNONIAE
VIRO . FORTES . SOLO . PLANO . VBER-
TOQ . DRAVO Sauoq; inclytis amnibus CIRCUNFLVAE

De Britannia . Ita ut eam in calydonium usque angulum me-
tiatur . Scribitur etiam , Metiamur . Quo modo & manuscripti
quidam habent . Magis uero satisfacit , ut in aliis habetur , uideli-
cet . ITA . VT . EAM . QVIS . IN . CALYDO-
NICVM . VSQVE . ANGLVM . METIATVR .

Nisi interdum æstate a pastibus arceantur , in periculum agat
satias . Dictionem , Aestate , codices uetusti non habent .

nec cur admittenda sit, uidetur. Pompon. sane scribit, Adeo luxuriosa herbis, non latis modo, sed etiam dulcibus, ut se exigua parte diei pecora impleant. & nisi pabulo prohibeantur, diutius pasta dissiliant. Similem præterea herbarum solique naturam & Arabiæ, quæ inter Tigrin Euphratenque iacet, Q. Curtius tribuit libro quinto.

Circuitus Britanniæ quadragies octies septuaginta quinque mil. passuum sunt. Aliam Marcianus Capella dimensionem facit. Circuitus, inquit, tricies octies uiginti quinque millia tenet. Diuersam etiam ab utrisque Plinius, sed & confusam, dum ait, Circuitu patere triginta octo mil. passus, lx xv. mil. Pytheas & Isidorus tradunt. Plinianus autem codex noster manu sc. ita habet, CIRCVMITV. PATERE. XLVIII. passuum LXXV. PYTHEAS. ET. ISIDORVS. TRADVNT. Ideoque uereor ne non & apud Marcianum ita quoque reponendum sit, CIRCVMITVS. QVADRAGIES OCTIES. SEPTVAGINTA. QVINQVE. MILLIA.

De Gagate lapide. Si decorem requiras, nigro gemmeus. Exemplar uetustum, SI. FACIEM. REQVIRAS NIGRO. LVCIDIVS. Plinius, Niger est.

Ebusus, quæ a Dianio abest septingenta stadia, serpentem non habet. Qui, Septem stadia, reposuere, uetusta quædam exempl. adiere, Plinium autem non consulere. qui ait, Absunt a Dianio septingentis stadiis.

Quidam tamen Lybiam a Lybie Epaphi filia, Africam autem ab Afro Lybis Herculis filio, potius dicta receperunt. Scribendum puto, AB. AFRO. LYBE. A quo uno tam Africam, q̄ Lybiam uocatam, Marcianus putat. cū scripserit, Africa ac Lybia dicta ab Afro Lybe Herculis filio.

Lix quoque colonia. Plinius, Lixos. Marcianus Capella, Elissos. Sed Ptolemæus, Lix.

De elephantis. Luna nitescere gregatim amnes petunt. Plinius addit, Noua. Nitescere, inquit, luna nona. Sunt autem Solini cod. qui habeant, LVNA . ITAQUE . CRESCENTE .

Cæsariensi coloniae Cæsaria inest, a diuo Claudio deducta. Legendum uidetur, Cæsariensi, colonia Cæsarea inest. Vetus autem Vaticanæ cod. ita habet, Mauritaniæ est colonia Cæsariæna. Vnde non temere fortasse ita quis emendet, MAVRITANIAE . CAESARIENSI . COLONIA . EST CAESAREA. De Cæsariensi Mauritania Plinius.

Nec ab Icosio taciti recedamus. In non nullis inuenimus, EST . ET . OPPIDVM . ICOSIVM. Apud Marcianum, mēdose legitur locosiu, & qui Iconosium, aut Ichnosium, restitutum putauerunt, uiginti, græcorum numerum, non didicerunt.

Externos in ea plurimos conuentasse, argumentum de urbibus, & locis dabimus. In uetustis aliquot, atque adeo Vaticanæ uno quædam breuis percensio prouinciarum Africæ, hoc loco addita legitur. Eamque uir etiam, quantumlibet eruditus ac diligens, iniungi inuulgarique impressis uoluminibus, non dubitauit. Delenda sane, tollendaque. Nam cum probaturum se Solinus dicat argumento urbium ac locorum, plurimos in ea externorum conuentasse, quid nam hic ieiunus prouinciarum, fluuiorumque riuumque ueluti catalogus uel agit, uel ostendit? Infra quoque similis quædam prouinciarum, montium, ac fl. Asiæ replicatio in non nullis manuscriptis exemplaribus occurrit. Quamæque aliquis suscipiat. Multa uero in uetustioribus plerumque libris, aliunde præcepta, & aliena & dissona, confunduntur, quæ tu si statim excubis, erres. Et nos intra Plinii uolumina non nunquam Solini collectaneorum auulsas partes legimus. Atque in Solino ipso non pauca, nec unis codicibus, adhuc extant recidenda, ubi de primo diluio supra agitur. Contingit enim ut studiosos sæpe cura marginibus addat, quæ rerum in libro contentarum uel memoriam fulciant, uel ambigua retegant. Ea quoque mox librarii æstimandæ rei perque rudes, arripiunt, miscuntque.

Hipponem alterum, de interfluente freto Diarchium nuncupatum. Scribe, DIARRHITVM. A græcis dictum propter aquarum irrigua, Vt ait Plinius. Qui autem, Diafretum, maluerit, quorum autoritate freti hoc dixerint, ipsi uideant.

Hyenam quoque mittit Africa, cui cum spina riget, collū continua unitate flecti nequit, nisi toto corporis circumactu. Legūt alii. Cum spina rigeat. Vet. codex, QVE, coniunctione addita, rectam ex Plinio sententiam præfert. Legendum ergo, CUI cū spina riget collum, CONTINVAQVE unitate flecti nequit. Plinius, Collum & iuba continuitate spinæ porrigitur, flectique, nisi circumactu totius corporis, nequit.

Eadem Africa onagros mittit. In quo genere singuli imperitāt gregibus sceminarum. Plinius, Mares in eo genere singulis sceminarum gregibus imperitant. Vetus autem eius codex habet, SINGVLI. non, Singulis.

Cerastæ præferunt quadrigemina cornicula. Quorum ostentatione, ueluti esca sollicitas, aues perimunt. Plinius, Quorum motu, reliquo corpore occultato, sollicitent ad se aues. Manusc. cod. Velut esca illicite sollicitas. Duo in Palatina bibliotheca, VELVT. ESCA. ILLICE. SOLLICITATAS. ex eo plautino in Asinaria, Esca est meretrix, lectus illix. Sed & Apuleius, Venerem animi uocat illicem, & illi ces oculos.

De Amphisbena. Quæ causa efficit, ut capite uterque sexus nitibundo, serpat tractibus orbiculatis. Dictio inuersa, alteraque addita rem eleganter expressam distrahunt, & obnubunt. Vetus ergo codex ita retinet, Capite utrinque nitibundo. Similis, sed informior adhuc, menda plinianam lectionem, in eiusdem feræ descriptione, scædauit. Vbi legitur, Geminum caput amphisbenæ, hoc est, & ad caput & ad caudam. Cum sit, ex uetusto codice, scribendum, Geminum caput amphisbenæ, hoc est, ET. A. CAUDA.

De Garamantibus. Armenta gentis istius obliquis cervicibus pabulantur. Nam si recta ad pastum ora dirigant, officiant prona in humum cornua, & obnixa. Plinius non Garamantum armenta ea esse, sed Troglodytarū, uidetur asserere, libro, xi. quo capite historia animalium per singula membra tractatur. Potuit ergo Naturæ ueluti obsequio fieri, ut locis etiam non nihil inter se distantibus paria gignerentur. Verum haud satis constitutum habeo, an sit potius in Plinio cōtractus error. Nam Solini partibus Pomponius, & Herodotus patrocinantur.

Gauleon insulam. Non nulli codices uetusti, Caulonem. Plinius, Gaulon. Item. Scorpiones superiacus illico perimit. Verus exemplar, SVBACTOS.

Apud Sabales nulla est aurita quadrupes, nec elephanti quidē. Sunt cod. etiam uetusti, qui habeant, Psammaris nulla est aurita quadrupes. Plinius autem ita scribit, Sambri, apud quos quadrupes omnes sine auribus, etiam elephanti. Corrigendum ergo uidetur, aut, SAMBRIS. aut, APVD. SAMBROS.

Ab Oceani æstu ad Meroem, quam insulam amplexu primo Nilus facit, millia passuum sexcenta triginta sunt. Plerique codices, SEXCENTA. VIGINTI. Plinius autem, SEPTINGENTA. VIGINTI. QVINQVE. Ab Oceano (inquit) ad Meroem, dcc. xxv. mil. passuum esse, inter authores fere conuenit.

De Rhinocerote. Paripsis prope longitudine. Particula, PROPE, uetustis etiā aliquot cod. non habetur. Sed & Plin. ait, Longitudo ei par. Et qui eam belluā paucis ante annis conspexere, hoc idem fatentur. Vidit, n. & Rhinocerotē nostra ætas, ex Aethiopia usq; Emanueli Lusitaniæ Regi allatū, ab eoq; protinus Leoni. X. Pont. Max. dono missum, ne quid esset aut decimum, aut maximum, quod non pontificatu eius Vrbs Roma sustineret. Sed fracta, qua uehebatur, nauis, cum cæteris muneribus Oriente petitis, quæ eum prosequerentur, interijt.

Aegyptus a Meridie introrsus recedit, quoad prætedant æthiopes. A tergo inferiorem eius partem Nilus circumfluit. Scripserunt alii, Inferiorem. Quo modo & uetusta quædam habent exemplaria. Sed Marcianus & Plinius, INFERIOREM, tuentur. Ea enim pars intelligenda est, qua tot ostiis Nilus effusus Aegyptum ægyptio mari terminat. Plinius, Aegyptus introrsum ad Meridiem recedens, donec a tergo prætendantur æthiopes. Inferiorem eius partem Nilus, dextra læuaque diuisus, amplexu suo determinat. Canopico ostio ab Africa, ab Asia, Pelusiaco, clxx. mil. passuum interuallo. Quam ob causam inter insulas quidam Aegyptum rettulere. Capella, Aegyptus introrsum ad Meridiem tendit, donec a tergo æthiopes obuersionem. Cuius inferiorem situm Nilus dextra læuaque diuisus amplectitur. Vt Aegyptum Nili possis insulam uocitare. Porro, hæc quæ ex Plinio, Marcianoque rettulimus, ostendunt, AD . MERIDIEM, legendum esse, non a Meridie, atque ad hunc modum totum Solini locum connectendum, AEGYPTVS . AD . MERIDIEM introrsus recedit, quoad prætedant æthiopes a tergo. Inferiorem eius partem Nilus circumfluit. Præsto est & Pompon. Aegyptus (inquit) inter Catabathmon & arabas ab hoc litore penitus immissa, donec Aethiopiam dorso contingat, ad Meridiem refugit.

Deinde in Cæsariensi prorumpens. Legitur etiam, in Cæsariensi specie prorumpens. Vetus nostrum exemplar, & aliud e Vatic. bibl. IN . CAESARIENSI . PENITA . PRORUMPENS. Plinius ait, in Cæsariensis Mauritaniae gente Malesylum erumpit.

Septem ostiis conditur, in Meridiem uersus, excipitur ægyptio mari. Nemo est, qui nesciat, Nilum in Septentrionem uergi, & Diodorus ait, Nilus a Meridie ad Septentrionem fertur. Quare non in Meridiem, scribendum est, sed, in SEPTENTRIONEM. Quam lectionem & in Palat. bibl. codex unus retinet.

Apis natalem memphitici celebrant iactu aureæ pateræ. Vetus exemplar, LITATIONE . AVREAE . PATERAE .

Quod Enhydrus conspicatus, alterum Ichneumonum genus, penetrat belluam. Plures uetusti cod. habent, Quod Ichneumon conspicatus, penetrat belluam. Et sic utique Plinius. Nihil autem muto. Nam considerandum uidetur, cur idem Plinius libro trigesimo de Enhydride dicat, huius adipe perunguntur, qui crocodilum captant. Et libro. xxxii. Coluber est in aqua uiuens. huius adipem, & fel habentes, qui crocodilos uenientur, mire adiuuari produntur. nihil contra bellua audente.

Ad opem salutarem quamlibet necessarii. Vetus exemplar, AD . OPEM . SALUTE . NON . QVALIBET NECESSARII. Quasi dixerit, Non uulgari, nec incelebri salute, sed momenti omnino magni ad opem eos præsto esse, atque opitulari. Stuporem uidelicet neruorum excutiendo, & ueneni uim rumpendo, antidoti loco.

Rostro resupino. RESIMO. Plinius, & uetusti codices.

Abedos & ipsa nobilis, olim Memnonis regia. Plin. Abytus. Stephanus ^{αβυδος} ~~αβυδος~~ trium ciuitatum nomen esse, tradit. Quarum unam in Aegypto statuit.

L . Papyrio Sp. F. C. Petilio . C. F. Consulibus Romanis: Dictionem Romanis, etiam uetusti quidam cod. non habent.

Iidem Arabes legunt cinamum, &c. Totum hoc, quod ad cinami descriptionem pertinet, in pluribus uet. codicibus non habetur. Ideoque remouendum penitus e Solini lectione, bonis quibusdam uisum est, uel eo, quod haud multo supra, cum de Aetiopibus loqueretur, eadem collegit. Nos autem descriptionem ipsam excludendam, mentionem autem custodiendam credimus. Ut legatur, Iidem Arabes legunt cinamum. Apud eosdem nascitur auis phoenix. &c.

Quos prope Praetam concinnat. Plinius, Pancaiam. Item. Plancio itaque Sextio, & P. Apronio consulibus. Plin. Q. Plautio, & Sex. Papinio.

Tumentes refrenat iras. Rectius, FRANGIT. IRAS. ex uetusto codice. Antea uero q̄ ab Aegypto pedem referamus, Chemnis insulæ nomen apud Pomponium corrigendum est, ac scribendum, CHEMMIS. Quæ literula momenti tanti est, ut & in Stephano corrupte legatur Chembis. cum apud eundem Chembis alterius insulæ nomen sit, teste etiam Ecataeo. & apud Herodotū in Euterpe Echemmis falso uerterint, coniuncto articulo. cum foret *ἡ χέμμις*. Cur autem mouentem se, natantemque hanc insulam confluxerint, Herodotus ostendit. Sed cur ea de re, haud quaquam tacenda, ne uerbum quidem fecerit Solinus, equidem arbitror, q̄ idem Herod. neque ullam insulam innare posse autumat, neque Chemmin ullo pacto mobilem, uidisse se, fidem facit.

Est & lacus Sara, extensus pas. xvi. mil. Plinius, Genesara. In lacum, inquit, se fundit, quem Plures Genesaram uocant. xvi. mil. pas. longitudinis, sex mil. latitudinis. Manusc. autem Plinii exemplar habet, Plures gentes Saram uocant. Non est autē temere mutandum. Eum enim Ptolemæus Gennesaritidē, Egessus Gennesarii lacum uocant. Causamq; nominis hic reddit, parumq; a Plinio in magnitudine aberrat. In longitudinem cxi. extenditur stadia. xl. diffunditur.

Transeo Damascum, Philadelphiam, Araphianam. Pleriq; cod. Auraphantam. Plinius, Rhaphanam. Quanquam manuscriptus eius codex, Auraphantam.

Cathoten accolę nominant. Plinius & Marcianus, Caporen.

De fluuio Tigride. In loco ædito, qui Egelos nominatur. Vetus lectio fuit, Elegos. Plinius, Elongosine. Oritur inquit in regione Armeniæ Maioris, fonte conspicuo, in planicie. Loco nomen Elongosine est. Manusc. autem Plinii exemplar, Egelosine. Quid si legatur? EGELOS. INEST. Vitādus obiter eorum error, qui in Armenia Minori fluuiū oriri hunc, tradiderunt. Item. Apud Zomadam emicat. Plinius, Zoroandam.

Zmilantis in ipso Euphratis alueo legitur .

Apud Plin.

nium, Zmilaces .

Sagada . Plin. Sagda . Manusc. autē eius cod . Sagada .

De Aëtite lapide . Spem uteri defendit a fluxibus abortiuis .
Hæc in pluribus cod. tam uetustis q̄ impressis nō habentur . Vi-
dentur autē non nisi de Plinio sumpta . Lapis (inquit) Aëtites,
in aquilæ repertus nido, custodit partus contra omnes abortuum
insidias . Sunt autem qui ita reposuerint, In Perside tamen plur-
mis subnexus, spem uentris defendit a fluxibus abortiui . Codex
uero unus manuscriptus, In Perside tamen plurimus, in pluribus
subnexus, spem uteri defendit a fluxibus abortiuis . Plin. de eo
alibi ita scribit, Aëtitæ omnes grauidis adalligati mulieribus, uel
quadrupedibus in pelliculis scarificati uteri animalium continent
partus . Videndū ergo an possit etiam & in hunc modum corrigi.
IN . PERSIDE . TAMEN , PLVRIMVS . GRAVI-
DIS . SVBNEXVS spem uteri defendit a fluxibus abortiuis .
Exploratum est hodie frequenter, hunc lapidem (quem uulgus
uocant aquilæ) feminibus parturientium subnexū, ægris partu-
bus opitulari, fœtumque celerius in lucem dare .

Chalcophthōgos . Plinius, & uetusti aliquot, Chalcophonos.
Quanq̄ idem est, siue φθόγος, siue φωνή in cōpositione interuenerit.

De monte Tauro . Post Nyphates . Sic & Plinius . Sic &
apud Marcianum emendandum uidetur, ubi legitur, Nypetes .

De Phrygia . Ab Oriente uicina Lydiæ . Idem Plinius .
Marcianus autem, Lyciæ . Sed in eo mendum est . Legendum
itidem, LYDIAE . Nulla enim est Lyciæ cum Phrygia uici-
nitas, ac ne prospectus quidem .

De Chamæleonte . Facie, qua lacertæ, nisi crura recta & lon-
giora uentri iungerentur . Aristoteles & Plinius aliter omnino tra-
didere . Figura & magnitudo, inquit Plin . erat lacerti, nisi crura

essent recta & excelsiora. Latera uentri iunguntur, ut piscibus: Aristoteles, Latera deorsum ducta uentri iunguntur, ut piscibus. Putet itaque fortasse aliquis ita corrigendum, Nisi crura essent recta & longiora, latera uentri iungerentur. Sed cum nulli cod. uel speciem saltē huius lectionis ostendant, diligentius considerandū.

Pythonoscomos est in Asia. Verus lectio fuit, Pithon. Plinius, Pythonis Come. Manuscriptum autem Plin. exempl. & quotquot hactenus Solini uidimus, PYTHONOSCOME.

Eam, quæ ultima aduenerit, laniant uniuersæ. Scribendum LANCINANT. Ex uetustis aliquot. Verbum Plinio frequens. Ac uidetur scholion interpretamentumq; fuisse quandoq; illud, Laniant.

Tolos bocci Veturi Ambitoti. Plinius, Tolistobogi, Voturi, Ambiani. Strabo quoque Tolistobogos in Galacia reddit. Protemæus, Tolibostos eos uocat. Stephanus, Tolistobios. Eratosthenes, Tolistobogios. Liuius libro. xxxviii. Tolostobogos. Postremo (inquit) cum tres essent gentes Tolostobogi, Trocini, Tectosagi. Strabo præterea libro quarto Tolistobogios dicit populos e Celticis digressos, & cum Tectosagibus cognatione iunctos. Nec fere quisquam est, qui non nouerit, Ambianos Tectosagesq; etiam in Gallia haberi.

Cythoro monte porrecto in spacium trium & sexaginta milliū. Plin. Mons Cythoros A Cio. lxxiii. mil. pas. Sunt autē qui emendandum putent, A Tio. Quoniam a Cio lōge pluribus. p. millibus distet. Ego autem nescio, cur ea distantia hic Plinio reddenda fuerit. Quin & ipsa Solini ex altitudine dimensio, cum nec ab re uideatur, illud etiam uidendum est, an & apud Plinium sit corrigendum non, A Tio, sed SPATIO.

Eupatoriā Mithridates condidit, quæ subacta a Pompeio, Pompeiopolis est dicta. Lego, QVO. SVBACTO. Ut ad Mithridatē referas, non ex manuscripto solum codice, uerum Plinio,

MARIANG . ACCVR.

Marcianoque. Amyso (inquit Plinius) iunctum fuit oppidum Eupatoria, a Mithridate conditum. Victo eo, Pompeiopolis utrumque appellatum est. Capella, Eupatoria, quam Mithridates fecerat. Sed eo uicto, Pompeiopolis appellata.

De Bucephala, Alex. Mag. equo. Cum ab equario suo alias etiam molliter sederetur, accepto regio stratu, neminem unquam alium, præter dominum uehere dignatus. Plin. Neminem hic alium quàm Alexandrū, regio instratus ornatu recepit in sedem, alias passim reiiciens. Vetus autē Plinii exemplar ita habet, NEMINEM . HIC . ALIUM . QVAM . ALEX . REGIO INSTRATV . ORNATVS . RECEPIT . IN SEDEM . ALIAS . PASSIM . RECIPIENS . Admonuit autē me castigationis huius Augustus patavinus. Cuius uitam nomini comparem æque colimus, ac diligenter obseruamus. eruditione uero ita fruimur, ut græcarum ei literarum nostra quantulacunque facultas debere non desinat.

L. Plotium fratrem Planci bis consulis. Plin. L. Plotium, L. Plotii bis consulis censorisque fratrem. Verum in manuſc. eius cod, legitur, L. PLANCI, non, L. Plotii.

Direum. Pliniani cod, nunc Direium, nunc Clareium, nunc etiam aliter habent. Manuscriptum uero exemplar, DIREVM Veluti & in Solino.

Cabyri Naxuchi & Hyrcani. Alii legunt, Capirinaci & Hyrcani. Plinius, Tapyri, Anariaci, Stauri, & Hyrcani. Non est autem temere uel mutandum, uel uetustis exemplaribus credendum. In quibus eadem, sed inter aspernanda, ipsi quoque legimus. Ptolemæus Tapuros circa Caspias Portas nominat. & Strabo ait, Inter Hyrcanos & Arios Tapyros habitare. Et nō multo post, Inter Derbicas, inquit, & Hyrcanos Tabyri dicuntur incolere. Stephanus autem in hunc modum scribit, Tapyrrhi gens non procul Hyrcania. Sed idem Cabirios nominat, & Cabiriam urbem sub Asia.

Diffunditur in stadia .lxxv. Idem ait Marcianus . Itidemque legendū apud Plin. ex manusc. cod. Vbi tantū legitur, Lxx.

Apamei. Legitur etiam Apalei. Quomodo est & in pluribus manusc. Plinius, celeberrimos Scytharum enumerans, nec Apameos, nec Apaleos nominat. Sed ita subdit, Ibi Napei interuisse dicuntur, & Apellei. Illud adde, q̄ idē in nulla alia parte maiorem authorū inconstantiam credit, propter innumeras, uasque gentes,

De Camelis. Arabici bina tubera in dorso habent, singula bactriani. Contrarium a Plinio asseritur. Bactriæ (inquit) & Arabiæ differunt. q̄ illi bina habent tubera in dorso, hi singula. Videntur autem in uariam id accepisse partem, quod ab Aristotele in secundo de Nat. Animalium ita traditur, utique sub ancipiti, *ἡ δὲ ἀραβία δ' αὖ βάρτερον τῶν ἀραβίων· αἱ μὲν γὰρ δύο ἔχουσιν ὕλους· αἱ δ' ἑκατόν·* hoc est, Bactriani ab arabicis differunt. Alteris enim bina, alteris singula tubera habentur. Alioqui Diodorus in Arabia multa, & diuersa Camelorum scribit esse genera, tam pinguium, q̄ macilentorum. quorum non nullis sit duplex in dorso gibbus, a quo & Ditylli uocentur.

Attacenus sinus, & gens Attracorum. Plinius, Attanus sinus, & gens hominum Attacorum. Nec aliter in uetustis Solini codicibus inuenimus. Marcianus autem Attacorum uocet etiam sinum. Attracorus, inquit, sinus Hyperboreis beatitate consimilis, quo incolæ gratulantur. Qui circuitu uallium auras nesciunt pestilentes.

Gnarissimi Ciconas locauerunt. Fortasse, IGNARISIMIMI. Nam Marcianus, post Attacorum sinum scribit. Dehinc India, nam Ciconas in medio error astruxit. Confirmat id & Plinius.

A medis mōtibus auspicatur India. Alii scripsere, Ab Emōdis montibus. Ac sic utiq; Plinius. Codices Solini manuscripti

quos hactenus uiderimus , non nisi A Medis , habent . Et Marcianus ait , A Medis montibus inchoat India . Nisi sit in utroque mendum . Sunt autem Emodi montes , qui post Scythas extra Imaum sequuntur , Indiæ sane terminus a Septentrione , etiam Ptolemæo . Pomponius tamen ea parte Orbis , Indiæ initium , Taurum montem statuit .

A meridiano mari porrecta , adeo fauonii spiritu saluberrima . Sunt qui , pleraq; mutantes , pleraq; adiiciētes , ita locū uniuersum redigendum æstiment . A meridiano mari porrecta ad eum , & a Septentrione usq; ad montē Caucasum . Terra eius fauonii spiritu saluberrima . Quo sane modo & uet . plures habent cod . Qui uti nam non sæpius deprauatissimi forent . nec tantum quilibet his cōfusus stigmata , fœdasq; notas libris inscriberet . Quid enim oporteat duplicem Indiæ terminum constituere a Septentrione ? Emodi enim inde ei termini sunt , ut paulo ante rettulimus . Solinus quidem a Scythis pergit ad Attacoros . Vnde Indiam ingressō Emodi statim montes erant referēdi . Mox & ab Oriente , & a Meridie limites constituit . Qua uero ab Occidente terminetur , omisit . Indum scilicet fluuium . Pomponius Mela , Notissima India , non Eoo tantum apposita pelago , sed & ei , quod ad Meridiem spectans Indicum diximus . & hinc Tauri iugis , ab Occidente Indo finita . Nihil ergo in Solino addendum uidetur . tantum legendum , AD . E O V M . quod fuit , Adeo . Quam animaduersionē non solum ratio , manuscriptumq; exempl . sed & Plinius , Marcianusque confirmant . A Medis montibus (inquit Marcianus) inchoat India . Nam in Eoom mare a meridiano porrecta , salubris fauonii uegetabilibus flabris , secunda æstate annis singulis uegetatur , bisque frugem metit . Plinius . Non Eoo tantum mari adiacens , uerum & a meridiano , quod Indicum appellauimus .

Tradunt ergo in India fuisse quinque millia oppidorum præcipua capacitate , populorum nouem millium . Linenda ultima particula uidetur . Strabo , Regionem , quæ inter Hypanim est & Hydaspem , nouem nationes habere dicuntur . ciuitates uero

ad quinque millia, non minores Co. Plinius, Quinq; millia oppidorum fuisse, nullum Co minus. Gentium nouē. His porro authoribus, eorū manifestus error fit, qui, xv. mil. oppidorum, emendarunt. sed & Marciano, qui ait, Quinque millia habuit oppidorum. Insupergitur hæc utiq; in codicibus frequens macula, labesque contrahitur, facilius q̄ ut uideatur his, qui putent dictionem Millia aut addi temere, aut præteriri segniter. Tantū enim una linea erroris utriusq; dux est. Quæ, cum superscribitur, millenarium facit numerum. Notauimus in uetustis & marmoribus, & uoluminibus scripturā istam usu Vetæ tam custoditam antea, q̄ postea uel ignoratam, uel neglectam. Errare uero eos proculdubio putamus, qui prætermitti sæpe uocem Millia existimātes, subintelligi more quodam posse, prædicant. Plinianus est apud me codex, qui collectionem quāque numeri aliter, q̄ singularium literarum indiciis, nunq̄ fere mōstrat, neq; millenarii uel nota saltem uspiam ostenditur, sed solum linea, quæ (ut diximus) id explicet. Fieri ergo potuit, ut in Solino scriptum olim fuerit, POPVLO RVM . VIII. superinducta uidelicet linea, excribentiū frequenti abusu, ideoque aliis rem interpretantibus, factum postea, Populorum nouem millia.

Ab hoc ad Alex. Mag. numerantur annoꝝ. vi. mil. cccc. li. Plin. vi. mil. cccc. ii. librariorum culpa. i. pro. l. scribentium, Lege igitur, LI. ex Solino, & uet. exempl.

De fl. Gange. Altitudo, ubi uadosissimus est, mēsuram centum pedum deuorat. Marcianus, Latitudo Gangis ubi diffusior, xx. millia pas. Vbi angustissima. viii. Profundus pedibus centum millia. Excribentium errore haud dubie. Videtur ergo excludendum, Millia. Sed & Plinius ait, Altitudine nusquā minore pas. xx. Idē, Strabo. Nam quod ad latitudinē pertinet, Plinius scribit, Vbi minimū. viii. mil. pas. latitudine. ubi modicum, stadiorum centum. Pompon. uero ait, Quando angustissime fluit, decē millia passuum patens. Strabo autem inquit, Quidam minimam eius latitudinem. xxx. stadiorū dicunt, quidā trium, Megasthenes, cum moderatus est, in centum dilatari.

MARIANG . ACCVR .

De Rege Gangaridum . Peditum sexaginta millia in apparatu belli habet . Plinius, Lxx. millia . Eius autem manuſc. codex . LX .

Quietum ibi eminentiſſimæ ſapientiæ genus eſt , uita repletos incenſis rogis mortem accerſere . Scribendum uidetur, QVIN. TVM. non , Quietum . Tum q̄ Indorum quattuor genera prædicta ſunt , tum etiam q̄ Plinius ita ſcribit , Quintum genus celebratæ illic , & prope in religionem uerſæ ſapientiæ deditum , uoluntaria ſemper morte uitam , accenſo prius rogo , finit . Strabo porro, Diodorusque uniuerſam Indorum multitudinem in ſeptem genera diſpertiri ſolitam , referunt . Nam primum genus philoſophorum cōmemorant , alterum , agricolarum , tertium , paſtorum uenantiumq̄ , quartum , artes corporaq̄ exercentium . quintum , bellatorum . ſextum , præſidum . ſeptimum , conſiliariorum Regique aſſidentium . Totidem Aegyptiorum genera tradit Herodotus in Euterpe . ac cum Indis in numero conueniunt , cum ſint in muneribus uarii . Diuiſos quippe eos , ait , in ſacerdotes , pugnatōres , bubulcos , ſubulcos , inſtitōres , interpretes , gubernatores nauales .

Equitum quattuor millia in armis habet . In quibuſdam exemplaribus diuerſi numeri reperiuntur . Habent enim , Equitum liiii. millia . Plinius tamen , Quattuor millia .

Elephantorum octo millia omnibus diebus ad ſtipendiū uocat . Plinius , Nouem millia :

Indo proximantes flumini , uerſa ad Meridiē plaga , ultra alios torrentur calore . Denique uim ſideris prodit hominum color . Conuenit hac in re uel Plinius , A Gange (inquit) uerſa ad Meridiem plaga , tanguntur Sole populi , iam quidem infecti , nō dum tamen æthiopum modo exuſti . Pomponius autem aliter ſentire uidetur , ita ſcribens , A Gange ad Iolida Niſii . Vbi magis q̄ ubi habitat exæſtuat , atræ gentes , & quodāmodo æthiopes . Verum ego deprauatum locū arbitror , ac legendū eſſe , NIſI . non Niſii .

hoc modo, A Gange ad Iōlida (nisi ubi magis, q̄ ubi habiteretur, exastuat) atræ gentes, & quodammodo æthiopes.

In descriptione Indiæ. Sunt qui proximos, parentesque, priusq̄ annis, aut ægritudine in maciem eant, & intabeant, uelut hostias cædunt, &c. Pomponius, Quidam proximi parentes, priusquam annis, aut ægritudine in maciem eant, uelut hostias cædunt. In alterutro ergo mendum esse uidetur. Cæterum, ut apud Melam potius erratū putem, facit, q̄ ægre in pomponiano candore quis recipiat, ut uerbum parentes, pro affinibus intelligatur. Cum ergo ab eo mutuatus hæc ipsa Solinus scripserit, addubito ne sit, **PROXIMOS. PARENTESQVE.** corrigendum etiam in Mela. Vt intelligamus, ministerium hoc, quibus filii non sint, proximos & iunctos magis sanguine præstare. Horum porro usurpasse disciplinam Massagetæ uidentur. Cum de his Herodotus ita scribat in Clio, Terminus uitæ nullus eis propositus est. Vbi quis admodum senuit, eum conuenientes proximi, quique cognati immolant, & cum eo aliquot pecudes. Quarum carnibus pro epulo, ubi decoxerunt, uescuntur. Quod genus obitus apud eos beatissimum habetur. Præterea, supra dictis ita statim Pompon. subdit, At ubi senectus aut morbus incessit, procul a cæteris abeunt, mortemq̄ in solitudine nihil anxii expectant. Sed cum de prædictorū genere dici hæc ipsa nequeant, scribi possit, **ALII. VBI.** non, At ubi. Nam Solinus ita subiungit statim & ipse, Sunt qui, cum incubuere morbi, procul a cæteris in secreta abeunt, nihil anxie mortem expectantes.

Astiacanorum. Plinius, Aspagonarum.

Quæ officiosior cæteris sententiā uicerit iudicantium. Magis placet, ut est in non nullis cod. **ET. QVAE. OFFICIO. CAETERAS.** Sententiā Vicerit Iudicantium.

Ipsa asini magnitudine. Vetus lectio, & Plinius, Asini fere magnitudine. Solini porro, quos equidem uiderim, uetusti cod. **ASINI. FERI.** non, Fere. Vt sit ad onagros referendum.

Quorum in Phrygia & Lycaonia sunt greges multi . Vt testatur Varro . Vereor autem , ne hoc modo legendum sit & in Plinio .

Cerui clunibus . Manusc . exemplar , Cruribus . Plinius quoque Cruribus . Sed apud eum non dissonat . Quoniam quæ in Solino sequuntur , uidelicet , Pectore ac cruribus leonis . in eo sunt , Collo , cauda , pectore leonis . Cæterum , manusc . Plinii cod . habet , CLVNIBVS . Quomodo tam mihi uidetur in Plinio reponendum , q̄ etiam in Solino confirmandum .

Capite camelino . Legendum , CAPITĒ . MELIVM . Ex Plinio , & fere uetustis codicibus . Qui modo Cameleon habent , modo Elium .

Est & Eale , alias ut equus . Plinius addit , Fluuialis . Nam subditur hic , Hippopotamis comparatur , & ipsa sane aquis fluminum gaudet .

Tubarumque continentium . In non nullis manuscriptis exempl . hæc non inuenimus . excludenda tamen ideo non fuisse , ut quidam fecerunt , sed emendandum potius , TVBARVM QVE . CONCENTVS , ex Plin . Vocis , inquit , ut si misceatur fistulæ , & tubæ concentus . Aut etiam , TVBARVMQVE . CONCINENTIVM . Vt repetatur , Modulos .

Alueos nauigantium . Scribo , NAVIVM .

De psytaco . Quodam quasi præsidio utatur extraordinariæ firmitatis . Vetus cod . EXTRARIAE . Propria enim firmitas , qua ferri , quaque inniti deberet , pedes sunt . Sed eis cum infirmus sit , leuiorem se (ubi opus est) facit aliena , hoc est rostri duritie .

Lingua lata , multoque latior , q̄ cæteris auibus . Rectius , LINGVA . EI . LATIOR . Ex uetusto codice , &

Apuleio in Floridis, Lingua (inquit) eis latior, q̄ cæteris auibus, eo facilius uerba hominis articulatur, patientiore plectro & palato.

Eorum, qui primus erumpit, uelut corylorum fimbria, dicitur Piper Longum. Quod incorruptum est, Piper Album. Quorū cutem rugosam & torridam calor fecerit, nomen trahit de colore, Piper Nigrum. Qui deinde caducus torretur feruido Sole, uocamentrahit de colore. Sunt qui his omnibus hæc addiderint, At quod ex ipsa arbore stringitur, ut est Album Piper dicitur. Et præterea illa excluderint, Nomen trahit de colore. Quo modo redacta fere simul omnia & in cod. uno Vaticanæ bibl. animaduertimus & nos. In quo etiam uerba illa, Piper Longum, non habentur. Sed quid tandem hæc ipsa significant, plane nescimus. Plinius ita scribit, Hæ priusquam dehiscant decerptæ, tostæque Sole, faciunt quod uocatur Piper Longum. Paulatim uero dehiscences per maturitatem, ostendunt Candidum Piper. Quod deinde tostam solibus, colore rugisque mutatur. Quapropter, ne superflua quæ sunt, quæue probationis expertia, temere recipiantur, non improbanda mihi cum nostri, tum alterius in eadē bibliotheca cod. uetustioris lectio uidetur, in hūc modū habentis. Eorū qui pene immaturi exeunt, dicitur Piper Longum. Quod incorruptum est, Piper Album. Quorum cutem rugosam, & torridam calor fecerit, nomen trahunt de colore. Neque minus congrue quis ita legat, Eorum, qui primus erumpit, uelut corylorum fimbria, dicitur Piper Longum. Quod incorruptum est, Piper Album. Quorum cutem rugosam & torridam calor fecerit, Piper Nigrum. Nigrū enim Piper indicant illa, Nomen, seu uocamentrahit de colore. Esse autem illud, de quo Plinius ait, Quod deinde tostum solibus, colore rugisque mutatur, palam est, & Plinius idem denotat, cum paulo post inquit, Gratius Nigrum, leniusque utroque Candidum. Ex Dioscoride, qui tria quoque eius genera & ipse facit, Longum uidelicet, Candidum, Nigrum. Vnde porro tanta in Solini codicibus uarietas, ac plerūque etiam repugnantia, equidem ut non nulla librariis imputauerim, ita etiam non uno modo ab authore ipso quandoque scripta crediderim, dū intercepta Collectanea rudia adhuc & inchoata impatiētes

MARIANG . ACCVR .

alii in medium dedere , & dum postea digestum sententia sua Polyhistora , cognoscendum ipse omnibus exhibuit , atque edidit . Magno itaque iudicio opus esse admonuerim , antequam libro suo studiosus quicquam indat , aut linat .

De adamante . Pauitantium uanos metus pellant . Scribitur etiam , Mentium . pro , Pauitantium . Quo modo legendum esse , præsto sunt uet . cod . & Plin . qui sic ait , Metusque natos expellita mente . Ob id quidam Eunachitim uocauere . In quibus eius uerbis non est , ut Metus noctis , pro NATOS , reponendum , ex aliorum castigatione , putemus . Sed ut VANOS scribamus . Ex hoc uel maxime Solini loco , & manusc . nostro exemplari .

Nunc reddemus , quot adamantum sint species , & quis color , quique eximius . Ex manusc . codice legendum uidetur , ET . QVIS . COLOR . CUIQUE . EXIMIUS . IN QVODAM . CRYSTALLI . GENERE . INVENITVR . &c . Sequitur enim , Huic proximus , & reliqua . Sic & paulo post de berillis , Berillorum genus diuiditur in speciem multifariam . Eximii interueniente glauci & cœruli temperamento , quandam præferunt puri maris gratiam . Animaduertendum præterea , in quarto eius genere colorem promissum prætermisum uideri . Nisi sit illa potius amplectenda ratio , de qua iam iam dicemus . Vt cunque , oblitum fui Solinum , inhumanum est putare , multoque magis fateri de eo , quem tormentus attriuerint , ut nec color ferme , neque species authoris sui , ulla parte operis perduret .

Et plurimum ualet in medicamine , qui Sidentes appellatur . Manuscripti cod . hæc quidem non habent . Vnde quibusdam occasio præbita , e uulgaris etiam codicibus amouendi . Quorum si sequuti opinionem fuerimus , uereor ne multa simul hic labefactentur . Potius ergo corrigendum uidetur non Sidentes , sed Cyprius . Plinius loquutus de Sexangulorum , & Arabicorum genere , nec non & de Cenchro , ac Macedonico , ita subdit , Post

hoc Cyprius uocatur, in Cypro repertus, uergens in aureum colorem, sed in medicina (ut dicemus) efficacissimus. Possit autem, affiniori uoce, legi **SIDERITES**. non, Cyprius. ac cum sequentibus iungi, in hunc modum, Qui Siderites appellatur quartus, in metallis ferrariis legitur. Nam supradictis ita statim innectit idem Plinius, Post hunc est Siderites, ferrei splendoris, pondere ante ceteros, sed natura dissimilis. Nam & ictibus frangitur, & alio adamante perforatur. Quod si ita corrigatur, sequetur etiam illa commoditas, ut in quarto adamantum genere, color non omnino praetermissus uideatur, sed expressus, dum dicit, Siderites appellatur, & In metallis ferrariis legitur, dumque etiam constat *σίδηρον* ferrum dici. Porro Plin. adamantum genera reddit sex. Solinus, eius species redditurum pollicitus, quattuor tantum exequitur, Cenchron, Macedonice, cumque preteriens, uel ut minus nobiles, uel quod non plura genera probarit.

Nam & hi, qui in Cyproprehenduntur, frangi queunt, plerique etiam adamante altero perforantur. Codices uetusti, **NAM. ET. HIC. ET. QVI. IN. CYPRO. DEPREHENDITVR.** Eoque emendandum modo est. Plinius enim de Siderite ita scribit, Ictibus frangitur, & alio adamante perforari potest. Quod & Cyprio euenit.

Aut meracius suffunditur coco rubore. Alii reponunt, **Croci. Legendum uero, COCCI. RVBORE.** Ut non nulli manu sc. custodiunt. Aut etiā, **COCCINO. RVBORE.** Aut, **COCCO.** exclusa particula, Rubore. Plin. Vnam, quæ purpura radiet, alteram, quæ cocco.

Chrysoprasos quoque ex aureo, & purpuraceo mixtam lucem trahentes, æque berillorum generi adiudicauerunt. Vetus cod. **CHRY SOPRASOS** quoque ex auro & **PVRPVRA CEV** mixtam lucem **TRAHENS**, æq; Berillorum generi **ADIVDICATVR.** Rectius enim uidetur, ut Chrysoprasos nominandi sit casus. Cæterum, Chrysopraso usque adeo cum

purpura non est concordia , ut nec compositio quidem ulla esse possit . Videndū igitur , an legi debeat , EX . AVRO . ET PORR O . non Purpura . ^{περὶ πορροῦ} enim porrum græcis est . & Plinius ita scribit . Præfertur his Chrysoprasus , porri succum & ipsa referente , sed & paulum declinans a topatio in aurum .

De Taprobane insula . Pars eius bestiis , & elephantis repleta est . In non nullis cod . dictionem , BESTIIS , non inuenimus . Nec sane admittunt eam Strabo , Marcianus , Plinius .

A Prasīa , Indorum gente . Plin . A Prasiana . Indiæ (inquit) prætenta , & quondam credita . xx . dierum nauigatione a prasiana gente distare . Mox quia papyraceis nauibus armamentisque Nili peteretur ad nostrarum nauium cursus , vii . dierum intervallo taxato . Capella , In quam septem dierum iter , ut romanis nauibus approbatum . Collatis horum testimoniis , & Solini locus distinctius aperitur , & apud Plinium per parenthesis scribenda ostenduntur illa (Quia papyraceis nauibus , armamentisque Nili peteretur .) Aliter enim , confusa omnia . Quanquam sic etiam uix eloquenter .

Lunam ab octaua in sextam decimam tantum supra Terram uident . Idem Marcianus ait ad uerbum . Plinius autem , Ab octaua in quintam decimam . Sed apud eum itidē scribendum , XVI . Ex manusc . cod .

Solem orientem dextra habent , occidentē sinistra . Contraria his prodidere Marcian . & Plin . Solem (inquit Plin .) a læua oriri , & in dextra occidere , potiusquam e diuerso . Capella , Sol ortius in læua conspicitur . Cæterum , in hac tradentium diuersitate , utinam quis eorum magis probandus , nō quis minus improbandus , quæreretur . Quando quidē Sol oriens dextra his haberi , occidens sinistra , aut e diuerso . tum Luna ab octaua in sextam decimam supra Terram uideri , qui possit , quæ congruens sit matheos ratio , sane hac ætate usq; adeo in occulto est , ut etiam errasse toto Cælo , qui sic scripserint , existimentur .

DIATRIBAE

Quaternis non amplius in anno mēſibus nauigatur . Conuenit in hoc numero & Marcianus . Plinius autem ait , Non plus q̄ternis mēſibus in anno nauigant . Sed fortasſe emendari poſſit ,
NON . PLVS . QVATERNIS .

Tracia Principe , legatos ad nos uſque miſit . Legitur etiam Rachia . Nec aliter Plinius . Vt cunque , dum ipſorum legatorū primum intelligamus . Rīdiculum eſt enim , q̄ Traianum hic alii corrigendum putauere , Imperatorem ſignificantes . Explorendumque , ut & alia multa , quæ nos , quoties fuit licitum , diſſimulanter tranſegimus . Velut etiam errantium , & deprauantiū nominibus ſemper pepercimus .

Quadrageſta ergo rectores accipit . Plinius , & Capella . xxx .
Quamquam Plinii cod . manuſc . non . xxx . ſed . XL . retinet .

Denique quoties excipiunt matutini aëris ſemen , ſit clarius Margaritum . quoties ueſpere , ſit obſcurius . Supra atque infra paulo , nec non etiam quotiescunque nominandam ſe ſe obtulit , ſceminino genere Margaritam dixit haſtenus Solinus . Neque aliter hic quoque , q̄ CLARIOR . MARGARITA . & , OBSCURIOR . legerim . Cum præſertim , quos uiderimus , ueſti codices haud ſecus habeant . Et ſi non eſt ignorandum , quod grammatici obſeruant , Margaritum dici , margaritam , margariten , margarin . Qua de re libet etiam Fl . Sotiſpatris Charifii ſententiam referre . Margarita , an margaritum dicendum ſit , quæritur . Et ſerunt peritiores , huius conchæ ipſum corpus , quo plena eſt , animale eſſe . Et ideo ſecundum ſuperius catholicum canonem ſceminino genere margaritam proferendum . quemadmodum , oſtream . Ego uero contra ſentio . Non enim ipſa carnis , qua concha prægnans eſt , margaritum eſt . ſed dicitur in eſſe illi calculus hic , quem nos margaritum uocamus . Sicut in cerebris piſcium lapilli quidam ſunt , nec ideo animales ſunt . Quare cum materia , in qua margaritum naſcitur , animalis , ipſe hic calculus , qui naſcitur , inanimalis ſit , longe ſuauius , ſalua obſeruatione ſuperioris catholici , margaritum neutrali genere

dicitur . Hactenus ille . Sed & alio quoque loco ita præcipit .
Margarita fœminini generis est, q̄ græca nomina . ης . terminata in
a . transeunt , & fiunt fœminina . Vt ὁ χαρτης , hæc charta . ὁ μαργα
ρης , margarita . Aut communia . ἀθλητής , athleta . Ergo
neutraliter hoc margaritum dicere , uiciosum est . & tamen multi
dixerunt . Vt Valgius in epigrammate , situ rugosa , rotunda
margarita . Et Varro Epistolarum . viii . Margaritum unum ,
margarita plura . Sed idem Varro sepe , & alii plures , Margarita
fœminine dixerunt . In genitiuo tamen plurali non nisi fœmini
no genere , margaritarum . Nec prætereundum illud , quod ,
dum interim Charisium perlegimus , ad Aufonii Ternarium ema
culandum pertinere agnouimus . Vbi enim manuscripti quoque
codices habent , SECVS . iam, uel Sexus, legitur . uel, Decus .
Vesta , Ceres , & Iuno , secus muliebres , sorores .
Est id autem , ut Sosipater existimat , neutri generis nomen . Vnde
de & Sallustius Virile secus, dixit . hoc est , Virilis sexus . Quod
per omnes casus forma integra declinetur . Affectasse denique
Auf. hanc uocē , minus sane omnibus intellectam , potius q̄ Sexus,
argumento est in primis , q̄ præfatus idem est , Eiusmodi edyllia
nisi uel obscura sint , nihil futura ,

Nunquam duo simul reperiuntur . Vnde Vnionibus nomen
datum . Parui res momenti , quæ tractatur , magis ut miremur ,
facit , quid tā procul ab opinione Plinii Solinus abscefferit . Cum
præterea cognosci detur , Naturales illius historias , dū Polyhisto
ra digereret , in primis euoluissē , sic ut metaphrastes eius & μικρο
πάλινος , non iniuria uocari meruerit . Haud enim (si aduertas ani
mum) seiunctos inueniri Vniones , tradit Plinius , sed ob multa
differētes , ac dissimiles . dum ait , Dos omnis in candore , magni
tudine , orbe , leuore , pondere , haud promptis rebus . in tantum
ut nulli duo reperiantur indiscreti , unde nomē Vnionum roma
næ scilicet imposuere deliciæ . In quibus nec ignoro fore aliquos ,
qui uocem Indiscreti , pro inseparatis , unaq̄ coniunctis , acceptam
Iulio Solino contendant . aut certe , uaria censerī hæc perinde atq̄
illa , quæ statim sequuntur , Ultra semunciales inuentos negant .
Cum tamen idē Plinius addiderit , Pondus ad hoc xvi semunciarum

DIATRIBAE

pauci singulis scrupulis excessere. Cæterum cum in codicibus (quos sequamur) inuenire aliter non dum contigerit, interim crediderim, scriptum ab authore, SIMILES. non, Simul. corruptumque locum, atque in affinem commutatum, errore cõniter impèriteque exscribētium, cum fuerit fortasse paucioribus, de more, notis, ac nouissima perscripta, hunc in modū, Siml.

Atque ita nauigatio, in qua Solis insula, rubens semper, & omni animantium generi inaccessa. Vetus exemplar partikulam, SEMPER, non habet. Quanquam neque etiam sine ea, res constat. Plinius enim Solis eam insulam appellatam tradit, & Cubile Nympharum Rubens. Insulam (inquit) quæ Solis appellatur, & eadem Cubile Nympharum Rubens. Marcianus quoque ita scribit, Nec longe insula Solis, quæ dicitur & Nympharum Cubile Rubens. in qua omne animal uiferoris absumitur.

Ab Azamo Carmaniæ flumine. Scribendum uidetur, AB HYTANI. Ex Plinio, Marcianoque, & fere uetusto exempl. in quo, Itani, scriptum est.

De sinu Persico. Vicies & sexagies centena millia passuum circuitu patens. Marcianus, Qui sinus uicies & . lx . mil . circuitu patet. Plinius Eratosthenem sequutus, xxv . mil . pas. In quo sit error, uidendum. In Plinio certe perinde informior, q̃ manifestior uidetur, & manusc. eius codex habet, c. xxv.

Carmaniæ Persis annectitur. Cod. plerique & Capella, Carmania persis annectitur. Tanquam Persis dandi casus sit, non nominandi. Verum apud Capellam quoq; scribendū uidetur, CARMANIAE. PERSIS. ADIVNGITVR. Sermo quippe est de Perside. Idq; uel ex Plin. colligitur.

Litore quo Occasui obiacet porrecta in mil. pas. quinquaginta. Manusc. exēplar, Quingenta. Plin. & Marcianus utrunq; hoc est, QVINGENTA. QVINQVAGINTA.

MARIANG . ACCVR .

A Sufis Barbite oppidum . c . xxxv . mil . pas . distat . ^{Vetus}
 codex . Arbile , siue Barbite . Talemque sequutos eos , credi-
 derim , qui , nihil ultra quærentes , eodem modo imprimi curau-
 re . Marcianus certe , Carbile siue Babytace . Ita enim scribit ,
 Oppidum ibi nobile Susæ , in quo templum Dianæ Susæ . Iuxta
 Carbile siue Babytace in . c . xxx . millibus . Scribendum au-
 tem uidetur non . c . xxx . Sed , C . XXXV . Ex Plinio
 Solinoque . Tigridis alueo (inquit Plinius) oppidum est
 Babytace , abest a Sufis . c . xxxv . mil . passuum . De Babytace
 denique constare iam possit non e Capella Plinioque solum , sed
 & Stephano . Arbile uero , aut Carbile an addenda sit , alii
 uiderint .

Parthia , quanta omnis est , a Meridie Rubrum mare , a Sep-
 tentrione Hyrcanū salum claudit . Scribendū , PARTHIAM .

Ab armenio litore , & caspio litore . ^{Vetus lectio , AB}
 ARMENIO . LIMITE . hoc est , ut ait Plinius , a con-
 finio Armeniæ , caspiisque litoribus . Contrarium omnino
 scribunt , qui reponunt , Ab armenio litore , & caspio limite .

De muro Babilonis . Altitudo ducentos pedes detinet . La-
 titudo quinquaginta , ternis in singulos pedes digitis , ultra q̄
 mensura nostra est , altioribus : Rectius , AVCTIORI-
 BVS . Ut est in uetustis aliquot . Pedis porro , digitorumq̄
 mensuram ex antiquo lapide in hortis Angeli Colotii , ad ductum
 aquæ Virginis , inuenies .

Malichum insulam . Item , Ad insulam Adanum . Plinius
 Malacum , & Sadanum . Nisi potius in eo mendum uideatur .
 Ptolemæus enim insulas regioni adiacentes iuxta Arabicū sinum
 percurrrens , Malachi (inquit) duæ , Adani duæ .

Sic confici ad apertum mare decies octies cetera & septuaginta
 millia . Plinius . xviii . lxxxv . mil . pas . Sed in manuscripto
 eius codice , & non nullis Solini . LXXV .

Ira exquisito Atlantico mari usque in Occasum, etiam Gorgadum Xenophon meminit insularum. Marcianus Capella, & Plinius Xenophontem itidem sequutus, Gorgones, non, Gorgades. Pomponius autem ait, Insulae Dorcades, domus, ut aiunt, aliquando Gorgonum. Quid si in eo scribatur eodem modo, GORGADES? Voce uidelicet Gorgonibus monstris affiniori.

De Fortunatis insulis. In prima earum (cui nomen est Norion) aedificia non sunt. Plinius, Ombrion. Marcianus, Ombriona.

Ferulae ibi surgunt ad arboris magnitudinem. Plinius, Arbores similes ferulae. Nisi quis legendum magis putet, ARBORIBVS. SIMILES. FERVLAE. Quod est uerisimilius multo, laetam eius soli atque uberem de fama nominis naturam tradentibus.

Tertia huic proxima eodem nomine. Plinius, Ab Iunonia in uicino eodem nomine minorem. Marcianus uero ipsam hanc insulam Theode uocat. Vnde in sententiam quandoque uenimus, nec id temere, apud Plin. ita reponendum, AB. IUNONIA IN. VICINO. THEODEM. MINOREM. In Solino pariter sic, TERTIA. HVIC. PROXIMATE. THEODE. Quod si quis etiam in uno Marciano labem contractam malit, non indignum forte duxerit, ut pro Theode, EODEM. NOMINE. substituatur. Sed haec tantum monentur a nobis, non mutantur. Nam & Ptolemæus praeter Canariam & Iunonis insulam, reliquas appellat ἀπὸ τοῦ ἀλγιδάου, κασπερίαν, ἀντιβαρίαν.

Deinde Canaria, plena canibus, forma etiam eminentissimis. Vnde etiam duo exhibiti Iuba Regi. Plinius, Ex quibus perduci sunt a Iuba duo. Legendum uero, IUBAE. non, A Iuba. Ex hoc maxime Solini loco, nec non manuscriptis aliquot codicibus.

MARIANG . ACCVR .

Perhibent etiam expui in eam undoso mari belluas. ^{Legen-}
 dum uidetur , IN . EAS , Plinius , Infestari eas belluis ,
 quæ expellantur assidue , putrescentibus . Neque enim Canaria
 sola est accipienda , sed Fortunatarum qualibet . Quod & de no-
 uissimis Solini uerbis exprimitur . Ideoque non penitus , inquit ,
 ad nuncupationem sui congruere insularum qualitatem .

DIATRIBAE

IN . P . OVIDII . NASONIS

METAMORPH

Vod in Aufonii, ac Solini castigationibus nobis contigit, præfandum & in hac studiorum particula uidetur. Etenim cum infinitis pene locis contulisse non nihil, post tot aliorum commentationes, uideremur, ecce tibi nouæ iterum excusionis codices, tam hercule emendatiores, quàm annotatiunculis quoque additis clariores. Quas inter & illa quoque occurrere, quæ innumera non collecta nobis solum, sed in aciem instructa iam iam æditi fueramus. In aliorum ergo diligentia nescio quo tamen pacto nostris studiis, præreptisque laborum successibus subirati fuerimus. Atque ea omnia annotamenti hisce abdicauimus, ne sua quæque laude defraudatum uideremur cupere, aut clanculum surripuisse quicquam deferremur. Quanquàm ne hæc ipsa quidem, quæ fuere reliqua in Transformationibus, huius esse muneris, hisque studiorum generibus indere, iam libuerit, nisi obsequendum fuisset bonis, nostrique amantibus, & qui non amice minus, quàm festi uiter dicerent, Neque Urbem quoque Romam conditam, imperioque sine fine potitam, si Græcorum reliquiis, occupato Illo, totque nauibus amissis, in Latium tendendi, timiditas obstitisset. Procedant igitur, postquam ita imperant, qui iuuari laborantem adhuc præstantissimum poetam tanto magis posse perhibent, quanto uel auxilia nouissima, uel præter hostium expectationem, impetum factura uidentur.

Supraque profundum extantem, atque humeros innato murice tectum cœruleum Tritona uocat. Innato murice, ingenita & naturali purpura, si interpreteris, elegantiorum tubicinem reddiderimus, quàm uel eius studium postulet, uel immanitas patietur. Sed & peribit mira illa Tritonis huius formæ uirgiana descriptio, quam Plinius subnotasse uisus est libro nono. Quo, Tiberio principi nunciatum olim ab Olysiponensi sum legatis, memoriæ prodit, auditum quodam specu Tritonem,

concha canentem, uisumque forma (inquit) qua noscitur. ad uirgilianos illos, uelut arbitror, uersus respiciens. Quorum exemplum hoc est.

Immanis Triton, & cœrula concha
Exterrens freta. Cui laterum tenuis hispida nanti
Frons hominem præfert, in pristin delinit aluus,
Spumea semifero sub pectore murmurat unda.

Mediusfidius quo pacto dicere potuisset Plinius, Qua noscitur forma, si eam adeo diuersam primates ipsi poetæ duo descripserint? Si quidem alter purpura uestiat eius humeros, hispidam alter partem hominis primam eidem tribuat. Verum enim uero multum de interpretum quoque doctrina poetarum pedit eruditio. Innatum itaque muricem asperitatem, & hispiditatem quoque illam maronianam, intelligimus. Ob muricum corticis scabritiæ. Murices enim, Pompeius ait, uetustas etiam saxorum asperitates, & laque omnia dici uoluit. Virgilius. Et acuto in murice remi obnixi crepuere. Quem Silius imitatus, Tum murice acuto dissiliens sonuit rupta compage carina. Sed & Plinius de carduo, Muricatis cacuminibus. Gellius nobilissimos Pœnorum capitulos ab Reguli liberis cruciatis fuisse ait, destitutos in armario muricibus præfixo. Clauos introrsum adactos significare uolens. Quid quod Claudianus in nuptiis Hon. & Mariæ super Tritone Quiddium imitatus, Venèrem confingit durum asperumque his ipsis muricibus Tritonis dorsum purpureo strauisse toro, quo uidelicet mollius, delicatiusque ueheretur? Tum uiuo squallentia murice terga purpureis mollitatoris, hoc nauigat antro fulcra Venus. Ut hinc tam murices in tubicine ipso confirmentur, quæ excludatur purpuræ. Nec dissimulandum, in uet. Claudiani exempl. extare, PURPUREIS. MOLLITA. ROSIS. Vidimus & maromœas Romæ Tritonum imagines, etiam concha canentiū, pleurasque. Quo exemplo & aureum fuisse Tritonem, arbitrandum est, eum, quem Andronicus Cyrhestes, dextera manu uirgam porrigentem, Athenis in turri statuit. Ut scribit Vitruuius. Ipse porro hic Andronicus apud M. Varronem accipiendus uidetur, ac legendum, CYRRHESTES. non, Cyprestes. Quod & codices uetusti fere indicant. M. Varronis in tertio de Re

rustica, hæc sunt, In eodem hemisperio medio circum cardinem
est orbis uentorum octo, ut Athenis in horologio, quod fecit Cy-
prestes. Ibiq; eminens radius a cardine ad orbem, ita moue-
tur, ut eum tangat uentum, qui flet, ut intus scire possis.

Cætera diuersis tellus animalia formis sponte sua peperit. Ve-
rustus cod. elegantius habet, DE VERSIS .i. deorsum uersis.
Epitheto sane & brutis congruo, quibus ^{deus} la nulla est, & q; ab
eodem dictum antea, Pronaque cum spectent animalia cætera ter-
ram, os homini sublime dedit. Natis enim reparatisque homi-
nibus ex aucto lapidum iactu, eodem modo subdidit. Cætera
animalia deuersæ formæ .i. in rationalia brutaque, telluris sponte
genita. Nemo autem similibus terram formis animantia pepe-
risse arbitraretur. & ipse paulo post quæ creata monstra fuerint,
ostendit. Edidit innumeras species, partimq; figuras
Rettulit antiquas, partim noua monstra creauit.

Donec harenosi placidum Ladonis ad amnem uenerat. Huc
ipsum fluuium poeta idem in secundo & quinto Fastorum citum
rapacemque appellat. Aestimandum igitur, an fortasse unam
tantum, eamq; cognatam literam mutantes, PLACITVM
scribamus. Ut uirgini placuisse fluuius intelligatur, cuius na-
iades uirginitatis tuendæ, in calamosque uertendi (precibus ex-
petitum a se minus) authores habuerit. Est enim ita compara-
tum, ut qui pie colit numina, lucos etiam ac templa rite adeat.
Nec præterea non conuenit, rapidum uelocemque indicari, ha-
renosum eum, ueluti rapacitate sua turbulētum, appellando. Li-
cet illud subnotatum quoque dici possit, q; e paludibus defluat,
ut uel Plinius affirmat. Ausonius de Arethusa, & Alpheo amne,
Confociat dulces placita sibi sede liquores.

Quod nos auditque, uidetque. Sumptū id ex Homero. Cu-
ius carmen rhapsodia tertia Iliad. repetitum etiam undecima, nec
non duodecima Odyss. tale est, ^{ἡλίου δ' ὅς τ' πάντα ἑώρας· καὶ πάντα ἑώρακες} Hunc autem locum
Sol qui omnia uidet, & omnia audis.

Plinius Secundus insinuat, ita scribens, Omnia uidens, omniaq;
exaudiens. Vt principi literarum Homero placuisse in uno eo
uideo. Nam qui in secundum eius historiæ naturalis commen-
tatus est, aliud id esse carmen, perperam existimauit, quo Sol om-
nia respiciens, omnia gubernans, & Iouis oculus asseritur.

πάντα ἰδὼν, Διὸς ὀφθαλμός, καὶ πάντα κυβερνῶν. Id enim in Homero
nusquam legitur. Est uero apud Hesiodum, in opere cui titulus
ἔργα καὶ ἡμέραι, Sed quod terminetur uoce γούσας, non autē κυβερνῶν.
πάντα ἰδὼν, Διὸς ὀφθαλμός, καὶ πάντα γούσας.

Cæterū, patrocinari libet Plinio. Post. n. illa quæ de Sole huc ad-
duximus, de Deo ita subdit, Quapropter effigiem Dei formamq;
quærere, imbecillitatis humanæ reor. Signate recteq;. Egregius
siquidē author, & nullius doctrinæ expers, cum incomprehensibilē
Deum esse, ac mortalium coniecturam supergressum, demonstrare
contendat, ad Solis similitudinem exemplumque confugit. Cu-
ius si tanta ipsa uirtus, ac tam etiam præclara est, ut Mundi totius
animus, ac planius mens (ut idem ait) & principale naturæ regimē
atque numen credatur, quid Deum ipsum credere decet, & Solis,
siderumque omnium, & Mundi totius rectorem, principem, molī-
torem, atque originem? Quod ita sane accipi debere apud Plin.
credendum est, & platonica quoque imitatione potuit. Qui (ut
Macr. in primo de Somnio Scipionis author est) cum de summo
principeque omnium Deo loqui esset animatus, dicere quid sit nō
est ausus, hoc solum de eo sciens, qd sciri quale sit ab homine non
possit. Solum uero ei simillimum de uisibilibus Solem repperit,
& per eius similitudinem uiam sermoni suo attollendi se ad non cō-
prehensibilia patefecit. Solent enim philosophi, si quid de his
assignare conantur, quæ non sermonem tantummodo, sed cogita-
tionem humanam superent, ad similitudines, & exempla confuge-
re. In quam sententiam cecinisse Manlius uidetur, Sentirentq;
Deum gentes q̄ maximus esset. Vt sit quandoq; dubitandi termi-
nus hesitantibus utrinq; animo, uoluerit his ne uerbis Plinius exi-
stimari putare se Solem esse Deum, restituaturq; naturæ scrutator
eximius apud eos, qui id ipsum plane uoluisse, uiderique in eadē
heresi cum gymnosophistis, Solem (authore Philostrato) colen-
tibus, allucinati sunt, ac in Sole ipso caligarunt.

Libro secundo. Ita fertur, ut acta præcipiti pinus borea, cui cuncta remisit frena suus rector. Sunt codices, qui VICTA FRENA, retineant. Vtrunque recte. Sed tum elegantius Victa, a uentis, s. superata & fracta gubernacula, tum ex eodem Ouidio, primo Fast. Vincitur ars uento, nec iam moderator habenis utitur. Sed & in primo Tristium, Nauita confessus gelidum pallore timorem, iam sequitur uictam, non regit arte, ratē. Seneca, in Hippolyto. Et uicta prono puppis aufertur uado. Claudianus in primo de bello Gildonico. Sic cum præcipites artem uicere procellæ. Ita enim legi debet, non ARCEM. Ex Ouidio, & manusc. cod.

Libro tertio. Nebrophonosq; ualēs, & trux cū Lelape Theron. Recipiunt hæc ipsa canum nomina græcā interpretationē, fere quoquo uersentur modo. Verū cum in omnibus, quos hætenus uidere datum fuerit, manusc. codicibus, aut Cheron, aut Chiron, inuenerim, uix est ut aliter, q̄ CHERON, hoc est χήρων, Ouid. scripsisse autumem. ex Aeschilo, qui canum Actæonis nomina hæc tradit, Charon, Corax, Harpyia, Lycitas. Ut scribit Pollux. Cum præcipue Harpyiæ nomen nec Ouidius is præterierit. uelut duo quoque illa, Hylæus, atque Alce, ab Xenophonte mutuantur, ex non paucis aliis, quæ ut incorrupta, singulaque habeantur, de græcis exemplaribus petenda arbitror. Sunt autē, xlvii. omnia bisyllaba. Nam præstantissimus uenationis author breuia (quo facilius enuncientur) oportere esse canum nomina putauit. Quanquam hodie nostri uenatores (inter cætera, quæ quis ridenda putet) fluuiorum nominibus uocandos uulgo perhibent, quos fieri sagaciores, solertioresque uelint. Pollucis autem ex libro. v. hæc sunt, τὰ μὲν δὲ τῶν Ἀκταίωνος κυνῶν ὀνόματα, κατὰ τὴν Διοχάρδους δόξαν, κόρα, ἀρπυία, χήρων, λυκίτας. Illud etiam non ignorandum, q̄ Claudianus tertia panegyri in laudes Stilichonis, inter nympharum duces septem, duas iisdem, quibus canes hic Ouidius, nominibus uocat. Usque adeo non unquam contemnenda imitatio, quam non illegitima uarietas commendat. Sequitur nutrita licæo Nebrophone, telisque domat quæ mœnala Thero.

Labros, & Agriodos, & acutæ uocis Hylactor. Pleraq̃ exemplaria, Aglaodos, Non nulla etiam, Agliodos. Ideoque ambiguum plerisque fit, quonam potius legendum modo censeatur. Nos uero de Agriodo ambigendum non putamus, q̃ sumptum ex Homero esse nomē potuerit. Qui Iliad. rhapsodia. λ. eo epitheto canes uocat. ὡς δ' αὖ πρὸς τῆς θυρεῖτης κύνας ἀγριόδοντας. Eodemq̃ Apollonius aprum nuncupat in secundo Argonauticon. καὶ πρὸς ἀγρὸν ἄντων. Aper dentium ferocium, Neque etiam Planudes aliter interpretatur.

Libro quarto. Consequitur motos uelociter ignibus ignes. Legendum, MOTIS. latino casu. Rotata (inquit) face, ex commotis eius ignibus ignes suscitatur, atque addit. Concipitur. n. ipso motu maior ignis. Sic & in primo Eleg. Vidi ego iactatas mota face crescere flammās.

Si tamen in medio quondam concreta profundo spuma fui. Licet boni authores hac in re conueniant, sunt qui, cornu erigentes, sinistra hercule audacia facere nitantur, ut Macrobiū credamus mentis impotem. dum inquit, Macrobius Venerem solo Cœli sanguine ortam scribit, sed maris spuma nutritam. Cōtra Ouidius, Si tamen in medio quondam concreta profundo spuma fui. Equidem id elici apud Macrobiū ut possit, nō inuenio. Quamquam dixerit, Saturnum abscidisse aiunt Cœli patris pudenda, quibus in mare proiectis Venerem procreatam. Quæ a spuma unde coaluit, Ἀφροδίτη nomen accepit. Neq̃ enim alterutro maris natam affirmat, & si coaluisse eam spuma tradiderit. Cū præsertim alibi sic scripserit, Secundum mensem Romulus nominauit Aprilem, ut quidam putant, cum aspiratione, quasi Aphrilem, a spuma, quā græci dicunt ἀφρον, unde orta Venus creditur. Sed dicant isti mihi, an maris tantum undis potuerit, ac non etiā ex immixto sanguine spuma cōsurgere, unde portentosa fabulis, sed dignata Cœlestis nomine, Venus genita. & an aliter sentire Macrobius, atque omnes senserint, & Ausonius acri uir ingenio dixerit, Orta salo, suscepta solo, patre ædita Cœlo, Aeneadum genitrix, hic habito alma Venus.

DIATRIBAE

Quid quæ mari nata fingitur, ratione physica? quia falsus sudor sit,
qui uenerè semper eliciat. Hinc in epigrammate; αληθινὸν δὲ πέλαγος. Ipsum enim hunc sudorem subnotare uidetur,
cum nec impudico, neque triuiali argumento, lasciuum quempia
Alpheum, mulierum pudenda lingentem taxet, atque infectetur.
Cæterum, hæc, quæ de falso pelago, deque Aphrodite mentio
nem fecimus, erectos intentosque quodam pacto & nos reddidit,
ut obsceniorum quoque sensum in Phyllidis ad Demophoontem
epistola subesse, indicarique ab eodē putaremus Ouidio his uersibus,
At si nostra tuo spumescant æquora remo,

Iam mihi, iam dicar consuluisse meis.
Etenim tuo remo, & spumescant æquora, & sibi suisque consu-
turam Phyllida, dum scilicet sperat prolem, uotoque potitur;
hæc, inquam, singula non false, non molliter, non festiue, ab nō
simplici præsertim, neque crassa etiam minerva uate, dici uix pos-
se, facile deprendent hi, quibus illa saltem sunt in promptu, præq;
manibus, uatum uel pientissimorum Terentii atque Virgilii. Quæ
sunt, Incipiunt agitata tumescere. Aperitque ramum, qui ueste la-
tebat, Arrige aures Pamphile. Vbi tu neruos intendas tuos.

Seminaque ex illis ut erant iactata per undas. Emenda, ITE-
RANT. Vt uetusti plures habent cod. utque recta erit lectio,
& quam non interpretari opus sit, ut erant, pro ubi erant. Con-
stitisse fere id & Planudi uidetur, σπερματάκι ἐξ ἐκγόνων ἀγαλῶς προὔσσει
ἐν τοῖς ὕδασι λήσσει.

Libro sexto, Et me (quod in ipsam recidat) orbam dixit. Ve-
tusti codices, DECIDAT. Nā recido primam corripit. Ni
communem eam quis probet, quæ Lucretius dixerit, Recidere assi-
due, quoniam fluere omnia constat. Quo tamen uersu etiam De-
cidere non nulli habent codices.

Cupidoque reuertitur ore mandata ad Prognēs. Vigor, nume-
rusque carminis ouidiani uix est ut unquā duriter incedat. Qua-
re præpositione anteposita, ut in manu sc. cod. aduertimus, legē-
dum duxerim, AD. MANDATA. PROGNEŚ.

Cōmutasse uero eam nescientes, N. literam non liquefcere solum, sed quandoque etiam amoueri. Vt apud Petronium Arbitrum, Testis siluester aëdon, atque urbana progne, quæ circum gramina fusæ, ac molles uiolas, cantu sua rura colebāt. Ichneumon quoque apud Martialem, cygnus in Horatio, nec non Aufonio primam corripunt.

Prosiluit, Itysque caput Philomela cruentum Misit in ora patris. Quoniam & Ouidio seruatum, cæterisque pariter, ut prima in Ity syllaba corripatur, excudendum putauere, Ityosque græca inclinatione. Cur non autem ectasi figura dictum etiam, uideri possit? ut correpta syllaba cōtra rationē producat. Quale illud, Exercet Diana choros. Et uersa puluis inscribitur hasta. Alioqui si quid immutandum censeretur, longe aptius crediderim, ITYLIQVE. forma sane ἰτυλίος, & indignitatem exprimente. Vt apud Catullum, Qualia sub densis ramorum concinit umbris Daulias, assumpti fata gemens Ityli.

Illic & gelidi coniux actæa tyrāni. Scribendū puto, EGEALIDI, una parte orationis, Vt in uet. codice legimus. Nec ignoratur, ea uoce & mediocriter & uehementer gelidum significari. In priori significato frequens usus Celso. Ausonius Danubiū, septentrionalem itidem fluuium, nunc gelidum, nunc egelidum appellat. Egelidi quoque in secundo Argonauticon legi malim, Qualis ubi a gelidi boreas conuallibus Hebri tollitur.

Libro septimo. Ne quispiam amissos sæpe uersus demiretur, additos quoque interim deprendimus. Vt sit succensendi locus non leuius q̄ pro materia librariis, oppido q̄ prælicenter singula uertentibus. Nam cum mirum est, allucinatione uersus prætermitteri, tum mirius, nec nisi uitio uertendum, uulgo conceptos conculcari alios, & plerunque barbaros. Sed hi nota, obeliscoque confodiendi, summouendique poetarum familiis. Sunt igitur, hoc libro unus, uidelicet, Promissis Anaphen regna astypaleia bello.

DIATRIBAE

Tum sequenti libro duo,
 Merfa uident, quæruntque suæ pia culmina uillæ.
 Sola loco stabant, dum deflent fata suorum.
 Quos nec uetusta quædã exempl. nec Planudes recipiunt, & tã utiq;
 nō admittēdi uidentur, q̃ subditicii adulteriniq;. ut acrius intuēti
 constabit. Quid, q; in primo uolumine, de Pane ac Syringe, uer-
 sum unum in geminos distraxere? Talia uerba refert, tibi nubere
 nympha uolētis uotis cede Dei. Restabat plura referre. Quibus
 uti nullus pro re quidē sensus inest, ita uirum nubere, romana lin-
 gua reformidat. Quis etenim nupsisse maritorum quenq; dixerit?
 Cōcedamus utiq; id patria iā consuetudine barbaris. Cōcedamus
 & Pomponio, uel Cēcilio, quē malum latininitatis author ē appellat
 Cicero ad Atticū. cæterisq; illis uetustissimis, quos (tradente No-
 nio) nubere non solū mulieres, sed uiros etiam dixisse, nouimus.
 Quod autē ab Ouidio dictum fuerit, non nisi mere latinum, niti-
 dissimumq; reputemus. Legendū igitur, Talia uerba refert, Re-
 stabat plura referre. Quo modo manuscripti habēt plures, & excusi
 quidam. Nam qui etiā reposuerunt, Restabat uerba referre, ex
 uetustis quibusdam bis discernere nescierunt. Tamen si etiam Pla-
 nudis iudicio in eam induci, confirmariq; sententiam potuerint.
 qui exemplaria sequutus eadem, ita locū non tam uertere, q̃ inter-
 pretari, uideri uoluit. Reliquū (inquit) erat etiā & uerba Panos
 Mercurium referre. Quid est autē cur non uerba Panos denoten-
 tur, etiam si plura legatur? Cum præsertim ipse quoq; per se aures
 uocem eam, hic non semel inculcatam, quodam pacto in ouidiano
 candore respuant. Nec præterea cunctandū uidebatur, sopito de-
 mum Argo, dū, quæ plura forent, seu uerba, seu facta, referrentur.
 Restabat itaque plura ut Mercurius referret, uidelicet, precibus
 spretis fugisse perauia nympham, & cætera. Subditur enim,
 Talia dicturus, uidit Cyllenius omnes succubuisse oculos.

Hinc humilem Myconem. Hæc insula tam Mycone apud la-
 tinos, q̃ & Myconus uocari obtinuit. Neq; Strabo aut græci tan-
 tum Myconen appellāt, sed e nostris etiam Pomponius, Plinius,
 Antonin. ac Solin. Cūq; in uetustis omnibus Ouidii cod. haud
 aliter q̃ MYCONON inuenerim, fit ut ita legi malim, atq; ita

scriptum reliquisse, potius existimem. Sed q̄ eam uocet humile,
quam celsam Maro dixerit in .iii. Aeneidos, atq̄ esse talem cōstet,
uerendū est, ne ut dubitandi, ita immutandi causa ullis esse possit,
uelut in sequenti contiguo carmine iam contigit. Vbi, pro Plana
Seripho, paruam, emendandum censuere, q̄ planam esse eam (li
cet humilem in Achilleide Papin. dixerit) nequaquā sit traditum.
lapidosam uero, ac non magnam, plane constet. Cæterum, me
minisse oportet, poetarum more quēdam a contrario plerunq̄ dici.
Quod nec apud Hom. Strabo etiam inficiatur. Alioqui perno
tissima illa quis ignorat? bellum, Charontē, Furias *ἑμμελίδας*, stul
tum *ἑυχθύν*, noctem *ἑυφρόνυν*, Tum etiam Pontum Euxinum, quod
Marcellinus autumat, ac nobis quoq̄ sit uerisimilius, cum (licet
aliquando minus) maxime inhospitalis semper fuerit. Custodi
enda itaque ouidiana lectio, atque *ποῦμα λιν* (si uel nulla potior
se offerat tuendi ratio) accipienda. Scimus enim & in carmine
homericō, ex .ix. Odys. rhapsodia, quod est, *Αὐτὴ δὲ χαμαλὴ πᾶς*
γυνή περ τὰ τῆς ἑνὸς ἀλὶ κείτου, humilem Ithacam non pro depressa, sed pro
continenti finitima, quibusdā interpretibus accipi. Rursus sume
mam eam, non celsissimam intelligi, uerū super omnes extremam,
ad Arctonq̄ cōuersam. Quam quidē explicationem Strabo haud
quaquam contemnit. Meminisse quoque expedit uirgiliani car
minis, Humilemq̄ uidemus Italiam, tum quo intellectu Seruius
id ipsum censeat accipiendum.

Strage canū primo, uolucrumq̄, auiumq̄, boumq̄. Vide an sit
potius legendū, OVIVMQ. Etiā si Planudes, *πετερόων, ἑρμίδων*.

Isse sub amplexus quondā asopidos Aeginæ. Carmen id cum
multifariā, non semel, nec ab uno tractatū fuerit, hanc nos emen
dationem fouebamus, quam in nostro cod. cōperimus, uidelicet,
Isse sub amplexus Aeginæ asopidos olim. Nunc autē mihi uideor
ita prorsus corrigendū, ut in uno Vaticanæ bibl. scriptum deniq̄
animaduerti. Vt, s. in sede eius ultima legatur, Ignēs, aut Ignē.
Isse sub amplexus AEGINAE. ASOPIDOS. IGNEM.
Iuppiter. n. (quod est notissimum) in ignem mutatus uirginem
compressit. Hinc dictū priore libro, Asopida luserit ignis.

DIATRIBAE

Lucis pars optima mensē est data. Manuscripti cod. PARS
ULTIMA. hoc est, suprema tempestas. Mane quippe opti-
ma diei pars est. Hinc dictū a Macr. in. i. Saturnal. Reservā-
dus ergo est Virgilius noster ad meliorē partem Diei, ut mane novum
inspiciendo per ordinem carmini destinemus. & de aurora ab He-
siodo, ἔργον τῆς τινὲς ἀπομείρεται αἰσαν. Nisi dici uoluerimus optimā. i.
maximam cadentis iam diei partem conuiuio datam. Ut bona
pars procerum, pro magna. Nam & Planudes, plurimum diei,
interpretatur. Ut intelligas, quinam ei quoq; codices obtigerint.
Nostra tamen emendatio mihi castior semper uisa.

Consequitur quodcunq; petit, fortunaque missum nō regit, &
reuolat nullo referente cruentum. Si uera sunt quæ apud Pliniū
libro. xxiiii. leguntur, non omnino fabulosum Cephalī hoc esse
iaculum potuit, sed ex aquifolia confectū. Ita enim scribit, Bacu-
lum ex aquifolia factum, in quoduis animal missum, etiā si citra
reciderit defectu mittentis, ipsum per se se recubitu propius allabi.
Tam præcipuam naturam inesse arbori. Hæc ille. In quibus non
baculum. sed, IACVLVM. emendandum crediderim.

Dum digitos amentis addere tento. Peruetustus codex,
INDERE. Quod omnino magis placet.

Nec mecum famuli, nec equi, nec naribus acres
Ire canes, nec lina sequi nodosa solebant.
Aliter omnino, & quo prorsus modo legi malim, hos uersus in
quibusdam manuscriptis iuuenimus. Ita enim habentur,
Nec mecum FAMVLOS, nec EQVOS, nec naribus acres
Ire canes, nec lina sequi nodosa, SINEBAM.
Nec præterea ab re uideri dictum potest, Sequi retia, cum Xeno-
phon in hanc sententiam præcipiat, Venator cum neglecta,
tenuiq; ueste, atq; calceo, uenatum exeat, manu baculum gestans.
retium uerō custos sequatur.

Libro octauo. Verū & ferus, & captus nullius amore iuuenç,
Qui te progeniuit taurus fuit. Legi equidē malim, VERVS.
Q ii

Vt concinna ueri, ferique annominatio commodius etiam ad superiora respiciat.

O proxima Terræ regna uagæ, dixi, sortite tridentifer undæ.
Inneno in manuſc. cod. COELO. nō, Terræ. Atq; ita emendandum uidetur. Libro. n. quarto dictum ab eodem est,
O numen aquarum proxima cui Cœlo ceſſit Neptunne poteſtas
Vt tanq̃ a Ioue ſecundū eum laudet, cui ſecunda poteſtas, neq; ut
Plutoni, ſemotiſſima a Cœlo, contigerit, in operoſa illa Orbis diuiſione. Qua (ut Hom. ait. xv. Iliad. rhaſf. & late Firmianus in primo) Cœlum, quæ ſuprema eſt pars, Ioui ſorte ceſſit. Aquæ quæ media eſt, & Cœlo proxima, Neptunno. Infernum, quæ inſima eſt, & nouiſſima, Plutoni. Blandiri ergo Neptunno, & a beneuolentia ordiri uoluit. Sunt præterea codices, qui habeant, MVNDO, lectione aut ipſa uera, aut ſaltem alteri patrocinate. Cum enim ſæpe dubitare contingat, utram poeta liquerit, alteram tamen, non utranq; reliquiſſe, ſcire licet. Plato in Timeo, Vniuerſum igitur hoc Cœlum, ſiue Mundum, ſiue quo alio uocabulo gaudet, cognominemus, Eodemque modo, Platonem imitati, in ipſis operum initiis Pomponius, ac Plinius.

Libro decimo. Et pietas geminato creſcit amore. Manuſc. exemplar, GEMINO . CONCRESCIT . AMORE.

Occupat Hippomenem & a numine cōcita noſtro. Recte in uetuiſtis cod. IAM . NVMINE . CONCITA . NOSTRO
Deraſis ſcilicet coniunctione & præpoſitione, quæ concinnitate occupabant, & numerum.

Libro undecimo. Hic ferus expoſito peregrinis anguis harenis obſtitit. Legendū ex uet. exempl. & impreſſis aliquot, EXPOSITVM . nō Expoſito, & OS . PETIT . i. Orphei caput inuadit. nō, Obſtitit. Alioqui ſi obſtitit adhuc tueri poſſet (cum præſertim uerterit Planudes ἀγχιος ὄφιν ἀγρίην) Expoſitis, non Expoſito, dici oportuerat, & caput Iyamque intelligi. Quæ utraque in Hebrum amnē coniecta, in Leſbum inſulam undis delata ſunt.

Huius porro insulae draconem, qui Orphei capiti inhians, in lapidem mutatus fuerit, poetam in transitu significasse opinamur libro septimo, cum loca, quibus interempto Pelia superuolauerit Medea, commemorat. Aeoliam Pitaneam a laeva parte reliquit, factaque de saxo longi simulacra draconis. Grammaticis enim serpens is accipiendus uidetur, qui graecis in Aulide sacrificantibus prodigio fuit, tunc cum in platanum arae incumbentem repsit, passerelq; octo, & matrem deniq; superuolitantem laniauit, in silicemq; obriguit. Nota res ex primo Iliados (cuius uersus per ocium a se conuersos refert in secundo de Diuina M. Tul.) & Ouidio. xii. Metamorph. Verum quoniam haec ipsa coniectura nituntur, atq; alia fortasse fabula significari potest, illud affirmauerim, si alterutra earum sit legitima putanda, uerae propiorē esse, quam ipsi huc attulimus. quando loca etiam id arguunt. Est. n. Aeolis Lesbo aduersa. ut in ordine aliter omnino recenseri nō debuerint. Accedit etiam, q; citra tempora troiana, & cum non dum coniuratae mille naues in Aulide confluxissent, sublimis rapta Medea monstrum id despicere non potuit. Orphei autē mors an contigerit tum quidem, nescimus. contigisse certe potuit. Nam Firmianus in primo Diuinarum Inst. cum dixit, fuisse Orpheum per eadē fere tempora quibus Faunus, dubitauit & ipse, quis aetate praecesserit. Siquidem, inquit, per eosdē annos Latinus Priamusq; regnarunt. Item patres eorum Faunus & Laomedon. Quo regnante Orpheus cum argonautis ad Iliensium litus accessit. Verum ea observatio ut ullius hoc apud Ouid. loco momenti est, ita saepe etiā nullius esse, uidere est apud poetas. quibus plerūq; moris est, ut loca trāserant, personas inuertant, ordinem confundant, tēpora prētereant, nominibus abutantur.

Nanque senex Thetidi Proteus praedixerat undae concipe. Legendum, VDAE. ut est in non nullis. Nam & in epistola Bryseidis ad Achillem, eandem aquosam uocat. Tu mihi iuratus per numina matris aquosē. Sed neque minus scribi posse uideatur, DEA. DIXERAT. VNDAE. Ut dea sit uocandi casus. Quomodo omnes fere manuscripti ueteres.

Libro duodecimo . Excipit hoc heros . Per uerusti codices,
EXCVTIT . HOC . HEROS . Quod & Planudes
agnouit , ἀγίστασε δὲ τοῦτο ὁ ἥρως Ἀχιλλεύς .

Et quid , ubi asiacas casuras aspicias arces , ingemis ? Cum Asia
regio primam corripiat , pro Asiacas , HAS . IAM . IAM
substituendum , ex uetustis aliquot exemplaribus , & recentioribus
aliorum cura impressis , affirmauerim . Quanq̃ non sim nescius ,
primitiuorum , simpliciumque rationem in compositis plerunque ,
deriuatisque corrumpi . Sed possessuum ab Asia præter asium ,
asianum , asiaticum , non legimus . Congruit autem non nihil ,
casurum iam iam Ilium , præfari , ut liberam tutam ue haud qua
esse moram Apollini , ostendat . Quando etiam dixerit ,
Iamq̃ fere tracto duo per quinquennia bello .

Libro tertiodecimo . Nam genus , & proauos , & quæ non se
cimusi ipsi , uix ea nostra uoco . Vix , præter significationes duas
uulgarias , & usu obuias , uidelicet cum labore , ac statim , haber &
illam remotiorem , q̃ parum leuiterq̃ interim significat . Macro
biius libro tertio Saturnal . Nux Tarentina dicitur , quæ ita mollis
est , ut uix attrectata frangatur . Refertur uero , quod est cum dif
ficultate , & ad corpus & animum . Quare , hoc aut eo modo apud
Ouidium accipiendum uidetur . Nisi plenam eius quoque ad
uerbii uim quispiam habere uoluerit , quæ est , non . Cum Au
sonius , ex Cleobuli persona , dixerit ,
Maiorum meritis gloria non datur .
Et Iphicrates , Meum genus a me incipit , tuum in te desinit . Do
natus certe , Carcer uix carcere dignus , pro Non , apud Lucillum
interpretandum putat .

Cæranon , Hippasiden & , Alastoraq̃ , Chromiumq̃ ,
Alcandrumque , Haliumq̃ , Noemonaq̃ , Prytaninque ,
Exitioque dedi cum Chersidamante Thoona ,
Et Charopen , fatisque immitibus Ennomon actum .
Versus hi hoc prorsus modo deligendi uidebantur , ut nos extrip
simus , integriora quæ sint , quæue fuerint , Homero tantum

duce feligentes. Non ab re uideatur itaque, loca uatis ipsa retulisse, quæ Ouidius interpretari fere deprehenditur, quando nec apud Planudem sine labe. Primi duo uersus igitur ex quinta sunt Iliados rhapsodia. Quorum alterum πολυσύνδετον & Virgilius quoque libro nono, ad floriditatem tantum, ornamentumque operis, eodem prorsus modo transtulit, Alcandrumque, Haliumque, Noëmonaque, Prytaninque.

ἔνδοξε κοῖραγον εἶλεν, Ἀλάτορά τε, Χρόμιόν τε, Ἀλλανδρόν τε, Ἀλκίον τε, Νούμονά τε, Πρύτανίν τε. Alii uero ex libro undecimo primum hi sunt,

αὐτὰρ ἐπεὶ πάντα θόωγα, καὶ ἔγχεσσι δ' ἐξενάρεζεν. Et uersibus post duobus, Χερσὶ δ' αἰμάνα δ' ἐπέειπα. τὸν μὲν ἔασ' ὃ δ' ἄρ' Ἰωπασίδην Χάροσ' οὐπασε δ' ἔρι αὐτοκασίγνητον ἐνυγενέος Σώκοιο.

Libro quartodecimo. Mentique herebat imago Temporis illius, quo uidi bina meorum Ter quater affligi sociorum corpora terræ. In plerisque manuscriptis, non Bina, sed Viua meorum corpora, legimus. Quæ castigatio nemini non statim arriserit, quando quidem sex omnino, non duos tantum, Vlyssis socios a Polyphemo laceratos, Homerus tradiderit. Sed cum Virgilius ipsum item Achemeniden, eandem cyclopi immanitatem ita narrantem, inducat, Vidi ego met duo de numero cum corpora nostro, Prensâ manu magna, medio resupinus in antro Frangeret ad saxum, Veram utriusque lectionem esse, tuendum est, atque ex Homero sumptam, monstrandum. Quod tantopere Seruium torisit, ita enarrantem, Homerus dicit quattuor a Polyphemo interemptos. Ergo uel dissentit, uel dicit, duos uidisse, sed quot occiderit, nescire. Primum enim quis putet, præsentem in eodem antro Achemenidem duorum cædem uidisse, reliquorum non uidisse? Fuga certe sibi non consuluit, cum nec pateret effugium, ingenti lapide spelunca obstructa. At in uasti antri diuer ticula prouidus fortasse secessit. Egregia scilicet laus, in latebram se indecorem coniecisse, uel troianis, atque adeo ipsi Aeneæ apud Maronem, uel Macareo apud Ouidium, referre. Neque

illud etiam intempestiuū, faciem saltē ab aspectu miserrimo auertisse. Sed an quia non uisum sibi, ignoratum quoque numerum eorum putemus? præsertim sociorum, atrociterque peremptorum, ac tandem inter paucos? Dicendum igitur, ad uirgilianū ipsum carmen allusisse Ouidium. Nec intelligendum, duos tantum, sed duos ipsos simul, eodemque rotatu letho datos. Vt hinc & indignitatem geminati facinoris, & uiolentiam, uastitatemque corporis in anthropophago Polyphemo miremur, terrorque incussus grauior, exprimatur. Homerus quippe duos primo, duos inde alios, duos item postremo laniatos, absumptosque enumerat. Et hoc est præterea, q̃ bina corpora sapius afflicta solo, Naso ait, manifestius etiam non nihil, atque explanatius. Licet Maro, manu magna, non frustra addiderit. Intellectu ergo, quem indidimus, duo apud nostros corpora, sex ipsi quidem, nō simul pariter, sed per uices, mactati, significari possunt.

Antiphate memores, immanis uetique cyclopis. Notatur Ouidius, q̃ immanis uetique Polyphemi cyclopis feritati parum conueniat, non ut ab interpretibus, sed criticis. Verum uehemens ea est uox, si introrsus aspicias, & de Polyphemo dici ita congrua, uelut ab Ouidio condigna. Nos itaque eminentissimum poetam, qui se ultra emendationem istorum protulerit, a calumnia defendimus, in hunc modum respondentes. Mansuetum quasi manu assuetum, q̃ omnia quæ sunt natura fera, manuum permulsione mitescant, Pompeio dictum est. Nullum uero esse animantium tam asperum, terribile, barbarum, immane, ferum, infandumque creditur, quod non quandoque hominum ad manus ueniat, cicuretur, ac mansuescat. Qui igitur immanis uetus est, is demum trux, uiolentus, inhumanus, atq̃ immanitate omni tristior uideri potest. is atrocita inusitata, nullaq̃ ferarum mitior. Est præterea uis quædam maxima in quorundā priuatione simplicium, quæ non mala, priusquam componerentur, & exilia uidebantur. Quemadmodum & immanis. Quod uerbum cum a mano factum sit, quod bonum dixere Veteres, eius tamen significatus uis diuersa est, & permagna, ut immanem hyædrum, immane facinus, & inamabilem dixit Virgilius Stygiam.

DIATRIBAE

pasudem .eam scilicet secundum amoris priuationem detestatus .
 Vt ait Gellius . Qui Homerum quoque non uirtutibus appel-
 landis , sed uitiiis detrahendis laudare ampliter solere , affirmat . Vt
 in primo Iliados , ἡυδα μάντης ἀμύμων . Hæc autem ratio si deplo-
 rati quempiam ingenii a susceptæ semel persuasionis arce non deie-
 cerit , Ciceronem quoque dabimus , quem (si dis placet) simul ar-
 guant . Nulla , inquit , gens est , neque tam immanis , neque
 tam fera , quæ non , etiam si ignoret , qualem deum haberi deceat ,
 tamen habendum sciat . Sexta porro actione in Verrem , Vete-
 rem illam in Aetna sicula cyclo-
 pum immanitatem uocauit . Sed
 & Pomponius , Tauros , Scytharum populos , solitos pro uicti-
 mis aduenas interficere (quod paulo a mandendo abest , ait Plin .)
 satis detestabiles , infandosque monstrari putat , immanes illos uo-
 cans . Nam si immansueti leuis significatio putanda est , q̃ a mā-
 sueto deducatur , non secus exilem in immani , q̃ a mano sit po-
 testatem , interpretari licebit . Vt uero est eodẽ epitheto , q̃ equi-
 dem sciam , quarto quoq̃ , nec non ultimo uolumine , neq̃ diuersa
 fere , neq̃ minus graui significatione in aliis , q̃ in Polyphemo hic
 cõgruere iudicauerit . Vt uerearis potius , ab immansueti uoce Po-
 lyphemi feritatẽ , prodigiosamq̃ corporis uastitatẽ , magnitudine
 superari , q̃ exilitate deprimi . nec expressum uno uerbo leuius , quod
 ab Homero duobus fuerit , Odysseæ rhapsodia . x . unde Ouidius
 hæc accepisse uidetur . cum in æ-
 geo litore ueritos scrutari insulam
 Vlyssis socios fuisse ait , Antiphate læstrygonis gesta , uiolentiãq̃
 cyclo-
 pis magni animi , androphagi , reminiscetes ,

Μηισαμένοις ἔργων Λαιστρυγόνος Ἀντίφάτῃος ,
 Κύκλωσι ὅσπερ βίης μεγαλήτορος , ἀνδρὸς φάγοιο .

Et tenues animæ uolitare uidentur . Quædam exempla ,
 ria , SILENTVM , habent . non , Videntur . Quomodo
 legendum intellectus postulat , qui a superioribus dependet mon-
 stris . Hoc enim ait , Et uisæ sunt tenues Silentum animæ
 uolitare .

Plumis quoq̃ colla teguntur . Rectius , NOVA . COLLA
 Vt manuscripti habent quipiam .

MARIANG . ACCVR.

Vlmus erat contra speciosa nitentibus uuis . Pertinetusti
 codices , TVMENTIBVS . VVIS . In sequenti sane
 libro idem ait , Tumidaeque in uitibus uuæ . Et Aufonius ,
 Vitreis uindemia turgēt in undis .

Vimque parat , sed ui non est opus , inque figura
 Capta dei nymphæ est . Grammatici , Nanque . pro . Inque ,
 reponendum admonent . syllabamque excusant , q , S . litera
 quandoq; abiici consuevit . Porro manuscripti quidam codices
 puram retinent , synceramque lectionem , qui sic habent ,
 VIMQVE . PARAT . SED . OPVS . NON
 EST . VI . NANQVE . FIGVRA .

TESTUDO

Abulam spondenti auream, non fuit olim uitium inter amicos, assem petere. Tantis esse consuevit aut honos lusibus, qui pecunia rependerentur. aut opibus despectio, quæ ludicris posthaberentur. Et mehercule testimoniorum speciem fabellas gerere, cum rem similem edoceant, peripatetici opinabantur. Mihi uero (postquam etiam uolentem cogunt) inter seria fabulaturus, gerrasque germanas apud uos, Germani Principes, enarraturus, satis erit precii, si quo semper animo eas ipsas esse aliquid putare consueitis, deque fumo dare lucem contendistis, eo iam nunc operam dederitis, superciliumque uestra dignum indole tantisper posueritis. Lutaria Testudo quantumcunque negligens, ac segnis, ingrata uisu, ac Naturæ potius ludibrium, quàm animal, non dubitauit in certamen cursus provocare Vulpem, pedum gloria præstantem, solertem ingenio, sagacem animo. Placet nihilo secius oblata conditio, non quidem experiundi ergo tentandique, sed (qui mos sæpe etiam consumatissimis cum perditissimis) ludificandi, animumque curis remittendi. Etiam inito certandi studio, primis uulpe summoti carceribus, cursumque capeffente, eius caudæ furtim se innectit, atque implicat testudo. Sic iam ultima decursa meta, respiciens uulpes, doli negligens, an æmula magno saltem interuallo, testudineoque suo gradu sequeretur, caudam quàm reliqua membra (ut per conuersionem fieri conuenerat) iam tum in priorem, metæque uiciniorum partem constituerat, locoque nouissimo admouerat. Qua cum se se explicat testudo, simulque illudens, ac tanquam in uictoria, uici, uici, clamat ὅδε ἡ χελών ἀφωγος, & te pedibus celerrimam præuerti, reflexa uulpes, præque nouitate cunctata, nec oblita uetus illud uerbum, Prius testudo cursu præueniet leporem, certe (inquit) tua te segnitie non talem arguebat. Mox uersutiam tam insidiosam augurata, ea ipsa cauda rursus insitam, iactatam, contusamque identidem, transmissio campo, a calce (quod dicitur) ad carceres reuocat, inque cœnum, paludemque, tanquam pilam, retrahit ac retorquet. Sed cum primum ad se rediit, execrata summum Deorum, cuius ira domui subiecta foret tardior, O, me segnem, ait, audentemque temere, quam cum tota supellectile,

ac domo uulpes illa, illa inquam, meritis ludificarit modis. Nec ita multo post, cum cæterarum turba sociam, eius casum misera, ta, conuenissent, una ante alias, ut erat rerum omnisq; in lacuna recessus experientior, consilio suadet, expedire suis, ne post amplius uulpe aliqua conspecta tegumento corticis uel caput exerat, uel pedes ipsos, non per se solum tardos, sed qui remorentur etiam nauigia, ut creditur, dexteris eorum uehementia. Se se igitur intra suam cuiusq; pelliculã contineant. Alioqui aut esse oppetendum morte, aut in Creram insulam migrandum, ubi nullæ uulpes inueniri, nec inuectæ uiuere, creduntur. Audistis, ac risistis (arbitror) apologũ Principes. Quorsum uero is euadat, operæ est uobis etiam cognoscere, contemplaturis una mecum, quo plerunque boni cura fuerit redacta, qui status rerum, quique sint iam non æmuli doctrinarum, sed inuidi, quantumque inertis cuique ac sordido in solertiorum nomen, surgentemque famam pessimo exemplo liceat. atque ita fieri, ut non prius aliqua uirtutis indoles in quoquam spectari, q̃ uiolari moribus inuidiæ cœperit. Quod ipsum utinam a ueri specie abhorreret, fabulaq; foret. Primum uobis neque mirum, neque incredibile uideri debet, esse Romæ hominum portenta, qui testudinum ingenia moresque referant, tamen si neque talia Germaniarum saltus, rigidiq; montes mittere credantur. Et esse quosdam homines non re, sed nomine. M. quoque Tullius officiorum arbiter, iudexque autumat. Sunt itaq; in Vrbe ἀνθρώποι quos dixi tales, affecti corpus animiq; tabo, usq; adeo natura ipsi hebetes, ac uiribus infirmi, ut uegiores æquo pati animo nequaquam possint, & inuadere quoque (si Dis placet) inque prælium uocare audeant, non tam freti, qualiscunque spe uictoriæ, q̃ ut uicti, se certasse, gloriantur. Sed nimirum illud euenit, ut audaci spe frustrati, ausuque temerario in præceptis acti, non ullorum manibus, non ore plectantur, sed a contemptissima, longe q; a sensu atq; oculis, & quota portione corporis (qualis cauda est in uulpe) distrahantur denique, uersentur, inque cœnum domiciliumque, illuuiæ condignum sua, reuoluantur, semianimes quidem, sed ut uitam uiuere miserrimã queant. quo sint genti suæ documento, cæteris ludibrio. Vtque maior mihi sit dictorum fides, neque mutis testimoniis, aut parum certis

ista res exemplis peragatur, præter eas quas ante hac testudines
 uidere contigit, unam nuper in primis & uidi, & (quantum
 in se fuit) in me sensi. Cum enim DIATRIBAS ædi-
 turus meas, Platonis uti lege placuisset, perlegendasque uiden-
 dasque illas peritissimis iudicibus ingenue obrulerim, ecce tibi
 furtim clanculumque nescio quis ater Gallus gallinaceus, nec
 gallinæ albæ filius, testudinem in scænam saltat, sumptaq; per-
 sona eius insusurrat euestigio, ac uix etiam conspecto libro, uul-
 pino Mariangelum egisse more, aut eius pellem induisse, ubi leo-
 ninam impar animis, quam debuerit, non licuit. Fando sibi
 iam olim auditum, Fabritium Varanum, camerem antistitem
 (sua cuius, non alterius doctrina, plinianum potuisse indicem,
 iam æditum, excribi colligique, pariter digladiantur) Com-
 mentationes in Ausoniū poetam cōcinnasse. Quarum mihi facta
 copia non dubitem pro meis, proque etiam synceris ædere. Quasi
 uero Commentaria, non Castigationes ipsi conscripserimus. aut
 ille pontifex tum non fuerit, cum quota portio uatis eius habere-
 tur, atque interim non alii potius præstiterint, ut hoc obseruandi
 munere in Ausonium, prius furti deferrentur & ipsi. Vt id etiā
 præteream, quid tā longo interuallo ita misere plerosq; omnes com-
 mentaria latuerint, ut hoc solo demū, ueluti Eulionis, gallo pro-
 derentur. Cuius importunæ calumniæ ut sum equidē admonitus,
 præ me quādam lætitiā tuli. Nihil nanq; minus q̄ liuentis animi
 insimulationem pro tot tantisq; studiorū curis opperiens, tantum
 abest ut de gradu deiici potuerim, ut laboribus sim gauisus meis,
 id mihi uel ab inuidis deferri tribuiq; quod ab amantissimis uix
 sperassem. Vt uidelicet quæ scripserim digna celebris uirorum
 notæ monumentis uideri testarique possint. Cumque postea nō
 sollicita nec anxia, sed ociosa (quod plerunque fit) cogitatione,
 meū ipse nouum rumoris authorem requiro, quidam statim con-
 temptissimæ inertiae, ac notissimæ temeritatis occurrit. Neq; me
 opinio falsum habuit. Sed & tanto acrius annisus sum, tantoque
 libentius silendum mihi constitueram, quantum laudes punctaq;
 (quod dicitur) eorum tulerim, qui boni prudentesque perhibē-
 tur, quique me eloquentiam in infantiam conuertere, si respon-
 disse, uisum iri, decernebant. Adde, q̄ interdum omnia

contentione potiora ducimus, præsertim si cõtendant isti mecum, quos uicisse tam sit facile, q̃ uulpes pyrum comest, nullumque sit nisi barbarissimum negocium. Permittebam ego itaque læscen- tem istum libere, seu est testudo, suo luto uolutari, siue gallus gallinaceus, puluere ac cinere. quibus ita se perfundi, lauarique cohortales aues, uti cœno sues, Heraclitus aiebat ephesus. Cum autem (Famæ more) qui manauerant rumusculi, primo clancu- lum, dehinc paulo liberius, postremo etiam modis omnibus, ut inuidia fieri amat, ab uno, aut altero iactari cœperint, ex his qui- bus liuor, atque alienæ laudis indolentia, æmulatione mutuaque caritatis officio potiores habendæ uidentur, non sum mihi uilis adeo oportunus iniuriæ, ut attentantium, genuinoque mordenti nō retundam ineptias. Nec placuit reticere, ne quis (quod Sal- lustius ciuis ait meus) modestiam inconscientiam duceret. Ac primum ego ad inanes istorum procellas (qui uelut anseres, quod ait Cic. tantummodo clamant, nocere non possunt) tanquam mo- ta aut inclinata fax, nouū concepī robur, nouas auxi uires. Neq̃ uelut antea contemptim, sed propensiore iam nunc cura DIA- TRIBAS emisimus. non quidem ut his oculi indoleant, quos acies tam hercule, q̃ cor non unquam ualuit, sed ad temperandā, cohibendam ue eorum rabiem, corripendamque secordiam, li- bro ædito. Nam cum haudquaquam mea tantum ipsius fortu- na contingat, ut plagiarius, aut cornicula insimuler, quid est, cur in re iam deplorata, non sint omni tempore Democriti partes agen- dæ? ut non mihi, ut non etiam a concitato, uiolentoque dicendi genere iam temperem? Ab eo siquidem, qui tempestate nostra probe quo quo modo commentari cœptum fuerit, usque adeo im- proborum calumnia non abstinuit, ut subinde debacchantibus in- quenquam optimum qui moderetur, aut finem terminumq̃ sta- tuat, non sit inuentus. Neu satis parum consequutus frigida atq̃ obuia rusticulis insimulatione uidear, operæ est præstantissimos euoluere, quibus me dum calumnia istorum parem fecerit, pos- sim neque numero, neq̃ munere secretus uideri. Laurentii Vallenſis libros de linguæ latinæ elegantia inuentos olim in Ger- mania, comminiscuntur. & q̃ essent literis iam fugientibus ac, fatiscantibus, uix certis cognitum indiciis, tamen cognitum,

Asconii Pediani opus esse. Pico Mirandulæ in libris aduersus
 astrologos uix quicquā (inquit) præter stili curam, esse. Eos
 nanq; titulo cuiusdam transalpini hominis, cum Florentiæ adhuc
 extarent, ubi in politioem modum rede gisset, suppressisse, omniq;
 silentio inuoluisse. Quo in furto Fabrum, Erasmusque deprehē
 sum, reum deferunt. Iouianum etiam Pontanum quædam Cice
 ronis uolumina in Casinatis montis nō incelebri bibliotheca com
 perisse. Quæ mox paulum (sed quod necesse fuit in deterioem
 formam) commutata, ut ab se composita ædiderit. Hermolaum
 Barbarum, in Plinio castigando, tam frequenter ipsum ab eius
 anagnosce castigatum, totque locis ab studiosa, qua frequenta
 retur, omni ueneta cohorte adiutum, ut uix tertiam sibi partem
 fuerit facturum reliquam, si uel saltē gratus in profitendo per quos
 maxime profecerit, esse uoluisset. Iam uero de Politiano dicere,
 quid interest? Qui ad ipsum se purgandum, criminaque confu
 tandum uel compulsus est, uel suas esse parteis ratus, ut nos faci
 mus, silendum non putauit. Dum Centuriam amicis aliquot
 spectandam exhibenti zoili insurgunt, deque Cornu copiar spon
 tini præsulis concerptam, præreptamque iactant, ac disseminant.
 Qualis itaq; calumnia non his solum, quos attingi, sed ferme om
 nibus infesta semper esse consueuit, talis ipsum quoq; me tentauit
 ledere, & quidem geminis (ut dicebam) uallata comitibus, Fraus
 de scilicet, atque Insidia. Non enim alia sortitæ nomina uidetur,
 q̄ earum mores postulent, atq; eleganti formula Apelles olim pin
 xerit. Summus enim ille artifex, iisdem detrahentium laceffitibus
 obtrectationibus, satis habuit Calumniæ pictura infimulationem
 ulcisci. Cuius deinde imaginem & Lucianus, specie atque argu
 mento delectatus, literarum quoque monumentis exprimendam
 putauit. Vir quidam a dextra sedet. cui prægrandes, atq; Midæ
 ferme compares, sunt aures, manumq; Calumniæ procul adhuc
 accedenti profert. Hunc ipsum autem geminæ circumstant mu
 lieres, Ignorantia, Suspicioque. Parte uero alia Calumnia ad
 uenit, muliercula supra modum speciosa, subcalescens autem, &
 concita, utpote quæ rabiem iramque præseferat. Sinistra quidē
 faciem ardentem gerit. Altera uero adolescentem quendam cæsa
 rie trahit, manus in Cælum porrigentē, ipsosq; obtestantem deos.

Præit autem uir quidam, pallore oblitus, ac deformis, acriter intuens, hisque comparandus, quos morbi diuturna macies confecerit. Hunc itaque Liorem esse, non iniuria quis coniectauerit. Atqui & duæ quædam aliæ pedisequæ sunt, dirigentes, componentes, adornantesque Calumniam. Quarum altera, Insidia sit, Fraus, altera. Subinde uero quædam maxime lugubri apparatu, pullis uestibus, se seq̃ dilanians, assequitur. Pœnitentia ea esse se rebatur. Illachrymans itaque reflectitur, ut propius accedentem Veritatem reuerenter suspiciat. Et Apelles hunc in modum penicillo (quod pictorẽ decuit) discrimen suum expressit. Nos autem periculum id qualecunque nostrum, unde maxime emerserit, uel quos etiam inuadere didicerit, stylo potius percresemus. Sed q̃ a lusibus eiusmodi temperare nequimus, uersiculos prius, in simulacrum Virtutis & Inuidentiæ, appingamus.

Quæ tu clara oculos, & iam longæua sacerdos?

Virtus. Quæ comes est pallida, tristis, iners?

Inuidia. Ora quatitur, & caua lumina torquet,

Vt me conspexit liuida? Quod minor est.

Tu quo iuncta modo simul es, temnisq̃ uenenum?

Instat, non obstat laudibus Inuidia.

Inter urbanas igit̃ illecebras, opinio quorundã increbrescit indies, eum esse demum literarum fructum, si quo iure, quaque iniuria, philosophiæ nomen aucupentur. Qua supini studiosius gloriantur, quam tristi uultu, supercilioq̃, tum cultu modico nec ad leuocinium, incessu non incommodo, metiuntur. Mirabiles amores eius in carminibus, in epistolis familiaribus, in quotidianis etiã sermonibus prædicant. Atq̃ ita se se cõparant, ut abunde pulchrum, censendumque putent, si græcorum, atque adeo ipsius Homeri figmenta derideant. Quo fauore dum sibi ipsis plurimũ deblandiuntur, difficile dictu est, q̃ cæteros præ se contemnant. Verum ubi quæras, quid ex ea persuasione consequuti censeantur, Dii boni, q̃ nihil inuenias, præter q̃ in alios iras acuant, bonis inuideant, cunctos auersentur atque oderint infœcundi, atq̃ infelices. Nam cum nec philosophiam ipsam, neque artes, quibus eam assequantur, se tenere deprehendant, ad id denique confugiunt, ut quenquam tanto dignum nomine laceßere nõ desinant.

crescentemque alicuius famam omni nisu præpediant, & quo mi-
 nusemergat, obstant, moreque inertium, ad ornamenta probor-
 rum rumpantur. Quibus tamen artibus (& si periniquum est, &
 quodam fato frequens) principem in Vrbe locum sibi uendicant.
 Vnde mox uiua cuiuspiam, ac non uestita, fucataque doctrina de-
 turbatum iri, maxime uerentes, omnem protinus humanitatem
 exuunt, linguæ petulantia, caninaque facundia se muniunt, lon-
 geq; speculati, secure ac uirtutis honore (quæ se ipsa cõtenta dici-
 tur) gradientem quempiam adorti, quo minus occupatæ ab se arcis
 appropinquet, schalasque admoueat, prohibent, ac proturbant.
 Quorum mores esse inuidos, cum plerunque bonum arcis præsi-
 dem non lateat, uiam illi modumque, se se culpæ subtrahendi, re-
 perisse putant. Exteris scilicet fauent, atque iis omnino, qui-
 bus etiam inter fauendum sit Vrbs ipsa deferenda, inque patriam
 migrandum. Præsentibus crimen intendunt. Iulius Secundus,
 ut hac quoq; gloria, non segnus q̃ belli, ac iustitiæ muneribus, infi-
 gnis haberetur, sui esse seculi ratus, si ingenia foueret, perconta-
 tus est ab homine (cuius eruditionem acceperat, liuorem non no-
 uerat) an degerent in Vrbe sua alicuius indolis, ac spei iuuenes,
 qui uel sustentandi præmiis, uel honestandi forent. Nullos esse
 posse, bellis ingruentibus, respondit. Sed hic ipse uir egregius
 cum (ut sæpe contingebat, atq; erat aqualiculo sexquipede) hila-
 rior se plusculum in cœna inuitasset, fateri nō dubitauit, quotam
 suæ eruditionem ex aliorum timiditate pendere, quodque est de-
 testabilius, percupere, se uno pereunte, omnes literas ut interirēt.
 Quæ (malum) isthæc ratio est, abuti sacro literarum nomine? di-
 sciplinas in studiosorum etiam perniciem conuertere? bonos opi-
 nione ipsa boni defraudare? capitisque, hoc est æstimationis, in-
 ferre periculum? Age uero, si quis unq̃ lucubratum a se quippiā
 adiderit, non ne, ut in ordinem sit redigendum, nota dignum
 protinus, ac spurium asseritur? Et tanquam parum uideatur, opus
 excussisse, sunt qui scribentis morum, uitæque rationē reposcant.
 & quadam libera sophorum censura singula expendant. Nam,
 ut ad me ipsum denique reuertar, nouistis ipsi Principes, q̃ mihi
 uestitum prope (ut aiunt) militarē probro uerterint, tum fidibus
 scire, musicen callere, philosopho indignū prædicent, quantumq;

inuaferint, q̄ & optice cum literarum studiis, uernaculosq; cum latinis numeris, coniunxerim. Quid uero arbitrandum est facturos eos, ubi partem saltem uiderint historiarum? cuius esse dicent, quæ quottidie scribenda nascentur? quorumq; uos ipsi detulistis annales, fide potius a nobis olim colligendi, q̄ pro dignitate uestræ inclytæ familiæ tractandi. Vtcunque tamen res habebit, quod ad DIATRIBAS meas attinet, cum nec ædificandum forent, tunc eorum, qui sapientiæ, studiosorumq; uideri amatores uolunt, maxime intererat, contemplari primum q̄ sit liberale, q̄que uirum bonum, hoc est his literis præditum, concedere, ceat a litibus abhorrentem esse, tum commonere, hortari, suadere, ne cuiusquam labores præriperem, ne iniuria Manes afficerem. Ad hæc illud addere, multa eos olim grauiore plecti solitos, qui peculatus, q̄ qui furtu egerint, q̄ in publicis agilior q̄ in priuatis locis perpetrandi sceleris commoditas detur, custodia liberiore præcepta. Tanto ergo iustius sum crimini obnoxius, si (quod uetus uerbum habet) etiā ab uita functis quicquam tollam. Hoc, inquā, faciundum uidebatur, aut etiam ad aliena crimina conuiuendum potius, q̄ committendum ut iurgiosi calumniatorisque nomina subirent. Reliquum est autem, ut ipsos quoque deos testes nominari, nec coacti faciamus, etsi miserum est etiam, tuos esse labores testari, quos ad publicam utilitatem exhauseris. Vtinamque non hoc ipse per se liber aliquando probet. Verum ita fiet arbitrator, ut uel ora istis demum obstruantur, uel eorum exlex, profanumq; genus arguatur, qui calumniis, deorum testimonia possident. Placet itaque persancte, non Iouem ipsum lapidem, (ritu Veterum) deierare, nec Theutatem Hefumque, horum numina, obtestari. Quod dii, hominesque, fas, fidesque audiat, sacramenti religione, ac si quid est iusiurando sanctius, affirmo, idque rite pariter, ac sine dolo malo dici, cæterisque accipi uolo, me nec ullius unquam scripta perlegisse, ac ne conspexisse quidem, unde uel tantillum lucubrationes nostræ redimiri, iuarique datum fuerit. Quin immo laborasse, quo ad eius fieri licuerit, ut si quippiam alterius, post observationem quoq; meam, æditum occurrerit, e nostris protinus aboleuerimus. Quod si pejerem, tum Pontifex periurio, malus autem genius Diatribis contingat, usq; adeo

TESTUDO

ut si qua bona, aut saltem mediocria in ipsis fuerint, imperitorum
turbæ pessima, bonis leuiuscula, Tricisque uiliora censeantur. Fa-
mæ si qua manent munera, uento euolent, proque uulgi leuitate
ferantur. Quod si dictis ne sic quidem audientes fuerint, ac si ex-
tremi esse ingenii pertulerint istæ sordidissimæ Testudines, illud
denique meminerint, lædi sapientiam, seponi patientiam, cogi
monitorem ultimum statuere supplicium. tale hercle uero serio,
quale est in fabula relatum æsopia. Insolens enim uero testudo
facultatem disciplinamque uolandi ab aquila, scilicet, edoceri fla-
gitabat. Cumque etiam commonenti, negatum a Natura testu-
dinibus alarum remigium, minus crederet, unguium falculis ar-
reptam eam, inque aera sublatam aquila destituit. Verum illa
e uestigio in præceps deuoluta, tantum abest ut se ulla Cœli parte
suspensa librarit, ut illidi etiam silicibus, totaque comminui, di-
gnumque temeritatis præcium luere, compelleretur. Ita & ἀνδρῶν
καλῶν istis euenturum auguror, ut inani se se mecum attollendi
studio illecti, contendendi demum uiribus longe impares, sed tor-
pore, atque ignauia insignes, facileque agnoscentes, non perinde
aquilas atque muscas contemnendas, dilabantur. & a Celso de-
turbati loco in lapidem recta concidant. sic ut in minima quæque
frusta dissipati, priscae fabulæ fidem faciant, omnemque uitæ fa-
bulam absoluant. IDIB . NOVEMB . M . D . XXI

ROMAE . OCTAVO . KALENDAS . APRILIS

M . D . XXIII

IN . AEDIBVS . MARCELLI . ARGENTEI

CAVTVM. DECRETO. CLEMENTIS. VII.
PONTIFICVM. MAXIMI. NE. CUIQVAM
INTRA. SEPTENNIVM. IMPVNE. LICEAT
HOS. LIBROS. EXCVDERE
VEL. INVITO. MARCELLO. IPSO
VENALES. HABERE

THE
LIBRARY
OF THE
MUSEUM OF
COMPARATIVE ZOOLOGY
AND ANATOMY
HARVARD UNIVERSITY
CAMBRIDGE, MASS.
1880

